

Rettelsesliste til betænkning nr. 1112 om grundlæggende erhvervsuddannelser.

(Rettelseslisten omfatter alene fejl, der kan virke meningsforstyrrende).

Side 41, sidste afsnit, 1. linie: "behovsfornyelse" erstattes af "behov for fornyelse".

Side 43, 2. afsnit, 3. og 4. linie erstattes af "..., jfr. nedenfor side 361 ff, side 318 f (jfr. side 376 ff) og side 365 ff".

Side 58, 2. afsnit: "Lærlingerådet" udgår.

Side 61, 2. afsnit: Efter "... foreliggende statistiske oplysninger" indsættes "med udgangspunkt i 1983/84".

Side 64 tabel 3.5, side 67 tabel 3.8, side 68 tabel 3.9 og side 71 tabel 3.11: I tabeloverskrifterne indsættes til sidst "1983/84".

Side 72, 3. afsnit, 5. sidste linie: "4. juli 1980" erstattes af "4. juni 1980".

Side 79, 3. afsnit: "afsnit 3a" erstattes af "afsnit a".

Side 82, 6. sidste linie: "ovenfor i afsnit 1" erstattes af "ovenfor side 72 ff".

Side 84, 3. afsnit, 4. linie: Efter "Denne gruppe modsvarer" indsættes "til dels".

Side 90, 5. sidste linie: "lovregistreret" erstattes af "lovreguleret, men administrativt fastlagt".

Side 93, 2. sidste linie: "afsnit 4 nedenfor" erstattes af "side 100 ff".

Side 96, 2. afsnit, 2. linie, sidste ord: "den" erstattes af "en".

Side 124, 2. afsnit, 6. linie erstattes af "side 361 ff, side 318 f (jfr. side 376 ff) og side 365 ff;".

Side 133, 3. sidste linie: "side 1242" erstattes af "side 124".

Side 145, sidste linie: "523" erstattes af "522".

Side 149, 3. sidste linie: "arbejdsmarkeds" erstattes af "arbejdsmarkedets".

Side 150, 3. sidste linie: "bilag 00" erstattes af "bilag 7".

Side 162, 2. afsnit, 3. linie: "at" udgår.

Side 165, 3. afsnit, næstsidste linie erstattes af "bekendtgørelse nr. 200 af 10. april 1987 om forsøgsuddannelse til".

Side 193, 3. afsnit, 4. linie: "undervisningsudvalgs" erstattes af "uddannelsesudvalgs".

Side 196, 3. sidste linie: "uddannelsesprincippet" erstattes af "vekseluddannelsesprincippet".

Side 232, 2. afsnit, 3. linie: "uddannelsens områder" erstattes af "uddannelses-områder".

Side 248, 4. afsnit, 4. linie: "læretiden" erstattes af "læresteder".

Side 260, 4. afsnit, 4. linie: Efter "august 1984," indsættes "samt".

Side 275, 3. sidste linie: "1956" erstattes af "1987".

Side 283, 2. sidste linie: "bekendtgørelse nr. 270 af 28. juni 1965" erstattes af "bekendtgørelse nr. 299 af 20. maj 1987".

Side 313, 4. afsnit, 3. linie: "kapitel 1 og 5, 4. afsnit og til bilag 1, side 395 ff," erstattes af "kapitel 1 og 5 (side 100 ff) og til bilag 1, side 464 ff,".

Side 318, 4. afsnit, sidste linie: "side 377 ff" erstattes af "side 376 ff".

Side 326, 2. afsnit, sidste linie erstattes af "313-14 og 315 ff".

Side 338, 2. afsnit, 4. linie: "uddannelse-" erstattes af "uddannelse vil".

Side 340, 1. afsnit, 5. linie: "lovgning," erstattes af "lovgivning,".

Side 340, 2. afsnit, sidste linie: "stk. 2." erstattes af "stk. 1.".

Betænkning om grundlæggende erhvervsuddannelser

*Betænkning afgivet af et udvalg
nedsat af undervisningsministeren
maj 1986*

ex. 2

BETÆNKNING NR. 1112
JUNI 1987

ISBN 87-503-6818-4 (Bd. 1-2)

ISBN 87-503-6820-6 (Bd. 1)

Un 00-167a-bet.

Sangill Bogtryk offset, Holme Olstrup

Indholdsfortegnelse

Indledning. Kommissorium m.v.	7
Kap. 1. Sammenfatning af udvalgets overvejelser og forslag	13
Kap. 2. Beskrivelse af det nuværende uddannelsessystem vedrørende grundlæggende erhvervsuddannelser	44
Kap. 3. Statistisk beskrivelse af det nuværende grundlæggende erhvervsuddannelsessystem.	59
Kap. 4. Generelle uddannelsespolitiske hovedmålsætninger	72
Kap. 5. Vurdering af det nuværende grundlæggende erhvervsuddannelsessystem	83
Kap. 6. Lovudkast med bemærkninger	103
Særudtalelser m.v.	344
udtalelse fra Dansk Teknisk Lærerforening, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd og Landsorganisationen i Danmark	344
Udtalelse fra Teknisk Landsforbund	350
Udtalelse fra Nils Groes om styringen af de grundlæggende erhvervsuddannelser	361
Udtalelse fra Erling Krarup	365
Notat fra Undervisningsministeriet: "Foreløbige overvejelser vedrørende styring af erhvervsuddannelserne"	376
BILAG:	391
Bilag 1: Beskrivelse af det nuværende uddannelsessystem vedrørende grundlæggende erhvervsuddannelser. (Udarbejdet af udvalgets sekretariat.)	395
Bilag 2: Lov om lærlingeforhold (lovbekendtgørelse nr. 128 af 16. marts 1987)	571

Bilag 3:	Lov om erhvervsfaglige grunduddannelser - efg-loven (lovbekendtgørelse nr. 150 af 18. marts 1987).....	587
Bilag 4:	Bekendtgørelse om optagelse og om uddannelses-aftaler m.v. for elever i de erhvervsfaglige grunduddannelser - efg-rets-bekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 88 af 24. februar 1987).	591
Bilag 5:	Torben Pilegaard Jensen, "Fremtidens arbejdsliv".	595
Bilag 6 :	Undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontor (ØSK): "En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessystemet og samfundet i øvrigt" (Udgives som ØSK-publikation i juni 1987.).	629

Fra Institut for Grænseregionsforskning:

Bilag 7:	"Hvor går de faglærte hen, når de går ud på arbejdsmarkedet? - nogle træk af erhvervsplaceringen blandt arbejdstagere med en grundlæggende uddannelse".....	630
Bilag 8:	"Arbejdskraftens fleksibilitet - set i lyset af ny teknologi".....	656
Bilag 9:	"Beskæftigelsesudsigter for faglærte under alternative økonomiske forløb".....	676

Rapporter modtaget gennem Direktoratet for Erhvervsuddannelserne :

Bilag 10:	Knud Illeris, "Pædagogikken i de erhvervsfaglige uddannelser".....;.....	714
Bilag 11:	Morten Lassen, "Leverandørforholdet og styring af grunduddannelserne".....	744
Bilag 12:	Preben Horsholt Rasmussen, "Fagidentitet og virksomhedsoplæring i erhvervsuddannelserne".	769
Bilag 13:	John Houmann Sørensen, "Praksis-teori-læringsmodellen".	7 94

Bilag 14: Henning Salling Olesen og Jørgen Rafn, "Pædagogisk udviklingsarbejde: Lærerkvalificering og organisationsudvikling".	820
--	-----

Indledning

Udvalget vedrørende revision af de grundlæggende erhvervsuddannelser blev nedsat af Undervisningsministeren i maj 1986, og udvalget afholdt sit 1. møde 16. maj 1986.

Udvalget fik følgende kommissorium:

"Der stilles i disse år store krav til omstilling af erhvervslivet. Uddannelsessystemet understøtter ikke erhvervslivet tilstrækkeligt i denne omstilling.

Det må gøres lettere at etablere nye tidssvarende uddannelser, og bestående uddannelser skal kunne vedligeholdes og fornyes i tide. Uddannelsernes indhold og struktur skal gøre det muligt at tilpasse de enkelte uddannelsers omfang og geografiske placering mere smidigt.

Der skal være plads til almene fag og tilbud, der sikrer eleverne mulighed for fortsat uddannelse. Undervisningen skal tage hensyn til elevernes forskellige behov og ønsker.

Der må sikres alle interesserede unge relevante uddannelses-tilbud i et gennemskueligt system, der sikrer eleverne overblik over, hvilke kvalifikationer de kan erhverve, og hvad de kan føre til.

Uddannelsessystemet bør udformes som et enhedsorienteret system, der kan afløse lærlingeuddannelsessystemet og den nuværende efg-ordning samt eventuelt også de grundlæggende teknikeruddannelser og andre grundlæggende erhvervsuddannelser.

Det påhviler udvalget at overveje gennemførelse af en uddannelsesstruktur med forholdsvis brede uddannelser, der på den ene side åbner mulighed for afstigning med erhvervskompetence efter et vist forløb, og på den anden side åbner mulighed for uddannelsens fortsættelse eller genoptagelse i forskellige videregående trin, herunder eventuelt i forbindelse med nærmere specialisering.

Der skal derfor være sammenhæng mellem grunduddannelserne og andre uddannelser, herunder teknikeruddannelserne og videre- og efteruddannelsessystemet.

Der bør lægges afgørende vægt på, at uddannelsessystemet, navnlig med hensyn til uddannelsernes indhold og struktur, løbende kan tilpasses variationer i uddannelsesbehov.

Udvalget vil derfor løbende blive holdt underrettet om resultaterne af den styringsanalyse vedrørende erhvervsuddannelserne, Undervisningsministeriet har iværksat i 1985 samt Undervisningsministeriets overvejelser herover, således at de forskellige elementer kan indgå i et samlet reformforslag.

Udvalget skal aflevere betænkning i december 1986, således at denne sammen med styringsanalysen vedrørende erhvervsuddannelserne kan danne grundlag for ministeriets udarbejdelse af lovforslag".

Som formand beskikkedes professor Lars Nordskov Nielsen, og udvalget fik iøvrigt følgende sammensætning:

Kontorchef John Gudbrandsen,
udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening

Underdirektør Niels Johan Nielsen,
udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening

Underdirektør Ove Schandorff,
udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening

Vicedirektør Erik Tøttrup,
udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening

Direktør Axel Sløk, udpeget af
Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger

Sekretær Niels-Jørgen Hilstrøm,
udpeget af Landsorganisationen i Danmark

Uddannelsessekretær Vilhelm Pedersen,
udpeget af Landsorganisationen i Danmark

Forbundssekretær Henning Kryger Sørensen - fra
10. februar 1987 afløst af
forbundssekretær John Højlund Olsen,
udpeget af Landsorganisationen i Danmark

Forretningsfører Ole Mørch Thor,
udpeget af Landsorganisationen i Danmark

Forretningsfører Lise Skanting,
udpeget af Teknisk Landsforbund

Kontorchef Bjarne Kaspersen-Hansen - fra
7. april 1987 afløst af
direktør Erling Krarup,
udpeget af Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen

i Danmark

Forstander Jørgen Lauritsen,
udpeget af Sammenslutningen af ledere af tekniske skoler

Forstander Henning Been Frandsen,
udpeget af Handelsskolernes forstander- og inspektørforening

Formand Jens Henning Ravnsmed,
udpeget af Dansk Teknisk Lærerforening

Handelsoverlærer Poul Hedemann - fra
den 14. oktober 1986 afløst af inspektør
Kurt Mellemgård Sørensen
udpeget af Handelsskolernes Lærerforening

Fuldmægtig Margrethe Øhlenschläger,
udpeget af Arbejdsministeriet

Fuldmægtig Birgit Kjølbye - fra
10. februar 1987 afløst af
sekretær Anders Kretzschmar,
udpeget af Industriministeriet

Kontorchef Hanna Holm,
udpeget af undervisningsministeren

Uddannelseskonsulent Peter Grünbaum,
udpeget af undervisningsministeren

Uddannelseskonsulent Arne Højsteen
udpeget af undervisningsministeren

Daværende direktør, nu cheføkonom Nils Groes,
udpeget af undervisningsministeren

Daværende kst.departementchef, nu arbejdsdirektør Carsten Jarlov,
fra 4. juni til 15. oktober 1986 i sin egenskab af formand
for styregruppen for undersøgelsen vedrørende styring af
erhvervsskolernes virksomhed,
udpeget af undervisningsministeren

Fra 3. marts 1987 indtrådte endvidere som medlemmer af ud-
valget:

Advokat, kontorchef Lars Jørgen Nielsen, udpeget af
Håndværksrådet

Næstformand Anker Christoffersen, udpeget af
Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd

Som observatører har deltaget:

Konsulent Jørgen Hansen fra Landsorganisationen i Danmark
Kontorchef John Skonberg fra Dansk Arbejdsgiverforening

Som sekretærer for udvalget beskikkedes:

Fuldmægtig Karin Albertsen
Fuldmægtig Jørgen T. Møller
Fuldmægtig Jan Juul Nielsen
fra Undervisningsministeriet

Den i kommissoriet fastsatte frist for udvalgets arbejde (december 1986) er senere forlænget under hensyn til, at materiale, der var nødvendigt for udvalgets arbejde - herunder rapporten vedrørende den omtalte styringsanalyse - ikke kunne foreligge så tidligt som oprindeligt forventet.

Udvalget har afholdt ialt 27 møder, heraf et 2 dages internationalt møde.

Udvalget har til brug for sit arbejde efter anmodning modtaget følgende rapporter:

- fra seniorforsker Torben Pilegård Jensen:

"Udfordringer til de grundlæggende erhvervsuddannelser vurderet ud fra ændringer i arbejdslivet", nu udgivet som AKF-publikation under titlen "Fremtidens arbejdsliv" (1987) (betænkningens bilag 5).

- fra økonomisk statistisk kontor (ØSK) i Undervisningsministeriet:

"En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessystemet og samfundet i øvrigt", der ventes udgivet som særskilt ØSK-publikation i 1987 (betænkningens bilag 6).

- fra Instituttet for Grænseregionsforskning (IfG):
 - "Hvor går de faglærte hen, når de går ud på arbejdsmarkedet? - nogle træk af erhvervsplaceringen blandt arbejdstagere med en grundlæggende uddannelse" (betænkningens bilag 7), som udgives i løbet af 1987 som en særskilt IfG-publikation (Arbejdspapir nr. 39) med et omfattende bilagsmateriale.
 - "Arbejdskraftens fleksibilitet set i lyset af ny teknologi" (betænkningens bilag 8).
 - "Beskæftigelsesudsigter for faglærte under alternative økonomiske forløb" (betænkningens bilag 9).

Udvalget har gennem Direktoratet for erhvervsuddannelserne modtaget følgende rapporter:

- Knud Illeris, "Pædagogikken i de erhvervsfaglige uddannelser" (november 1986),
- Morten Lassen, "Leverandørforholdet og styring af grunduddannelserne" (december 1986),
- Preben Horsholt Rasmussen, "Fagidentitet og virksomhedsoplæring i erhvervsuddannelserne" (december 1986),
- John Houman Sørensen, "Praksis-teori-læringsmodellen" (december 1986) og
- Henning Salling Olesen og Jørgen Rafn, "Pædagogisk udviklingsarbejde: Lærerkvalificering og organisationsudvikling" (februar 1987).

Disse 5 rapporter er optaget i betænkningen som bilag 10-14.

Udvalget har indhentet udtalelser og andet materiale fra

bl.a. faglige udvalg, erhvervsuddannelsesudvalg, Tvistighedsnævnet og Ankenævnet vedrørende læresteder og praktikvirksomheder. Dette materiale er sammen med forskellige henvendelser, udvalget har modtaget fra andre myndigheder og organisationer, indgået i udvalgets arbejdsgrundlag.

Udvalget afgiver hermed denne betænkning til undervisningsministeren som resultat af udvalgets arbejde, der afsluttedes med mødet den 16. juni 1987.

København, den 16. juni 1987.

Anker Christoffersen	Haming Bech Frandsen	Nils Groes
Peter Grünbaum	John Gudbrandsen	Niels-Jørgen Hilstrem
Hanna Holm	Arne Hajsteen	Erling Krarup
Anders Kretzsdnar	Jørgen Lauritsen	Lars Jørgen Nielsen
Lars Nordskov Nielsen Eormand	Niels Johan Nielsen	John Hajlund Olsen
Vilhelm Padersen	Jens Haming Ravnsmød	Ove Schanderff
Lise Skanting	Axel Sløk	Kurt Mellemgård Sørensen
Ole March Thor	Erik Tøttrup	Margrethe Øhlenschläger
		Karin Albertsen
		Jørgen T. Møller
		Jan Juul Nielsen

Kapitel 1.

Sammenfatning af udvalgets overvejelser og forslag.

1. I dette kapitel gives en kortfattet samlet redegørelse for udvalgets overvejelser og forslag.

Fremstillingen er bygget sådan op, at der under hvert af de nedenstående punkter (1-6) gives et resumé af det til nummeret svarende kapitel i betænkningen.

2. Kapitel 2 indeholder en beskrivelse af de mere grundlæggende, generelle træk af det nuværende uddannelsessystem vedrørende grundlæggende erhvervsuddannelser. En mere udførlig beskrivelse af dette uddannelsessystem er givet i bilag 1, hvor også andre grundlæggende erhvervsuddannelser under Undervisningsministeriet og visse andre grundlæggende erhvervsuddannelser, herunder etatsuddannelserne, er omtalt.

Fremstillingen omfatter beskrivelser af lærlingeuddannelser, erhvervsmæssige grunduddannelser (efg-uddannelser), grundlæggende teknikeruddannelser, højere teknisk eksamen (HTX) og højere handelseksamen (HHX).

De talmæssigt dominerende uddannelser er lærlingeuddannelserne og efg-uddannelserne, som begge er vekseluddannelser - vekslende mellem skole- og praktikophold i henhold til et særligt ansættelsesforhold - når bortses fra den 1-årige basisuddannelse, som er indledningen til efg-uddannelserne, og som er en ren skoleuddannelse.

I 1986 påbegyndte ca. 37.600 en efg-basisuddannelse.

Samme år blev der indgået ca. 46.000 lærekontrakter og efg-uddannelsesaftaler med en næsten ligelig fordeling imellem de to uddannelsesformer (48% lærlinge - 52% efg-elever).

De grundlæggende teknikeruddannelser bygger også på vekselvirkning mellem skole og praktik i virksomhed, men skoledelen har typisk en relativt stirre plads i forhold til lærlinge- og efg-2.dels-uddannelserne, og praktikuddannelsen sker på grundlag af et i princippet almindeligt ansættelsesforhold, som modsat lærlinge- og efg-2.dels-uddannelserne ikke omfatter skoledelen.

Der optages årligt ca. 5.500 elever i de grundlæggende teknikeruddannelser •

Uddannelsen til højere handelseksamen (HHX) er en ren skoleuddannelse. I den 2-årige variant (typisk for elever med efg-basisuddannelsen på handelsskole) optages årligt ca. 7.500 elever, og i den 1-årige variant (typisk for studenter) optages ca. 2.200 elever.

I uddannelsen til højere teknisk eksamen (HTX) - som også er en ren 2-årig skoleuddannelse - kan der i 1987 optages ca. 1.000 elever.

De nævnte grundlæggende erhvervsuddannelser omfatter ialt lidt flere end 300 enkeltuddannelser, når en efg-uddannelse og en lærlingeuddannelse inden for samme fag eller branche regnes som én uddannelse. Regnes de som to forskellige uddannelser ~~øges~~ det samlede antal til ca. 460.

Der er store variationer mellem de enkelte uddannelser med hensyn til deres samlede varighed, og uddannelsestidens fordeling på skole- og praktikophold. Når basisuddannelsen medregnes til en efg-uddannelses samlede varighed, kan næsten alle uddannelser rummes inden for en ramme af 2-4½ år.

De grundlæggende erhvervsuddannelser er et forholdsvis åbent uddannelsesområde, idet der er adgang til lærlinge- og efg-uddannelserne for alle, der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven. Der er dog kapacitetsbestemte grænser for, hvor mange elever der kan optages i nogle af efg-basis-

uddannelserne, og det forhold, at påbegyndelse af en lærlinge- eller efg-2.dels-uddannelse kræver indgåelse af aftale med en virksomhed, medfører begrænsninger i adgangen til disse uddannelser. Der har i en årrække været flere sigende til visse basisuddannelser og visse lære- og praktikpladser, end der blev optaget eller antaget.

Adgangskravene til de grundlæggende teknikeruddannelser, HTX og HHX er forskellige, men bygger generelt på efg-basisuddannelser og i varieret omfang på folkeskolens afgangsprøver, studentereksamen, HF og erhvervsmæssig erfaring. Optagelse kan afhænge af en kvalifikationsbedømmelse. Der er ikke generelt knaphed på pladser i forhold til antallet af kvalificerede ansøgere til disse uddannelser. Der kan dog være mangelsituationer ved enkelte uddannelser eller inden for afgrænsede geografiske områder.

Skoleundervisningen omfatter i alle uddannelserne både retningsbestemte og almene eller generelle fag. Disse uddannelseselementer kan være mere eller mindre adskilte i kraft af undervisningens organisering. På handels- og kontorområdet er der en høj grad af integration.

Der undervises efter centralt fastsatte målbeskrivelser med tilhørende angivelse af fagrække og timetal og centralt udarbejdede undervisningsvejledninger.

De almene/generelle fag har større vægt i basisuddannelserne end i efg-2.dels-/lærlingeuddannelserne og de grundlæggende teknikeruddannelser.

Undervisningen på de tekniske hovederhvervsområder omfatter både teoriundervisning og værkstedsundervisning, i de grundlæggende teknikeruddannelser dog hovedsagelig teoriundervisning.

Indholdet af praktikdelen i lærlinge- og efg-2.dels-uddannelserne er beskrevet i særlige uddannelsesregler, der er fast-

sat med bindende virkning for læresteder og praktikvirksomheder. Reglernes beskrivelse af praktiktidens indhold er dog som oftest ret summarisk.

Gennemført grundlæggende erhvervsuddannelser giver umiddelbart erhvervskompetence, typisk en forholdsvis speciel kompetence - samt i et vist omfang kompetence til videreuddannelse. Generelt er de reelle muligheder for videreuddannelse umiddelbart efter afsluttede grundlæggende erhvervsuddannelser forholdsvis begrænsede. Højere handelseksamen og højere teknisk eksamen er relativt markante undtagelser herfra.

Uddannelserne gennemføres på 53 tekniske skoler og 58 handelsskoler samt enkelte andre uddannelsesinstitutioner. Skolerne er selvejende institutioner, ledet af bestyrelser med repræsentanter for organisationerne på arbejdsmarkedet - ofte det lokale arbejdsmarked. Skolernes virksomhed finansieres helt overvejende af staten, der yder tilskud til godkendte handelsskoler og tekniske skoler, både til drift, anlæg, udstyr og inventar. De grundlæggende erhvervsuddannelsers skoledele er i realiteten fuldt ud statsfinansierede.

De her omtalte grundlæggende erhvervsuddannelser hører alle under Undervisningsministeriets område, og de er henført til Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, som varetager hovedparten af de centraladministrative myndighedsopgaver inden for dette uddannelsesområde. Nogle administrative opgaver er dog efter lovgivningen henlagt til faglige udvalg og Læringerådet. Visse opgaver er henlagt til særlige organer: Nævnet til afgørelse af Tvistigheder mellem efg-elever og Praktikvirksomheder (Tvistighedsnævnet), lærlingevoldgiftsretterne og Ankenævnet vedrørende Læresteder og Praktikvirksomheder.

Uddannelsesområdet er præget af en omfattende organisatorisk struktur af kollegiale, rådgivende organer, der består af eller omfatter en ligelig repræsentation af arbejdsmarkedets parter. Nogle af dem har, som nævnt, tillige besluttende myndighed. De i kapitel 2 omtalte kollegiale organer er følgende: Erhvervsuddannelsesrådet (efg-uddannelserne generelt samt

stort set al skoleundervisning på handelsskoler og tekniske skoler), Lærlingerådet (lærlingeuddannelserne generelt, bortset fra skoleundervisningen), Erhvervsuddannelsesudvalgene (efg-uddannelserne inden for udvalgets område (8 hovederhvervsområder), samt andre uddannelser, som er henført under det enkelte område), de faglige udvalg (lærlinge- og efg-2.-dels-uddannelser), uddannelsesnævnene (grundlæggende teknikeruddannelser m.fl.), fagkomiteerne (lærlinge- og efg-2.-dels-uddannelserne, knyttet til de enkelte skoler og nedsat af de faglige udvalg for de enkelte uddannelser) og endelig undervisningsudvalgene (grundlæggende teknikeruddannelser, knyttet til de enkelte skoler og nedsat af skolens bestyrelse for den enkelte uddannelse).

3. Kapitel 3 er en statistisk beskrivelse af det nuværende grundlæggende erhvervsuddannelsessystem. Beskrivelsen er baseret på en rapport, "En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessystemet og samfundet i øvrigt", der er udarbejdet i Undervisningsministeriet (økonomisk-statistisk kontor - ØSK) til brug for udvalget.

Beskrivelsen i kapitel 3 bygger på 11 tabeller med ledsagende tekst:

Tabel 3.1. Elevbestanden pr. 1. oktober 1985 ved de grundlæggende erhvervsuddannelser: Tabellen viser en bestand på i alt ca. 147.000 elever og deres fordeling på uddannelseskategorier og hovedområder. Til sammenligning er oplyst, at der i folkeskolens afgangsklasser (9./10.klasser) det foregående år var ca. 106.000 elever, heraf ca. 65.000 i 9. klasse og 41.000 i 10. klasse.

Tabel 3.2. Pigerne andel af elevbestanden pr. 1. oktober 1985 ved de grundlæggende erhvervsuddannelser: Tabellen viser, at pigerne udgør ca. 50% af eleverne i efg-uddannelserne, ca. 60% af eleverne i de grundlæggende tekniker/eksamens-

uddannelser og 17% af lærlingene. Der er store variationer mellem de enkelte uddannelses- og hovedområder (1%, lærlinge, jern & metal - 95%, grundlæggende eksamensuddannelser, sundhed).

Det fremgår i øvrigt af kapitlet, at ca. halvdelen af afgang fra folkeskolen påbegynder en grundlæggende erhvervsuddannelse, noget over 1/3 påbegynder gymnasie/hf, under 5% påbegynder anden erhvervsuddannelse og ca. 11% påbegynder ikke umiddelbart en uddannelse.

Tabel 3.3. Oversigt over tilmeldninger, finanslovskapacitet og efg-elevoptagelse 1987; Oversigten viser, at der i alt var ca. 47.400 ansøgere, at finanslovskapaciteten var på ca. 37.100 elever og, at der er optaget ca. 45.100 ansøgere, idet der er forudsat et betydeligt frafald i tiden indtil 1. september 1987.

Tabel 3.4. Andelen af optagne pr. 1. maj 1987 med 9 års forudgående skolegang: Denne tabel viser, at kun 29% af de optagne i efg-basisuddannelserne kommer fra 9. klasse. 71% af de optagne har således mere end 9 års forudgående skolegang før optagelsen.

Tabel 3.5. Overgangen fra efg-basisuddannelserne til efg-2.-dels-uddannelserne, lærlingeuddannelserne og de grundlæggende eksamensuddannelser, fordelt efter basisuddannelsernes hovederhvervsområde: Det vises i tablien, at der er store variationer i overgangsmønstrene mellem de enkelte områder og uddannelseskategorier, og at mellem godt 50% (servicefagene) og 75% (handel og kontor) fortsætter i en erhvervsuddannelse inden for en periode på 5 år efter at have påbegyndt en basisuddannelse. Tabellen viser bl.a., at et meget betydeligt antal elever fortsætter i en lærlingeuddannelse efter at have afsluttet efg-basisuddannelse inden for bygge og anlæg, levnedsmiddel og jern og metal (17-22%).

I tabel 3.6 vises i procent, hvor mange elever der afbryder en uddannelse og ikke påbegynder en ny inden for 5 år efter afbrydelsestidspunktet. Der er betydelige variationer mellem hovedområder og uddannelseskategorier (fra ganske få % til omkring 20%).

I tabel 3.7 vises i procent, hvor mange elever der afbryder en uddannelse og derefter påbegynder en ny inden for 5 år efter afbrydelsestidspunktet. Der er også her betydelige variationer. Det oplyses i teksten, at frafaldsopgørelsen fordelt på køn viser, at piger i almindelighed er mindre tilbøjelige til at afbryde uddannelse end drenge.

Tabel 3.8 viser andelen af elever, der ikke uddanner sig videre inden for en periode af 5 år efter fuldført grundlæggende erhvervsuddannelse. Andelen varierer noget mellem hovedområder og uddannelseskategorier, men er generelt høj (70-95%), bortset fra visse grundlæggende eksamensuddannelser.

Tabel 3.9 viser andelen af elever, som efter afsluttet erhvervsuddannelse inden for 5 år fortsætter med en videregående uddannelse, fordelt på uddannelseskategorier og hovedområder. Andelen er generelt lav; for nogle fags vedkommende især for lærlinge. Fra nogle grundlæggende eksamensuddannelser er der dog en ikke ubetydelig overgang til videregående uddannelser.

Tabel 3.10 viser beskæftigelsesfrekvensen efter fuldført uddannelse (november 1983). Det fremgår, at lærlinge generelt i markant højere grad kom i beskæftigelse end efg-elever og elever med eksamensuddannelserne (83% mod ca. 76%), men oplysningerne skal sammenholdes med, at lærlingenes videreuddannelses frekvens er lavere end de øvrige elevgruppers.

Tabel 3.11 viser i procent afgangen fra uddannelsessystemet som helhed uden erhvervskompetencegivende uddannelse, fordelt på køn og uddannelsesniveau. Det fremgår bl.a., at ca. 20% ikke fuldfører en uddannelse efter folkeskolen, og at væsentligt over 40% forlader uddannelsessystemet uden at have fuld-

ført en **erhvervshvervskompetencegivende** uddannelse. (Til denne gruppe regnes unge, som alene får studentereksamen/hf eller efg-basisuddannelse.) Det fremgår videre, at en markant større andel af pigerne end af drengene får efg-basisuddannelse eller studentereksamen m.v., men at pigerne i klart mindre omfang end drengene fortsætter i en erhvervskompetencegivende uddannelse.

4. I betænkningens kapitel 4 har udvalget redegjort for nogle generelle uddannelsespolitiske hovedmålsætninger, som i særlig grad har været bestemmende for udvalgets forslag.

Udvalget har sammenfattet disse målsætninger i hensyn til de unge, hensyn til virksomhedernes behov og nogle vidererækkende samfundsmæssige hensyn.

Hensynet til de unge tilsiger, at der udformes et uddannelsessystem (og vejledningssystem), som er egnet til at tiltrække og fastholde flest muligt unge i et ungdomsuddannelsesforløb, der fører til erhvervskompetence, og at dette uddannelsesforløb indebærer nogle grundlæggende kvaliteter, herunder kvaliteter, der rækker ud over rimelige, aktuelle beskæftigelsesmuligheder: Alle ungdomsuddannelser, også de grundlæggende erhvervsuddannelser, skal omfatte almene kvalifikationer, der er relevante for deltagelse i samfundslivet og for den personlige udvikling. De grundlæggende erhvervsuddannelser skal have den bredde i arbejdsområde og funktioner, som er nødvendige for beskæftigelsesmæssig fleksibilitet. Og uddannelserne ~~bør~~ kunne give grundlag for videreuddannelse.

Målsætningen om flest muligt unge i ungdomsuddannelser/grundlæggende erhvervsuddannelser betyder krav om skolekapacitet, dennes geografiske fordeling, praktikpladskapacitet, udvikling af flere uddannelser, varierede uddannelsesstilbud og udvikling af motiverende pædagogiske metoder. Også spørgsmålet

om indgangsvejene til uddannelserne er et relevant spørgsmål i denne forbindelse.

Den anden hovedmålsætning er, at uddannelserne skal modsvare virksomhedernes kvalifikationsbehov - således som disse er 3-4 år efter uddannelsernes begyndelse og senere. Er virksomhedernes behov og de unges uddannelsesønsker ikke overensstemmende, er uddannelsespolitiske kompromiser nødvendige, men i meget vidt omfang gælder, at de to hensyn fører til det samme: Uddannelseskategorier, der modsvarer beskæftigelsesområder, og kvalifikationsniveau bestemt af avanceret teknologi m.v., bredde, almene kvalifikationer og videreuddannelsesmuligheder. Det er af afgørende betydning, at virksomhedernes kvalifikationsbehov til stadighed - gennem analyse- og prognosearbejde - bringes frem og indgår i et hurtigt virkende beslutningssystem for fornyelse.

Under de videreraekkende samfundsmæssige vurderinger af erhvervsuddannelsessystemet fremhæver udvalget to vigtige betragtninger:

Erhvervsuddannelserne bør ikke alene betragtes som "passive" foranstaltninger til imødekommelse af, hvad erhvervslivets aktuelle og forventelige udvikling kræver. De bør betragtes som centrale dele af en aktiv erhvervsfremmepolitik eller - med Det Økonomiske råd (rapport, september 1985) - en "vækstfremmende strategi". Denne synsmåde er efter udvalgets opfattelse ikke alene vigtig for en rigtig forståelse af erhvervsuddannelsernes samfundsmæssige rolle, men dermed også grundlaget for forståelsen af, at ressourcer til erhvervsuddannelserne er basale investeringer i **erhvervsfremme**.

Den anden samfundsmæssige betragtning, udvalget fremhæver, vedrører det fundamentale spørgsmål om harmoni eller kløfter mellem befolkningsgrupper. Der er grund til at forvente en samfundsmæssig udvikling, der gør de ikke-faglærtes position - ikke alene på arbejdsmarkedet - men i en bredere samfundsmæssig sammenhæng, svagere end tilfældet er nu. En udvikling

i denne retning vil betyde øget polarisering i samfundet med konsekvenser, herunder sociale problemer i videre forstand, som det af mange grunde er ønskeligt at undgå. Et middel her-til er et bredt virkende uddannelsessystem. Dette tilsiges således ikke alene af mere formelle lighedsbetragtninger.

5. I kapitel 5 har udvalget fremhævet nogle hovedpunkter i det nuværende erhvervsuddannelsessystem og - bl.a. på grundlag af de uddannelsespolitiske målsætninger, der er omtalt i kap. 4 - foretaget en vurdering af disse hovedpunkter.

Udvalgets kritiske vurdering kan samles i følgende fire konklusioner.

Der er stadig en ikke uvæsentlig andel af de unge, der ikke kommer i gang med en uddannelse efter grundskolen. Væsentligt mere bemærkesesværdigt er imidlertid erhvervsuddannelsessystemets utilstrækkelige evne til at fastholde de unge, der påbegynder en erhvervsuddannelse. Dette forhold illustreres med tal fra kap. 3 og bilag 6, der viser frafald under basisåret, efter basisårets afslutning (praktikpladsproblemer) og under de enkelte uddannelsers forløb.

Heri ligger betydelige udfordringer til grundskolens funktion som forbereder til fortsat uddannelse i erhvervsuddannelsessystemet, til tilrettelæggelsen af basisuddannelsen, til etableringen af uddannelseskategorier, der modsvarer de unges, herunder de unge kvinders, ønsker, til en øget indsats med hensyn til fremskaffelse af praktikpladser og til tilrettelæggelsen - i skole og praktik - af de enkelte uddannelser (efg 2.dels-uddannelser og lærlingeuddannelser).

Udvalgets anden konklusion vedrører spørgsmålet om, hvorvidt erhvervsuddannelsessystemet lever op til de foreliggende kvalifikationsbehov. Der er langt fra en fuldstændig overensstemmelse mellem uddannelsessystemets uddannelseskategorier

og erhvervenes arbejdskraftbehov, fordelt på uddannelser. Der har udviklet sig for mange og for smalle enkeltuddannelser; de nuværende uddannelser lever ikke op til det krav om bredde, som er en forudsætning for varierende beskæftigelsesmuligheder og virksomhedernes omstillingsmuligheder. Der er også i øvrigt behov for et kvalitetsmæssigt løft af uddannelserne. Dette beror navnlig på tre forhold: Det har været vanskeligt for skoler (udstyr og lærerkvalifikationer) og praktikvirksomheder at følge med den hastigt forløbende teknologiske udvikling. Uddannelserne giver ikke generelle kvalifikationer i tilstrækkeligt omfang. Ikke alle uddannelser giver tilstrækkelige muligheder for faglig fordybelse. I hvert fald nogle af de grundlæggende erhvervsuddannelser er utilstrækkelige med hensyn til videreuddannelsesmuligheder.

For det tredje gør udvalget gældende - uden at gå ind på nogen nærmere vurdering af lærlingeuddannelserne, efg-uddannelserne og de grundlæggende teknikeruddannelser, betragtet hver for sig - at den måde, hvorpå disse 3 uddannelsestyper fungerer ved siden af hinanden, indebærer en række alvorlige ulemper; uoverskuelighed for elever og virksomheder, forvriddninger i elevrekrutteringen (bl.a. som følge af lønforskelle og praktikpladsproblemer), forskellige uligheder mellem elevgrupperne med hensyn til vilkår under uddannelsen, uddannelsens indhold og videreuddannelsesmuligheder samt administrative komplikationer.

For det fjerde fremhæver udvalget, at det nuværende erhvervsuddannelsessystem i for høj grad er regelreguleret, at denne regelregulering er for kompliceret, at de nuværende beslutningsprocesser, bl.a. som følge heraf, er for bureaukratiske, og - i forbindelse hermed - at den nuværende struktur af rådgivende organer er for kompliceret, og at opgavefordelingen imellem disse organer ikke er rationel. Der er behov for regelsanering og for forenkling og harmonisering af organstrukturen.

6. Kapitel 6 omfatter udvalgets lovudkast med ledsagende bemærkninger.

Udvalget har fundet det hensigtsmæssigt at præsentere realindholdet af sine forslag i denne form, som et konsekvent svar på kommissoriets pålæg til udvalget om at overveje "et enhedsorienteret system, der kan afløse lærlingeuddannelses-systemet og den nuværende efg-ordning, samt eventuelt også de grundlæggende teknikeruddannelser og andre grundlæggende erhvervsuddannelser".

Indstillingen afgives af et enigt udvalg, idet der dog om enkelte hovedspørgsmål (udkastets kapitel IV og IX) og om nogle få enkeltspørgsmål (§ 4, § 7, stk. 2, § 23, § 25, stk. 2 og 3, § 43, stk. 4, og § 46) er tale om en delt indstilling.

I det følgende gives et resumé af lovudkastets hovedindhold.

I lovens kapitel I angives lovens område og formål (§ 1). Bestemmelsen fastslår undervisningsministerens administrative kompetence med hensyn til de grundlæggende erhvervsuddannelser og angiver i principformulering de dermed sammenhængende pligter og rammer. Det foreskrives i bestemmelsen, at uddannelserne skal tilrettelægges som et samordnet system, hvormed der sigtes dels til en administrativ-organisatorisk sammenhæng, dels til at uddannelserne med hensyn til regler om adgang, struktur, indhold, meritoverførsel m.v. skal udgøre en systematisk sammenhæng, der fremtræder med rimelig overskuelighed. Det fremhæves, at lovudkastet tager sigte på uddannelser med henblik på såvel den offentlige som den private sektor.

Formålsbestemmelsens principformuleringer med hensyn til uddannelsessystemets tilrettelæggelse betoner uddannelsernes karakter af på én gang at være ungdomsuddannelser, der skal bidrage til de uddannelsessøgendes personlige udvikling m.v. og erhvervsmæssige uddannelser, der skal modsvare arbejdsmarkedets behov for kvalifikationer. Sideordnet hermed betones

det, at uddannelserne skal motivere de unge til uddannelse og sikre reelle muligheder for, at uddannelsesønsker kan imødekommes, samt at uddannelserne skal give de uddannelsessøgende grundlag for videreuddannelse.

Af de ledsagende bemærkninger til § 1, stk. 1, fremgår det, at udvalget har lagt vægt på at tilvejebringe et system, der omfatter de nuværende lærlingeuddannelser, efg-uddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser - som betragtes som lovens kerneområde. Det fremgår endvidere, at lovudkastets system tillige er indrettet til også at kunne rumme uddannelser, der er etableret på andet retsgrundlag, d.v.s. med speciallove eller ved administrative ordninger, samt uddannelser på områder, som hidtil ikke har været uddannelsesdækkede med grunduddannelser, men hvor der er - eller kan opstå - behov for grunduddannelser i form af ungdomsuddannelser.

Udvalget stiller ikke konkrete forslag om forholdet mellem lovudkastets ordning og de uddannelser, der hviler på specielle retsgrundlag, men anfører nogle principielle synspunkter, især om social- og sundhedsuddannelser m.v., etatsuddannelser og landmandsuddannelsen. Udvalget indstiller, at der efter den foreslåede reforms gennemførelse iværksættes overvejelser og drøftelser med vedkommende parter med henblik på indarbejdelse af disse uddannelseskategorier i det samordnede uddannelsessystem.

Tilsvarende anfører udvalget nogle principielle synspunkter vedrørende spørgsmålet om etablering af grunduddannelser på områder, der hidtil ikke har været dækket af sådanne. Bemærkningerne tager især sigte på social- og sundhedsområdet og dele af bygge- og anlægsområdet, industriområdet, transportområdet og området privat service. Udvalget peger i sine bemærkninger på, at der er betydelige områder, hvor der er grundlag for at intensivere overvejelser om etablering af nye grunduddannelser. Og udvalget fremhæver nødvendigheden af, at der foretages en gennemgang af disse beskæftigelsesområder med henblik på eventuel etablering af nye uddannelser. Udval-

get peger på, at denne vigtige opgave i særlig grad kommer til at påhvile initiativ- og koordinationsudvalgene, jfr. lovudkastets kapitel IX.

Udkastets kapitel II omhandler bestemmelser om uddannelsernes gruppering inden for hovederhvervsområder. En sådan gruppering svarer principielt til den hidtidige efg-ordning og har et vist sidestykke i den nye lov om videregående teknikeruddannelser.

Inddelingen i hovederhvervsområder tillægges betydning i to principielt forskellige henseender.

For det **første** skal hvert hovederhvervsområde have en basisuddannelse, der er afpasset efter området, jfr. nedenfor om lovudkastets kapitel IV.

For det andet har opdelingen betydning for den organisatoriske struktur i systemet af rådgivende organer.

I forhold til den nuværende inddeling i hovederhvervsområder indebærer udvalgets forslag den ændring, at inddelingen ikke er en udtømmende gruppering af bestående uddannelser, men derimod en i princippet udtømmende inddeling i erhvervs- eller beskæftigelsesområder, herunder både den private og den offentlige sektors beskæftigelsesområder.

Der stilles ikke forslag om en lovfastsættelse af, hvilke grupperinger eller hvilket antal områder der skal etableres, idet udvalget finder, at inddelingen administrativt bør kunne tilpasses erhvervsudviklingen og de erfaringer om uddannelsessystemets funktion, som løbende indvindes.

Udkastets kapitel III vedrører adgangsbetingelser, optagelse og skolekapacitet.

Efter forslaget fastholdes princippet om, at alle, der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven, har ad-

gang til basisuddannelserne, og at alle, der har indgået uddannelsesaftale, har krav på optagelse på skole til den undervisning, der hører til den pågældende uddannelse.

Udvalget lægger vægt på, at basisuddannelsen - også i praksis - kommer til at fungere i fortsættelse af grundskolens 9. klasse som et kvalificeret alternativ til 10. klasse og henstiller i forlængelse heraf, at der foretages en gennemgang af adgangsbetingelser for uddannelser uden for det hidtidige lærlinge- og efg-område med henblik på, at basisuddannelserne bliver adgangsgivende i samme omfang som folkeskolens 10. klasse.

Med hensyn til spørgsmålet om skolekapacitet foreslår udvalget, at der skal være den kapacitet, der er fornøden for, at alle, der ønsker en basisuddannelse, kan få en sådan (omend ikke nødvendigvis den primært ønskede), og at der skal være en kapacitet i øvrigt, der modsvarer de indgåede uddannelsesaftaler.

Kapaciteten og dens fordeling på uddannelser og skoler (den geografiske fordeling) foreslås fastsat på grundlag af et udført analyse- og prognosearbejde, som mere systematisk end hidtil inddrager de unges ønsker og udviklingen vedrørende erhvervsstruktur, virksomhedernes personalesammensætning og teknologi, herunder også lokalt og regionalt baserede behovsvurderinger.

Lovudkastets kapitel IV vedrører de grundlæggende erhvervsuddannelsers begyndelse/indgangsveje. Dette spørgsmål har været det mest problemfyldte i udvalgets arbejde. Resultatet af udvalgets drøftelser er blevet et flertalsforslag fra 18 medlemmer (samtlige medlemmer, med undtagelse af det nedenfor nævnte mindretal) og et mindretalsforslag fra 6 medlemmer (John Gudbrandsen, Lars Jørgen Nielsen, Niels Johan Nielsen, Ove Schandorff, Axel Sløk og Erik Tøttrup).

Flertalsforslaget har følgende hovedindhold:

En grundlæggende erhvervsuddannelse indledes med en basisuddannelse, der består af 1) en basisundervisning på skole af 40 ugers varighed, eller 2) praktikophold i en virksomhed i henhold til en uddannelsesaftale og basisundervisning på skole af en varighed svarende til mindst 20 uger.

Til bestemmelserne om basisuddannelse slutter sig en bestemmelse, hvorefter undervisningsministeren efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalg kan fastsætte regler, hvorefter uddannelsessøgende på grundlag af tidligere beskæftigelse eller uddannelse delvis eller efter omstændighederne helt kan fritages for basisundervisning.

Efter udkastet kan den 1-årige basisundervisning tilrettelægges således, at det sidste halvår samtidig kan benyttes som basisundervisning for de elever, der har påbegyndt deres basisuddannelse med praktik (uddannelsesaftale).

Med hensyn til uddannelser, hvor særlige forhold gør sig gældende, kan undervisningsministeren efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalg bestemme, at uddannelsen kun kan indledes med den ene af de ovennævnte basisuddannelser.

Uddannelser skal føre til samme faglige niveau og give samme grundlag for videreuddannelse, uanset hvilken af de to basisuddannelser der er benyttet. Endvidere skal de to basisuddannelser så vidt muligt tilrettelægges således, at de, når de er gennemført, repræsenterer de samme grundlag for fortsat uddannelse.

Inden for flertallet er der forskelle i vurderingen af, hvoreledes de to basisuddannelser bør fungere i forhold til hinanden. De fleste medlemmer af flertallet ønsker, at den 1-årige basisundervisning kommer til at fungere som "hovedadgangsvej", medens de øvrige medlemmer lægger vægt på, at de to indgangsveje præsenteres og administreres, også i vejlednin-

gen til de unge, som to sideordnede "ligeværdige" indgangsveje.

Der er almindelig enighed om, at de elever, der indleder deres uddannelse med praktik (uddannelsesaftale), og derefter - i aftaleforløbet - kommer på skole til mindst 20 ugers basisundervisning, skal have løn under dette skoleophold. Hvis der ikke gives løn eller uddannelsesgodtgørelse under den 1-årige basisundervisning, vil der således foreligge en forskel i økonomiske vilkår for de to elevgrupper. 10 medlemmer af flertallet indstiller - navnlig for at modvirke forvridning i elevrekrutteringen til de to basisuddannelser - at der gennemføres en ordning, hvorefter elever i den sidste halvdel af den 1-årige basisundervisning kan oppebære en uddannelsesgodtgørelse af samme størrelsesorden som den løn, de elever, der er begyndt med praktik (uddannelsesaftale), oppebærer under deres 20 ugers basisundervisning.

Mindretalsforslaget har følgende hovedindhold:

Der foreslås forskellige regler for henholdsvis de tekniske områder og handels- og kontorområdet.

På de tekniske områder indledes en uddannelsesaftale i almindelighed med 1) en basisuddannelse på skole af 20 ugers varighed, hvortil der er adgang gennem en forudgående skoleperiode på indtil 20 uger eller en tilsvarende periode med relevant beskæftigelse, eller 2) en kontraktansættelse som elev i en virksomhed, således at det første års uddannelsesforløb i virksomhed og på skole kvalificerer eleven til at fortsætte uddannelsen sammen med de elever, der har valgt den under pkt. 1 nævnte adgangsvej.

På handels- og kontorområdet indledes uddannelserne med 1) en basisuddannelse på skole af 40 ugers varighed, eller 2) en kontraktansættelse som elev i en virksomhed, således at det første års uddannelsesforløb i virksomhed og på skole giver eleverne forudsætninger for at deltage i skoleundervisning i

resten af kontraktperioden sammen med de elever, der har indledt uddannelsen med en basisuddannelse.

Mindretallets forslag indeholder med hensyn til flere enkeltspørgsmål bestemmelser, der svarer til flertalsforslaget herunder, at de unge uanset valg af adgangsvej skal opnå samme faglige niveau og samme grundlag for videreuddannelse.

Mindretalsforslaget adskiller sig navnlig fra flertalsforslaget på følgende punkter: For de tekniske områders vedkommende er der ikke et tilbud om en basisundervisning af 1 års varighed. Der er derimod tilbud om en bredere indgang baseret enten på beskæftigelse (uden uddannelsesaftale), eller et skoleforløb i begge tilfælde efterfulgt af 20 ugers basisundervisning. Ved siden heraf er der adgang til at påbegynde uddannelsen direkte i et kontraktforhold. I dette tilfælde er det første skoleophold ikke udformet som en basisundervisning, og dets varighed er ikke fastlagt i loven, men fastlægges af de enkelte faglige udvalg.

For handels- og kontorområdet vedkommende er den reelle afstand til flertallets forslag noget mindre.

De fleste i mindretallet tager afstand fra, at der ydes eleverne godtgørelse uden for kontraktperioden.

Lovudkastets kapitel V fastslår vekseluddannelsesprincippet, men åbner samtidig for, at der fortsat kan etableres rene skoleuddannelser.

Hovedreglen er, at de enkelte uddannelser - efter basisuddannelse - skal gennemføres, således at der - ligesom tilfældet nu er under lærlinge- og efg-2.dels-uddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser - skiftes mellem praktik (uddannelsesaftale) og skole. I forbindelse hermed bestemmes, at dele af skoleundervisningen - også dele af basisundervisningen - kan foregå på en virksomhed efter aftale mellem skole og virksomhed.

Bestemmelsen om rene skoleuddannelser omfatter (også) uddannelser, der udelukkende eller overvejende tager sigte på tilvejebringelse af grundlag for videregående uddannelse. Bestemmelsen giver således grundlag for de nuværende uddannelser til højere handelseksamen (HHX) og højere teknisk eksamen (HTX-forsøgsuddannelsen). Udvalget er på grundlag af nogle vurderende betragtninger vedrørende disse uddannelser kommet til det resultat, at det ikke er rigtigt at lovfæste disse uddannelsers nuværende struktur; der bør fortsat være mulighed for administrativt at tilpasse disse uddannelser til indvundne erfaringer.

Lovudkastets kap. VI om uddannelsernes varighed og struktur (fordeling på skole og praktik) bygger på det hovedsynspunkt, at kvalifikationskravene er så varierende fra uddannelse til uddannelse, at varighed og struktur ikke bør fastlægges i loven - heller ikke med minimums- eller maksimumstider. Disse spørgsmål bør afgøres af det faglige udvalg under hensyn til de enkelte uddannelsers særlige forhold.

Udvalget bemærker dog, at det, i betragtning af de mere generelle krav, der efter udvalgets opfattelse fremtidig bør stilles til uddannelsernes niveau, må forventes, at de i almindelighed ikke bør være kortere end 3 år, basisuddannelsen incl., og typisk længere.

Selv om udvalgets hovedsynspunkt er, at det bør være overladt til de faglige udvalg at fastlægge - ikke alene varigheden af - men også strukturen i de enkelte uddannelser, foreslås der dog i lovudkastet nogle grundlæggende, generelle strukturkrav.

Uddannelsernes skal søges tilrettelagt med en betydelig bredde både i arbejdsområde og med hensyn til funktion (teknologi, arbejdsmetoder m.v.). Dette skal ske med henblik på, at uddannelserne kan modsvare skiftende kvalifikationsbehov på arbejdsmarkedet og give eleverne grundlag for videreuddannelse, herunder videregående uddannelse.

Udvalget har i overensstemmelse med kommissioriet behandlet spørgsmålet om trindeling/af- og påstigningsmuligheder i uddannelsesforløb. Udvalget foreslår - nogenlunde uændret - at opretholde bestemmelsen i efg-loven, hvorefter elever inden udløbet af en uddannelses normalforløb kan forlade dette med en afsluttet uddannelse (en vis erhvervskompetence) og senere genoptage uddannelsen i normalforløbet. Efter erfaringerne under efg-loven kan det ikke forventes, at bestemmelsen får stor praktisk betydning. Udvalget foreslår imidlertid ved siden heraf et andet trindelings-/af- og påstigningssystem. Efter udkastet kan en uddannelse suppleres med tillægsmoduler, således at eleverne ved fortsat uddannelse eller ved genoptagelse af en uddannelse kan opnå en afsluttet uddannelse, der indebærer en yderligere specialisering eller uddybning af den første uddannelse, eller opnå, hvad der måske navnlig vil vise sig praktisk betydningsfuldt, en uddannelse, der er bredere end den oprindelige.

Lovudkastets kapitel VII omhandler uddannelsernes indhold og er inddelt i 4 afsnit: Almindelige bestemmelser (A), skoleundervisningen (B), praktikuddannelsen (C) og bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver (D).

I afsnittet med almindelige bestemmelser fastslås, at indholdet af uddannelserne - både skoleundervisningen og praktikuddannelsen - skal tilrettelægges under hensyntagen til de uddannelsespolitiske formål, der er nævnt i § 1, stk. 2, og som er omtalt ovenfor. I forbindelse hermed understreges de to hovedhensyn til erhvervskompetencen og videreuddannelseskompetencen.

I bemærkningerne til lovudkastet anfører udvalget, at det i hvert fald for flere af de nuværende uddannelser gælder, at der er behov for at løfte deres niveau, med hensyn til teknologi og almene kvalifikationer, herunder kvalifikationer, der rækker ud over det faglige i snævrere forstand. Dette indebærer øgede krav til både skoleundervisning - udstyr og lærerkvalifikationer - og praktikuddannelsen. Det er naturligvis

den principielle målsætning, at uddannelserne skal være ajour og helst "på forkant" af udviklingen med hensyn til teknologi (og materialer) og arbejdsorganisation på arbejdspladserne. Og forventede udviklinger i disse henseender må tages i betragtning ved uddannelsesindholdets fastlæggelse. Uddannelserne skal være beskæftigelsesgrundlag (typisk) 3-4 år efter deres begyndelse og en årrække frem. På den anden side må det erkendes, at teknologiudvikling m.v. foregår med en sådan hast, at eleverne ikke kan lære alt det, de faktisk får brug for i en overskuelig fremtid i den til uddannelsen svarende beskæftigelse; hertil kommer, at mange utvivlsomt fortsat vil få "skæve" beskæftigelser, d.v.s. beskæftigelse der kun delvis modsvarer deres uddannelse. Det er på denne baggrund af afgørende betydning, at der ved uddannelsesindholdets fastlæggelse, lægges vægt på - ikke alene indlæring af umiddelbart anvendelige færdigheder - men på arbejds- og studiemetoder, arbejdspladsfunktioner m.v., der dels øger omstillings-evne, dels giver grundlag for deltagelse i senere læreprocesser - det være sig ved egen indsats eller ved deltagelse i videreuddannelse.

Udvalget har fundet det vigtigt at fremhæve, at uddannelsesindholdet også skal "tilrettelægges——under hensyn til mulighederne for anvendelse af uddannelserne som grundlag for videreuddannelse, herunder som adgangsveje til videregående uddannelser." Udvalget redegør i forbindelse hermed for de synspunkter, der ligger til grund for den nye teknikerlov (der træder i kraft den 1. august 1987), herunder for synspunkterne i betænkning nr. 1074/1986 om ingeniør- og teknikeruddannelsernes fremtid.

Efter udvalgets opfattelse er det vigtigt - både for de uddannelsessøgendes udviklingsmuligheder og med henblik på imødekommelse af erhvervslivets kvalifikationsbehov på tekniker-niveau - at de grundlæggende erhvervsuddannelser i vidt omfang giver adgang til videregående teknikeruddannelser, samt at de bliver den normale adgangsvej til disse uddannelser, således som det er forudsat i teknikerloven.

I afsnittet om skoleundervisningen (B) foreslås nogle fællesregler for basisundervisning og undervisning under den enkelte uddannelses forlab, samt en særlig regel vedrørende basisundervisning.

Denne sidstnævnte regel fastslår, at der ved basisundervisningen skal lægges vægt på en grundlæggende orientering og indføring i uddannelsesområder inden for det hovederhvervsområde, den pågældende basisuddannelse dækker, herunder på, at eleven ved afprøvning af evner og interesser får et godt grundlag for uddannelsesvalg. Udvalget har i forskellige sammenhænge fremhævet de særlige pædagogiske udfordringer, basisundervisningen indebærer, dels på baggrund af de ændringer i basisuddannelsesstrukturen, som udvalgets forslag vedrørende indgangsveje (kap. 4) indebærer, dels med henblik på at gøre basisundervisningen mest muligt motiverende for de unge og dermed egnet til at fastholde disse.

Inden for de - for basisundervisningen og undervisningen i de enkelte uddannelser - fælles regler, findes hovedbestemmelsen i § 13, stk. 1, der har følgende indhold:

"Skoleundervisningen skal under hele uddannelsesforløbet på en helhedsorienteret måde omfatte både praktisk og teoretisk undervisning med henblik på at give eleverne fornødne generelle og specielle kvalifikationer, herunder

- 1) at give eleverne forudsætninger for at varetage de funktioner, uddannelserne tager sigte på, og i forbindelse hermed fornøden viden om og fornødne færdigheder i anvendelse af relevant teknologi,
- 2) at give eleverne forudsætninger for selvstændigt og ved efter- og videreuddannelse at udbygge deres kvalifikationer, herunder forudsætninger for videregående uddannelser,
- 3) at give eleverne forståelse af samfundet og dets udvikling, herunder navnlig af virksomhedernes og de ansattes rolle i generel erhvervsmæssig og samfundsmæssig sammenhæng og af arbejdsmarkedsforhold og arbejdspladsforhold,
- 4) at bidrage til elevernes personlige udvikling."

Her skal kun understreges følgende hovedpunkter:

Undervisningen skal sigte mod såvel specielle som generelle kvalifikationer, herunder både erhvervsfagligt orienterede kvalifikationer i snæver forstand og kvalifikationer der giver forståelse af samfundet og dets udvikling og bidrager til elevernes personlige udvikling.

Der forudsættes en høj grad af fagmæssig integration i undervisning, herunder integration af fagelementer, der svarer til, hvad der nu sædvanligvis betegnes som retningsfag og almene fag.

Kombination af praktisk og teoretisk undervisning skal fastholdes gennem hele uddannelsesforløbet, bl.a. under hensyn til uddannelsens egnethed som videreuddannelsesgrundlag.

Den nuværende ordning med valgfag foreslås opretholdt og forudsættes udbygget, bl.a. med henblik på videreuddannelsesmuligheder. Ny er en bestemmelse om, at der kan tilbydes valgfag af betydning med henblik på kvalifikationsbehov og beskæftigelsesmuligheder i skolens lokalområde, når dette kan ske uden at forringe uddannelsernes generelle niveau.

I afsnittet om skoleundervisningen foreslås som en principiel ændring en reduktion af den nuværende forholdsvis stramme centrale styring af undervisningens indhold. Denne foreslås erstattet af en mål- og rammestyring (ved bestemmelser fastsat af det faglige udvalg), således at der gives de enkelte skoler en større frihed til - i samråd med de lokale uddannelsesudvalg - at tilrettelægge undervisningen inden for de fastsatte rammer.

Lovudkastets regler om skoleundervisning fastslår i øvrigt

at der ved undervisningens tilrettelæggelse skal tages hensyn til elevernes ynsker,

at der skal tilstræbes den differentiering af undervisningen, som hensyntagen til elevernes forudsætninger og interesser tilsiger,

at der skal gives specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til elever, der har behov derfor,

at der skal tilbydes eleverne rådgivning om valg af uddannelse og erhverv samt om personlige forhold.

Lovudkastets bemærkninger indeholder en udforlig redegørelse for de pædagogiske synspunkter m.v., som lovudkastet bygger på.

Afsnittet om praktikuddannelsen (C) indeholder regler om praktiksteder, deres godkendelse og grundlaget herfor, om fastsættelse af praktikregler og om foranstaltninger med henblik på tilvejebringelse af større sikkerhed for tilvejebringelse af tilstrækkelige praktikpladser.

Praktikuddannelsen skal som hidtil foregå i virksomheder, der er godkendt af det faglige udvalg. Den kan, som efter de gældende regler, foregå på flere virksomheder, og en sådan deling af praktikuddannelsen forudsættes at få større praktisk betydning om følge af lovudkastets krav om bredere uddannelser.

Med henblik på at sikre et fyldestgørende niveau i praktikuddannelser foreslås der, at de fremtidige praktikregler skal være noget videregående end de nuværende såkaldte uddannelsesregler. De skal efter udkastet angive uddannelsernes mål og på grundlag heraf beskrive arbejdsområder og funktioner, som praktikuddannelsen skal omfatte. Og de skal have et sådant indhold, at det sikres, at skoleundervisning og praktikuddannelse supplerer hinanden på hensigtsmæssig måde; de skal med henblik herpå indeholde regler om kontakt mellem skole, elev og virksomhed.

Udvalget har betragtet det som en central målsætning at skabe en væsentlig bedre garanti for, at elever efter basisuddannelsen kan få praktikplads; vanskeligheder med fremskaffelse af praktikpladser har i en årrække været et særdeles alvorligt problem i efg-uddannelserne.

Praktikpladsproblemet er i høj grad en funktion af strukturen i hovederhvervsområder/opdelinger i basisuddannelser og af, hvilke uddannelser der er etableret. Efter udvalgets opfattelse vil det væsentligste bidrag til løsning af praktikpladsproblemet ligge i den ændring/udbygning af hovederhvervsområdestrukturen og den udvikling af nye uddannelser, som udvalget forudsætter.

Lovudkastets kap VII, afsnit C, indeholder nogle bestemmelser, der på anden måde - og direkte - tager sigte på praktikpladsproblemet.

Det foreslås, at der pålægges de faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg ved kontakt med virksomheder at virke for tilvejebringelse af det antal praktikpladser, der er behov for, - og initiativ- og koordinationsudvalgene at være koordinerende ved denne opgaves løsning.

Undervisningsministeren foreslås bemyndiget til at fastsætte nærmere regler om samarbejds- og informationsordninger med sigte på tilvejebringelse af praktikpladser.

For elever, der har gennemført basisuddannelse, og som derefter forgæves søger praktikplads, kan der efter udkastet - som en sidste løsning - tilrettelægges skoleundervisning, som delvis kan erstatte praktikuddannelser.

De nuværende regler i lære- og praktikpladsloven af 1982 om mobilitetsfremmende ydelser til elever i forbindelse med disses søgning eller overtagelse af praktikplads foreslås opretholdt.

Med henblik på sikring af praktikpladser foreslår udvalgets flertal (samtlige medlemmer, med undtagelse af Peter Grünbaum, Hanna Holm og Arne Højsten) at opretholde reglen i lærlingelovens § 1 - dog i væsentligt ændret form - således at virksomheder, der er godkendt eller kan godkendes som praktiksteder, som hovedregel ikke på anden måde end ved uddannelsesaftale må ansætte unge under 18 år til arbejdsopgaver, der udgør et væsentligt led i vedkommende uddannelse. Det faglige udvalg kan dog dispensere herfra og lade dispensationen omfatte en kategori af virksomheder eller et eller flere uddannelsesområder.

Udvalget understreger i sine bemærkninger til lovudkastet den alvor, hvormed der må ses på praktikpladsproblemet. Det er af helt afgørende betydning, at praktikpladsmangel, som den har været kendt i en årrække, og som reelt har betydet, at mange unge, der er gået ind i en efg-uddannelse, ikke har kunnet fuldføre denne, fremtidig undgås. Udvalget skanner, at den flerhed af forslag med dette sigte, som er omtalt ovenfor, i væsentlig grad vil bidrage hertil, men må erkende, at skannet er usikkert. Praktikpladssituationen må være under konstant overvågning, og der bør være åbenhed over for andre foranstaltninger end dem, der er omfattet af udvalgets forslag.

Afsnittet (D) i kapitel VII om bedømmelse af elever, eksamen og eventuelle faglige prøver modsvarer i væsentlig grad den gældende ordning.

Lovudkastets kapitel VIII omhandler elevernes retlige forhold, hovedsagelig retsforholdet mellem elev og praktikvirksomhed, men også retsstillingen mellem elev og virksomhed på den ene side og skole på den anden. Dette kapitel indeholder endvidere bestemmelser om elevernes økonomiske vilkår.

De bestemmelser udvalget stiller forslag om, er på den ene side ikke så detaljerede som lærlingelovens tilsvarende bestemmelser, men på den anden side meget mere udførlige end bestemmelserne i lovgivningen om efg-uddannelserne. For de

grundlæggende teknikeruddannelser indebærer udvalgets forslag væsentlige nydannelser.

Lærlingelovens ordning har været udvalgets udgangspunkt for valget af de emner, der foreslås reguleret i lovsform. På den anden side har udvalget taget udgangspunkt i efg-ordningen med hensyn til intensiteten i reguleringen af de enkelte emner og i de erfaringer, der er indvundet med efg-lovgivningen.

Udvalgets forslag indebærer på dette område en betydelig forenkling, hvorved der er tilvejebragt fuld overensstemmelse mellem elevernes retlige og økonomiske vilkår i alle de grundlæggende erhvervsuddannelser inden for lovudkastets rammer,, hvori der indgår virksomhedspraktik på grundlag af uddannelsesaftale (lærekontrakt) mellem elev og virksomhed. Hidtil har der været principielt forskellige regelsæt for hver af følgende 4 kategorier af uddannelsessøgende: 1) lærlinge, der er under 18 år ved lærekontraktens indgåelse, 2) lærlinge, der er fyldt 18 år ved læreforholdets påbegyndelse, 3) efg-elever og 4) elever i de grundlæggende teknikeruddannelser.

Lovudkastets regelsæt bygger på, at det som hovedregel overlades til fastsættelse gennem kollektive overenskomster og lovgivningen vedrørende arbejdsmarkedet, hvilke regler der skal gælde for elevernes retsstilling i sammenhæng med tilsvarende regler for arbejdstagere i «øvrigt, og at udgangspunktet er, at der gælder samme retsstilling for elever som for andre arbejdstagere. Hvor der måtte findes at være behov for særlige regler for elever, kan overenskomsterne eller den pågældende lovgivning indrettes herefter.

Fra denne hovedregel bør efter udvalgets opfattelse gælde en række undtagelser, dels af hensyn til sikring af det uddannelsesformål, hvorved uddannelsesaftalen klart adskiller sig fra almindelige arbejdsaftaler, dels af hensyn til varetage-

se af en vis beskyttelsesinteresse som følge af de uddannelsessøgendes typiske unge alder.

Lovudkastets kapitel VIII indeholder derfor en række bestemmelser, der til dels indebærer en fravigelse fra den almindelige aftalefrihed eller fra anden lovgivning. Disse særlige regler angår uddannelsesaftalers indgåelse og ophør, prøvetid, aftalernes varighed, lønspørgsmål samt afgørelse af tvistigheder mellem aftalens parter og enkelte andre bestemmelser.

Ud over den nævnte sammenkædning og forenkling af hidtil gældende regler, indeholder udvalgets udkast enkelte nydannelser, bl.a.:

1. Bestemmelse om, at basisundervisning kan være omfattet af uddannelsesaftale, jfr. § 27, stk. 1.

2. En ændret ordning om særlig økonomisk støtte under skoleophold til visse voksne elever, jfr. § 35.

3. Lovfæstet bestemmelse om afkortet uddannelse på grundlag af tidligere beskæftigelse eller uddannelse (meritoverføring), jfr. § 37, sammenholdt med § 9.

4. Mulighed for, at uddannelsesaftalens parter indgår aftale om forlængelse af aftalen uden godkendelse, når visse standardbetingelser er opfyldt, jfr. § 38.

5. Sikring af erstatningsordning for elever, der kommer til skade under skoleophold.

Lovudkastets kapitel IX indeholder et flertalsforslag (samtlige medlemmer, med undtagelse af Nils Groes, Peter Grvinbaum, Hanna Holm og Arne Højsteen, Anders Kretzschmar, Margrethe Øhlenschläger og Erling Krarup) til en nyordning vedrørende de organer, der skal være rådgivende for undervisningsministeren og med hensyn til visse spørgsmål have myndighed.

Ændringerne i forhold til den nuværende ordning vedrører mindre spørgsmålet om, hvem der bør have medindflydelse, end spørgsmålet om, hvorledes denne indflydelse bør organiseres.

Den foreslåede nye organisation er præget af følgende målsætninger/tendenser :

Forenkling: En betydelig organisatorisk forenkling er allerede en konsekvens af uddannelsessystemets enhedsorientering (afskaffelsen af den tidligere opdeling i lærlingeuddannelser, efg-uddannelser og grundlæggende tekniker-/eksamensuddannelser). I det "almindelige" løbende rådgivningsarbejde skal der efter udkastet kun være to organer: vedkommende faglige udvalg for den enkelte uddannelse eller - i stigende grad (fælles udvalg) - for en flerhed af uddannelser og Erhvervsuddannelsesrådet for overordnede spørgsmål: Generel regefastsættelse, principielle spørgsmål og spørgsmål af særlig (typisk generel) væsentlighed. I almindelighed skal der således med hensyn til hvert spørgsmål være ét og kun ét rådgivende organ; de nuværende dobbelthøringer (eller 3-dobbelthøringer) af organer skal i det væsentlige bortfalde.

Styrkelse af de faglige udvalg: Det foreslås, at de faglige udvalg for de enkelte uddannelser fastsætter bestemmelser om varighed og struktur, uddannelsernes mål, eventuelle øvrige rammer for undervisningens indhold, praktikuddannelse samt bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver (bedømmelsesplaner). Disse bestemmelser skal vel godkendes af undervisningsministeren, men det forudsættes, at bestemmelserne som udgangspunkt godkendes, når de er i overensstemmelse med generelle bestemmelser fastsat efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

Fornyelse: Det er af afgørende betydning, at behovfornyelse straks registreres og hurtigt omsættes i indstillinger og afgørelser om fornyelse. Principielt har alle erhvervsuddannelsessystemets aktører en forpligtelse til fornyelsesinitiativer. Initiativ til fornyelse af den enkelte uddannelse påhvi-

ler primært det enkelte faglige udvalg. Et særligt fornyelsesproblem foreligger med hensyn til de områder, der ikke hidtil har været uddannelsesdækkede (med grunduddannelser). Bl.a. og navnlig med henblik herpå foreslår flertallet etablering af initiativ- og koordinationsudvalg, omfattende et eller flere hovederhvervsområder, der skal følge de erhvervs-mæssige udviklinger og udviklingsmuligheder inden for deres område, herunder teknologiudvikling, udvikling vedrørende arbejdspladsorganisation og udvikling vedrørende kvalifikationskrav til de ansatte, og på grundlag heraf vurdere fornyelsesbehov med hensyn til uddannelse og afgive indstillinger til undervisningsministeren om ønskelige oprettelser af nye uddannelser og omlægninger eller nedlæggelse af bestående uddannelser.

Koordination Flertallet foreslår endvidere, at initiativ- og koordinationsudvalgene skal følge de bestående uddannelser inden for deres område og på grundlag heraf vurdere uddannelsernes indbyrdes forhold og afgive indstilling til undervisningsministeren om de efter denne vurdering ønskelige ændringer med henblik på at sikre en bedre koordination af uddannelserne, eventuelt en sammenlægning af uddannelser. Denne koordinationsvirksomhed bliver af særlig betydning i de første år efter gennemførelse af den foreslåede reform, der forudsætter, at de nuværende mange smalle uddannelser afløses af et system af langt færre, brede uddannelser.

Decentralisering; Lovudkastet forudsætter en decentralisering til det lokale niveau - skole og lokalt arbejdsmarked, repræsenteret ved skolens bestyrelse og de foreslåede lokale uddannelsesudvalg, der har status som underudvalg under de faglige udvalg, og som modsvarer de nuværende lokale fagkomitéer og undervisningsudvalg. Den nuværende forholdsvis detaljerede styring af skolens undervisning foreslås - som tidligere nævnt - erstattet af en rammestyring, der danner grundlag for skolens undervisningsplanlægning. Undervisningen forudsættes i højere grad end nu gennemført i et samvirke med virksomheder i lokalsamfundet. Skolen kan i et vist omfang udbyde

valgfag tilpasset lokale forhold. I bl.a. de her nævnte henseender forudsættes de lokale uddannelsesudvalg at få en væsentlig rolle.

De medlemmer af udvalget, som ikke tilslutter sig flertalsforslaget til kap IX, redegør for deres synspunkter i særudtalelser, jfr. nedenfor side 362 ff, side 319 f (jfr. side 377 ff) og side 366 ff.

I lovudkastets bemærkninger vedrørende uddannelsernes finansiering (kapitel X) udtaler udvalget, at det på det foreliggende grundlag må være af den opfattelse, at det nuværende statsfinansieringsniveau bør opretholdes.

Når udvalget har afstået fra at foreslå en nærmere formulering af finansieringsregler i lovudkastet, beror det på, at udvalget er bekendt med, at Undervisningsministeriet - i forbindelse med overvejelser vedrørende det økonomiske styringsystem i forholdet mellem ministeriet og skolerne - arbejder med bl.a. en revision af tilskudsloven. Udvalget går ud fra, at ministeriets udkast til nye regler om finansieringsordningen vil blive forelagt Erhvervsuddannelsesrådet til udtalelse.

I lovudkastets kapitel XI har udvalget foreslået en bestemmelse om, at der på de årlige bevillingslove skal afsættes rådighedsbeløb til analyse- og prognosearbejde og til udviklings- og forsøgsarbejde. Formålet hermed er at sikre de nødvendige ressourcer dels til hurtig klarlæggelse af kvalifikationsbehov, dels til en stadig forbedring af uddannelserne, under hensyn til såvel ændrede kvalifikationsbehov som nye pædagogiske muligheder.

Det foreslås endvidere, at der på de årlige bevillingslove afsættes rådighedsbeløb til dækning af særlige udgifter i forbindelse med iværksættelse af nye uddannelser. Formålet med denne "omstillingspulje" er at hindre, at nye uddannelser med særlige etableringsudgifter - udstyr og læreruddannelse - kommer i bevillingsmæssig klemme i det ordinære budget.

Kapitel 2.

Beskrivelse af det nuværende uddannelsessystem vedrørende grundlæggende erhvervsuddannelser.

En udførlig beskrivelse af det nuværende uddannelsessystem er givet i bilag 1. I dette kapitel gives derfor alene en beskrivelse af systemets mere grundlæggende træk.

De grundlæggende erhvervsuddannelser omfatter navnlig:

- lærlingeuddannelser

i henhold til lov om lærlingeforhold (nr. 261) af 2. november 1956, med senere ændringer, jfr. nu lovbekendtgørelse nr. 128 af 16. marts 1987.

- erhvervsfaglige grunduddannelser (efg-uddannelser)

i henhold til lov om erhvervsfaglige grunduddannelser (nr. 289) af 8. juni 1977, med senere ændringer, jfr. nu lovbekendtgørelse nr. 150 af 18. marts 1987 (i det følgende betegnet "efg- loven").

- grundlæggende teknikeruddannelser og højere teknisk eksamen (HTX) (forsøgsuddannelse)

i henhold til bekendtgørelser m.v., der er udstedt med hjemmel i lov nr. 191 af 4. juni 1964 om godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler og tilskud m.v. til disse skoler, med senere ændringer, jfr. nu lovbekendtgørelse nr. 178 af 2. april 1987 (i det følgende betegnet "tilskudsloven").

- grundlæggende eksamensuddannelser på handels- og kontorområdet, det vil sige højere handelseksamen (HHX),

i henhold til lov nr. 196 af 26. maj 1965 om undervisningen på de godkendte handelsskoler, med senere ændringer, jfr. nu lovbekendtgørelse nr. 974 af 19. december 1986 ("handelsskoleloven", som også er grundlaget for bekendtgørelsen om handelsmedhjælpereksamen, der indgår i lærlingeuddannelsen på handels- og kontorområdet).

De talmæssigt dominerende uddannelser er lærlingeuddannelserne og efg-uddannelserne. Hovedforskellen er, at lærlingeuddannelserne er en fortløbende vekseluddannelse, der indledes med en lærekontrakt, og hvis tyngdepunkt klart er virksomhedsuddannelse, der suppleres med et antal skoleophold - medens efg-uddannelserne indledes med en bred basisuddannelse af 1 års varighed på skole - og først derefter og efter indgåelse af en praktikaftale vedrørende en bestemt uddannelse mellem eleven og en virksomhed får karakter af en fortløbende vekseluddannelse; denne uddannelse ligner i sit forløb med skift imellem praktikophold og skoleophold i væsentlig grad lærlingeuddannelserne, men er typisk noget kortere (som følge af det forudgående basisår).

I 1986 påbegyndte 37.600 elever en efg-basisuddannelse, heraf 21.200 på handels- og kontorområdet og 16.400 på de tekniske hovederhvervsområder. Samme år blev der godkendt/registreret ca. 22.000 lærekontrakter og ca. 24.000 efg-praktik-aftaler (svarende til en fordeling 48% - 52%). På de tekniske områder er lærlingeuddannelserne stadig talstærkest (fordeling 62% - 38%) og på handels- og kontorområdet er lærekontrakterne i klart mindretal i forhold til efg-praktikaftalerne (31%- 69%).

På finansloven for 1987 er der afsat 5.500 skolepladser til grundlæggende teknikeruddannelser (teknisk assistent, teknisk tegner, laborant m.fl.), ca. 1.000 til uddannelserne til højere teknisk eksamen, ca. 7.200 til den 2-årige uddannelse til højere handelseksamen og 2.200 til den 1-årige højere handels-

eksamen.

Såvel lærlinge- som efg-2.dels-uddannelserne er som nævnt vekseluddannelser, dvs. uddannelsen sker såvel i virksomheden som på erhvervsskolen (teknisk skole eller handelsskole).

Uddannelsernes varighed og deres fordeling på skole- og praktikophold varierer uddannelserne imellem.

De korteste grundlæggende erhvervsuddannelser er af 2 års varighed (1 års basisuddannelse og 1 års efg-2.dels-uddannelse). Især landtransportområdets uddannelser er relativt kortvarige uddannelser. Den længstvarende uddannelse er efg-forsøgsuddannelsen "90'ernes metalarbejder" på 5 1/2 år. Næsten alle uddannelser (basisåret incl. for efg-uddannelserne) ligger dog inden for en ramme af 2 - 4 1/2 år.

Også de grundlæggende teknikeruddannelser (bortset fra HTX) er vekseluddannelser, men skoledelen har i almindelighed her en relativt større plads end i de typiske efg- og lærlingeuddannelser. Den varierer dog fra få uger til halvdelen (teknisk assistent, laborant m.fl.) af den samlede uddannelsestid, der typisk er 2 år. De grundlæggende teknikeruddannelser gennemføres jævnlige - men ikke som hovedregel - i fortsættelse af en efg-basisuddannelse. Det er karakteristisk for de grundlæggende teknikeruddannelser, at praktikuddannelsen ikke er nærmere registreret, og at den principielt har karakter af et ordinært ansættelsesforhold.

De grundlæggende erhvervsuddannelser indeholder dog - også når bortses fra basisuddannelserne - rene skoleuddannelser. HTX er en 2 årig uddannelse på teknisk skole og HHX er en 2-årig eller 1-årig (afhængigt af elevens uddannelsesmæssige baggrund) uddannelse på handelsskole. Hertil kommer edb-assistentuddannelsen, - der formelt er en efg-2.dels-uddannelse, men reelt svarer til en grundlæggende eksamensuddannelse; denne uddannelse gennemføres som en 2-årig eller 1-årig (afhængigt af den uddannelsesmæssige baggrund) handelsskoleuddannel-

se uden praktiktid.

Lærlinge- og efg-2.dels-uddannelserne er opdelt i 8 hovederhvervsområder, der har hver sin basisuddannelse. Uddannelsernes antal og fordeling på hovederhvervsområderne er således:

	Uddannelserne forefindes:			Antal for-
	Alene som lærlinge-uddannelse	Både som lærlinge- og som efg-2.dels-uddannelse	Alene som efg 2.dels-uddannelse	skellige fag- lige grund- uddannelser
Handel og kontor	0	104	12	116
Jern og metal	30	17	14	61
Bygge og anlæg	13	12	5	30
Lævnedsmiddel	3	10	4	17
Servicefagene	9	5	26	40
Grafiske fag	0	6	4	10
Jordbrug	0	4	4	8
Landtransport	0	0	7	7
I ALT	55	158	76	289

Som det fremgår af denne oversigt, er der i alt 158 uddannelser, der forekommer som både efg-2.dels- og lærlingeuddannelser, heraf 104 uddannelser på handels- og kontorområdet og 54 uddannelser på de tekniske områder. Hvis en efg-uddannelse og en lærlingeuddannelse på samme område regnes for én uddannelse, bliver det samlede antal uddannelser (lærlinge- og efg-uddannelser) $158 + 55 + 76 = 289$, hertil kommer 11 grundlæggende teknikeruddannelser, incl. HTX, og 2 grundlæggende eksamensuddannelser på handelsskoler (HHX og edb-assistent-uddannelsen) og dermed i alt lidt over 300 grundlæggende erhvervs-

uddannelser.

Med hjemmel i efg-lovens § 16 er der siden efg-lovens ikrafttræden den 1. august 1977 blevet nedlagt ialt 36 lærlingeuddannelser. Det er hovedsageligt uddannelser med meget lille eller ingen lærlingetilgang, der er blevet nedlagt. Hertil kommer enkelte større uddannelser som f.eks. frisøruddannelsen og mureruddannelsen, der i 1979 og 1982 overgik til alene at være efg-2.dels-uddannelser.

I forslaget til efg-loven var det intentionen, at lærlingeuddannelserne skulle afvikles og efg-uddannelserne alene overtage uddannelsen af faglærte. Oversigten over lærlinge- og efg-2.dels-uddannelsernes antal og fordeling illustrerer det aktuelle uddannelsesbillede.

Det fremgår ligeledes af ovenstående oversigt over lærlinge- og efg-2.dels-uddannelsernes fordeling, at der er en række (mindre) lærlingeuddannelser, der ikke har fået en tilsvarende efg-2.dels-uddannelse, samt at en række af de nyere uddannelsesstilbud alene er blevet etableret som efg-2.dels-uddannelser.

Der er i et vist omfang sket samordning af uddannelser, der forekommer som både lærlinge- og efg-2.dels-uddannelse, således at skoleundervisningen - bortset fra lærlingenes 1. skoleophold (forskolen) - er **fælles**.

Desuden gennemføres der i en række tilfælde fælles skoleophold for 2 eller flere efg-2.dels-uddannelser med delvist sammenfaldende uddannelsesunderområder.

Indholdet i uddannelsesreglerne, der beskriver virksomhedsopholdene, er også i højere grad blevet ensartede for lærlinge- og efg-2.dels-uddannelserne.

Adgangsveje/optagelsesregler.

En efg-uddannelse indledes som nævnt med en af de otte 1-årige basisuddannelser, efter at undervisningspligten efter folkeskoleloven er opfyldt.

Optagelse på en basisuddannelse sker gennem den samordnede tilmelding (SOT), der foruden efg omfatter tilmeldinger til gymnasiet og HF.

Hidtil har ansøgertallet til visse af hovederhvervsområdernes basisuddannelser (navnlig levnedsmiddelområdet, servicefagsområdet og det grafiske område) oversteget skolernes kapacitet, og der er derfor fastlagt fordelingskriterier.

Ifølge disse prioriteres elever med en dokumenteret særlig tilknytning til erhvervsområdet (indtil 20% af ansøgerne). Herefter fordeles de ansøgere, der i skoleåret forlader 9. eller 10. klasse (i 1987 også dem, der året før forlod 9. klasse). Er der ikke pladser nok til disse ansøgere, fordeles der efter lodtrækning. Eventuelt ledige pladser fordeles herefter ved lodtrækning mellem øvrige rettidige ansøgere.

De 8 basisuddannelser har udviklet sig forskelligt. Visse basisuddannelser er liniedelte, således at linievalget er begrænsende for valg af 2.dels-uddannelser. Dette er tilfældet for basisuddannelserne inden for jern- og metalområdet, bygge- og anlægsområdet samt det grafiske område.

Uanset linievalg står samtlige 2.dels-uddannelser principielt åbne inden for hovederhvervsområderne jordbrug, levnedsmiddel og service.

Basisuddannelserne inden for landtransport og handels- og kontorområdet gennemføres udelte og således uden linievalgsbegrænsningerne ved indgåelse af uddannelsesaftale om 2.dels-uddannelse.

Udover bevis for gennemført basisuddannelse forudsætter en fortsat uddannelse på efg-2.del, at eleven har indgået en uddannelsesaftale med en virksomhed, der af det faglige udvalg er godkendt til at uddanne inden for det ønskede uddannelsesområde.

For at begynde en lærlingeuddannelse skal lærlingen være lovligt udskrevet af folkeskolen og have indgået lærekontakt (uddannelsesaftale) med en virksomhed, der er godkendt (ikke underkendt) af det faglige udvalg til at oplære lærlinge inden for den valgte uddannelse.

Der indgås i visse tilfælde lærekontrakt i henhold til lærlingeloven med unge, der har gennemført basisuddannelse. Det giver som regel en afkorting i læretiden, men denne "merit" er varierende og indebærer undertiden forlænget uddannelsestid i forhold til gennemførelse af en "ren" lærlingeuddannelse.

Adgangen til de grundlæggende teknikeruddannelser og adgangen til de 2 rene skoleuddannelser HTX og HHX er fastlagt i de enkelte uddannelsesbekendtgørelser, men bevæger sig alle inden for krav om relevant basisuddannelse, folkeskolens udvide- de afgangsprøver, studentereksamen eller HF og praktisk erhvervserfaring. F.eks. er kravet til den uddannelsessøgende, der ønsker at blive teknisk assistent, gennemført efg-basisuddannelse inden for bygge- og anlægsområdet, jern- og metalområdet, de grafiske fag eller handels- og kontorområdet, eller anden uddannelsesmæssig eller beskæftigelsesmæssig baggrund af mindst samme varighed; i betydeligt omfang optages unge efter grundskolens 10. klasse. Optagelse på skole til højere teknisk eksamen forudsætter gennemført basisuddannelse inden for et af de tekniske hovederhvervsområder, samt supplerende kvalifikationer i form af valgfrie fag i basisuddannelsen, specielt i fagene matematik og fysik/kemi.

Uddannelsernes indhold.

Såvel basisuddannelserne som de enkelte uddannelser omfatter skoleundervisning i både retningsfag og almene fag. På handels- og kontorområdet skelnes der ikke mellem disse faggrupperinger, idet der er fuld integration.

Undervisningen på basisuddannelserne sigter mod at give eleverne en grundlæggende orientering og indføring i erhvervsområdet, herunder at give eleverne forståelse af samfundet og arbejdslivet. Den retningsfaglige undervisning på de tekniske områder omfatter såvel teoriundervisning som værkstedsundervisning og udgør i almindelighed 60% af timetallet. Formålet er at give eleverne grundlag for at vælge og fravælge fagene inden for hovederhvervsområdet/linien samt at give eleverne kendskab til principielle arbejdsgange, funktioner og materialer. De almene fag matematik, naturlære, datalære, samtidsorientering, virksomhedslære, samarbejdslære, dansk, fremmedsprog, musiske fag, idræt, ergonomi, førstehjælp og valgfrie fag udgør her 40% af timetallet, dog kun 33% på jern- og metalområdet.

De almene fags andel på efg-2.dels-uddannelserne, lærlingeuddannelserne og de grundlæggende teknikeruddannelser er ret varierende. Den samordning, der er sket af lærlinge- og efg-2.dels-uddannelserne, har bevirket et øget timetal af almene fag for lærlingeuddannelsernes vedkommende.

Både på basisuddannelserne og på de enkelt uddannelser tilstræbes i undervisningen en integration dels af de forskellige almene fag indbyrdes, dels af de almene fag med retningsfagene. Sådan integration er som nævnt fuldtud gennemført inden for handels- og kontorområdet.

Der undervises efter kursusplaner/læreplaner med målbeskrivelser og angivelser af fagrække og timetal. Målbeskrivelserne for de grundlæggende teknikeruddannelser samt de rene skoleuddannelser fremgår af de enkelte uddannelsesbekendtgørelser.

Indholdet af praktikdelen er for lærlinge- og efg-2.dels-uddannelserne beskrevet i de såkaldte uddannelsesregler. I praksis er uddannelsesreglernes reelle beskrivelse af praktiktidens indhold dog oftest ret begrænset.

De grundlæggende teknikeruddannelser har ikke en beskrivelse af uddannelsernes praktikdel i form af uddannelsesregler, men for uddannelserne til teknisk tegner/teknisk assistent og laborant er der dog udarbejdet vejledende retningslinier for den praktiske uddannelses indhold.

Uddannelsernes kompetence.

Basisuddannelserne tager principielt ikke sigte på erhvervs-kompetence, men alene kompetence til fortsat uddannelse.

Liniedelingerne inden for basisuddannelserne indebærer som nævnt i visse tilfælde begrænsninger i valg af hovederhvervs-områdernes 2.dels-uddannelser.

Omvendt giver visse basisuddannelser supplerende valgmuligheder dels inden for andre hovederhvervsområders 2.dels-uddannelser, dels inden for de grundlæggende teknikeruddannelser og de rene skoleuddannelser.

Gennemført lærlingeuddannelse, efg-2.dels-uddannelse og grundlæggende teknikeruddannelse/eksamensuddannelse giver erhvervs-kompetence samt i et vist omfang videreuddannelses-kompetence, navnlig til videregående teknikeruddannelser og teknikum-ingeniøruddannelser samt handelshøjskoler og korte videregående uddannelser på handelsskole. Ofte er videreuddannelses-kompetence dog yderligere betinget af en vis tids praktisk erfaring - dette gælder især for de grundlæggende teknikeruddannelser - og/eller supplerende kurser. Mere generelt gælder, at lærlingeuddannelser ikke giver videreuddannelses-kompetence i samme omfang som efg-uddannelserne, idet flere bekendt-

gørelser om videregående uddannelser stiller krav om almene kundskaber, der vil være erhvervet ved en efg-uddannelse, men ikke med en lærlingeuddannelse.

Skolesystemet.

Handelsskoler og tekniske skoler, der er selvejende institutioner, godkendes af Undervisningsministeriet til at meddele undervisning, når skolen skønnes at have tilvejebragt et forsvarligt grundlag herfor. Dette indebærer bl.a. kvalificerede lærere, fornødne lokaler og udstyr.

Når skolen, der organiseres med en bestyrelse, har fået godkendt sine vedtægter, kan den modtage statstilskud i henhold til tilskudsloven til driften.

Undervisningen inden for de grundlæggende erhvervsuddannelser gennemføres med nogle få undtagelser på de 53 godkendte tekniske skoler og 58 godkendte handelsskoler.

Kompetenceforhold, rådgivningsorganer m.v.

Kompetencen til at fastsætte generelle bestemmelser om de grundlæggende erhvervsuddannelser tilkommer som hovedregel Undervisningsministeriet/Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, der også træffer de konkrete afgørelser, som ordningernes administration giver anledning til, for så vidt disse afgørelser ikke hører under skolerne som led i undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse eller ved særlige lovbestemmelser er henlagt til andre organer. På lærlingeområdet er en række afgørelser, herunder i øvrigt også en vis generel regelfastsættelse (uddannelsesregler) således henlagt til de faglige udvalg og lærlingerådet. Hertil kommer visse afgørelser, der er henlagt til særlige nævn (tvistighedsnævnet og ankenævnet vedrørende læresteder og praktikvirksomheder).

Der findes imidlertid en omfattende organisatorisk struktur af kollegiale organer med rådgivende funktioner - og som nævnt for enkelte organers vedkommende - også med besluttende myndighed.

Erhvervsuddannelsesrådet•

Erhvervsuddannelsesrådet er rådgivende om efg-uddannelserne og om skoleundervisningen af lærlinge, samt om skoleundervisningen i andre uddannelser på handelsskoler og tekniske skoler, herunder navnlig de grundlæggende teknikeruddannelser og eksamensuddannelser.

I henhold til efg-loven afgiver Erhvervsuddannelsesrådet indstilling til undervisningsministeren:

- om regler om optagelse af elever
- om undervisning og prøver
- om nedsættelse af erhvervsuddannelsesudvalg
- om godkendelse af nye uddannelser
- om opdeling i hovederhvervsområder
- om fastsættelse af regler for Erhvervsuddannelsesrådet og erhvervsuddannelsesudvalgenes virksomhed
- om uddannelsernes bevillingsmæssige behov
- om fastsættelse af uddannelsessteder
- om elevers retlige forhold
- om hvor skoleundervisningen skal foregå
- om uddannelsesforsøg
- om efg-uddannelsers adgang til videregående uddannelse
- om ophævelse af lærlingeuddannelser

Erhvervsuddannelsesrådet rådgiver (også) - uden for efg-uddannelsernes område:

- om oprettelse og nedlæggelse af tekniske skoler og handelsskoler
- om fastlæggelse af uddannelsessteder
- om oprettelse eller ophævelse af tilskudsberettigede uddannelser
- samt om almindelige bestemmelser

- om adgangsbetingelser
- om uddannelsernes struktur og varighed
- om eksamensordninger
- om lære kvalifikationer

Lærlingerådet.

Lærlingerådet er rådgivende om lærlingeuddannelserne (navnlig praktikdelen) og

- udtaler sig om sager, ministeren forelægger for Lærlingerådet, og
- virker for, at formålet med lærlingeloven fremmes, og kan fremsætte ønsker og forslag vedrørende lovgivningen om lærlingeforhold.

I henhold til lærlingeloven træffer Lærlingerådet en række konkrete afgørelser, der er opregnet i lærlingeloven, samt fastsætter efter indstilling fra de faglige udvalg, uddannelsesregler (vedrørende virksomhedsuddannelsen).

Erhvervsuddannelsesudvalgene.

Inden for hvert hovederhvervsområde er områdets erhvervsuddannelsesudvalg rådgivende om efq-uddannelserne og om skoleundervisningen af områdets lærlinge og om de grundlæggende teknikeruddannelser og eksamensuddannelser.

Det enkelte erhvervsuddannelsesudvalg afgiver indstilling i henhold til efg-loven,

- om regler om optagelse af elever
- om undervisning og prøver
- om erhvervsuddannelsernes faglige mål og indhold
- om uddannelsesregler
- om lærer kvalifikationer
- om ophævelse af lærlingeuddannelser

Erhvervsuddannelsesudvalgene rådgiver, (også) uden for efg-

uddannelsesområdet,

- om fastlæggelse af uddannelsessteder
- om oprettelse eller nedlæggelse af tilskudsberettigede uddannelser
- om adgangsbetingelser
- om uddannelsesstruktur, varighed, mål og indhold
- om eventuelle eksamensordninger
- om lærerkvalifikationer

Faglige udvalg.

I henhold til lærlingeloven er de faglige udvalg rådgivende overfor ministeren i alle spørgsmål om lærlingeuddannelse og lærlingebeskyttelse. Med hensyn til efg-2.dels-uddannelser er det faglige udvalg rådgivende overfor det erhvervsuddannelsesudvalg, som udvalget hører under.

Det faglige udvalg afgiver vedrørende efg-2.dels-uddannelser indstilling til erhvervsuddannelsesudvalget,

- om uddannelsens faglige mål og indhold
- om uddannelsesregler (praktikregler).

Desuden godkender det faglige udvalg de enkelte praktiksteder.

Vedrørende lærlingeuddannelser skal det faglige udvalg

- afgive erklæring til Lærlingerådet om, hvorvidt der foreligger fagligt arbejde, der kræver lærekontrakt efter lærlingelovens § 1
- underrette AF-kontorer om underkendelse af læresteder
- rådgive ministeren i alle spørgsmål vedr. lærlingeuddannelse og lærlingebeskyttelse
- indstille uddannelsesregler til Lærlingerådet
- fastsætte læretidens maksimum og minimum.

Det faglige udvalg har desuden en række nærmere beskrevne opgaver såvel i forhold til efg-loven som lærlingeloven.

Uddannelsesnævn.

Uddannelsesnævn er nedsat i henhold til de enkelte uddannelsesbekendtgørelser om de enkelte grundlæggende teknikeruddannelser og bekendtgørelsen om edb-assistentuddannelsen. Disse nævn (og det særlige HTX-udvalg) er rådgivende overfor Direktoratet for Erhvervsuddannelserne i spørgsmål vedrørende den enkelte uddannelse, jfr. eksempelvis § 20, stk. 2, i bekendtgørelse om uddannelse af tekniske assistenter og tekniske tegnere: "Nævnet er rådgivende for direktoratet i alle spørgsmål, der vedrører uddannelserne efter bekendtgørelsen, og kan selv optage spørgsmål om uddannelserne til behandling og afgive indstilling til direktoratet".

Direktoratet hører de relevante erhvervsuddannelsesudvalg om indstillinger fra uddannelsesnævn.

Fagkomiteer.

På de tekniske hovederhvervsområder har de faglige udvalg med hensyn til stort set alle lærlinge- og efg-2.dels-uddannelser etableret fagkomiteer på de enkelte tekniske skoler. Fagkomiteernes opgave er at medvirke til et godt samarbejde mellem skole og lokalt erhvervsliv, herunder at informere om skolens uddannelsestilbud.

Desuden er fagkomiteen rådgivende vedrørende skolens gennemførelse af undervisningen, og medvirkende ved fremskaffelse af praktikpladser.

Undervisningsudvalg.

Inden for de grundlæggende teknikeruddannelser nedsætter den enkelte skoles bestyrelse et undervisningsudvalg i samråd med de lokale interesserede faglige kredse. Udvalget er rådgiven-

de for skolen i alle spørgsmål vedrørende undervisningen inden for den enkelte uddannelse samt formidler forbindelse mellem elever og erhverv.

Om alle de ovennævnte organer gælder, at de har en paritetisk repræsentation af arbejdsmarkedets parter. Erhvervsuddannelsesrådet, Lærlingerådet, erhvervsuddannelsesudvalgene, nogle af uddannelsesnævnene og de lokale undervisningsudvalg har herudover en repræsentation fra skoleledernes og lærernes organisationer.

Der henvises til den væsentligt fyldigere gennemgang af de grundlæggende erhvervsuddannelser i bilag 1, hvor også andre grundlæggende erhvervsuddannelser under Undervisningsministeriet og visse andre grundlæggende erhvervsuddannelser er omtalt.

Kapitel 3

Statistisk beskrivelse af det nuværende, grundlæggende erhvervsuddannelsessystem.^{a)}

Samlet elevantal og pigeandel.

De grundlæggende erhvervsuddannelser er indplaceret i det samlede uddannelsessystem som en ungdomsuddannelse typisk i forlængelse af folkeskolen. Det kan nævnes, at der i 1984/85 befandt sig 64.900 elever i 9. klasse og 41.000 elever i 10. klasse

Tabel 3.1. Elevbestand pr. 1. oktober 1985 ved de grundlæggende erhvervsuddannelser

Hovederhverv	Efg- basis	Efg 2. del	Lærlinge	Grundl. 'Eksam.udd.	' lait
Handel og kontor	20.951	25.599	7.091	16.103	69.744
Jern & metal	6.919	9.357	13.831	4.606 ²⁾	34.713
Bygge og anlæg	2.042	3.824	11.583	213	17.662
Grafisk	717	1.061	625	213	2.616
Service	1.875	2.371	227	226	4.699
Levnedsmiddel	2.715	2.086	6.562	105	11.468
Jordbrug	496	637	1.359	-	2.492
Landtransport	404	272	-	-	676
Sundhed	-	-	-	2.964	2.964
I alt	36.119	45.207	41.278	24.430	147.034

1) Grundlæggende teknikeruddannelser, navnlig teknisk assistent, teknisk tegner, laborant; grundlæggende eksamensuddannelser på handel og kontor: højere handelseksamen, samt sundhedsuddannelser.

2) Incl. kemotekniske uddannelser (laborant o. lign.)

a) Beskrivelsen er baseret på rapporten "En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessy-

Det samlede antal elever, der pr. 1. oktober 1985 var i gang med en grundlæggende erhvervsuddannelse hovedsagelig indenfor direktoratet for erhvervsuddannelsernes område, udgjorde ca. 147.000, heraf udgjorde eleverne på handels- og kontorområdet 47% og jern og metalområdet 24% (jvf. tabel 3.1.). Det fremgår endvidere, at ca. 81.000 var i gang med en efg-uddannelse (ca. 36.000 på basis og 45.000 på 2. del), ca. 41.000 med en lærlingeuddannelse og ca. 24.400 med en grundlæggende eksamensuddannelse.

Tabel 3.2. Pigernes andel af elevbestanden pr. 1. oktober 1985 ved de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Hovederhverv	Efg-basis	Efg-2. del	Lærlinge	Grundl. Eksam.udd.
pct				
Handel og kontor	65	68	55	54
Jern & metal	7	2	1	52 ¹⁾
Bygge og anlæg	17	4	4	28
Grafisk	48	35	20	75
Service	93	83	18	77
Levnedsmiddel	76	85	26	41
Jordbrug	50	33	36	
Landtransport	11	5		
Sundhed	-	-	-	95
la it	52	49	17	59

1) Jvf. tabel 3.1.

stemet og samfundet iøvrigt" udarbejdet af økonomiskstatistisk konto.r(ØSK) i Undervisningsministeriet til udvalget (betænkningens bilag 6), der vil blive udgivet som særskilt ØSK-publikation i 1987.

Mens pigerne er i overtal på såvel efg-basisuddannelserne som de grundlæggende eksamensuddannelser, udgør de 49% af eleverne på efg, 2.dels-uddannelserne og kun 17% af lærlingene. Med undtagelse af jordbrugsområdet er pigeandelen større på efg, 2. del end på lærlingeuddannelsen inden for alle hovederhvervsområderne. Der er imidlertid store forskelle i pigeandelen fra område til område.

Uddannelsesforløbet i hovedtræk.

Overgangen fra grundskolen til ungdomsuddannelserne kan på basis af foreliggende statistiske oplysninger beskrives således i hovedtræk:

Ca. 89% går i gang med en ungdomsuddannelse. Noget over 1/3 påbegynder en gymnasie-/hf-uddannelse, mens godt 50% påbegynder en grundlæggende erhvervsuddannelse. Hertil kommer nogle få (under 5%), der begynder på en anden kompetencegivende erhvervsuddannelse.

Hovedparten af tilgangen til de grundlæggende erhvervsuddannelser sker til efg's basisuddannelser.

Mens noget over 1/2 af en ungdomsårgang således begynder på en grundlæggende erhvervskompetencegivende uddannelse, gennemføres en sådan af ca. 40% af en årgang.

Hovedparten (80%) af disse forlader uddannelsessystemet efter at have afsluttet en efg- eller lærlingeuddannelse, mens de øvrige - især en stor andel fra de grundlæggende eksamensuddannelser - fortsætter i uddannelsessystemet.

En undersøgelse fra 1983 ¹⁾ har vist, at 75-80% af de færdiguddannede fandt beskæftigelse kort efter uddannelsens afslutning.

b) "De nyuddannedes indplacering på arbejdsmarkedet 1981-83", ØSK.

Tilmeldinger til efg's basisuddannelser i 1987.

De nyeste tal for tilmeldinger til efg's basisuddannelser er vist i tabel 3.3.

Tabel 3.3. Oversigt over tilmeldinger, finanslovskapacitet og efg-elevoptagelse 1987.

Hovederhvervsområde	Tilmeldinger pr. 3/3 1987	Elevoptagel- seskapacitet iflg. FL 87	Optagne pr. 1/5-87 ³⁾
Jern og metal	8.923	7.230	9.329
Bygge og anlæg	3.129	2.350	3.165
Levnedsmiddel	3.654	2.410	3.197
Servicefag	3.880	1.796	2.082
Grafiske fag	2.587	720	879
Jordbrug	799	520	722
Landtransport	482	360	487
Tekniske områder i alt	23.454	15.386	19.861
Handel og kontor	23.969	21.700	25.280
TOTAL	47.423	37.086	45.141

1) Ifølge den samordnede tilmelding.

2) Udmeldt skolekapacitet i henhold til FL87.

3) Incl. indregnet frafald indtil 1. september 1987.

Det fremgår af tabellen, at 47.400 har ansøgt rettidigt om optagelse på efg's basisuddannelser med start august 1987.

Den samlede optagelseskapacitet udgør ca. 37.100.

En betydelig del af ansøgerne frafalder erfaringsmæssigt ønsket om optagelse inden skoleårets start. I 1986 frafaldt mere end 10% deres ønske om optagelse på handel og kontor, ca. 25% på jern og metal og mere end 30% på henholdsvis bygge og anlæg, jordbrug og landtransport. Der er derfor meddelt optagelse til ca. 45.100 ansøgere. Dette indebærer, at der i 1987 er fri adgang for rettidigt tilmeldte til efg's basisuddannelser inden for handel og kontor, jern og metal samt bygge og anlæg.

Ved efg's etablering var det forudsat, at tilgangen til basisuddannelserne primært skulle bestå af elever med 9 års forudgående skolegang. Som det fremgår af tabel 3.4. er det imidlertid under 1/3 af eleverne, der har mindre end 10 års forudgående skolegang.

Tabel 3.4. Andelen af optagne pr. 1. maj 1987 med 9 års forudgående skolegang.

Hovederhvervsområde	% fra 9. klasse
Jern og metal	32
Bygge og anlæg	30
Levnedsmiddel	30
Servicefag	31
Grafisk	18
Jordbrug	30
Landtransport	34
Tekniske fag ialt	30,5
Handel og kontor	28
Total	29,1

Det beskrevne uddannelses- og beskæftigelsesforløb er forskelligt for de enkelte uddannelsesområder og hovederhvervsområder.

Overgangen fra efg-basis til afsluttende erhvervsuddannelse.

Overgangen fra efg-basis til de afsluttende erhvervsuddannelser fremgår af tabel 3.5.

Tabel 3.5. Overgangen fra efg-basisuddannelserne til efg, 2. dels uddannelserne, lærlingeuddannelserne og til de grundlæggende eksamensuddannelser. (Relative overgange målt i forhold til samtlige elever, som forlader efg-basis i den givne hovederhvervsgruppe og tilgår den nye uddannelse inden for 5 år.)

Hovederhverv	Modtagende uddannelse			
	Efg- 2. del	Lærlinge	Gr.eks.- udd.	Erhv.fagl. udd. i alt
	procent			
Handel og kontor	43,3	2,4	29,1	74,8
Jern og metal	47,6	16,8	6,3	70,7
Bygge og anlæg	42,9	21,5	6,7	71,1
Grafisk	55,2	7,3	2,4	64,9
Service	40,6	8,0	4,7	53,3
Levnedsmiddel	33,7	20,8	3,5	58,0
Jordbrug	46,1	7,2	2,1	55,4
Transport	44,7	8,2	1,0 ¹⁾	53,9

1) Især maskinist.

Det fremgår af tabellen, at mellem 1/3 (levnedsmiddel) og godt halvdelen (grafiske fag) af de, der forlader efg-basisuddannelserne, fortsætter med en 2. delsuddannelse. De grundlæggende eksamensuddannelser, der ligger i naturlig forlængelse af efg's basisuddannelser, aftager ca. 30% af eleverne fra handels- og kontorområdet basisår, navnlig til højere handelseksamen. På

ingen af de øvrige områder fortsætter mere end 6-7% på de grundlæggende eksamensuddannelser. Overgang fra efg-basis til en lærlingeuddannelse er særlig udbredt på bygge og anlæg, levnedsmiddel og jern og metal (17-22% af basiseleverne).

I alt fortsætter således mellem godt 50% (servicefagene) og 75% (handel og kontor) på en erhvervsuddannelse inden for en periode på 5 år efter at have påbegyndt en efg-basisuddannelse.

Afbrud af uddannelsen.

Afbrud af en uddannelse resulterer enten i et omvalg, hvor eleven vælger en ny uddannelse ("uægte" afbrud), eller i et "ægte" afbrud, hvor eleven ikke går i gang med en ny uddannelse inden for de næste 5 år.

Tabel 3.6. Ægte afbrudsprocenter fordelt på hovederhverv og hoveduddannelsesområde. (Afbruddene for den del af eleverne, som afbryder en uddannelse og ikke går i gang med en ny uddannelse inden for de næste 5 år.) Alle, procent, 1983/84.

Hovederhverv	Efg-basis-udd.	Efg-2. dels-udd.	Lær1.-udd.	Gr. eks. - udd.
Handel og kontor	3,4	4,3	11,0	3,8
Jern og metal	8,0	6,7	10,7	12,1
Kemoteknisk	-	-	-	6,3
Bygge og anlæg	8,9	12,3	9,6	1,2
Grafisk	6,3	19,5	34,7	11,6
Service	4,4	6,4	7,9	5,6
Levnedsmiddel	7,1	14,5	13,3	4,0
Jordbrug	8,5	5,7	12,6	0,5
Transport	7,9	4,5	-	10,9
Sundhed	-	-	-	6,3

Omend der er en vis usikkerhed i opgørelsen (især for så vidt angår de grafiske uddannelser), kan det af tabel 3.6. konkluderes, at de grafiske uddannelser og levnedsmiddeluddannelserne har høje **afbrudsprocenter** på efg, 2. dels- og lærlingeuddannelserne, mens det antalsmæssigt store hovederhvervsområde handel og kontor har ret beskedne **afbrudsprocenter**, for så vidt angår efg.

Tabel 3. 7. Uægte **afbrudsprocenter** fordelt på hovederhverv og hoveduddannelsesområde. (Den andel af eleverne, der afbryder en grundlæggende erhvervsuddannelse og derefter inden for en periode på 5 år påbegynder en ny uddannelse). Alle, procent, 1983/84.

Hovederhverv	Efg-basis-udd.	Efg-2. dels-udd.	Lær1.-udd.	Gr. eks. - udd.
Handel og kontor	3,2	2,4	5,6	12,1
Jern og metal	11,3	2,5	3,7	16,1
Kemoteknisk	-	-	-	11,3
Bygge og anlæg	14,7	6,7	4,5	6,5
Grafisk	4,4	11,7	12,0	19,7
Service	4,3	5,6	1,6	5,0
Levnedsmiddel	10,9	7,2	7,7	
Jordbrug	5,2	5,8	7,8	
Transport	6,4	0,9	-	5,6
Sundhed	-	-	-	1,5

Det fremgår af tabel 3.7., at overgang til anden uddannelse efter afbrud af en efg-basisuddannelse især finder sted inden for jern og metal, bygge og anlæg samt levnedsmiddel. Som det fremgik af tabel 3.5. påbegyndte disse elever typisk en lærlingeuddannelse.

På de grundlæggende eksamensuddannelser er de uægte afbrud især store på handel og kontor og jern og metal samt grafiske fag (hvor eleverne især går over i en efg, 2. dels uddannelse/lærlingeuddannelse eller vælger at påbegynde en anden grundlæggende eksamensuddannelse).

I øvrigt viser opgørelser på køn, at pigernes **afbrudsprocenter** i almindelighed er lavere end drengenes.

Overgang til arbejdsmarkedet.

Det fremgår af tabel 3.8., at procentandelen, der går over til arbejdsmarkedet efter en afsluttende grundlæggende erhvervsuddannelse, er størst for handels- og kontorområdet, transportområdet og de grafiske fag og størst for lærlingeuddannelserne for så vidt angår de tekniske hovederhvervsområder. For de grundlæggende eksamensuddannelser er andelen betydeligt lavere.

Tabel 3.8. Andelen af elever, som inden for en periode på 5 år efter en fuldført grundlæggende erhvervsuddannelse overgår til arbejdsmarkedet fordelt på hovederhvervsområde og afsluttende uddannelse.

Hovederhverv	Afsluttende uddannelse		
	Efg-2.dels-uddannelse	Lærlinge-uddannelse	Grundlæggende eksamensudd.
Handel og kontor	90,1	88,8	34,1
Jern og metal	81,4	85,8	39,2
Bygge og anlæg	74,8	82,3	11,5 ²⁾
Grafisk	87,6	92,5	67,4
Service	84,1	97,3	60,4
Levnedsmiddel	80,2	91,9	85,4
Jordbrug	70,6	62,4	79,8
Transport	96,6	-	42,6

1) Uddannelse fuldført eller afbrudt.

2) Omfatter alene byggeteknisk værkstedsskole og -kurser.

Årsagerne til, at eleverne fortsætter i uddannelsessystemet, er ofte meget specifikke for de enkelte uddannelsesområder. For de grundlæggende eksamensuddannelser på handels- og kontorområdet (især højere handelseksamen) gælder det f.eks., at mindst 1/4 går til en efg, 2. deluddannelse.

Overgang til videregående uddannelse.

Overgangen fra de afsluttende erhvervsuddannelser til de videregående uddannelser delt op på korte, mellemlange og lange videregående uddannelser er vist i tabel 3.9.

Tabel 3.9. Andelen af elever, som efter en afsluttende erhvervsuddannelse inden for 5 år fortsætter med en videregående uddannelse. Relative årgange. Alle.

Afgivende hovederhvervsområde og modtagende uddannelse	Afgivende uddannelse:		
	Efg	Lærlinge	Grundl. eks.
Handels- og kontoruddannelser			
KVU	2,1	2,0	7,7
MVU	1,2	3,3	16,2
LVU	0,2	0,9	4,1
Jern- og metaluddannelser			
KVU	6,6	4,5	10,8
MVU	0,4	0,3	20,1
LVU	0,4	0,1	2,5
Bygge- og anlægsuddannelser			
KVU	7,9	7,0	17,4
MVU	0,1	0,2	49,8
LVU	0,2	0,2	7,6
Grafiske uddannelser			
KVU	7,7	3,9	2,1
MVU	0,5	0,4	0,5
LVU	0,4	-	0,5
Serviceuddannelser			
KVU	7,4	0,3	29,0
MVU	0,3	-	-
LVU	0,3	-	1,0
Levnedsmiddeluddannelser			
KVU	9,8	2,3	6,5
MVU	0,3	-	-
LVU	-	0,2	-
Jordbrugsuddannelser			
KVU	10,0	4,7	8,6
MVU	-	-	0,4
LVU	0,9	0,6	1,9
Transportuddannelser			
KVU	-	-	48,8

Det fremgår, at overgangsprocenterne fra efg- og lærlingeuddannelserne er beskedne, men med få undtagelser større for de efg-uddannede end for elever med lærlingeuddannelse.

Beskæftigelsesfrekvensen.

I tabel 3.10. er beskæftigelsesfrekvensen belyst. Det fremgår af tabellen, at 3/4 af de efg-uddannede og 3/4 af de elever, der er uddannet inden for de grundlæggende eksamensuddannelser, er i beskæftigelse, mens godt og vel 4/5 af de lærlingeuddannede har fundet beskæftigelse. Det var især inden for sundhed, transport, jern og metal og handel og kontor, der var gode beskæftigelsesmuligheder, mens elever med uddannelser inden for grafisk og levnedsmiddelområdet samt i visse tilfælde jordbrugsområdet tydeligvis havde sværere ved at finde beskæftigelse kort efter uddannelsens afslutning.

Tabel 3.10. Beskæftigelsesfrekvensen ultimo november 1983 for unge som forlod uddannelsessystemet med fuldført uddannelse i 1982/83 (Beskæftigelsesfrekvens = andel uden for uddannelsessystemet, der ikke er fuldt ledige eller uden for arbejdsstyrken). Procent.

Hovederhverv	Uddannelse fuldført inden for:		
	Efg-udd.	Lærlinge-udd.	Grundlæggende eksamen s udd.
Handel og kontor	78,0	84,8	69,4
Jern og metal	77,6	83,4	52,3
Kemoteknisk	-	-	81,7
Bygge og anlæg	77,9	83,9	45,8
Grafisk	69,6	83,3	67,0
Service	80,9	86,1	51,9
Levnedsmiddel	51,0	80,0	73,9
Jordbrug	66,0	71,9	83,8
Transport	90,3	-	75,6
Sundhed	-	-	91,0
I alt	76,6	83,1	75,9

Anm.: Uddannelsessystemet er forladt i perioden 1. oktober 1982
- 30. september 1983.

Oplysningerne må sammenholdes med at efg, 2. dels uddannelserne og de grundlæggende eksamensuddannelser i større omfang end lærlingene fortsætter i uddannelsessystemet, jvf. tabel 3.7.

I beskæftigelsesfrekvensen er ikke indeholdt unge, der totalt har forladt arbejdsmarkedet, og der er ikke indeholdt unge, som efter at have fuldført en erhvervsfaglig uddannelse er fortsat i uddannelsessystemet med en ny uddannelse.

Restgrupper.

I tabel 3.11. redegøres for det, der undertiden kaldes restgruppeproblemet.

I forbindelse med de første beregninger i ØSK's rapport til udvalget er der sket en fejl, hvorfor der til højre for skråstregen anføres de korrigerede tal.

Det fremgår af tabellen at ca. 11% af en ungdomsårgang ikke påbegyndte en ungdomsuddannelse i 1984. Få år tidligere gjaldt det 15% af en årgang.

Da en del elever afbryder en påbegyndt uddannelse, kan andelen af de unge, der ikke fuldfører en uddannelse efter folkeskolen opgøres til ca. 1/5.

Tabel 3.11. Afgang fra uddannelsessystemet uden erhvervskompetencegivende uddannelse. Procent.

	I alt
1. Ingen påbegyndt uddannelse efter folkeskolen	8,7/11,1
2. Ingen <u>fuldført</u> uddannelse efter folkeskolen	17,5/19,9
3. Ingen erhvervskompetencegivende uddannelse fuldført	31,4/33,8
4. Ingen erhvervskompetencegivende uddannelse fuldført + videregående uddannelse afbrudt	41,9/44,3

Det må således lægges til grund, at ca. 11% af en ungdomsårgang ikke påbegyndte en ungdomsuddannelse i 1984. Få år tidligere gjaldt dette 15% af en ungdomsårgang.

Da en del elever afbryder en påbegyndt uddannelse, jvf. ovenfor, kan andelen af de unge, der ikke fuldfører en uddannelse efter folkeskolen, opgøres til ca. 1/5, jvf. tabel 3.11.

En stor del af de unge får alene en ikke-erhvervskompetencegivende uddannelse, dvs. en gymnasial uddannelse eller en efg-basisuddannelse. Inkluderes disse uddannelser i restgruppebegrebet, forlader ca. 1/3 af de unge uddannelsessystemet på dette niveau.

Såfremt restgruppebegrebet udvides til også at omfatte de, der ikke fuldfører en videregående uddannelse, ses det at væsentligt mere end 40% af en årgang ikke opnår en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Kapitel 4.

Generelle uddannelsespolitiske hovedmålsætninger

Udvalgets forslag bygger på nogle overordnede uddannelsespolitiske målsætninger på tre principielt forskellige niveauer: Hensyn til unge, hensyn til erhvervslivets behov og nogle vidererækkende samfundsmaissige hensyn. At de tre hensyn i nogen grad overlapper hinanden er en selvfølge.

Hensyn til de unge.

Det turde være almindeligt anerkendt, at der bør gives alle unge, der ønsker en ungdomsuddannelse, herunder en grundlæggende erhvervs-kompetencegivende uddannelse, reelle tilbud herom.

Den samfundsmæssige forpligtelse bør imidlertid betragtes som vidererækkende. Alle undersøgelser af betydning for spørgsmålet viser, at en erhvervskompetencegivende uddannelse indebærer en beskyttelse imod arbejdsløshed og andre sociale problemer; og det er en psykologisk erfaring, at gennemførelse af en uddannelse har væsentlig betydning for identitetsoplevelse og selvrespekt. Den samfundsmæssige forpligtelse bør derfor række ud over dette - så at sige passivt - at stille uddannelser til rådighed for dem, der ønsker det. Vejlednings- og uddannelsessystemet bør lægges således til rette, at det er egnet til at motivere de unge til en ungdomsuddannelse/erhvervskompetencegivende uddannelse. Denne opfattelse fandt også udtryk i folketingsbeslutningen af 4. juli 1980 om ungdomsuddannelserne, hvor det i pkt. 3 bl.a. anføres, at der bør udøves en aktiv indsats overfor de unge, der ikke umiddelbart er motiveret for at modtage en fortsat uddannelse efter grundskolen, eller som ikke gennemfører grundskolen.

En hovedmålsætning må være, at det almindelige vejlednings- og uddannelsessystem bliver i stand til i videst muligt omfang at tiltrække og fastholde de unge i et ungdomsuddannelsesforløb/grundlæggende erhvervsuddannelsesforløb, således at den såkaldte "restgruppe" - et udtryk, der kan tages i flere betydninger - reduceres mest muligt, det vil sige således, at flest muligt af de unge påbegynd-

er et erhvervskompetencegivende uddannelsesforløb, og flest muligt af dem, der begynder et sådant uddannelsesforløb, fuldfører forløbet.

Den her omtalte målsætning kan ikke blot beskrives som en målsætning om, at det størst mulige antal unge bør have en erhvervskompetencegivende uddannelse, der indeholder rimelige aktuelle beskæftigelsesmuligheder. Det er vigtigt, at de enkelte uddannelser samtidig har en sådan bredde med hensyn til arbejdsområde og funktioner (produktionsteknikker m.v.), at der gives de uddannede den beskyttelse imod arbejdsløshed, der ligger i en betydelig fleksibilitet under hensyntagen til erhvervslivets varierende og skiftende behov med hensyn til arbejdskraftskvalifikationer. Det er af samme grund vigtigt, at uddannelsen ikke alene har de fornødne kvaliteter i sig selv, men at den også giver et tilfredsstillende grundlag, med hensyn til såvel praktik som teori, for videreuddannelse, og at den ikke alene peger frem mod en tilværelse som ansat medarbejder, men også mod virksomhed som selvstændig erhvervsdrivende.

Lige så vigtigt er det at understrege, at de grundlæggende erhvervsuddannelsers målsætning ikke bør begrænses til en målsætning om at bibringe de uddannelsessøgende faglige - praktiske og teoretiske - kvalifikationer i en snævrere forstand. De grundlæggende erhvervsuddannelser er for de fleste uddannelsessøgendes vedkommende en ungdomsuddannelse i tilslutning til 9. eller 10. skoleår. Og de bør derfor ligesom de øvrige ungdomsuddannelser, herunder gymnasiet, i væsentligt omfang tage sigte på at give eleverne viden om og forståelse af samfundet og dets udvikling og bidrage til elevernes personlige udvikling. Uddannelserne skal med andre ord ikke alene tilvejebringe et grundlag for arbejdslivet, men også være et bidrag til grundlaget for de unges deltagelse i samfundslivet, for deres fritidsliv m.v. Der er grund til at understrege, at der ikke eksisterer nogen afgørende modsætning imellem, hvad der måske kan betegnes som uddannelsens snævrere faglige del, og uddannelsens mere "almene" del. I virkeligheden vil den sidstnævnte uddannelsesdel være en vigtig forudsætning for, undertiden en nødvendig del af, den

faglige uddannelse. Dette er klart - i hvert fald for mange uddannelsers vedkommende - hvis der med den almene del sigtes til f.eks. matematik, fysik og fremmedsprog. Men det gælder naturligvis også den del af uddannelsen, der tager sigte på at give eleverne forståelse af samfundet og dets udvikling, og som må omfatte forståelse af virksomhedernes og de ansattes rolle i en generel erhvervsmæssig og samfundsmæssig sammenhæng og af arbejdsmarkedsforhold og arbejdspladsforhold. Og det gælder også den uddannelse, der primært sigter på elevens personlige udvikling, bl.a. fordi denne vil være bestemmende for den unges fremtidige arbejdspladsfunktion og for fremtidige evner til selvstændigt eller ved videreuddannelse at lære mere.

Målsætningen om et erhvervsuddannelsessystem, der er egnet til at tiltrække og fastholde flest mulige af de unge i et uddannelsesforløb, indeholder en række udfordringer til uddannelsessystemet.

a) Der må sikres den tilstrækkelige skolekapacitet, det vil sige en skolekapacitet, der dels er tilstrækkelig stor i sit samlede omfang, dels har den fornødne geografiske spredning, dels har en opdeling på uddannelseskategorier, der er baseret på en samlet vurdering af de unges uddannelsesønsker og de foreliggende beskæftigelsesmuligheder. Men den her omtalte sikring af de unge skabes ikke blot ved skolekapacitet. Eksempelvis ville det vel have været muligt indenfor de senere år ved en forøgelse af skolekapaciteten på hovederhvervsområderne levnedsmiddelområdet og serviceområdet, at sikre næsten alle ansøgere til efg-basisuddannelse optagelse, men denne optagelse ville ikke have sikret ansøgerne, at de fik mulighed for at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse; her til er beskæftigelsesproblemerne og dermed praktikpladsproblemerne på serviceområdet og levnedsmiddelområdet for store.

b) Det er af afgørende betydning for de unges uddannelsesmuligheder, at der etableres grundlæggende erhvervsuddannelser på områder, hvor sidanne uddannelser endnu ikke findes, (og hvor der således ikke i dag kan skabes praktikpladser), og hvor der er et behov for

uddannet arbejdskraft. Meningen hermed er ikke at postulere, at en hvilken som helst arbejdsmæssig funktion forudsætter en grunduddannelse, men det er vigtigt, at der foretages en gennemgang af alle væsentlige beskæftigelsesområder med henblik på en klarlægning af behovene og mulighederne for gennemførelse af grundlæggende erhvervsuddannelser og dermed øgede og mere varierede uddannelsesmuligheder for de unge, herunder ikke mindst de unge kvinder. Behov og muligheder findes utvivlsomt inden for dele af den offentlige sektor, således social- og sundhedsområdet, og på nogle områder af den private sektor, herunder områder, hvor der idag er udviklet specialarbejderuddannelser, der i omfang ikke adskiller sig væsentligt fra grundlæggende erhvervsuddannelser, samt områder inden for privat servicevirksomhed.

c) Med henblik på at tiltrække og fastholde unge i uddannelsesforløb er det utvivlsomt vigtigt, at uddannelsessystemet rummer en forholdsvis stor variationsbredde af uddannelser. Herved tænkes ikke alene på variationer med hensyn til arbejdsområde, men også på variationer med hensyn til uddannelsernes varighed og med hensyn til de krav, herunder krav til boglig indsats, som uddannelserne stiller.

Det er på linje hermed at pege på muligheden for at strukturere uddannelsen med afstigningsmuligheder, således at et ordinært uddannelsesforløb efter et vist tidsrum kan forlades med en (begrænset) erhvervskompetence og senere genoptages med henblik på erhvervelse af det ordinære uddannelsesforløbs fuldstændige kompetence.

d) Det er under drøftelserne i udvalget anført, at uddannelsessystemets evne til at tiltrække unge i ikke uvæsentlig grad beror på indgangsvejene. Selvom en ordning, hvorefter uddannelserne altid eller stort set altid indledes med en længerevarende basisundervisning på skole, ud fra nogle synspunkter kan være at foretrække, kommer det efter denne opfattelse i betragtning, at der må påregnes at være en gruppe af unge, som efter afslutning af grundskolen er mindre indstillede på at påbegynde en faglig uddannelse, der

indledes med f.eks. 1 års skoletid, end på at indlede en sådan uddannelse, hvis den kan indledes med praktik efterfulgt af en noget kortere varende **basisundervisning**. Det er på den anden side gjort gældende, at eksistensen af flere indgangsveje er mindre væsentlig for fastholdelse af de unge i erhvervsuddannelsessystemet, end sådanne forhold som de unges økonomiske vilkår, den geografiske spredning af uddannelserne, jfr. pkt. a ovenfor, sikkerheden for at opnå en 3-4 årig kompetencegivende uddannelse og en høj prioritering af fornyelse i de pædagogiske metoder, jfr. pkt. e og f nedenfor.

e) Det må i videst muligt omfang sikres, at de unge, der indleder en erhvervsuddannelse med en basisuddannelse, kan få praktikplads. Praktikpladsproblemerne er i den senere tid blevet mindre, men har stadig en betydelig størrelsesorden. Ved udgangen af januar 1987, det vil sige 6-7 måneder efter afslutningen af det sidste basisår, var der ifølge Arbejdsdirektoratets opgørelse ca. 7.700 lære- og praktikpladssøgende, hvortil kommer et ikke kendt praktikpladsproblem i nogle af de grundlæggende teknikeruddannelser. Det er sandsynligt, at praktikpladsproblemet i den kommende tid vil blive mindre, fordi ungdomsårgangene bliver mindre og virksomhederne mere positivt indstillet over for at tage ansvar for gennemførelse af erhvervsuddannelser, men det er også muligt, at der sideløbende med en forøgelse af arbejdsløsheden vil vise sig uændrede eller forstærkede praktikpladsproblemer. Der bør derfor i forbindelse med en uddannelsesreform både i lovgivning og praksis lægges op til en forstærket indsats med henblik på en højere grad af sikkerhed for, at praktikpladsproblemerne løses.

f) Den her omtalte målsætning vedrørende de unges uddannelsesmuligheder stiller endvidere yderligere krav til pædagogisk metode, ikke mindst i basisundervisningen. Som det fremgår af kapitel 3.7. er afbrudsprocenterne på basisuddannelserne på det tekniske område ret betydelige. Det er nødvendigt at arbejde hen imod en pædagogisk metode, der er i stand til i højere grad at motivere de unge for og dermed fastholde dem i uddannelsen. Flere metodeændringer kan komme i betragtning: Højere grad af integration (på de tekniske

områder) imellem det, der i dag kaldes retningsfag og almene fag, projektorienteret undervisning, mere praksisrelateret undervisning og forskydning af dele af den mere teoretiske undervisning til senere tidspunkter i uddannelsesforløbet, større grad af samarbejde med virksomheder (virksomhedsbesøg, placering af mindre dele af skolens undervisning på virksomheder m.v.).

Det spørgsmål, der er behandlet ovenfor, er det centrale spørgsmål om udformning af et erhvervsuddannelsessystem, der er egnet til i fremtiden at tiltrække og fastholde unge, der i dag ikke får en erhvervskompetencegivende uddannelse. Et andet væsentligt elevrekrutterings spørgsmål er spørgsmålet om de grundlæggende erhvervsuddannelsers evne til også at tiltrække unge med forudsætninger og interesse for en, også i teoretisk henseende, forholdsvis krævende uddannelse, dvs. unge, der i dag vil være tilbøjelige til at vælge en gymnasie- eller hf-uddannelse. Udvalget finder, at det ville være ønskeligt - både ud fra de unges og erhvervslivets synspunkt - om de grundlæggende erhvervsuddannelsers konkurrencedygtighed i forhold til gymnasieuddannelsen blev øget, eller med andre ord, at de grundlæggende erhvervsuddannelsers ligeværdighed med andre ungdomsuddannelser fik en stærkere anerkendelse, også i realiteten. Dette forudsætter, at der gennemføres en vejledningsindsats i folkeskolen, som er baseret både på dette ligeværdighedssynspunkt og på en grundig indsigt i erhvervsuddannelsessystemet, at de grundlæggende erhvervsuddannelser styrkes med hensyn til fagligt niveau og i forbindelse hermed med hensyn til mulighederne for differentiering af undervisningen, at videreuddannelses mulighederne øges, og at den generelle information om de grundlæggende erhvervsuddannelser - om, hvad de indeholder, og hvad de kan føre til - forstærkes med henblik på en kraftigere synliggørelse af denne sektor af det samlede ungdomsuddannelsessystem.

Virksomhedernes behov.

Om virksomhedernes behov gælder, at i de vidt omfang - men naturligvis ikke fuldstændigt - er sammenfaldende med de unges interesser.

Virksomhederne har behov for, at uddannelsessystemet fører frem til uddannelseskategorier, som i art og størrelse modsvarer virksomhedernes aktuelle og forventede fremtidige behov for kvalifikationer; dette gælder, selv om undersøgelser viser, at der i det nuværende uddannelsessystem er en betydelig fleksibilitet i den retning, at mange finder beskæftigelse på et andet område end det, der modsvarer deres uddannelse.

Målsætningen er imidlertid ikke alene at nærme sig en ordning, hvorefter uddannelseskategorierne så at sige er kongruente med beskæftigelseskategorierne. Lige så vigtigt er det, at de enkelte uddannelser indeholder såvel de mere specifikt faglige som de mere alment kvalifikationer, som modsvarer den måde, arbejdspladser organiseres og fungerer på, herunder den måde, samarbejdsformer i virksomhederne fungerer på, og give de uddannede grundlag for at kunne bidrage til en positiv udvikling i de her nævnte henseender.

Hertil kommer, som allerede berørt, at uddannelserne - som en målsætning - skal være egnede til at imødekomme de kvalifikationsbehov, der kan forventes 3-4 år efter uddannelsens begyndelse og senere, og ikke - eller i hvert fald ikke i første række - de krav der stilles på tidspunktet for uddannelsens begyndelse.

Også fra erhvervslivets synspunkt er det af afgørende betydning, at uddannelserne har bredde i arbejdsområde og funktionsmåder og giver tilfredsstillende grundlag for videreuddannelse, således at ændrede kvalifikationsbehov kan imødekommes af de ansatte arbejdstagere.

De udfordringer til uddannelsessystemet, som hensynet til erhvervslivet indebærer, er således i meget vidt omfang identiske med de udfordringer, der er omtalt ovenfor i afsnittet om hensynet til de unge.

Der er grund til at understrege, at spørgsmålet om uddannelsessystemets tilpasning til erhvervslivets kvalifikationsbehov ikke alene

er et spørgsmål om de bestående uddannelsers "indre" rummelighed og fleksibilitet. Det er også et spørgsmål om fastlæggelse af et rådgivnings- og beslutningssystem for etablering af nye uddannelser, for nedlæggelse af forældede eller dog upåkrævede uddannelser og for tilpasning af uddannelsens varighed, struktur og indhold, der opfylder navnlig to krav: Der skal løbende kunne tilvejebringes solide grundlag for vurdering af kvalifikationsbehov (analyser og prognoser), og proceduren skal i videst muligt omfang sikre, at berettigede interesser får medindflydelse, og at afgørelser kan træffes hurtigt og ubureaukratisk.

Opfyldelse af disse krav har afgørende betydning bl.a. for mulighederne for at overvinde barrierer for målsætningen om at uddannelserne skal tage sigte på opfyldelse af behov for kvalifikationer i en fremtid, der begynder nogle år efter, at den enkelte elev har begyndt sin (veksel-) uddannelse. En sådan barriere kan f. eks. bero på, at den enkeltvirksomhed, som overvejer eller kunne overveje at antage en elev, i og for sig helt forståeligt kan være tilbøjelig at anlægge et tidsperspektiv for sit behov for kvalifikationer, der er væsentligt kortere.

Der henvises i øvrigt til bemærkningen nedenfor i afsnit 3a.

Vidererækkende samfundsmæssige hensyn.

Som allerede berørt er der nogle samfundsmæssige hensyn, som rækker udover de hensyn til de unge og til erhvervslivets behov, som er omtalt ovenfor, og som bør tages i betragtning ved uddannelsessystemets fastlæggelse.

Her skal omtales to betragtninger.

a) Det er almindeligt at fremstille forholdet imellem uddannelsessystemet og erhvervslivets behov som et spørgsmål om at registrere erhvervslivets nutidige og forventede fremtidige kvalifikationskrav

og sætte disse i relation til uddannelsessystemet med henblik på at tilpasse dette til kravene. Dette må imidlertid betragtes som en for begrænset betragtningsmåde. Ud fra et bredere samfundspolitisk synspunkt bør erhvervsuddannelsespolitik betragtes - ikke blot som et spørgsmål om at tilpasse uddannelsessystemet til erhvervslevet - men som et af de midler, der står til rådighed for en økonomisk politik, der tager sigte på erhvervsfremme. Torben Pilegaard Jensen giver i de generelle indledningsbemærkninger i sin rapport "Fremtidens arbejdsliv", AKF, marts 1987(s.598) udtryk for et tilsvarende synspunkt på følgende måde: "En reform af de grundlæggende erhvervsuddannelser må - hvis den skal leve op til de kommende års udvikling - bygge på overvejelser om samfundsudviklingens krav til de unges kvalifikationer i bred forstand og på uddannelsernes betydning for udviklingsforløbet. At planlægge uddannelsessystemet bør netop ikke ses som en passiv reaktion på en stedfunden og forventelig udvikling. Tværtimod må uddannelserne betragtes som et aktivt instrument for formningen af fremtiden".

Senere i sin rapport,(s.619), fremhæver Pilegaard Jensen, at vi "i dag (befinder) os i en tæt international økonomisk og politisk integration. Konsekvensen er, at en række af de generelle økonomiske virkemidler, som tidligere var virkningsfulde til at regulere den økonomiske aktivitet og herunder til at påvirke en del af balanceproblemerne på arbejdsmarkedet, ikke længere virker efter hensigten". I forbindelse hermed citerer han fra Det Økonomiske Råds rapport, september 1985:

"De makroøkonomiske virkemidler vil i fremtiden stort set begrænse sig til finanspolitikken og indkomstpolitikken, idet den kvalitative ændring, der er sket på det pengepolitiske område, er ensbetydende med denne politiks delvise "dimission" med hensyn til påvirkning af den indre økonomi og tilvejebringelse af betalingsbalance-ligevægt" - og "... en vækstfremmende strategi må omfatte såvel opretholdelsen af en tilstrækkelig efterspørgsel som produktivitetsfremmende initiativer, især af teknologi- og uddannelsespolitisk karakter".

Det er den samme tankegang, som har fundet udtryk i Arbejdsministerens, Finansministerens, Industriministerens og Undervisningsministerens "Debatoplæg om vækst og omstilling - krav til strukturpolitikken" (maj 1986), s.50: "I et vækstperspektiv er uddannelses-, og arbejdsmarkedspolitikken derfor - sammen med teknologipolitikken - blandt de helt centrale politikområder. Samtidig er der et nært samspil mellem de to områder. Den teknologiske udvikling betyder ændrede krav til den enkeltes uddannelsesmæssige kvalifikationer. Omvendt vil hastigheden og retningen af den teknologiske udvikling selv afhænge af den måde, på hvilken uddannelsessystemet udbygges og indrettes".

Synspunkter som de anførte er baggrund for de konkluderende betragtninger i Pilegaard Jensens rapport (s. 624).

"De produktionsformer, som vi i de kommende år vil se vokse frem, vil være præget af, at mennesket bliver betragtet som den helt centrale ressource, beskæftiget i mindre specialiserede job sammenlignet med tidligere, og med glidende overgange mellem de forskellige opgaver: Produktion, kontrol, reparation, planlægning, konstruktion. Sikres det, at så mange unge som muligt får en erhvervsfaglig grunduddannelse med bredde og en specialisering, vil det virke fremmende på virksomhedernes fornyelsesevne og for udviklingen af meningsfulde job, henholdsvis for afskaffelsen af restriktive arbejdsfunktioner. På den måde har uddannelserne deres selvstændige betydning for vore erhvervsmuligheder og for arbejdsindholdet".

Disse synsmåder er ikke alene principielt vigtige for en opfattelse af erhvervsuddannelsespolitikens rolle. De bør også have konkret praktisk effekt på overvejelser om ressourcer til erhvervsuddannelserne. Disse ressourcer bør betragtes som basale investeringer i vækstorienteret erhvervsfremme.

b) Det andet vidererækkende samfundsmæssige hensyn, der skal omtales her, vedrører - umiddelbart - arbejdstagersiden, men angår indirekte et bredt samfundsspørgsmål. Arbejdsmarkedet indebærer alle-

rede i sin nuværende form, med dets opdeling i to nogenlunde lige store grupper af henholdsvis faglærte og ikke-faglærte, velkendte modsætningsforhold i interesser og dermed grundlag for brydninger m.v. Der er grundlag for at antage, at udviklingen i den kommende tid kan gøre de ikke-faglærtes position på arbejdsmarkedet, og dermed også positionen i en bredere samfundsmæssige sammenhæng, svagere end tilfældet er nu. En øget polarisering eller - om man vil - en ~~mere~~ markeret opdeling af arbejdstagerne i et A- og et B-hold indebærer ikke alene risici for uacceptable arbejdsmæssige og sociale problemer, men også risici for nogle modsætningsforhold mellem befolkningsgrupper i samfundet, som det af mange grunde er ønskeligt at undgå. Et afgørende middel hertil er et bredt virkende uddannelsessystem. De her nævnte samfundsmæssige betragtninger udgør en supplerende argumentation i forhold til det, der er anført ovenfor i afsnit 1. Ikke alene hensyn til de enkelte unge, men også vidererækkende samfundshensyn taler for, at flest muligt unge opnår en erhvervskompetencegivende uddannelse. Og disse hensyn er ikke alene formelle lighedsbetragtninger.

Kapitel 5

Vurdering af det nuværende grundlæggende erhvervsuddannelsessystem

Fremstillingen i dette kapitel tager ikke sigte på nogen fuldstændig vurdering af det nuværende erhvervsuddannelsessystem. Formålet er alene at fremdrage nogle hovedpunkter i dette system og konfrontere disse med nogle uddannelsespolitiske målsætninger, herunder navnlig de målsætninger, der er omtalt i kapitel 4.

Vurdering af uddannelsessystemets evne til at tiltrække og fastholde de unge.

I kapitel 4 er det fremhævet som en central uddannelsespolitisk målsætning, at uddannelsessystemet med dets tilhørende vejledningssystem i videst muligt omfang skal tiltrække og fastholde de unge i et ungdomsuddannelsesforløb/grundlæggende erhvervsuddannelsesforløb. Det bør være en målsætning, at flest muligt af de unge påbegynder et erhvervskompetencegivende uddannelsesforløb, og at flest muligt af dem, der begynder et sådant uddannelsesforløb, fuldfører forløbet.

Denne målsætning formuleres også undertiden på den måde, at den såkaldte "restgruppe" bør begrænses mest muligt. Restgruppebegrebet kan imidlertid tages i flere betydninger.

På grundlag af statistiske oplysninger fra 1984¹ kan det konstateres, at knap 11% af dem, der forlader grundskolen, ikke kommer i gang med en uddannelse af nogen art. Denne restgruppe-procent

- 1) De nedenfor anførte talmæssige oplysninger hidrører fra 1984-statistik, medmindre andet er anført. Der henvises i øvrigt til kapitel 3 og til den udførlige fremstilling i Undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontors rapport: "En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessystemet og samfundet i øvrigt", 1987 (betænkningens bilag 6).

er udtryk for en betragtelig reduktion i løbet af de senest forudgående år, og en vis yderligere reduktion må antages at være sket i løbet af årene 1985-87; de meget store tilmeldingstal for efg-basisuddannelsen i 1986 og 1987 må tages som udtryk herfor.

Hvis man forstår "restgruppen" i en videre betydning, som også omfattende unge, der vel begynder en uddannelse efter grundskolen, men afbryder denne uddannelse, herunder navnlig afbryder en efgbasisuddannelse, en lærlingeuddannelse eller en gymnasieuddannelse, stiger restgruppen fra ca. 11% til ca. 20%. Og medtages de unge, der vel fuldfører en uddannelse, f.eks. basisuddannelse eller gymnasieuddannelse, men ikke fuldfører en erhvervskompetencegivende uddannelse, bliver procenten; ca. 34%. Og lægges hertil de unge, der afbryder en videregående uddannelse (og som i hvert fald rypisk ikke tidligere har fået nogen erhvervskompetencegivende uddannelse), bliver procenten væsentligt over 40.

Det m.i. konstateres, at uddannelsessystemet i de senere år er blevet bedre til at modtage de unge, men det er stadig ikke nogen uvæsentlig andel, der ikke kommer i gang med nogen uddannelse efter grundskolen. Denne gruppe modsvarer den andel af de flere tusinde unge, der i de senere år er blevet afvist fra efg-basisuddannelse (i de seneste år dog stort set kun på levnedsmiddelområdet, serviceområdet og det grafiske område) - og som ikke i stedet er kommet i gang med anden uddannelse (en undersøgelse i 1984 viste, at af de afviste i 1983, var godt halvdelen i marts 1984 i arbejde (40%) eller arbejdsløse (11%)). Disse afvisninger har i særlig grad ramt kvindelige ansøgere.

Hovedproblemet i det nuværende erhvervsuddannelsessystem er imidlertid dets utilstrækkelige evne til at fastholde de unge i uddannelsesforløb.

På de tekniske hovederhvervsområders basisuddannelser sker der ganske betydelige frafald, noget varierende fra hovederhvervsområde til hovederhvervsområde, men typisk liggende inden for intervallet 15-25%.

En væsentlig del af disse frafald er dog "uægte" i den forstand, at de pågældende, straks eller senere (inden for en 5-års periode) kommer i gang med en anden uddannelse. Dette gælder navnlig inden for hovederhvervsområderne jern- og metalområdet, bygge- og anlægsområdet og levnedsmiddelområdet, hvor det "uægte" frafald er af størrelsesordenen 10-15%; der er utvivlsomt her navnlig tale om unge, der i basisåret overgår til lærlingeuddannelse; nogle af de "uægte" frafald kan betragtes som konsekvente i forhold til basisuddannelsens formål, at forbedre de unges grundlag for uddannelsesog erhvervsvalg. - De "ægte" afbrud (hvor den pågældende ikke inden for 5 år kommer i gang med anden uddannelse) er på de tekniske hovederhvervsområder gennemgående omkring 8%.

På handels- og kontorområdet basisuddannelse er både den uægte og den ægte afbrudsprocent kun godt 3.

Der er imidlertid ingen tvivl om, at det væsentligste "afbrudsproblem" foreligger ved afslutningen af basisuddannelsen og beror på utilstrækkelige muligheder for at opnå praktikplads.

Der er nogle variationer fra hovederhvervsområde til hovederhvervsområde, men det er - efter 1984-tallene - gennemgående kun omkring 45% af dem, der forlader basisuddannelsen, der kommer igang med efg, 2. dels-uddannelse.

Der er imidlertid grund til at understrege, at basisuddannelsen ikke alene er en uddannelse med henblik på efg, 2. dels-uddannelser, men bl.a. også en uddannelse med henblik på grundlæggende teknikeruddannelser og grundlæggende eksamensuddannelser inden for handels- og kontorområdet. Medens den procentdel på de tekniske områder, der går til de grundlæggende teknikeruddannelser, er forholdsvis lav (6-7% på jern- og metalområdet og bygge- og anlægsområdet og væsentligt lavere på de andre hovederhvervsområder), går ca. 30% af de unge, der har gennemført basisuddannelse på handels- og kontorområdet, videre til en grundlæggende eksamensuddannelse, helt overvejende til uddannelse til højere handelseksamen.

Et bemærkelsesværdigt forhold, der samtidig er udtryk for en "fejlfunktion" i systemet, er, at et stort antal unge, der har gennemført en efg-basisuddannelse, påbegynder en lærlingeuddannelse i stedet for en efg, 2. dels-uddannelse. Dette gælder 17-22% inden for jern- og metalområdet, bygge- og anlægsområdet og levnedsmiddelområdet; på de andre hovederhvervsområder drejer det sig om 7-8%.

Den procentdel af basiselever, der efter basisuddannelsen overgår til enten en efg, 2. dels-uddannelse, en lærlingeuddannelse eller en grundlæggende teknikeruddannelse/eksamensuddannelse, ligger på 70-75% for de store hovederhvervsområder, handels- og kontorområdet, jern- og metalområdet og bygge- og anlægsområdet, og er af størrelsesordenen 55-65% for de øvrige hovederhvervsområder. De resterende henholdsvis 25-30% og 35-45% er i hvert fald i væsentlig grad en afspejling af praktikpladsproblemerne, som erfaringsmæssigt i særlig grad rammer de unge kvinder.

Det bør noteres, at de ovennævnte tal som nævnt er baseret på en 1984-statistik, og at praktikpladssituationen er forbedret siden 1984, navnlig fra 1985 til 1986, hvor antallet af lære- og praktikpladssøgende ifølge Arbejdsdirektoratets statistik lå et par tusinde under tallene for året før. Praktikpladsproblemerne er dog, som omtalt i kapitel 4, stadig af en betydelig størrelsesorden og forbedringstendensen fra 1986 synes standset.

Også i løbet af efg, 2.dels-uddannelserne og lærlingeuddannelserne sker der betydelige frafald. De "ægte" frafald, der ikke modsvares af påbegyndelse af en anden uddannelse, straks eller senere (inden for en 5-års periode), er for efg, 2.dels-uddannelserne på 12-15% på bygge- og anlægsområdet og levnedsmiddelområdet, og på 4-7% for de fleste andre hovederhvervsområder. For lærlinges vedkommende er det "ægte" frafald på 10-13% på handels- og kontorområdet, jern- og metalområdet, bygge- og anlægsområdet, levnedsmiddelområdet og jordbrugsområdet. Det "ægte" frafald er typisk større for lærlingeuddannelserne end efg, 2.delsuddannelserne, men på bygge- og anlægsområdet og levnedsmiddelområdet er

det omvendt, og sammenholdes frafaldsprocenterne på efg-basis og efg 2.del, sløres det nævnte typiske billede. Den "ægte" frafaldsprocent for de grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser varierer meget fra hovederhvervsområde til hovederhvervsområde - fra en ganske lav procent til omkring en halv snes procent; for handels- og kontorområdet (navnlig højere handelseksamen) er den kun omkring 4.

Alt i alt må det konstateres, at uddannelsessystemet i en utilstrækkelig grad er i stand til at fastholde de unge, der påbegynder en erhvervsuddannelse.

Der ligger heri betydelige udfordringer til grundskolens funktion som forbereder til fortsat uddannelse i erhvervsuddannelsessystemet, til tilrettelæggelsen af basisuddannelsen, til etableringen af uddannelseskategorier, der modsvarer de unges, herunder de unge kvinders, ønsker, til en øget indsats med hensyn til fremskaffelse af praktikpladser og til tilrettelæggelsen - i skole og praktik - af de enkelte uddannelser (nu efg, 2.dels-uddannelser, lærlingeuddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser).

Vurdering af erhvervsuddannelsessystemet i forhold til kvalifikationsbehov.

Som anført i kapitel 4, må det - set fra virksomhedernes side - betragtes som et basalt behov, at erhvervsuddannelsessystemet uddanner unge inden for områder, som i art og størrelse modsvarer virksomhedernes aktuelle og forventede fremtidige behov for arbejdskraft. Denne målsætning kan - tildels - beskrives som en målsætning om en vis rimelig grad af kongruens imellem uddannelseskategorier og erhvervenes aktuelle og forventede kvalifikationsbehov.

I den offentlige debat har det - navnlig i de sidste par år - været fremhævet, at der samtidig med den store arbejdsløshed, er

forekommet et betydeligt antal jobs, som ikke har kunnet besættes med personer, der havde de kvalifikationer, som jobbene krævede. Og dette forhold har undertiden været fremført som illustration af, at grunduddannelsessystemet ikke levede op til erhvervslivets kvalifikationsbehov. Denne debat har i væsentligt omfang haft udgangspunkt i regeringens såkaldte "flaskehalsredegørelse" fra februar 1986. I forbindelse med denne redegørelse skønnedes "flaskehalsproblemet" at have en størrelsesorden på 5-7.000 jobs. Senere er problemet blevet mindre, og i Arbejdsdirektoratets redegørelse fra maj 1987, baseret på indberetninger fra arbejdsformidlingskontorerne, er problemet skønnet at være af en størrelsesorden på 1.700-2.000 jobs. Rent bortset fra, at "flaskehalsproblemet" således nu synes at være af en ret begrænset størrelsesorden, er der grund til at understrege, at "flaskehalsproblemet" ikke - i hvert fald ikke et "flaskehalsproblem" af den omhandlede størrelsesorden - kan anføres som en kritik mod det grundlæggende erhvervsuddannelsessystems uddannelseskategorisering. Intet grundlæggende erhvervsuddannelsessystem kan hindre, at der opstår "flaskehalse". De uddannelseskategorier, der i dag er beskæftigelsessøgende på arbejdsmarkedet, er produkter af det grundlæggende erhvervsuddannelsessystem gennem flere årtier. Deres evne til at tilpasse sig erhvervenes kvalifikationskrav skal sammenholdes med det omfang, hvori videre- og efteruddannelsessystemet har været i stand til/ eller ikke været i stand til at tilpasse/omforme grunduddannelseskvalifikationerne til det aktuelle arbejdsmarked.

Et andet udgangspunkt for en vurdering af, om grunduddannelsessystemet fører frem til de rigtige uddannelseskategorier, kan tages i Instituttet for Grænseregionsforskning's rapport: "Hvor går de faglærte hen, når de går ud på arbejdsmarkedet ?" (bilag 7). Denne rapport viser, at de uddannede i meget vidt omfang får beskæftigelse af en anden art end den, der modsvarer deres uddannelse.

Der er ingen tvivl om, at dette forhold viser, at de nuværende grundlæggende erhvervsuddannelser rummer en betydelig fleksibilitet med hensyn til beskæftigelsesmuligheder og dermed et betragteligt grundlag for omstillingsevne på det samlede arbejdsmarked.

På den anden side må disse oplysninger også tages som grundlag for den opfattelse, at der langt fra er fuldstændig overensstemmelse imellem uddannelsessystemets uddannelseskategorier og erhvervenes arbejdskraftsbehov, fordelt på uddannelser. Som det nærmere fremgår af bilag 7 (Institut for Grænseregionsforsknings rapport: "Hvor går de faglærte hen, når de går ud på arbejdsmarkedet?") er graden af overensstemmelse/uoverensstemmelse meget varierende fra uddannelse til uddannelse. Problemet har selvsagt sammenhæng med, at uddannelsessystemet gennemgående er opdelt i et meget stort antal forholdsvis smalle uddannelser - en opdeling, der nødvendigvis må føre til, at forholdsvis mange af de uddannede får en beskæftigelse, der betegner en overskridelse af deres uddannelses grænser. Men der er også arbejdssøgende med "brede" erhvervsuddannelser, som har svært ved at finde arbejde inden for de erhverv, hvor de er uddannet.

Som det er fremhævet i kapitel 4, er spørgsmålet om, hvorvidt uddannelsessystemet imødekommer kvalifikationsbehovene, langt fra alene det, tildels formelle, spørgsmål om overensstemmelse mellem uddannelseskategorier og beskæftigelseskategorier. Lige så relevant er spørgsmålet om, hvorvidt de enkelte uddannelser giver det kvalifikationsniveau, som erhvervslivet og de uddannelsessøgende har behov for. Det er hævdet i kapitel 4, at der ikke består noget væsentligt modsætningsforhold mellem kvalifikationsbehovene set fra de unges synspunkt og kvalifikationsbehovene set fra erhvervslivets synspunkt. De to spørgsmål behandles derfor nedenfor under eet.

Inden for efg- og lærlingeuddannelserne har det foreliggende lovgrundlag, navnlig lærlingeloven, sammen med den faktiske udvikling i erhvervslivet med hensyn til holdning til og/eller vurdering af spørgsmålet om benyttelse af faglært eller ufaglært arbejdskraft, ført til et uddannelsessystem, der i højere grad er relateret til handel og håndværk end til den industrielle udvikling og udviklingen i servicesektoren. På industriområdet er der - uden for jern- og metalområdet - kun i begrænset omfang udviklet grunduddannelser og dermed også kun i begrænset omfang etab-

leret praktikpladser. Omkring halvdelen af alle lære- og praktikpladser findes i virksomheder med færre end 20 ansatte, som beskæftiger ca. 1/5 af arbejdsstyrken. I industrien er frekvensen af ufaglært arbejdskraft stor, og ved siden af anvendes i betydeligt omfang faglærte, der er beskæftiget med andre opgaver, end deres uddannelse primært tager sigte på. Inden for servicesektoren er det navnlig påfaldende, i hvilket omfang der anvendes ufaglært arbejdskraft på social- og sundhedsområdet. - På de her nævnte områder er der et behov for en grundig analyse af kvalifikationsbehov og på grundlag heraf en vurdering af, i hvilket omfang disse behov kan og bør tilgodeses gennem nye grunduddannelser, og naturligvis også gennem efter- og videreuddannelse af de allerede ansatte.

Det er ikke lykkedes i nævneværdigt omfang at udvikle uddannelser med betydelig bredde med hensyn til arbejdsområde og -funktioner. Lærlingssystemet bygger på forudsætningen om forholdsvis snævre faglige uddannelser, og efg-systemet, der var forudsat at kunne føre til bredere uddannelser, har udviklet sig med snævre uddannelseskategorier, hvis rammer ikke er principielt forskellige fra lærlinguddannelsernes. Det er udvalgets opfattelse, at der har udviklet sig alt for mange - og for smalle - uddannelser. Som anført i kapitel 2, eksisterer der for tiden 158 uddannelser, der forekommer som både lærlinge- og efg-uddannelser, 55 rene lærlinguddannelser samt 76 rene efg-uddannelser, sammenlagt 289 uddannelser inden for lærlinge- og efg-uddannelser, (regnes de uddannelser, der optræder som både lærlinge- og efg-uddannelser, hver som 2 uddannelser, kommer det samlede uddannelsesantal op på 447). Hertil kommer 13 grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser samt en række andre specielle grundlæggende erhvervsuddannelser, f.eks. inden for social- og sundhedsområderne. Der er grund til at pege på, at nogle af de grundlæggende teknikeruddannelser - som ikke er nærmere lovregistreret på grundlag af en generel bemyndigelse i tilskudsloven - har udviklet sig på en sådan måde, at de har en betydelig bredde ved indgangen med en påfølgende specialisering i uddannelsesforløbet; navnlig uddannelsen til teknisk assistent er illustrerende i denne henseende.

Alt i alt må det konstateres, at de uddannelser, som det nuværende uddannelsessystem producerer, ikke lever op til det krav om bredde, som er en forudsætning dels for de uddannelsessøgendes varierede beskæftigelsesmuligheder, det være sig inden for samme virksomhed eller ved ansættelsesskift, dels for virksomhedernes omstillingsmuligheder.

Det er en udbredt opfattelse, som udvalget deler, at der gennemgående er et behov for et kvalitetsmæssigt løft - både i skoledelen og virksomhedsdelen - af de nuværende grundlæggende erhvervsuddannelser. Dette gælder både efg-basisåret, lærlingeuddannelserne, efg, 2.dels-uddannelserne og de grundlæggende teknikeruddannelser. Dette behov beror navnlig på 3 forhold:

De senere års teknologiske udvikling har været så hastig, at det har været vanskeligt for uddannelserne - og det gælder både skoler og praktikvirksomheder - at følge med. Med hensyn til flere uddannelser mangler skolerne mulighed for benyttelse af udstyr, der modsvarer et rimeligt avanceret teknologisk niveau, og det har typisk været svært at gennemføre et lærerkvalifikationsniveau, der svarer til udviklingens krav; behovet for en styrkelse af lærernes efteruddannelse er betydeligt.

Det andet problem vedrører uddannelsernes indhold af almene kvalifikationer, det vil sige de kvalifikationer, der ikke snævert er relaterede til den enkelte uddannelses primære faglige sigte, men rækker videre, herunder til en bredere teknologiforståelse og til en bredere forståelse og indsigt i arbejdspladsforhold, brancheforhold og arbejdsmarkedsforhold, set i en samfundsmæssig sammenhæng, og til de kvalifikationer, der vedrører den personlige udvikling. Det er navnlig klart, at lærlingeuddannelsen - uden basisuddannelse og jævnlige med et snævrere alment indhold i skoleundervisningen, end der gives på efg, 2. dels-uddannelsen - frembyder problemer i denne henseende. Betydningen af dette forhold må naturligvis ses i en sammenhæng med den forventede fremtidige rolle for ansatte i virksomhederne. Det må, som også berørt i kapitel 4, påregnes, at der vil være behov for, at fremti-

dens ansatte i erhvervsvirksomheder ikke alene forstår elementer i produktionsprocessen, men forstår arbejdsprocesser som helheder og forstår virksomheden som en helhed og dens funktion i en branchemæssig og samfundsmæssig sammenhæng, og dermed er i stand til på arbejdspladsen at fungere på en kvalificeret måde - ikke alene isoleret med en afgrænset opgave - men bredere i forskellige samarbejdsformer.

Det tredje problem kan ses i sammenhæng hermed. Det vedrører behovet for, at de unge lærer at gå i dybden med enkelte opgaver. Ved at fremme fagligt dybtgående problemløsninger kan de unge lære nogle generelle metoder, som også kan bruges uden for deres eget fag. Og de kan lære at lære. Desværre giver ikke alle erhvervsuddannelser lige gode muligheder for en sådan faglig fordybelse, og derfor ikke lige gode muligheder for omstilling og videreuddannelse.

I hvert fald nogle af de nuværende grundlæggende erhvervsuddannelser er utilstrækkelige med hensyn til videreuddannelsesmuligheder. Videreuddannelsesmuligheder er vigtige, ikke alene for de uddannelsessøgende selv, men også for virksomhedernes muligheder for at opnå en opkvalificering af deres arbejdskraft. At de nuværende grundlæggende erhvervsuddannelser - i hvert fald til dels - er utilstrækkelige i denne henseende er nærmere beskrevet i **betænkning** nr. 1074/1986 om ingeniør- og teknikeruddannelsernes fremtid. Mulighederne for videregående uddannelser er efter udvalgets opfattelse for små. Mønstret af videregående teknikeruddannelser og videregående eksamensuddannelser på handels- og kontorområdet er endnu ikke tilstrækkeligt differentieret; det må forventes, at den nye teknikerlov vil give grundlag for i væsentlig grad at råde bod herpå, for så vidt angår de videregående teknikeruddannelser. For mange af de nuværende grundlæggende erhvervsuddannelser har - bl.a. fordi de er for smalle - intet modstykke blandt de videregående teknikeruddannelser. Og udvalget mener ligesom den ovennævnte betænkning, at flere af de nuværende grundlæggende erhvervsuddannelser - selv om de har en teknikeruddannelse som modstykke - er for svage som adgangsveje til tek-

nikeruddannelserne. Dette har, for så vidt angår lærlingeuddannelserne, sammenhæng med, at de ikke altid giver grundlag for opfyldelse af de krav om almene kundskaber, som stilles i reglerne om videregående teknikeruddannelse. Det er gennemgående de grundlæggende teknikeruddannelser/grundlæggende eksamensuddannelser, der, relativt set, afgiver flest unge til videregående uddannelser; men dette gælder ikke alle de grundlæggende teknikeruddannelser.

Det ovenfor anførte synspunkt om, at der kun er begrænsede muligheder for at tilrettelægge de - flere årtier fremover virkende - grunduddannelser til arbejdsmarkedets fremtidige kvalifikationsbehov med hensyn til uddannelseskategorier og også med hensyn til kvalifikationsbehov i øvrigt, bør naturligvis ikke føre til opgivelse af bestræbelserne i denne henseende.

Sådanne bestræbelser må udfoldes på to principielt forskellige niveauer:

Ovenfor er navnlig peget på spørgsmålet om uddannelsernes faglige niveau (faglige dybde, teknologisk ajour-føring m.v.), struktur (bredde) og indhold af almene kvalifikationer og deres forhold til videreuddannelse - det vil sige forhold vedrørende selve uddannelserne, der øger deres brugbarhed under ændrede forhold.

Bestræbelserne bør også udfoldes i proceduremæssig henseende. Det analyse- og prognosearbejde med henblik på registrering og forudsigelse af kvalifikationsbehov, der er iværksat i forskellige sammenhænge i de seneste år, og som stort set befinder sig i en indkøringsfase, bør søges forstærket. Og samarbejdet mellem Undervisningsministeriet og rådgivende kollegiale organer med repræsentation fra arbejdsmarkedets parter, bør søges effektiviseret med henblik på sikring af hurtig fornyelse af uddannelserne. Om dette sidste spørgsmål henvises i øvrigt til afsnit 4 nedenfor og til lovudkastets kapitel IX med bemærkninger.

Flersporet uddannelsessystem.

Det nuværende grundlæggende erhvervsuddannelsessystem omfatter - foruden flere mere specielle uddannelser - de tre hovedgrupper/spor: lærlingeuddannelser, efg-uddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser.

Formålet med dette afsnit er ikke at foretage nogen vurdering af hver af disse tre kategorier af uddannelser, men at vurdere selve det forhold, at der eksisterer sådanne tre forskellige uddannelseskategorier/spor ved siden af hinanden.

Denne vurdering skal ses i sammenhæng med det punkt i udvalgets kommissorium, hvori det udtales, at "uddannelsessystemet bør udformes som et enhedsorienteret system, der kan afløse lærlingeuddannelsessystemet og den nuværende efg-ordning, samt eventuelt også de grundlæggende teknikeruddannelser og andre grundlæggende erhvervsuddannelser".

Der kan naturligvis argumenteres for, at den nuværende deling har fordele. De uddannelsessøgende har et valg imellem at begynde deres uddannelse med en bred basisuddannelse, hvorefter de kan vælge den enkelte uddannelse (efg-systemet), straks at begynde den uddannelse, de ønsker, i praktik (lærlingeuddannelsen) og - under visse forudsætninger - at begynde den ønskede konkrete uddannelse med skoleophold (grundlæggende teknikeruddannelse). Det er dog på den anden side klart, at en valgmulighed af denne art ikke nødvendigvis forudsætter en så stærk og principielt for hel! uddannelsesforløbet gældende adskillelse mellem flere (tre) spor.

Det er imidlertid utvivlsomt, at den nuværende opdeling har væsentlige ulemper, set fra både de unges og praktikvirksomhedernes synspunkt og fra et administrativt synspunkt.

a) Den nuværende opdeling er et væsentligt bidrag til at gøre hele uddannelsessystemet uoverskueligt, og dermed til at gøre

det vanskeligt for de unge at foretage et rationelt uddannelsesvalg.

Det er formentlig de færreste unge, for hvem det står klart, hvilken betydning det har, om de vælger efg-vejen eller lærlingevejen. Og den manglende forståelse af betydningen af dette valg beror formentlig såvel på manglende kendskab til forskellen i de to uddannelsesforløb, som i ukendskab til valgets betydning med hensyn til muligheder for uddannelsesskift og for videre uddannelse.

Et forhold vedrørende forskellen mellem på den ene side lærlingeuddannelser og på den anden side efg-uddannelser er dog så enkelt og væsentligt, at det må antages at stå de unge helt klart: Under lærlingeuddannelsen får de unge løn både i praktiktiden og under alle skoleophold; under en efg-uddannelse gives der ingen løn i basisåret; og under grundlæggende teknikeruddannelser og eksamensuddannelser gives der ikke løn under nogen af skoleopholdene. Det er klart, at bl.a. disse forhold - afhængigt af de unges økonomiske forhold - i væsentlig grad kan påvirke dem til at vælge en lærlingeuddannelse - et valg, der da bliver baseret på et, ud fra et uddannelsesmæssigt synspunkt, irrationelt grundlag.

I en periode med mangel på praktikpladser/lærepladser kommer flerspor-systemet til i særlig grad at virke irrationelt. Når den unge ved, at der er praktikpladsmangel - og måske også, på grund af kapacitetsmangel, har vanskeligheder med at komme ind på den basisuddannelse, som den pågældende egentlig gerne ville ind på - kan den unge, som bliver tilbudt en læreplads, helt naturligt, være tilbøjelig til straks at udnytte dette tilbud; dette gælder også, selv om den unge egentlig hellere ville have haft en efg-uddannelse (hvis gennemførelsesmuligheder han imidlertid ikke kan overse). Tilsvarende forhold kan gøre sig gældende for den uddannelsessøgende under et basisophold. Opnår den unge under basisopholdet en mulighed for at få en læreplads, kan den pågældende, stadig helt naturligt, foretrække straks "at slå til" frem for at fortsætte den - med henblik til praktikpladsmuligheder - usi-

kre ejfg-uddannelse eller grundlæggende teknikeruddannelse. Forhold af denne art kan yderligere føre til en skævhed i elevrekrutteringen, for så vidt som "markedsmekanismerne" typisk vil gøre det lettere for de umiddelbart mest egnede unge, og de unge med de bedste "forbindelser" at få en læreplads på et tidligt tidspunkt. Særlig skævt virker systemet naturligtvis, hvis den unge, efter at have gennemgået en efg-basisuddannelse, faktisk bliver "tvunget" til at tage en læreplads i stedet for den efg-praktikplads, som den pågældende konsekvent burde have.

Hermed berøres et mere generelt problem. Delingen i den traditionelle lærlingeuddannelse og den "moderne" efg-uddannelse og den del af debatten, om de to uddannelser har modstykke i forskellige principholdninger i forskellige dele af erhvervslivet til de to uddannelser. Det er således karakteristisk, at håndværksområdet har overvejende sympati for lærlingeuddannelser, hvorimod efg-uddannelserne i væsentligt videre omfang er slået igennem på industriområdet. Disse forskellige holdninger, som - i hvert fald tildels - tør betegnes som forholdsvis irrationelle/traditionsbestemte, fungerer i betragteligt omfang som mere eller mindre tvingende for de unges muligheder for valg mellem efg-uddannelse og lærlingeuddannelse.

Det bør tilføjes, at der kan være en, set fra virksomheders side, i og for sig rationel grund til at foretrække en lærling fremfor en efg-praktikelev. Læretiderne er gennemgående omkring 1/2 år længere end efg, 2.dels-tiderne. Det er ikke uforståeligt, at nogle virksomheder foretrækker den længere læretid. Men modstykket hertil er en forringelse af efg-elevernes muligheder for at få praktikpladser.

Der er grund til, i forbindelse med det ovenfor anførte, at pege på, at der undertiden imod efg-uddannelsen anføres en kritik, hvis grundlag, ret beset, ikke er efg-uddannelsens egen struktur og indhold, men det forhold, at den bestandig har fungeret under utilfredsstillende forhold ved den måde, hvorpå den under den gældende ordning er kombineret med lærlingeuddannelsen.

Det nuværende tresporede system fører - også bortset fra det allerede anførte om økonomiske vilkår - til en ulige behandling af de uddannelsessøgende, herunder til en ulighed, som de næppe generelt er opmærksomme på ved uddannelsernes begyndelse. Den, der gennemgår en lærlingeuddannelse, får - navnlig som følge af det manglende basisår - i ringere omfang end efg-eleverne undervisning i almene fag. De har vel efter uddannelsens gennemførelse principielt den samme erhvervskompetence som dem, der har gennemgået en efg-uddannelse, men de har, som tidligere nævnt, typisk en noget ringere videreuddannelseskompetence, navnlig i forhold til de videregående teknikeruddannelser.

Den ulige behandling mellem på den ene side efg-elever og lærlinge og på den anden side de elever, der gennemfører en grundlæggende teknikeruddannelse/eksamensuddannelse, består navnlig på praktikområdet og med hensyn til de økonomiske vilkår under skoleopholdet.

Virksomhedsdelen af uddannelsen for lærlinge og efg-praktikelever er forholdsvis omhyggeligt reguleret, og de unge får (bortset fra efg-basisåret) løn i skoletiden, som helt eller delvis bliver refunderet af Arbejdsgiversnes Elevrefusion. De elever, der gennemfører en grundlæggende teknikeruddannelse/eksamensuddannelse, befinder sig i praktiktiden i en helt anden situation; praktikuddannelsen er ikke reguleret i noget nævneværdigt omfang, men baseret på et ordinært ansættelsesforhold (typisk på grundlag af overenskomster, der henviser til funktionærloven), og de modtager ingen løn i deres skoletid (som ikke er omfattet af uddannelsesaftalen/ansættelsesaftalen).

b) Selvom det nuværende system i forhold til praktikstederne/lærestederne har fordele - virksomheden kan vælge den uddannelse, som den af den ene eller anden grund har præference for - er der næppe nogen tvivl om, at det nuværende system i nogen grad virker uoverskueligt og forvirrende, og vel i hvert fald kan virke kompliceret for de virksomheder, der har både efg-elever og lærlinge (og eventuelt også elever fra grundlæggende teknikeruddannelser).

c) Ud fra **uddannelsesadministrative** synspunkter, er det nuværende system klart uheldigt.

Navnlig i det omfang, der ikke er etableret samlæsning mellem efg, 2. dels-elever og lærlinge, fører, det opdelte uddannelsessystem til ressourcespild. I 1984 var der således etableret ca. 23.000 uddannelsespladser til ca. 16.000 elever, der startede på de 34 største efg, 2.dels- og lærlingeuddannelser.

Det har sammenhæng hermed, når eksistensen af de parallelle uddannelsessystemer virker begrænsende på mulighederne for en ønskelig geografisk spredning af uddannelserne.

Hertil kommer et meget betydeligt administrativt ekstraarbejde, der er en følge af, at der løbende skal arbejdes med tre forskellige regelsæt (bekendtgørelser, cirkulærer, cirkulæreskrivelser, vejledning), bestemt af disses forskellige lovgrundlag (lærlinge-loven, efg-loven og tilskudsloven). Regelproduktionen kompliceres yderligere af, at Undervisningsministeriet skal samarbejde med nogle systemer af rådgivende organer, der til dels er forskellige for de tre uddannelseskategorier.

Også med hensyn til finansieringen af uddannelserne er der forskel i ordningerne. Lærlingeuddannelserne bygger ligesom de grundlæggende teknikeruddannelser på tilskudslovens tilskudssystem, hvorimod efg-loven er baseret på en direkte statsfinansiering.

Regelsystemer og administrationsordninger.

I modsætning til, hvad der skulle forventes, når administrationsopgaven i sin kerne er af pædagogisk art, er det nogen karakteristisk for det grundlæggende erhvervsuddannelsessystem, at regelreguleringen er omfattende og kompliceret.

Dette er naturligvis tildels en følge af det ovenfor omtalte trespor-system med forskellige lovgrundlag, der i vidt omfang tving-

er til en tilsvarende anvendelse af tre forskellige sæt af administrative regler.

Heri ligger dog ikke hele forklaringen på regelmængden og komplikationen. Der har udviklet sig en tradition for en tæt regulering ved centralt fastsatte regler og vejledninger. Foruden lovgrundlagene, findes der om de enkelte basisuddannelser og om de enkelte lærlinge- og efg, 2.dels-uddannelser "modelskrivelser", der fastlægger, hvad der kan betegnes som uddannelsernes struktur. For hver af disse uddannelser findes der på det tekniske område udførlige kursusplaner med en bindende målbeskrivelse, en undervisningsvejledning og en vejledende ressourceplan, og på handels- og kontorområdet de noget mindre omfattende læreplaner. Endvidere er der fastsat uddannelsesregler (praktikregler) for de enkelte uddannelser. For de grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser findes der bekendtgørelser med supplerende cirkulærer, cirkulæreskrivelser m.v. (herunder vejledende retningslinier for praktikdelen). - Hertil kommer en stor mængde af cirkulærer eller cirkulæreskrivelser vedrørende spredte emner, ofte af tværgående karakter. Specielt vedrørende bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver findes et meget stort og kompliceret regelsæt, der videreudmøntes i bedømmelsesplaner for de enkelte uddannelser.

Der synes at være et behov for både regelforenkling og regelsanering på de grundlæggende erhvervsuddannelsers område, det vil sige for en bearbejdning af både spørgsmålet om, i hvilket omfang regelreguleringen kan gøres mindre intens, og spørgsmålet om, hvorvidt det foreliggende regel- og vejledningsmateriale kan gøres enklere og mere systematisk. Et arbejde i den retning vil kunne gøre uddannelsessystemet mere overskueligt og dermed lettere forståeligt. Det vil kunne forbindes med en principielt ønskelig decentralisering, der giver skolerne en noget større frihed med hensyn til tilrettelæggelse af undervisningen, og vil i øvrigt være konsekvent i forhold til det regelforenklings- og regelsaneringsarbejde, som er en del af regeringens moderniseringsprogram.

Det er klart, at selve den foreliggende, omfattende og komplicerede regelmængde må bidrage til at bureaukratisere behandlingen af både konkrete og generelle spørgsmål vedrørende erhvervsuddannelserne. Faglige uddannelsesspørgsmål bliver for ofte samtidig spørgsmål om anvendelse af eller ændring af bestående regler og dermed proceduremæssigt mere besværlige og tidskrævende.

I efteråret 1985 bad Undervisningsministeren konsulentfirmaet P.A. International Consultant A/S om at gennemføre en analyse af erhvervsskolernes styring. I kommissoriet for denne analyse udtalte ministeren, at konsulentfirmaet ved sin udformning af forslag til forbedringer bl.a. skulle lægge vægt på "at sikre tilstrækkelig omfattende og hurtig fornyelse af uddannelserne, herunder etablering af nye uddannelser, som til enhver tid bedst muligt imødekommer arbejdsmarkedets behov inden for de givne ressourcemæssige rammer".

Konsulentfirmaet har afgivet 3 delrapporter. Delrapport 2 giver en beskrivelse af de nuværende procedurer for administrationen af, herunder fornyelser inden for, erhvervsuddannelserne; beskrivelsen omfatter skolerne, Undervisningsministeriet (Departementet og Direktoratet for Erhvervsuddannelserne), og ministeriets samarbejde med rådgivende organer. Delrapport 3 (december 1986) indeholder nogle reformforslag på de nævnte områder. Der henvises til disse rapporter, idet udvalget skal indskrænke sig til i den foreliggende sammenhæng at fremhæve følgende:

Undervisningsministeriet kan formentlig - i overensstemmelse med synspunkter, der er anført af konsulentfirmaet - organisere sit arbejde vedrørende erhvervsuddannelserne på en sådan måde, at sagsbehandlingen bliver enklere og hurtigere, og således at ministeriet i højere grad kommer til overfor skolerne at fremtræde som en enhed. Det er oplyst overfor udvalget, at et arbejde i den retning nu er langt fremme i ministeriet.

Det administrative arbejde omkring erhvervsuddannelserne er, som allerede berørt, foruden af ministeriets interne procedurer, be-

stemt af ministeriets lovbestemte samarbejde med en række kollegiale organer, Erhvervsuddannelsesrådet, Lærlingerådet, erhvervsuddannelsesudvalg, faglige udvalg og uddannelsesnævn. Disse organer og deres opgaver er kort omtalt i kapitel 2 og indgående behandlet i betænkningens bilag 1. Organstrukturen er kompliceret, hvilket i væsentlig grad er en følge af, at reglerne om rådgivningsorganerne og deres opgaver er spredt i lærlingeloven, efg-loven og en særlig rådgivningsbekendtgørelse (af 1982), uden at reglerne er harmoniserede på en tilfredsstillende måde. Hertil kommer, at regler og praksis vedrørende organernes opgaver har et sådant indhold, at det jævnligt forekommer, at visse sagstyper kræver høring i 2 organer, og ikke sjældent forekommer, at 3 organer impliceres. Der sker selvsagt herved en væsentlig komplikation af proceduren.

Hertil kommer den mangel på rationalitet, der består i, at der savnes forbindelse imellem det rådgivende system for de grundlæggende erhvervsuddannelser og på den anden side det tilsvarende system for arbejdsmarkedsuddannelser, herunder efteruddannelser.

Sammenfattende må det således konstateres, at en kombination af regelsystemerne og administrationsordningerne, herunder en kompliceret og mindre rationel organstruktur og opgavefordeling, bidrager til at gøre behandlingen af en række uddannelsesspørgsmål på de grundlæggende erhvervsuddannelsers område forholdsvis kompliceret og tidskrævende.

Disse forhold kan skabe problemer i den almindelige administration af området, men giver anledning til særlige betænkeligheder med hensyn til arbejde på uddannelsernes fornyelse i takt med nye kvalifikationsbehov. Et fyldestgørende fornyelsesarbejde forudsætter, at signaler om nye krav til uddannelserne hurtigt opfanges og hurtigt omsættes i de fornødne fornyelsesforanstaltninger (ændring af uddannelser, etablering af nye uddannelser). Ved vurderingen af det nuværende system med henblik herpå kommer ikke alene det ovenfor anførte i betragtning. Hertil kommer, at det nuværende system er karakteriseret ved, at der vel på den ene

side er mulighed for, at alle systemets aktører kan tage initiativer til fornyelse, men at der på den anden side ikke er nogen, der er pålagt fornyelsesopgaven - det vil sige den opgave at følge udviklingen på erhvervsområder og at tage initiativ til fornyelse - som specifik opgave. Udvalget vender mere udførligt tilbage til dette spørgsmål i lovudkastets kapitel IX og bemærkningerne hertil.

i

i

i

i

Kapitel 6.

Lovudkast med bemærkninger

Udkast til Lov om grundlæggende erhvervsuddannelser

Kapitel I.

Område og formål

§ 1. Det påhviler undervisningsministeren efter reglerne i denne lov og inden for de rammer, der følger af anden lovgivning, at tilrettelægge et samordnet system af grundlæggende erhvervsuddannelser i tilslutning til grundskolens 9. klasse-trin og med henblik på den private og den offentlige sektors forskellige beskæftigelsesområder.

Stk. 2. Det i stk. 1 nævnte uddannelsessystem skal tilrettelægges således, at det i videst muligt omfang er egnet til

at motivere unge til uddannelse og sikre, at alle unge, der ønsker en grundlæggende erhvervsuddannelse, får reelle muligheder herfor og for valg inden for en stor flersidig af uddannelser,

at give unge en uddannelse, der - ud over at give grundlag for deres fremtidige arbejdsliv - bidrager til deres forståelse af samfundet og dets udvikling og til deres personlige udvikling

at imødekomme arbejdsmarkedets behov for erhvervsfaglige og generelle kvalifikationer, vurderet under hensyn til den erhvervsmæssige og samfundsmæssige udvikling, herunder udviklingen i erhvervsstruktur, arbejdsmarkedsforhold, arbejdspladsorganisation og teknologi og

at give de uddannelsessøgende grundlag for videreuddannelse.

Kapitel II.

Hovederhvervsområder

§ 2. Uddannelserne grupperes inden for hovederhvervsområder, idet uddannelser dog kan være omfattet af flere hovederhvervsområder .

stk. 2. Hovederhvervsområderne skal ~~søges~~ fastlagt således, at de tilsammen dækker samtlige beskæftigelsesområder i den private og den offentlige sektor.

stk. 3. Hovederhvervsområderne fastlægges efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

Kapitel III.

Adgangsbetingelser, optagelse, skolekapacitet

§ 3. Alle, der har opfyldt deres undervisningspligt efter folkeskoleloven eller efter denne lov har fået tilladelse til at opfylde undervisningspligten ved deltagelse i erhvervsmæssig uddannelse, har ret til optagelse på skole til basisundervisning.

stk. 2. Regler om optagelse på skole til basisundervisning fastsættes efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

Stk. 3. Den, der har indgået en uddannelsesaftale med en virksomhed, jfr. § 19, har krav på optagelse på skole til undervisning i overensstemmelse med reglerne for den pågældende uddannelse.

stk. 4. Med hensyn til uddannelser, der udelukkende består af skoleundervisning, jfr. § 8, kan der efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet fastsættes regler, hvorefter opta-

gelse på skole er betinget af, at eleven har forudsætninger for at gennemføre uddannelsen på tilfredsstillende måde.

§ 4. Kapaciteten for skoleundervisning og dens fordeling på hovederhvervsområder og uddannelser og dens geografiske fordeling fastsættes under hensyn til formålsbestemmelserne i § 1, stk. 2, og adgangsreglerne efter § 3, og på grundlag af analyse- og prognosearbejde vedrørende antallet af ansøgere til undervisning og vedrørende de beskæftigelsesmuligheder, der kan forventes under hensyn til udviklingen vedrørende erhvervsstruktur, virksomhedernes personalesammensætning og teknologi.

stk. 2. Kapaciteten for basisundervisning, jfr. § 5, og dennes geografiske fordeling fastsættes efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet. Den geografiske fordeling af kapaciteten for de enkelte uddannelser fastsættes efter indstilling fra det faglige udvalg til undervisningsministeren. Sådanne indstillinger tilsendes samtidig initiativ- og koordinationsudvalget til orientering og eventuel udtalelse.

stk. 3. Om spørgsmål vedrørende geografisk kapacitetsfordeling indhentes udtalelse fra vedkommende arbejdsmarkedsnævn.

Kapitel IV.

Uddannelsernes begyndelse

Til dette kapitel foreligger 2 forslag:

Forslag I (fra et flertal på 18 medlemmer, bestående af Anker Christoffersen, H. Bech Frandsen, Niels Groes, Peter Grünbaum, Niels-Jørgen Hilstrøm, Hanna Holm, Arne Højsteen, Erling Krarup, Anders Kretzschmar, Jørgen Lauritsen, Lars Nordskov Nielsen, John Højlund Olsen, Vilhelm Pedersen, Jens Henning Ravnsmed, Lise Skanting, Kurt Møllemegaard Sørensen, Ole Mørch Thor og Margrethe Øhlenschläger):

§ 5. En grundlæggende erhvervsuddannelse indledes med en basisuddannelse, der består af

- 1) en basisundervisning på skole af 40 ugers varighed, eller
- 2) praktikophold i en virksomhed i henhold til en uddannelsesaftale og basisundervisning på skole af en varighed svarende til mindst 20 uger.

Stk._2_ Efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalg kan undervisningsministeren fastsætte regler, hvorefter

- L) uddannelsessøgende, der på grundlag af tidligere beskæftigelse eller uddannelse har tilstrækkelige forudsætninger **for** at begynde en uddannelse uden gennemførelse af ~~basis~~-undervisning efter stk. 1, nr. 1, fritages herfor mod gennemførelse af basisundervisning på skole efter stk. 1, nr. 2,
- 2) uddannelsessøgende, der på grundlag af tidligere beskæftigelse eller uddannelse har sådanne forudsætninger for en uddannelse, at det er upåkrævet, at denne indledes med en basisuddannelse efter stk. 1, fritages herfor, eventuelt mod gennemførelse af et korterevarende kursus.

Stk._3_ Basisundervisningen efter stk. 1, nr. 1, kan tilrettelægges således, at anden halvdel af undervisningstiden kan benyttes som basisundervisning for de elever, der har påbegyndt deres uddannelse med praktikophold, jfr. stk. 1, nr. 2.

Stk._4_ Efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalg kan undervisningsministeren med hensyn til uddannelser, hvor særlige forhold gør sig gældende, bestemme, at uddannelsen kun kan indledes med den ene af de to basisuddannelser, der er nævnt i stk. 1.

§ 6. Basisuddannelserne fastlægges for hvert hovederhvervsområde efter indstilling fra vedkommende initiativ- og koordinationsudvalg.

Stk. 2. Basisuddannelsen efter § 5, stk. 1, nr. 2, skal så vidt muligt tilrettelægges således, at den giver samme forudsætninger som basisuddannelsen efter § 5, stk. 1, nr. 1, for fortsat uddannelse. Efter afsluttet grundlæggende erhvervsuddannelse skal eleverne have samme faglige niveau og samme grundlag for videreuddannelse, uanset hvilken af de to basisuddannelser de har gennemført.

Stk. 3. Anden halvdel af basisundervisningen efter § 5, stk. 1, nr. 1, og hele basisundervisningen efter stk. 1, nr. 2, kan tilrettelægges med en liniedeling vedrørende den retningsfagligt orienterede undervisning. De enkelte linier skal dække brede erhvervsområder. Elevernes linievalg begrænser i almindelighed ikke deres valg af uddannelse inden for hovederhvervsområdet gruppering af uddannelser. Der kan efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg gennemføres supplerende kurser med henblik på at lette uddannelsesvalg, der indebærer linieskift.

Stk. 4. Der kan efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg tilrettelægges supplerende kurser med henblik på, at elever, der har gennemført en basisuddannelse, kan vælge en uddannelse, der er knyttet til anden basisuddannelse.

Forslag II (fra et mindretal på 6 medlemmer, bestående af John Gudbrandsen, Lars Jørgen Nielsen, Niels Johan Nielsen, Ove Schandorff, Axel Sløk og Erik Tøttrup):

§ 5 En grundlæggende erhvervsuddannelse på de tekniske områder indledes med

- 1) en basisuddannelse på skole af 20 ugers varighed, hvortil der er adgang gennem en forudgående skoleperiode på indtil 20 uger eller en tilsvarende periode med relevant beskæftigelse eller
- 2) en kontraktansættelse som elev i en virksomhed, således at det første års uddannelsesforløb i virksomhed og på skole

kvalificerer eleven til at fortsætte uddannelsen sammen med de elever, der har valgt den under pkt. 1 nævnte adgangsvej.

Stk. 2. En grundlæggende erhvervsuddannelse på handels- og kontorområdet indledes med

- 1) en basisuddannelse på skole af 40 ugers varighed eller
- 2) en kontraktansættelse som elev i en virksomhed, således at det **første** års uddannelsesforløb i virksomhed og på skole giver eleverne forudsætninger for at deltage i skoleundervisning i resten af kontraktperioden sammen med de elever, der har indledt uddannelsen med en basisuddannelse.

Stk. 3. Vedkommende faglige udvalg kan indstille til undervisningsministeren, at kun en af de i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte adgangsveje skal anvendes inden for faget.

Stk. 4. Efter indstilling fra det faglige udvalg kan undervisningsministeren fastsætte regler, hvorefter uddannelsessøgende med særlige forudsætninger kan fritages for den i stk. 1, nr. 1 og stk. 2, nr. 1, nævnte basisuddannelse eller dele heraf.

LA-

Stk. 1. Som flertallets forslag.

Stk. 2. Efter afsluttet grundlæggende erhvervsuddannelse skal eleverne have samme faglige niveau og samme grundlag for videreuddannelse, uanset hvilken af de to indledninger de har gennemført.

Stk. 3. Basisundervisningen efter § 5, stk. 1, nr. 1, kan tilrettelægges med en liniedeling vedrørende den retningsfagligt orienterede undervisning. De enkelte linier skal dække brede erhvervsområder. Elevernes linievalg begrænser i almin-

delighed ikke deres valg af uddannelse inden for hovederhvervsområdets gruppering af uddannelser. Der kan gennemføres supplerende kurser med henblik på at lette uddannelsesvalg, der indebærer linieskift.

stk. 4. Som flertallets forslag.

Kapitel V.

Vekseluddannelser. Skoleuddannelser.

§ 7. Uddannelserne tilrettelægges i almindelighed som vekseluddannelser, således at der skiftes mellem skoleundervisning og praktikuddannelse på en eller flere virksomheder.

stk. 2. Der kan gennemføres ordninger, hvorefter dele af skoleundervisningen, herunder basisundervisningen, foregår på en virksomhed på grundlag af aftale mellem skole og virksomheder.

§ 8. Der kan endvidere tilrettelægges uddannelser, der udelukkende består af skoleundervisning, herunder uddannelser, der udelukkende eller overvejende tager sigte på tilvejebringelse af grundlag for videregående uddannelse.

Kapitel VI.

Uddannelsernes varighed og struktur

jj 9. De enkelte uddannelsers varighed og deres struktur, herunder fordelingen på praktikophold og skoleundervisning, bestemmes af de faglige udvalg, jfr. § 52.

stk. 2. Der kan fastsættes regler, hvorefter personer med særlige uddannelses- eller beskæftigelsesmæssige forudsætninger skal have afkortning af uddannelsestiden, herunder i den skolemæssige undervisning.

§ 10. De enkelte uddannelser skal søges tilrettelagt med en betydelig bredde i arbejdsområde og funktion med henblik på at kunne modsvare skiftende kvalifikationsbehov på arbejdsmarkedet og at kunne give grundlag for videreuddannelse, herunder videregående uddannelse.

stk. 2. Uddannelserne kan tilrettelægges således, at eleverne på et eller flere tidspunkter inden udløbet af det almindelige uddannelsesforløb kan forlade dette med en afsluttet uddannelse og senere genoptage uddannelsen i det almindelige forløb.

stk. 3. Uddannelserne kan suppleres med tillægsmoduler, således at eleverne ved fortsat uddannelse eller ved supplerings af uddannelsen kan opnå en afsluttet uddannelse, der indebærer en yderligere specialisering eller uddybning af den første uddannelse, eller opnå en uddannelse, der er bredere.

Kapitel VII.

Indholdet af uddannelserne

A. Almindelige bestemmelser

§ 11. Indholdet af uddannelserne skal tilrettelægges under hensyntagen til de i § 1, stk. 2, nævnte formål, herunder både med henblik på at sikre elevernes kvalifikationer til beskæftigelse på områder af arbejdsmarkedet og under hensyn til mulighederne for anvendelse af uddannelserne som grundlag for videreuddannelse, herunder som adgangsveje til videregående uddannelse.

stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet bestemmelser om, i hvilket omfang uddannelserne giver adgang til videregående uddannelser.

§ 12. Uddannelsernes indhold skal så vidt muligt fastlægges på grundlag af analyser og prognoser vedrørende kvalifikationsbehov.

B. Skoleundervisningen

§ 13. Skoleundervisningen skal under hele uddannelsesforløbet på en helhedsorienteret måde omfatte både praktisk og teoretisk undervisning med henblik på at give eleverne fornødne generelle og specielle kvalifikationer, herunder

- 1) at give eleverne forudsætninger for at varetage de funktioner, uddannelserne tager sigte på, og i forbindelse hermed fornøden viden om og fornødne færdigheder i anvendelse af relevant teknologi,
- 2) at give eleverne forudsætninger for selvstændigt og ved efter- og videreuddannelse at udbygge deres kvalifikationer, herunder forudsætninger for videregående uddannelser,
- 3) at give eleverne forståelse af samfundet og dets udvikling, herunder navnlig af virksomhedernes og de ansattes rolle i en generel erhvervsmæssig og samfundsmæssig sammenhæng og af arbejdsmarkedsforhold og arbejdspladsforhold,
- 4) at bidrage til elevernes personlige udvikling.

Stk. 2. Undervisningen skal omfatte valgfag, der er egnede til at imødekomme de uddannelsessøgendes interesser. Der skal herunder tilbydes fag, der er af betydning med henblik på videreuddannelse og for adgangen til videregående uddannelser. Der kan endvidere tilbydes valgfag af betydning med henblik på kvalifikationsbehov og beskæftigelsesmuligheder i skolens lokalområde, når dette kan ske uden at forringe uddannelsernes generelle niveau.

Stk. 3. Ved basisundervisningen skal der endvidere lægges vægt på en grundlæggende orientering og indføring i uddannelsesområder inden for hovederhvervsområdet, herunder på, at

eleven ved afprøvning af evner og interesser får et godt grundlag for uddannelsesvalg.

§ 14. Skoleundervisningen tilrettelægges i almindelighed således, at det eller de ~~første~~ skoleophold efter basisuddannelsen omfatter emner, der er fælles for flere uddannelser, og således at der i øvrigt i skoleforløbet sker en faglig specialisering.

§ 15. Skoleundervisningen tilrettelægges på grundlag af de bestemmelser om uddannelsens mål og de eventuelle yderligere rammer for undervisningens indhold, der fastsættes af det faglige udvalg , jfr. § 52, eller - for basisundervisningens vedkommende - af undervisningsministeren efter indstilling fra initiativ- og koordinationsudvalget.

§ 16. Der skal ved undervisningens tilrettelæggelse tages hensyn til elevernes ønsker og tilstræbes den differentiering af undervisningen, som en hensyntagen til elevernes forudsætninger og interesser tilsiger.

§ 17. Til elever, der har behov derfor, gives der specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler herom efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

§ 18. Der skal tilbydes eleverne rådgivning om valg af uddannelse og erhverv samt om personlige forhold. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler herom efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

C. Praktikuddannelsen

§ 19. Praktikuddannelsen foregår på en eller flere virksomheder, der er godkendt af det faglige udvalg, og på grundlag af en uddannelsesaftale mellem eleven og virksomheden.

§ 20. Praktikuddannelsen skal gennemføres efter praktikregler, der fastsættes af det faglige udvalg, jfr. § 52.

Stk. 2. Praktikreglerne skal angive uddannelsens mål og på grundlag heraf beskrive arbejdsområder og funktioner, som praktikuddannelsen skal omfatte. De skal have et sådant indhold, at det sikres, at skoleundervisning og praktikuddannelse supplerer hinanden på hensigtsmæssig måde, og skal med henblik herpå indeholde regler om kontakt mellem skole, elev og virksomhed.

Stk. 3. Det påhviler de faglige udvalg at virke for de bedst mulige uddannelsesmæssige forhold i praktikvirksomhederne.

§ 21. Praktikpladser formidles af arbejdsformidlingskontorerne, der i videst muligt omfang skal samarbejde med skolerne herom.

Stk. 2. Det påhviler de faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg ved kontakt med virksomheder at virke for, at der tilvejebringes det antal praktikpladser, som der er behov for ud fra en vurdering af elevernes uddannelsesønsker og de forventede fremtidige beskæftigelsesmuligheder, og for at udbudet af praktikpladser bliver alsidigt med hensyn til virksomhedernes størrelse og teknologiudvikling.

Stk. 3. Initiativ- og koordinationsudvalg kan i samarbejde med de faglige udvalg koordinere disses virksomhed efter stk. 2.

Stk. 4. Undervisningsministeren kan efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet fastsætte nærmere bestemmelser om samarbejds- eller informationsordninger med sigte på tilvejebringelse af et tilstrækkeligt antal praktikpladser.

Stk. 5. For elever, der har gennemgået basisuddannelse, og som derefter forgæves søger praktikplads, kan der efter ind-

stilling fra det faglige udvalg tilrettelægges skoleundervisning, som delvis kan erstatte praktikuddannelsen.

§ 22. Med henblik på indgåelse af uddannelsesaftaler kan staten give økonomisk støtte til elever i form af

- 1) rejsehjælp til **søgning** eller overtagelse af en praktikplads,
- 2) flyttehjælp ved overtagelse af en praktikplads,
- 3) tilskud til ikke-forsørgere til bevarelse af bolig på **hjemstedet**,
- 4) tilskud til forsørgere til merudgifter til dobbelt husførelse.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet og med tilslutning fra arbejdsministeren nærmere regler for ydelse af støtte.

§ 23. En virksomhed, der er godkendt som praktiksted, eller som under hensyn til virksomhedens arbejdsområde og funktioner kunne godkendes som praktiksted, hvis den i øvrigt var egnede dertil, jfr. § 24, må ikke ansætte personer under 18 år i virksomheden, uden at det sker ved en uddannelsesaftale i henhold til denne lov. Aftaler, der er i strid med denne **bestemmelse**, er ugyldige.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke ansættelse til arbejdsopgaver, der efter deres art ikke udgør et væsentligt led i vedkommende uddannelse.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke ansættelse til uddannelse, der sker i virksomheder, hvor uddannelse på andet grundlag end denne lov er ordnet på en tilfredsstillende måde, og som sker under ansættelsesvilkår, der indebærer, at de

uddannelsessøgende som helhed ikke er stillet dårligere end i henhold til denne lov.

stk. 4. Tvivlsspørgsmål vedrørende anvendelse af reglerne i stk. 1-3 afgøres af det faglige udvalg efter anmodning fra virksomheden eller vedkommende faglige organisation eller på udvalgets eget initiativ. Udvalget kan i sin afgørelse fastsætte generelle retningslinier vedrørende betydningen af de nævnte bestemmelser for ansættelsesforhold i den pågældende virksomhed.

stk. 5. Det faglige udvalg kan fravige reglen i stk. 1, herunder gøre undtagelse for en kategori af virksomheder eller for et eller flere uddannelsesområder.

stk. 6. Afgørelser efter stk. 4 og 5 kan påklages til det ankenævn, der er omtalt i § 25.

Stk. 7. Tilsidesættelse af afgørelser efter stk. 4 straffes med bøde.

§24. Det faglige udvalgs afgørelse af, om en virksomhed kan godkendes som praktiksted, træffes på grundlag af en vurdering af, om virksomheden vil kunne gennemføre praktikuddannelsen i overensstemmelse med de praktikregler, der er fastsat efter § 20, og også i øvrigt byde eleven tilfredsstillende oplæringsforhold.

stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet regler om det faglige udvalgs behandling af godkendelsessager, herunder regler om frister vedrørende sagsbehandlingen.

stk. 3. De faglige udvalg har adgang til at foretage undersøgelse af virksomheder, der ønsker godkendelse som praktiksteder, eller som har ansat elever.

§ 25. Et fagligt udvalgs afgørelse i henhold til § 24 om, at en virksomhed ikke kan godkendes som praktiksted, kan af virksomheden indbringes for ankenævnet vedrørende praktik-virksomheder.

Stk. 2. Ankenævnet nedsættes af undervisningsministeren. Formanden skal være dommer. 2 medlemmer beskikkes efter indstilling fra Dansk Arbejdsgiverforening og 2 medlemmer efter indstilling fra Landsorganisationen i Danmark. Formanden og de 4 øvrige nævnte medlemmer beskikkes for 4 år. For de 4 medlemmer beskikkes stedfortrædere.

Stk. 3. I nævnets neder deltager 2 tilforordnede, udpeget af Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, Københavns kommune og Frederiksberg kommune i forening, og 2 tilforordnede udpeget af henholdsvis arbejdsministeren og undervisningsministeren.

Stk. 4. Nævnets forretningsorden fastsættes af undervisningsministeren efter indstilling fra nævnet og Erhvervsuddannelsesrådet.

D. Bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver

§26. Bedømmelse af elever under uddannelsens forløb, eksamen og eventuelle afsluttende faglige prøver tilrettelægges på grundlag af bedømmelsesplaner, der fastsættes af det faglige udvalg, jfr. § 52, eller - for basisundervisningens vedkommende - af undervisningsministeren efter indstilling fra initiativ- og koordinationsudvalget. En bedømmelsesplan for basisundervisning kan ikke omfatte afsluttende faglige prøver.

Stk. 2. Eleverne modtager bevis for den gennemførte uddannelse.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet generelle rammer for bedøm-

melsesplanerne og regler for bevisernes udformning og udstedelse.

Stk. 4. Fastsætter det faglige udvalg i henhold til stk. 1 bestemmelser om afsluttende faglige prøver, forestås disse af det faglige udvalg, og udvalgets udgifter herved kan kræves refunderet helt eller delvist af praktikvirksomheden. De nærmere regler herom fastsættes i bedømmelsesplanen.

Kapitel VIII.

Elevers retlige forhold

§ 27. Begyndelse af en vekseluddannelse, herunder basisuddannelse efter § 5, stk. 1, nr. 2, forudsætter, at der mellem eleven og en eller flere virksomheder er indgået en uddannelsesaftale, der omfatter alle uddannelsens skole- og praktikophold. Kurser efter § 5, stk. 2, eller § 6, stk. 3 og 4, medregnes til vekseluddannelsen, hvis det er bestemt i regler om disse kurser.

Stk. 2. Er flere virksomheder parter i aftalen, skal det af aftalen fremgå, hvilke skole- og praktikophold den enkelte virksomhed er part i.

Stk. 3. En virksomhed kan ved aftalen forpligte sig til at lade en del af elevens uddannelse gennemføre i en anden virksomhed.

Stk. 4. Har eleven tidligere gennemgået en del af den uddannelse, aftalen angår, kan aftalen kun omfatte de manglende skole- og praktikophold, jfr. dog §§ 37-39 om afkortning eller forlængelse af uddannelsestiden i særlige tilfælde.

§ 28. En uddannelses gennemførelse forudsætter, at eleven deltager i skoleundervisning, således som det bestemmes af vedkommende skole i overensstemmelse med uddannelsesreglerne.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet regler om fremgangsmåden ved indkaldelse af elever til skole.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet regler om elevers adgang til ophold på skolehjem i forbindelse med skoleundervisningen.

§ 29. Elever, som uden lovlig grund udebliver fra undervisning, eller som groft overtræder skolens ordensregler, kan, når mindre vidtgående foranstaltninger forgæves har været anvendt, udelukkes fra fortsat undervisning.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet nærmere regler om udelukkelse efter stk. 1 og om behandlingen af sager herom.

§ 30. Skolen kan tilbyde elever skoleundervisning ud over, hvad der følger af de almindelige bestemmelser herom, hvis hensynet til elevens uddannelse taler derfor.

§ 31. En uddannelsesaftale skal være skriftlig og underskrevet senest ved aftaleforholdets begyndelse. Aftalen skal indgås på en formular, der er godkendt af undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

Stk. 2. Der kan ikke ved aftalen foretages ændringer i eller tilføjelser til formularens aftaleindhold uden vedkommede faglige udvalgs godkendelse.

§ 32. For elever, der er undergivet forældremyndighed, kræves samtykke fra forældremyndighedens indehaver til at indgå uddannelsesaftale og til at indgå aftaler eller foretage andre dispositioner, der indebærer ændringer i en indgået uddannelsesaftale, eller som vedrører denne aftales ophør.

§ 33. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet nærmere regler om uddannelsesaf-

talers registrering og regler om de særlige spørgsmål vedrørende elevernes og virksomhedernes retsstilling, som aftaler efter § 27, stk. 2 og 3, giver anledning til.

§ 34. Uddannelsesaftalen skal angive den løn, praktikvirksomheden skal betale til eleven under praktikophold samt under skoleophold, der er omfattet af aftalen.

Stk. 2. Lønnen skal mindst udgøre den løn, der er fastsat ved kollektiv overenskomst inden for uddannelsesområdet.

Stk. 3. Inden for uddannelsesområder, der ikke er omfattet af en kollektiv overenskomst, fastsættes mindstelønnen af et navn, der nedsættes af områdets organisationer, og som består af 2 arbejdsgiver- og 2 arbejdstagerrepræsentanter samt af en formand, der beskikkes af arbejdsretten. Tvivlsspørgsmål vedrørende nedsættelse af lønnavn afgøres af Erhvervsuddannelsesrådet.

Stk. 4. Lønnævnet træffer afgørelse ved flertal blandt de organisationsudpegede medlemmer. Kan nævnet ikke træffe afgørelse, kan formanden offentliggøre resultatet af forhandlingerne og anføre sit eget standpunkt.

§ 35. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet regler, hvorefter staten kan yde en særlig økonomisk støtte under skoleophold til elever, som

- 1) ved uddannelsesaftalens ikrafttræden er fyldt 21 år,
- 2) i de sidste 3 år har været beskæftiget eller arbejdssøgende som specialarbejdere eller lignende, og
- 3) i henhold til uddannelsesaftalen er sikret en løn i praktiktiden, der ikke er mindre end mindste **specialarbejderløn**, og en løn i skoletiden, der ikke er mindre end mindstelønnen efter § 34, stk. 2 eller 3.

§ 36. I aftaleperioden gælder de ved kollektive overenskomster eller i lovgivningen fastsatte bestemmelser om arbejdstageres ansættelses- og arbejdsvilkår m.v. i det omfang, det er foreneligt med uddannelsen efter denne lov.

Stk. 2. Arbejdsgiveren kan kun undtagelsesvis pålægge eleven arbejde, som ikke har et uddannelsesmæssigt sigte, og kun under forudsætning af, at uddannelsens mål kan nås.

§ 37. For elever, der på grund af tidligere uddannelse eller beskæftigelse har særlige forudsætninger for den uddannelse, uddannelsesaftalen vedrører, kan det faglige udvalg, i forbindelse med aftaleindgåelsen eller senere, træffe afgørelse om afkortning af den efter § 9 fastsatte uddannelsestid og om begrænsning af skoleundervisningen.

§ 38. Eleven og virksomheden kan indgå aftale om forlængelse af uddannelsestiden med et bestemt tidsrum, hvis en elev

- 1) på grund af sygdom er fraværende fra praktikvirksomheden i mere end 10 procent af den fastsatte uddannelsestid eller
- 2) er fraværende fra virksomheden på grund af supplerende skoleundervisning efter § 30 eller
- 3) har orlov i forbindelse med graviditet, barsel eller adoption efter lovgivningen herom.

Stk. 2. Omfatter en aftale efter stk. 1, at uddannelsestiden forlænges med mere end fraværperioden, er aftalen kun gyldig, hvis det faglige udvalg godkender den.

Stk. 3. Er der ikke enighed mellem eleven og virksomheden om forlængelse i anledning af fraværperioder som nævnt i stk. 1, kan det faglige udvalg efter anmodning fra en af parterne forlænge uddannelsestiden med et af udvalget fastsat tidsrum.

§ 39. Uden for de i §§ 37 og 38 omtalte tilfælde kan det faglige udvalg, når særlige omstændigheder taler derfor, træffe afgørelse om afkortning eller forlængelse af uddannelsesperioden.

§ 40. En uddannelsesaftale kan kun opsiges, hvis parterne er enige derom.

Stk. 2. De første 3 måneder af praktikperioden betragtes dog som en prøvetid, hvori enhver af parterne kan opsiges aftalen uden angivelse af grund og uden varsel. Skoleophold medregnes ikke i prøvetiden.

§ 41. Såfremt en af parterne i uddannelsesaftalen væsentligt misligholder sine forpligtelser, kan den anden part hæve aftalen.

Stk. 2. Såfremt en væsentlig forudsætning for aftaleindgåelsen er urigtig eller senere brister, kan en af parterne hæve aftalen.

Stk. 3. Ophævelse efter stk. 1 eller stk. 2 skal ske inden for 1 måned efter, at den hævende part har fået kendskab til eller ved anvendelse af almindelig agtpågivenhed burde have fået kendskab til den omstændighed, som begrundes ophævelsen.

Stk. 4. At en elev gennemgår supplerende skoleundervisning efter § 30, kan ikke begrunde ophævelse efter stk. 1 eller 2.

§ 42. Såfremt en elev udelukkes fra skoleundervisning efter § 29, bortfalder uddannelsesaftalen.

§ 43. Tvistighed mellem en elev og praktikvirksomheden, herunder tvistighed vedrørende erstatning til eleven ved overtrædelse af lovens regler om indgåelse af uddannelsesaftale, kan indbringes for det faglige udvalg, der skal søge at tilvejebringe forlig.

Stk. 2. Såfremt der ikke kan opnås forlig efter stk. 1, kan tvistigheden indbringes for det **tvistighedsnævn**, der omtales i stk. 4.

Stk. 3. De nævnte tvistigheder kan ikke indbringes for domstolene eller i øvrigt for andre myndigheder end nævnt i stk. 1 og 2.

Stk. 4. Tvistighedsnævnet nedsættes af undervisningsministeren og består af en formand, der skal være dommer, og 4 andre faste medlemmer, hvoraf 2 beskikkes efter indstilling fra Dansk Arbejdsgiverforening og 2 efter indstilling fra Landsorganisationen i Danmark. Formanden og de faste medlemmer beskikkes for 4 år. For de 4 faste medlemmer beskikkes stedfortrædere.

Stk. 5. Nævnet tiltrædes for hver sag af 2 medlemmer, udpeget af de forhandlingsberettigede organisationer inden for det pågældende uddannelsesområde.

Stk. 6. Tvistighedsnævnets ~~møder~~ er ikke offentlige, medmindre nævnet i den enkelte sag beslutter det.

Stk. 7. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra tvistighedsnævnet og Erhvervsuddannelsesrådet nærmere regler om tvistighedsnævnets virksomhed, herunder om afholdelsen af de udgifter, der er forbundet med nævnets virksomhed .

§44. Tvistighedsnævnet kan træffe afgørelse om ophævelse af en uddannelsesaftale og om erstatning til den skadelidte.

Stk. 2. Nævnet kan kun tage stilling til spørgsmål om fortolkning af en kollektiv overenskomst, hvis nævnets faste medlemmer er enige derom.

stk. 3. Nævnets afgørelser og de forlig, der indgås for nævnet, kan fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme og indenretlige forlig.

§ 45. Amtskommunerne yder tilskud til befordring mellem bopæl og skole samt mellem bopæl og virksomhed for elever i basisuddannelse. Det er en betingelse, at eleverne ikke modtager løn under uddannelsen. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om tilskuddet.

stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet regler om, i hvilket omfang der af staten skal ydes tilskud til de i stk. 1 nævnte elevers befordring mellem hjem og skolehjem og mellem flere undervisningsafdelinger på samme dag og fastsætter regler om administrationen af ordningen.

stk. 3. Afgørelser truffet efter stk. 1 kan ikke indbringes for undervisningsministeren. Undervisningsministeren kan bestemme, at afgørelser truffet i henhold til regler, der er fastsat efter stk. 2, ikke kan indbringes for ministeren.

stk. 4. Staten kan inden for et årligt fastsat beløb yde tilskud til nedbringelse af befordringsudgifter i forbindelse med skoleophold for andre elever end de i stk. 1 nævnte. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet nærmere regler herom samt om ordningens administration. Undervisningsministeren kan herunder bestemme, at afgørelser om tilskud træffes af skolerne, og at afgørelserne ikke kan påklages.

§ 46. Elever er under skoleophold, der er omfattet af en uddannelsesaftale, omfattet af den ordning vedrørende arbejdsskadeforsikring, som efter loven om arbejdsskadeforsikring gælder for praktiktiden.

stk. 2. Med hensyn til elevers skader under andre skoleophold end nævnt i stk. 1, finder loven om arbejdsskadeforsik-

ring tilsvarende anvendelse, for sa vidt skaden skyldes undervisning under arbejdspladslignende forhold. Risikoen med hensyn til disse skader påhviler staten.

Kapitel IX.

Rådgivende organer m.v.

Indstillingen om dette kapitel afgives af et flertal, bestående af samtlige udvalgets medlemmer, med undtagelse af Nils Groes, Peter Grünbaum, Hanna Holm, Arne Højsteen, Anders Kretzschmar, Margrethe Øhlenschläger og Erling Krarup; disse sidstnævnte medlemmer henviser til deres udtalelser nedenfor side 361 ff, side 319 f (jfr. side 377 ff) og side 365 ff; enkelte medlemmer af flertallet indtager særstandpunkter med hensyn til visse enkeltspørgsmål; der henvises til bemærkningerne herom.

§ 47. Undervisningsministeren nedsætter et erhvervsuddannelsesråd og udpeger formanden. De øvrige medlemmer udpeges af følgende organisationer, således

Dansk Arbejdsgiverforening	6
Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger	1
Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, Københavns kommune og Frederiksberg kommune i forening	1
Landsorganisationen i Danmark	6
Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd	1
Teknisk Landsforbund	1
Handelsskolernes Forstander og Inspektørforening	1
Sammenslutningen af Ledere af Tekniske Skoler	1
Handelsskolernes Lærerforening	1
Dansk Teknisk Lærerforening	1

Stk. 2. Et af de medlemmer, der udpeges af Dansk Arbejdsgiverforening, skal repræsentere Fællesrepræsentationen - Hovedorganisation for Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger i Danmark.

Stk. 3. Et af de medlemmer, der udpeges af Landsorganisationen i Danmark, skal repræsentere eleverne.

Stk. 4. Der udpeges stedfortrædere for de medlemmer, der er nævnt i stk. 1.

Stk. 5. Arbejdsministeren og undervisningsministeren udpeger hver en tilforordnet til rådet.

Stk. 6. Undervisningsministeren udpeger efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet et antal uafhængige, særligt sagkyndige til som tilforordnede at deltage i rådets arbejde.

Stk. 7. Formanden, de øvrige medlemmer og disses stedfortrædere, samt de tilforordnede udpeges for 4 år. De tilforordnede særligt sagkyndige kan dog udpeges for en kortere periode.

Stk. 8. Initiativ- og koordinationsudvalgenes formænd eller næstformænd og teknikerrådets formand eller næstformand kan deltage i rådets raider uden stemmeret.

Stk. 9. Rådet fastsætter selv sin forretningsorden.

§ 48. Erhvervsuddannelsesrådet afgiver indstilling til undervisningsministeren om

- 1) inddelingen i hovederhvervsområder, jfr. § 2, stk. 3,
- 2) regler om optagelse på skole, jfr. § 3, stk. 2 og 4,
- 3) oprettelse og nedlæggelse af skoler for de af loven omfattede uddannelser,

- 4) oprettelse af nye uddannelser og nedlæggelse af uddannelser, for så vidt der herved sker fravigelse af generelle regler, der er fastsat efter indstilling af rådet, eller oprettelsen eller ophævelsen i øvrigt indebærer spørgsmål af principiel betydning,
- 5) fastsættelse af skolekapacitet til basisuddannelser og denne kapacitets fordeling, som angivet i § 4, stk. 2,
- 6) generelle bestemmelser og principielle spørgsmål om skolekapacitet og dennes fordeling, om uddannelsernes varighed og struktur, om uddannelsernes mål, om øvrige rammer for skoleundervisningens indhold og for praktikreglernes indhold og om bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver,
- 7) adgang til videregående uddannelser, jfr. § 11, stk. 2,
- 8) generelle bestemmelser om krav til lærerkvalifikationer,
- 9) generelle bestemmelser om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jfr. § 17,
- 10) generelle bestemmelser om elevrådgivning, jfr. § 18,
- 11) bestemmelser om samarbejds- og informationsordninger med sigte på tilvejebringelse af praktikpladser, jfr. § 21, stk. 4,
- 12) bestemmelser om økonomisk støtte til elever efter § 22,
- 13) regler vedrørende de faglige udvalgs behandling af sager om godkendelse af praktiksteder, jfr. § 24, stk. 2,
- 14) forretningsorden for ankenævnet vedrørende praktikvirksomheder, jfr. § 25, stk. 4,

- 15) generelle bestemmelser om elevers retlige stilling, jfr. bl.a. § 28, stk. 2 og 3, § 29, stk. 2, § 31, § 33, § 35 og § 45, stk. 2 og 4,
- 16) forretningsorden for tvistighedsnævnet, jfr. § 43, stk. 7,
- 17) uddannelsernes bevillingsmæssige behov,
- 18) nedsættelse af initiativ- og koordinationsudvalg, jfr. § 49,
- 19) tvivlsspørgsmål om, hvilke organisationer der skal være repræsenteret i faglige udvalg, jfr. § 51, stk. 2,
- 20) fordeling af rådighedsbeløb til analyse- og prognosearbejde, til udviklings- og forsøgsarbejde og til dækning af særlige udgifter i forbindelse med iværksættelse af nye uddannelser, jfr. § 58,
- 21) afvigelser fra loven som led i forsøg, jfr. § 59.

stk. 2. Rådet er i øvrigt rådgivende for undervisningsministeren og kan på eget initiativ drøfte og afgive udtalelser om alle spørgsmål, der efter rådets opfattelse har betydning for uddannelserne efter loven.

§ 49. Undervisningsministeren nedsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet et antal initiativ- og koordinationsudvalg, der hvert omfatter ét eller flere hovederhvervsområder. Udvalgene sammensættes af et ligeligt antal repræsentanter for arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer, samt to repræsentanter for henholdsvis lærernes og skoleledernes organisationer. Ved udvalgenes sammensætning skal der tages særligt hensyn til udvalgenes egnethed for de opgaver, der omtales i § 50, stk. 1,

Stk._2j_ Udvalget vælger selv sin formand og kan tillige vælge én eller to næstformænd. Udvalget kan vælge sin formand uden for den efter stk. 1 udpegede medlemskreds.

Stk._3_ Undervisningsministeren og arbejdsministeren udpeger hver en tilforordnet til udvalget.

Stk._4_ Undervisningsministeren udpeger et antal uafhængige, særligt sagkyndige til som tilforordnede at deltage i udvalgets arbejde. De pågældende udpeges efter indstilling fra udvalget.

Stk._5_ Medlemmerne og de tilforordnede udpeges for 4 år. De tilforordnede særligt sagkyndige kan dog udpeges for en kortere periode.

Stk._6_ Undervisningsministeren kan efter indstilling fra **Erhvervsuddannelsesrådet** nedsætte initiativ- og koordinationsudvalg til at varetage særlige tværgående opgaver.

Stk._7_ Udvalgene fastsætter selv deres forretningsorden.

§ 50. Initiativ- og koordinationsudvalgene skal

- 1) følge de erhvervsmæssige udviklinger og udviklingsmuligheder inden for deres område, herunder teknologiudvikling, udvikling vedrørende arbejdspladsorganisation og udvikling vedrørende kvalifikationskrav til de ansatte, og på grundlag heraf vurdere fornyelsesbehov med hensyn til uddannelse og afgive indstillinger til undervisningsministeren om ønskelige oprettelser af nye uddannelser og omlægninger eller nedlæggelse af bestående uddannelser,
- 2) følge de bestående uddannelser inden for deres område og på grundlag heraf vurdere uddannelsernes indbyrdes forhold og afgive indstilling til undervisningsministeren om de efter denne vurdering ønskelige ændringer med henblik på

at sikre en bedre koordination af uddannelserne, eventuelt en sammenlægning af uddannelser.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte funktioner udføres i samarbejde med vedkommende faglige udvalg, eventuelt et provisorisk fagligt udvalg, jfr. § 51, stk. 4.

Stk. 3. Initiativ- og koordinationsudvalgene

- 1) afgiver indstilling vedrørende basisuddannelser og supplerende kurser, som angivet i §§ 5, 6, 15 og 26,
- 2) kan koordinere de faglige udvalgs virksomhed vedrørende tilvejebringelse af praktikpladser, jfr. § 21, stk. 3,
- 3) tager initiativ til oprettelse af faglige fællesudvalg, jfr. § 51, stk. 3, og eventuelle provisoriske faglige udvalg, jfr. § 51, stk. 4.

Stk. 4. Initiativ- og koordinationsudvalgene er i øvrigt rådgivende for undervisningsministeren og Erhvervsuddannelsesrådet om spørgsmål, der er af principiel betydning for uddannelser inden for deres område, og kan på eget initiativ drøfte og afgive indstilling til undervisningsministeren eller Erhvervsuddannelsesrådet om sådanne spørgsmål.

Stk. 5. Initiativ- og koordinationsudvalgene afgiver efter anmodning fra Erhvervsuddannelsesrådet udtalelser til rådet om spørgsmål af betydning for rådets arbejde.

§ 51. For hver uddannelse nedsætter uddannelsesområdets arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer et fagligt udvalg med et lige stort antal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter. For uddannelser, der udelukkende består af skoleundervisning, udpeges to yderligere medlemmer af henholdsvis lærernes og skoleledernes organisation.

Stk. 2. Tvivlsspørgsmål om, hvilke organisationer der skal være repræsenteret i et fagligt udvalg, afgøres af undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

Stk. 3. Faglige udvalg kan oprettes som fællesudvalg for flere uddannelser. Såfremt dette findes hensigtsmæssigt med henblik på koordination af de pågældende uddannelser, tager initiativ- og koordinationsudvalget initiativ dertil ved forhandling med vedkommende organisationer og faglige udvalg.

Stk. 4. I forbindelse med forberedelse af en ny uddannelse kan der på initiativ af vedkommende faglige organisationer eller initiativ- og koordinationsudvalget nedsættes et provisorisk fagligt udvalg, jfr. § 50, stk. 2.

Stk. 5. Indtil der for en uddannelse er oprettet et fagligt udvalg, kan vedkommende initiativ- og koordinationsudvalg midlertidigt fungere som fagligt udvalg.

§ 52. De faglige udvalg fastsætter bestemmelser for de enkelte uddannelser om
varighed og struktur,
uddannelsernes mål,
eventuelle øvrige rammer for undervisningens indhold,
praktikuddannelsen,
bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver (bedømmelsesplaner).

Disse bestemmelser udarbejdes på grundlag af de generelle bestemmelser, der er fastsat efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, jfr. § 48, nr. 6. De forelægges undervisningsministeren til godkendelse og tilsendes samtidig initiativ- og koordinationsudvalget til orientering og eventuel udtalelse.

Stk. 2. Det påhviler de faglige udvalg at følge de erhvervsmæssige udviklinger og udviklingsmuligheder inden for

udvalgets område og tilgrænsende områder, herunder teknologi-udvikling, udvikling vedrørende arbejdspladsorganisering og udvikling vedrørende kvalifikationskrav til de ansatte, og på grundlag heraf at vurdere fornyelsesbehov med hensyn til uddannelsen. For så vidt det faglige udvalgs vurdering fører til, at en ny uddannelse ~~bør~~ etableres, eller at en bestående uddannelse ~~bør~~ omlægges eller nedlægges, afgives indstilling herom til initiativ- og koordinationsudvalget, jfr. § 50, stk. 1 og 2.

Stk. 3. De faglige udvalg træffer afgørelse om

- 1) godkendelse af praktikvirksomheder, jfr. § 19 og § 24,
- 2) ansættelse af unge under 18 år uden uddannelsesaftale, jfr. § 23, stk. 4 og 5,
- 3) godkendelse af særbestemmelser i uddannelsesaftaler, jfr. § 31, stk. 2,
- 4) afkortning eller forlængelse af uddannelsestid, jfr. §§ 37-39.

Stk. 4. De faglige udvalg

- 1) afgiver indstilling om geografisk fordeling af skolekapacitet for de enkelte uddannelser, jfr. § 4, stk. 2,
- 2) afgiver indstillinger som angivet i § 5, stk. 2 og 4, om ordninger, hvorved de almindelige regler om basisuddannelse fraviges, og i § 6, stk. 3 og 4, om supplerende kurser,
- 3) virker for de bedst mulige uddannelsesmæssige forhold i praktikvirksomhederne, jfr. § 20, stk. 3,
- 4) virker for tilvejebringelse af praktikpladser, og kan afgive indstilling om skoleundervisning, der delvis erstatter praktikuddannelse, jfr. § 21, stk. 2 og 5,

5) forestår faglige prøver, jfr. § 26, stk. 4.

6) behandler tvistigheder mellem elever og praktikvirksomheder, jfr. § 43, stk. 1.

Stk. 5. De faglige udvalg afgiver efter anmodning udtalelse til vedkommende initiativ- og koordinationsudvalg og Erhvervsuddannelsesrådet om spørgsmål af betydning for udvalgets og rådets arbejde.

§ 53. I tilknytning til de enkelte skoler kan de faglige udvalg i samarbejde med skolen nedsætte lokale uddannelsesudvalg for uddannelser, der er omfattet af det faglige udvalgs område og skolens undervisning. Flere faglige udvalg kan i forening nedsætte et fælles lokalt uddannelsesudvalg.

Stk. 2. Uddannelsesudvalget sammensættes af fagkyndige repræsentanter for de organisationer, der er repræsenteret i vedkommende faglige udvalg, således at arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer bliver ligeligt repræsenteret. Medlemmerne skal i almindelighed have tilknytning til det lokale arbejdsmarked.

Stk. 3. En repræsentant for skolens ledelse og en repræsentant for skolens lærere tilforordnes udvalget. Der kan endvidere tilforordnes en repræsentant for skolens elever. En repræsentant for arbejdsformidlingen kan tilforordnes udvalget.

Stk. 4. Uddannelsesudvalget vælger selv sin formand.

Stk. 5. Skolen yder udvalget sekretariatsbistand.

§ 54. Lokale uddannelsesudvalg rådgiver skolen i spørgsmål, der vedrører de uddannelser, der er omfattet af udvalgets virksomhedsområde, og virker for et godt samarbejde mellem skolen og det lokale arbejdsmarked. Afgørelse om valgfag af den art, der omtales i § 13, stk. 2, 3. pkt., træffes efter indstilling fra uddannelsesudvalget.

Stk. 2. De faglige udvalg kan overdrage opgaver, som efter denne lov påhviler udvalgene, men som hensigtsmæssigt kan udføres af de lokale uddannelsesudvalg, til disse udvalg.

§ 55. Det påhviler skolen i samarbejde med uddannelsesudvalget at følge behovet for fornyelse af uddannelser og at fremkomme med forslag hertil.

Til § 56 foreligger to forslag:

Forslag I (fra følgende 11 medlemmer af det side 124 nævnte flertal: Anker Christoffersen, H. Bech Frandsen, Niels-Jørgen Hilstrøm, Jørgen Lauritsen, Lars Nordskov Nielsen, John Høj-lund Olsen, Vilhelm Pedersen, Jens Henning Ravnsmed, Lise Skanting, Kurt Møllegaard Sørensen og Ole Mørch Thor):

§ 56. Undervisningsministeren stiller sekretariatsbistand til rådighed for Erhvervsuddannelsesrådet og for initiativ- og koordinationsudvalgene.

Stk. 2. Sekretariatsbistand til faglige udvalg tilvejebringes af de organisationer, der er repræsenteret i de faglige udvalg. Når der er særligt behov derfor, kan undervisningsministeren eller vedkommende initiativ- og koordinationsudvalg stille supplerende sekretariatsbistand til rådighed for et fagligt udvalg.

Stk. 3. Undervisningsministeren stiller i fornødent omfang undervisningsfaglig bistand til rådighed for faglige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalg.

Forslag II (fra følgende 6 medlemmer af det side 1242 nævnte flertal: John Gudbrandsen, Lars Jørgen Nielsen, Niels Johan Nielsen, Ove Schandorff, Axel Sløk og Erik Tøttrup):

§ 56. Undervisningsministeren stiller sekretariatsbistand til rådighed for Erhvervsuddannelsesrådet og yder tilskud til sekretariaterne for initiativ- og koordinationsudvalgene.

Stk. 2j Sekretariatsbistand til faglige udvalg tilvejebringes af de organisationer, der er repræsenteret i de faglige udvalg. Når der er særligt behov derfor, kan undervisningsministeren eller vedkommende initiativ- og koordinationsudvalg yde supplerende tilskud eller anden form for bistand til et fagligt udvalg.

stk. 3. Som flertallets forslag.

Kapitel X.

Finansiering

§ 57......

Kapitel XI.

Andre bestemmelser

§ 58. Der afsættes på de årlige bevillingslove rådighedsbeløb til analyse- og prognosearbejde og udviklings- og forsøgsarbejde vedrørende uddannelser, der er omfattet af loven.

stk. 2. Anvendelsen af disse beløb, herunder tildeling til initiativ- og koordinationsudvalg, faglige udvalg og skoler, sker efter ansøgning på grundlag af en indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, der afgives i samarbejde med initiativ- og koordinationsudvalgene.

stk. 3. Der afsættes endvidere på de årlige bevillingslove et rådighedsbeløb til dækning af særlige udgifter i forbindelse med iværksættelse af nye uddannelser.

§ 59. Undervisningsministeren kan efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet foretage afvigelser fra denne lov, hvis det sker som led i gennemførelse af uddannelsesforsøg.

Kapitel XII.

Ikrafttræden m.v.

§ 60. Loven træder i kraft den

stk. 2. De i kapitel IX omtalte rådgivende organer m.v. nedsættes forinden med henblik på forberedelse af lovens ikrafttræden.

stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet regler om, i hvilket omfang loven finder anvendelse på uddannelser, der er påbegyndt, men ikke afsluttet inden lovens ikrafttræden. For så vidt de hidtidige regler skal finde anvendelse, fastsætter ministeren efter indstilling fra rådet tillige regler om overførelse af den virksomhed, der påhviler de rådgivende organer m.v. efter de hidtidige regler, til de organer, der skal nedsættes efter denne lov.

§ 61. Lov om lærlingeforhold, jfr. lovbekendtgørelse nr. 128 af 16. marts 1987, og lov om erhvervsfaglige grunduddannelser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 150 af 18. marts 1987, og de bestemmelser, der er fastsat i henhold til disse love, ophæves.

stk. 2. For så vidt angår forhold, hvorom der efter lovens kapitel v-vii skal eller kan fastsættes nærmere regler administrativt, kan undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet bestemme, at regler fastsat med hjemmel i de i stk. 1 nævnte love forbliver i kraft, indtil de afløses af bestemmelser fastsat i henhold til denne lov. Det samme gælder regler, der er fastsat med hjemmel i lov om godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler samt maskinme-

ster- og maskinistiskoler og tilskud m.v. til disse skoler, jfr. lovbekendtgørelse nr. 178 af 2. april 1987, lov om undervisningen på de godkendte handelsskoler, jfr. lovbekendtgørelse nr. 974 af 19. december 1986 og lov om tekniske skoler, teknika og teknologiske institutter, jfr. lovbekendtgørelse nr. 38 af 22. januar 1987.

Stk. 3. Lov om foranstaltninger vedrørende lære- og praktikpladser m.v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 140 af 23. marts 1987, ophæves.

Stk. 4. Bestemmelsen i § 56 i lov nr. 237 af 6. juni 1985 om arbejdsmarkedsuddannelser ophæves.

Bemærkninger til lovudkastet

Til kapitel I (Område og formål)

Til § 1, stk. 1

Denne bestemmelse fastslår undervisningsministerens administrative kompetence med hensyn til de grundlæggende erhvervsuddannelser og angiver i principformulering de dermed sammenhængende pligter og rammer.

De nævnte pligtmæssige forhold og rammer fremgår naturligvis i hovedsagen af lovudkastets øvrige bestemmelser, hvortil § 1, stk. 1, henviser, men det har en selvstændig betydning, når det i bestemmelsen foreskrives, at uddannelserne skal tilrettelægges som "et samordnet system". Der sigtes herved ikke alene til den mere formelt, administrative-organisatoriske samordning, som er en følge af lovudkastets regler om rådgivningsorganer m.v., jfr. kap. IX, men også til, at uddannelserne, gennem regler om adgang, struktur, indhold, meritoverførsel m.v. skal udgøre en systematisk sammenhæng, der fremtræder med rimelig overskuelighed, og derved adskiller sig fra den nuværende ordning. Denne er præget af en uoverskuelig opsplittethed i lærlingeuddannelser, erhvervsfaglige grunduddannelser (efg-uddannelser), grundlæggende teknikeruddannelser, grundlæggende eksamensuddannelser på handels- og kontorområdet, en række andre specielle grunduddannelser under Undervisningsministeriet, således nogle uddannelser på social- og sundhedsområdet, og nogle uddannelser, navnlig landmandsuddannelsen, der gennemføres efter højskolelovgivningen. Hertil kommer en række uddannelser, der hører under andre ministerier, således de såkaldte etatsuddannelser og -som et betydeligt område - søfartsuddannelserne, der hører under Industriministeriet og gennemføres på grundlag af en speciel lovgivning.

Lovudkastet indeholder vel ikke en formel definition af begrebet grundlæggende erhvervsuddannelser, men det fastslår, at de udgør et system af uddannelser, der er karakteriseret ved to forhold. De etableres i tilslutning til grundskolens 9. klassetrin (hvor i naturligvis ikke ligger, at der nødvendigvis skal være en umiddelbar tidsmæssig sammenhæng), modsat uddannelser, der bygger på gymnasium og HF. Og uddannelserne sigter (bl.a.) mod "den private og offentlige sektors forskellige beskæftigelsesområder". Uddannelsernes sigte på erhvervskompetence er centralt (men ikke deres eneste målsætning); kun i § 8 gøres der en undtagelse herfra.

Både lærlingeloven og efg-loven er udformet på en sådan måde, at de - i hvert fald for en overfladisk betragtning - kan efterlade det indtryk, at loven alene omhandler uddannelser, der tager sigte på beskæftigelse i det private erhvervsliv. Den private sektor er naturligvis også det væsentligste felt for beskæftigelse af personer med en grundlæggende erhvervsuddannelse. På den anden side er dog omkring en femtedel af den del af arbejdsstyrken (de 16-60 årige), der har en grundlæggende erhvervsuddannelse, beskæftiget inden for den offentlige administration og de offentlige undervisnings- og social- og sundhedsområder? medtages andre ansættelsesområder bliver andelen 25-30%. Og ved bedømmelse af denne andel må det yderligere tages i betragtning, at der for visse områder af den offentlige sektor - i hvert fald for det sociale områdes vedkommende - beskæftiges ufaglært arbejdskraft til arbejdsopgaver, der efter deres art indebærer kvalifikationskrav, som i dag kan begrunde uddannelse.

På denne baggrund er det fundet rigtigt i § 1, stk. 1, at tilkendegive, at det uddannelsessystem, lovudkastet skal give grundlag for, principielt retter sig mod det totale beskæftigelsesområde - både "den private og den offentlige sektors beskæftigelsesområder"; når der flere steder i lovudkastet anvendes udtrykket "virksomhed", sigtes herved således til virksomheder i såvel den offentlige som den private sektor. Der er naturligvis ikke til den anvendte formulering knyttet

nogen forudsætning om, at det er ønskværdigt at etablere uddannelser, der specielt retter sig mod enten den offentlige eller den private sektor. Da visse beskæftigelsesarter kun forekommer i den ene af de to sektorer, må visse uddannelser også blive specielt rettet mod den ene sektor, men principielt bør det ved udformningen af de enkelte uddannelser betragtes som ønskeligt, at disse bliver anvendelige i både den private og den offentlige sektor.

Bestemmelsen i § 1, stk. 1, angår endvidere

1) spørgsmålet om den foreslåede lovs - og dermed det forudsatte samordnede uddannelsessystems - kvantitative område. - Lovens kerneområde forudsættes at være uddannelser svarende til de nuværende lærlinguddannelser, efg-uddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser. Men et afgrænsningsspørgsmål foreligger over for uddannelser, der er etableret på andet retsgrundlag, d.v.s. med speciallove eller ved administrative ordninger i forbindelse med det herfor nødvendige bevillingslovsmæssige grundlag.

Et herfra principielt forskelligt spørgsmål, der dog praktisk set har sammenhæng med det ovennævnte spørgsmål, er

2) spørgsmålet om den foreslåede lovs og dermed det foreslåede samordnede uddannelsessystems anvendelse på nye områder, som ikke hidtil har været uddannelsesdækkede med grunduddannelser, men kunne have været det på grundlag af lærlingeloven, efg-loven eller tilskudsloven.

Om disse to spørgsmål skal udvalget udtale følgende:

1. Forholdet til uddannelser på andet retsgrundlag

Udvalget har ikke betragtet det som faldende inden for dets opgave at foretage en indgående gennemgang af samtlige de grundlæggende erhvervsuddannelser, der hviler på specielle retsgrundlag som omtalt ovenfor, og på grundlag heraf at tage

stilling til disse uddannelsers forhold til lovudkastets ordning. En sådan gennemgang og stillingtagen, der vil kræve indgående drøftelser med de myndigheder, der for tiden er ansvarlige for de pågældende uddannelser, ville i øvrigt være særdeles tidkrævende og derfor umulig inden for den snævre tidsramme, der har været for udvalgets arbejde.

Udvalget skal derfor indskrænke sig til nogle principielle synspunkter og nogle kommentarer til nogle væsentlige uddannelser, der for tiden gennemføres på specielt grundlag.

Det er udvalgets generelle og principielle opfattelse, at det bør overvejes, om de omtalte specielle uddannelser bør søges indarbejdet i det samordnede uddannelsessystem, som udvalget foreslår med sit lovudkast, og udvalget skal derfor indstille, at der efter den foreslåede uddannelsesreforms gennemførelse iværksættes overvejelser og drøftelser med vedkommende parter med henblik herpå.

!

Herfor taler flere væsentlige hensyn. Den opsplittethed og uoverskuelighed, der nu præger billedet af de grundlæggende erhvervsuddannelser, kan afløses af en samordning og overskuelighed, som har betydning såvel for de uddannelsessøgendes orientering i systemet, som for uddannelsesadministrationens rationelle tilrettelæggelse. Og efter udvalgets opfattelse indebærer den reform, udvalget foreslår, en række kvaliteter, som kan være af væsentlig værdi for de områder, der for tiden er dækket af specielle uddannelser: brede indgangsveje til uddannelserne (basisuddannelser), bredde i øvrigt i uddannelserne, vægt på almene kvalifikationer, overbygningsmuligheder i form af tillægsmoduler, videreuddannelseskompetence, regler om elevers retsstilling i uddannelsesforløbet, fastlagte ordninger vedrørende uddannelsernes administration og økonomiske grundlag m.v.

Udvalget skal gøre følgende bemærkninger til nogle af de omtalte uddannelser, der hviler på specielle grundlag:

a) Arbejdsmarkedsuddannelser. Lovudkastet omfatter naturligvis ikke de uddannelser (specialarbejderuddannelser, efteruddannelse af faglærte m.v.), der er omfattet af loven om arbejdsmarkedsuddannelserne (lov nr. 237 af 6. juni 1985). Spørgsmålet om den lovgivningsmæssige og dermed administrationsmæssige adskillelse imellem grunduddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser er et spørgsmål, som efter udvalgets opfattelse fortjener nærmere overvejelse. Udvalget har imidlertid fundet at måtte betragte en behandling af dette spørgsmål som faldende uden for dets kommissorium.

b) Social- og sundhedsuddannelser m.v. Under Undervisningsministeriet, Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, hører en række social- og sundhedsuddannelser (overført til Undervisningsministeriet pr. 1. januar 1984 fra Indenrigsministeriet), som klart har karakter af grundlæggende erhvervsuddannelser, men som falder uden for området for lærlinguddannelser, efg-uddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser. Det drejer sig om uddannelserne til beskæftigelsesvejleder, fodterapeut, plejehjemsassistent og sygehjælper (økonomaudannelsen har - i hvert fald til dels - karakter af en videregående teknikeruddannelse).

Under Direktoratet for Folkeskolen og Seminarier m.v. hører de tre pædagoguddannelser: uddannelserne til socialpædagog, børnehavepædagog og fritidspædagog. Og under Direktoratet for de Videregående Uddannelser hører uddannelserne til jordemoder, sygeplejerske, ergoterapeut, fysioterapeut, hospitalslaborant, tandplejer og radiograf. De her omtalte uddannelser rubriceres normalt som korte videregående uddannelser, men har nogle træk, der kan give dem en vis lighed med grundlæggende uddannelser.

Under Direktoratet for Folkeoplysning, Frie Grundskoler m.v. hører uddannelsen til køkkenleder, der har karakter af en grundlæggende erhvervsuddannelse (og uddannelserne til husholdningstekniker og husholdningsledere, der må sidestilles

med videregående teknikeruddannelser, men som ikke har nævneværdig praktisk betydning).

Der findes allerede en gruppe social- og sundhedsuddannelser, der indgår i det ordinære system af grundlæggende erhvervsuddannelser, således efg-uddannelserne til køkkenassistent (levnedsmiddelområdet), lægesekretær (handels- og kontorområdet), tandklinikassistent (serviceområdet - denne uddannelse forekommer dog også endnu i andre former end efg-formen), tandtekniker (serviceområdet) og optiker (serviceområdet), samt de grundlæggende teknikeruddannelser til audiologiassistent (jern- og metalområdet og serviceområdet) og neurofysiologiassistent (jern- og metalområdet og serviceområdet).

Udvalgsbetænkning nr. 961/1982 om social- og sundhedsuddannelser inden for efg-systemet lagde op til en bredere anvendelse af efg-systemet med hensyn til social- og sundhedsuddannelser og til iværksættelse af flere forsøgsuddannelser: **hjemmehjælperuddannelsen**, en ny **sygehjælperuddannelse**, uddannelse af husassistenter på plejehjem og **pædagogmedhjælperuddannelsen**.

I fortsættelse af denne betænkning blev der nedsat dels to faglige udvalg vedrørende henholdsvis **hjemmehjælperuddannelsen** og **sygehjælperuddannelsen**, dels et koordineringsudvalg vedrørende de således planlagte efg-social- og sundhedsuddannelser. Spørgsmålet om etablering af en efg- **pædagogmedhjælperuddannelse** har således ikke været fulgt op.

I slutningen af 1986 forelå indstillinger fra de tre lige nævnte udvalg om en **efg-hjemmehjælperuddannelse** og en **efg-sygehjælperuddannelse**. I skrivelse af 21. januar 1987 anmodede undervisningsministeren Udvalget vedrørende Revision af de Grundlæggende Erhvervsuddannelser om at inddrage de således foreliggende forslag til de to nævnte uddannelser i udvalgets videre arbejde. Udvalget besvarede denne henvendelse i skrivelse af 17. marts 1987 og udtalte:

"Udvalget vil i sit fortsatte arbejde have opmærksomheden henvendt på det modtagne materiale.

Det bemærkes herved, at udvalget - uden i øvrigt at ville fremkomme med detaljerede forslag om en fremtidig hovederhvervsområdeinddeling - er positivt indstillet overfor etablering af et hovederhvervsområde, der indbefatter social- og sundhedsuddannelser.

Udvalget betragter det som faldende uden for sit kommissorium at gå ind på en nærmere vurdering af de nu foreliggende forslag vedrørende de to konkrete social- og sundhedsuddannelser (sygehjælperuddannelse og hjemmehjælperuddannelse).

Udvalget finder at burde bemærke, at behandlingen af disse forslag efter udvalgets opfattelse kan fremmes på det bestående regelgrundlag, uden at udvalgets arbejde derved foregribes."

Erhvervsuddannelsesrådet har flere gange - i forbindelse med behandlingen af udbygningsplaner for efg-basisuddannelserne - over for Undervisningsministeriet henstillet, at spørgsmålet om etablering af efg-uddannelser på social- og sundhedsområdet blev fremskyndet mest muligt. Direktoratet for Erhvervsuddannelserne har ved skrivelse af 30. april 1987 orienteret Erhvervsuddannelsesrådet om, hvad der hidtil er sket med hensyn til dette spørgsmål. Og Erhvervsuddannelsesrådet har i skrivelse af 20. maj 1987 gentaget sin ovennævnte henstilling og indstillet, at det oven for omtalte udvalgsmateriale (fra de to faglige udvalg og koordineringsudvalget) nu forelægges erhvervsuddannelsesudvalget for serviceområdet med anmodning om en udtalelse snarest muligt, og at sagen derefter forelægges Erhvervsuddannelsesrådet til indstilling.

Udvalget finder ikke, at det falder inden for dets område at afgive en detaljeret indstilling om, hvilke grundlæggende erhvervsuddannelser der bør findes på social- og sundhedsområdet, og om disse uddannelsers indplacering i lovudkastets samordnede system. Udvalget skal derfor indskrænke sig til at udtale følgende:

Udvalget er bekendt med, at Direktoratet for Erhvervsuddannelserne har under overvejelse, hvorledes de fra Indenrigsministeriet overførte uddannelser på social- og sundhedsuddan-

nelsernes område bør struktureres, og hvilket rådgivningssystem der fremtidig bør være for disse uddannelser. Det er udvalgets skøn, at der bør være gode muligheder for, at disse uddannelser (og køkkenlederuddannelsen) hensigtsmæssigt kan struktureres på en sådan måde, at de bliver omfattet af lovudkastets system - på linie med de allerede foreliggende efguddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser på området.

Udvalget kan dernæst ganske tilslutte sig Erhvervsuddannelsesrådets indstilling om, at spørgsmålet om etablering af (nye) grundlæggende erhvervsuddannelser (foreløbig efter efg-systemet) på de områder, hvor der nu foreligger udvalgsindstillinger (fra de to faglige udvalg og koordineringsudvalget), fremskyndes mest muligt.

Udvalget skal ikke udtale sig nærmere om de social- og sundhedsuddannelser, der hører under Direktoratet for de Videregående Uddannelser, og de uddannelser (pædagoguddannelserne), der hører under Direktoratet for Folkeskolen og Seminarier m.v., men pege på, at hovedspørgsmålet med hensyn til disse uddannelser er spørgsmålet om tilvejebringelse af nærmere sammenhæng mellem de korte videregående uddannelser og de grundlæggende uddannelser ud fra det overordnede synspunkt, at alle uddannelserne sigter på betjening af det samlede social- og sundhedsområde.

Nært sammenhængende med de ovenfor drøftede samordningsspørgsmål vedrørende social- og sundhedsuddannelser er det centrale spørgsmål om, i hvilket omfang der på dette område bør etableres nye uddannelser - et spørgsmål, hvortil et vist oplæg foreligger i den oven for omtalte betænkning nr. 961/1982 og i det opfølgende udvalgsarbejde (i to faglige udvalg og et koordineringsudvalg). Udvalget finder ikke at burde behandle dette spørgsmål indgående, men skal dog pege på at over halvdelen af de ansatte i den sociale sektor er uden erhvervskompetencegivende uddannelse samt på følgende udtalelse i bilag 7, "Hvor går de faglærte hen, når de går ud på arbejdsmarkedet?", side 653.

"I den offentlige sektor er den lave uddannelsesstandard inden for socialvæsenet forbløffende. Og flertallet af de faglærte på området er uddannet inden for butiks- og servicefag. Jo tættere det offentlige kommer på borgerne, des ringere uddannelse har medarbejderne generelt. Den sociale sektor er meget stor (den beskæftiger 8½% af hele arbejdsstyrken, 16% af kvinderne på arbejdsmarkedet, jfr. tabel 2 og 3). Socialvæsenets indsats er af stor betydning for de berørte borgere, og behovet for uddannelse er betragteligt. Også for at de berørte medarbejdergrupper får mulighed for (og lyst til) efter- og videreuddannelse.

Endelig må det tilføjes, at hvis det er et klart politisk mål at fjerne restgruppen, må der oprettes særlige social- (og sundheds-)uddannelser, som eksplicit sigter mod dette meget store arbejdsmarked. Det forekommer ikke hensigtsmæssigt at uddanne for mange frisører, der så af nød ender som medarbejdere på plejehjem eller som hjemmehjælpere."

Uden at gå ind på en nærmere stillingtagen til denne udtalelse, skal rådet fremhæve, at der utvivlsomt er væsentlige u-dækkede uddannelsesbehov på social- og sundhedsområdet, og at etablering af nye uddannelser på dette område - gerne i balance med uddannelser for u-dækkede områder i den private servicesektor - vil betyde imødekommelse af et væsentligt behov for uddannelsesmuligheder, herunder praktikpladser for kvinder, som er dem, der hidtil har været ramt hårdest af kapacitetsmangel, herunder praktikpladsmangel, i det nuværende uddannelsessystem.

På denne baggrund indstiller udvalget, at der etableres et hovederhvervsområde, der omfatter social- og sundhedssektoren, og at det initiativ- og koordinationsudvalg, jfr. udvalgets forslag i lovudkastets kap IX, hvortil området henføres, får til opgave at foretage en grundig analyse af social- og sundhedssektoren med henblik på afdækning af behov og muligheder for etablering af grunduddannelser.

c) Etatsuddannelser. En nærmere oversigt over nogle af disse uddannelser - inden for post- og telegrafvæsenet, toldvæsenet og statsbanerne - er givet i bilag 1, underbilag 21, side 523.

Udvalget kan ikke gå ind på en nærmere vurdering af mulighederne for, at disse uddannelser kan integreres i det almindelige grunduddannelsessystem. Det er en selvfølge, at en sådan vurdering forudsætter indgående drøftelser med de etater, der gennemfarer de pågældende uddannelser. Det er imidlertid klart, at udvalgets ovenfor (side 140) anførte generelle samordningssynspunkter taler for en integration. Ud over at henvise til disse generelle synspunkter, finder udvalget grund til at fremhæve, at det nuværende etatsuddannelsessystem indebærer visse betænkeligheder i forhold til nogle synspunkter, som udvalget fremhæver i anden sammenhæng; etatsuddannelserne bliver forholdsvis smalle, og de tager principielt kun sigte på et begrænset udsnit af den offentlige sektor, medens det efter udvalgets synspunkter bør være en, ganske vist ikke altid realisabel, målsætning at skabe uddannelser, der - ikke alene er forholdsvis brede - men også er anvendelige i både den offentlige og den private sektor,

d) Landmandsuddannelsen. Inden for jordbrugsområdet eksisterer der kun lærlinguddannelser på gartneriområdet.

På efg-jordbrugsområdet findes der - ved siden af gartneri- og skovbrugsuddannelserne - kun to forholdsvis begrænsede, landbrugsrelevante uddannelser: dyrebrugeruddannelsen og jordbrugsmaskinføreruddannelsen .

Den egentlige landmandsuddannelse gennemføres på de ca. 30 landbrugsskoler på grundlag af højskolelovgivningen.

Uddannelsen er principielt en uddannelse for landmænd, der ønsker at blive selvstændige - og ikke en landbrugsmedarbejderuddannelse. Uddannelsen fører frem til det såkaldte "grønne bevis", der er relevant i henhold til forskellige bestemmelser i landbrugslovgivningen om betingelser for erhvervelse af landbrugsejendomme og for adgang til visse lån og tilskud.

Uddannelsen er inden for de seneste år undergået en mindre revision, bl.a. på grundlag af den rapport om landmandsuddannelser, som blev afgivet i december 1984 af et udvalg, bestående af repræsentanter for De danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger, Danmarks Landbounngdom og Foreningen for danske Landbrugsskoler.

Uddannelsens nuværende struktur kan kort beskrives således :

6-12 måneders praktik (til "unge fra byen" tilbydes et forudgående "forskolekursus" på ca. 2 måneder) - 5 måneders grundskole (2½ måned, hvis eleven opfylder visse uddannelsesmæssige forudsætninger, herunder har gennemført efg-basisuddannelse på jordbrugsområdet) - 24-30 måneders praktik - 6 måneders fagligt-teknisk kursus - 3 måneders driftslederkursus. Overbygningsmuligheder er landbrugsteknikeruddannelsen (på to landbrugsskoler) og agronomuddannelsen (på Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole).

Landbrugets Arbejdsgiverforening har i et debatoplæg af august 1986 foreslået en noget ændret landmandsuddannelse, der efter forslaget principielt får karakter af en almindelig grundlæggende erhvervsuddannelse.

Strukturen i den foreslåede uddannelse kan kort beskrives således :

6-12 måneders praktik - 1. skoleophold på 20 uger - 24 måneders praktik - 2. skoleophold på 20 uger - eventuelt resterende praktik (0-6 måneder). Den herefter samlede uddannelsestid på 3 år og 10 måneder indebærer gennemførelse af en landbrugsmedarbejderuddannelse, der således - i overensstemmelse med det af Landbrugets Arbejdsgiverforening konstaterede behov - præsenteres som en selvstændig uddannelse.

I forhold til denne uddannelse foreslås overbygninger i form af en driftslederuddannelse af 2 års varighed med skoleelementer svarende til det nuværende 3 måneders driftslederkur-

sus og en produktionslederuddannelse af 6 måneders varighed; den nuværende landbrugsteknikeruddannelse er formentlig forudsat opretholdt.

Debatoplæggets forslag indeholder en række ændringer i forhold til den nuværende:

Debatoplægget (side 8-9) indeholder en nærmere fastlæggelse af skoleopholdet (fagområder og fagfordeling).

Der foreslås bedømmelsesplaner for skoleopholdet.

Der foreslås indførelse af en godkendelsesordning for praktiksteder og indførelse af uddannelsesregler for praktikopholdene.

Det foreslås, at uddannelsen økonomisk og administrativt "normaliseres" i forhold til andre grundlæggende erhvervsuddannelser, det vil navnlig sige, at elever får løn under såvel praktik som skoleophold (modsat nu, hvor eleverne betaler for skoleophold, i det omfang udgifterne ikke dækkes af de statslige og kommunale støtteordninger), AER-ordningen bringes i anvendelse (refusion til arbejdsgiveren af løn under skoleophold), der oprettes faglige udvalg efter sædvanlige retningslinjer og grunduddannelsen henføres til Direktoratet for Erhvervsuddannelserne. I forbindelse med det anførte om elevernes økonomiske vilkår skal dog bemærkes, at det fagligt-tekniske kursus typisk er omfattet af en uddannelsesaftale med en virksomhed, hvorefter der betales løn under dette kursus; med hensyn til denne løn ydes refusion fra AER.

Spørgsmålet om en reform af landmandsuddannelsen er endvidere behandlet i kapitel 5 i rapporten af marts 1987 fra arbejdsgruppen (under Landbrugsministeriet) om rekruttering til landbrugserhvervet, der blev nedsat efter drøftelse af "Det landbrugspolitiske Strategioplæg" (juni 1986). Arbejdsgruppen finder, at der fortsat er behov for "den traditionelle landmandsuddannelse på landbrugsskolerne under "højskoleloven",

men foreslår en række reformer vedrørende denne uddannelse, herunder nogle reformer, der ligger på linie med forslagene fra Landbrugets Arbejdsgiverforening.

Udvalget er klar over, at spørgsmålet om gennemførelsen af forslag som dem, der er fremsat i Landbrugets Arbejdsgiverforenings debatoplæg, kræver nærmere overvejelse og drøftelse i og mellem forskellige interessentgrupper. Ud over at henvise til udvalgets generelle synspunkter på værdien af en (ovenfor side 140) generel anvendelse af det uddannelsessystem, som udvalget foreslår, skal udvalget udtale følgende: Det nuværende efg-jordbrugsområde vil kunne komme til at fungere på en væsentligt mere tilfredsstillende måde, hvis området får den bredde og relevans, som det kun kan få, hvis det kommer til at omfatte den egentlige landmands-/landbrugsmedarbejderuddannelse. Og det forslag, der foreligger fra Landbrugets Arbejdsgiverforening, og som SID efter de for udvalget foreliggende oplysninger har givet principtilslutning til, udgør efter udvalgets opfattelse et godt udgangspunkt for de nærmere overvejelser af spørgsmålet om landmands-/landbrugsmedarbejderuddannelsens placering i det almindelige erhvervsuddannelsessystem. Dette spørgsmål bør efter udvalgets opfattelse gives en høj prioritet i arbejdet i det initiativ- og koordinationsudvalg, jfr. lovudkastets kap IX, der får jordbrugsområdet som (en del af) sit virksomhedsområde.

2) Spørgsmålet om etablering af grundlæggende erhvervsuddannelser på områder, der hidtil ikke har været uddannelsesdækkede (med grunduddannelser)

Udvalget har ved udarbejdelsen af det foreliggende lovudkast lagt det hovedsynspunkt til grund, at der bør etableres grundlæggende erhvervsuddannelser i det omfang, der er behov og mulighed derfor. Dette i og for sig selvfølgelige udgangspunkt tilsiges såvel af hensyn til imødekommelse af arbejdsmarkeds kvalifikationsbehov og af hensynet til de unges uddannelsesmuligheder og af nogle vidererækkende samfundsmæssige hensyn. Udvalget henviser herom til de synspunkter, udval-

get har givet udtryk for i betænkningens kap. 4 om uddannelsespolitiske hovedmålsætninger.

Som anført i kap. 4 vil udvalget naturligvis ikke postulere, at en hvilken som helst arbejdsmæssig funktion forudsætter en grundlæggende erhvervsuddannelse. Men udvalget ønsker at fremhæve nødvendigheden af, at der foretages en gennemgang af alle væsentlige beskæftigelsesområder med henblik på en klarlægning af behov og muligheder for etablering af grundlæggende erhvervsuddannelse, der på én gang giver erhvervslivet en bredere og sikrere rekrutteringsflade med hensyn til kvalificeret arbejdskraft og de unge bredere uddannelsesmuligheder, herunder praktikpladsmuligheder. Denne vigtige opgave vil efter lovudkastets ordning, jfr. navnlig udkastets kap. IX, i særlig grad komme til at påhvile initiativ- og koordineringsudvalgene.

Udvalget ønsker at pege på nogle af de områder, der i særlig grad påkalder et udviklingsarbejde, som det omtalte.

a) Social- og sundhedsuddannelser m.v. Udvalget henviser til bemærkningerne ovenfor i afsnit 1 b (side 141-145).

! b) Bygge- og anlægsområdet, industri-området, transportområdet,
i

Overvejelserne af spørgsmålet om etablering af nye grundlæggende erhvervsuddannelser/ungdomsuddannelser på disse områder kan i nogen grad tage udgangspunkt i på den ene side de foreliggende oplysninger om frekvensen af ufaglært arbejdskraft i de forskellige brancher og på den anden side de kvalifikationskrav, som manifesterer sig i udviklingen af specialarbejderuddannelser med skoleophold af en sammenlagt længde, der nærmer sig skoleforløbene i grunduddannelserne.

Ifølge bilag 00 (Hvor går de faglærte hen, når de går ud på arbejdsmarkedet?) er procenten af ansatte uden en erhvervskompetencegivende uddannelse 37 i byggesektoren, 71 i teks-

til- og beklædningsindustrien, 63 i sten-, 1er- og glasindustrien, 59 i nærings- og nydelsesmiddelindustrien, 56 i træ- og møbelindustrien, 52 i kemisk industri og 61 i transportsektoren.

Til belysningen af spørgsmålet om, i hvilket omfang der er udviklet specialarbejderuddannelser med omfattende skoleforløb, har udvalget dels foretaget en gennemgang af Direktoratet for Arbejdsmarkedsuddannelsernes kursusplaner, dels indhentet udtalelser fra en række brancheudvalg. Som illustrerende eksempler kan nævnes:

Inden for bygge- og anlægsområdet er der bl.a. udviklet en særlig 2-årig uddannelse på entreprenørområdet med 27 ugers skoleophold og en 1½-årig tagdækkeruddannelse med 4 skoleophold af sammenlagt 18 uger.

Procesindustrien har uddannelsesforløb med skoleophold på 16 uger eller mere. Industrifagene, Kvindeligt Arbejderforbund og SID har i en skrivelse af 18. november 1986 til udvalget - i forbindelse med nærmere omtale af procesindustriens uddannelsesforhold - foreslået etablering af et bredt industrielt grunduddannelsesområde.

Køddbranchen har specialarbejderuddannelser med meget omfattende kursusrækker.

Plastindustrien, der har fremsat et forslag om etablering af en grundlæggende erhvervsuddannelse, som for tiden behandles i Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, har for tiden en særlig plastoperatøruddannelse med en 16 ugers grunduddannelse (4 kurser), efterfulgt af praktik og derefter 1-6 kurser af sammenlagt 3-17 ugers varighed.

Også landtransportområdet har specialarbejderuddannelser med omfattende skoleforløb. Efg-landtransportuddannelsen har ikke tilnærmeligvis fået det anvendelsesområde, der var forudsat ved hovederhvervsområdets etablering i 1979. Danske Vognmænd

har i en skrivelse af 13. februar 1987 orienteret udvalget om et forslag til en ny "enhedschaufforuddannelse", der synes at sigte imod et væsentligt bredere anvendelsesområde end de hidtidige efg-landtransportuddannelser.

Udvalget betragter det ikke som sin opgave at tage detaljeret stilling til, i hvilket omfang der på bygge- og anlægsområdet, industriområdet og transportområdet er grundlag for udvikling af nye uddannelser. Udvalget finder imidlertid, at der er et betydeligt grundlag herfor, og at spørgsmålet herom - som ikke er gennemarbejdet inden for rammerne af det nuværende uddannelsessystem - bør være et væsentligt spørgsmål i vedkommende initiativ- og koordineringsudvalgs arbejde. Det må her komme i betragtning, at det drejer sig om uddannelsesområder, der må anses for centrale i bestræbelser for erhvervsmæssig vækst.

Udvalget finder grund til at understrege, at det her omtalte spørgsmål om udvikling af nye uddannelser naturligvis ikke kan reduceres til et spørgsmål om, hvilke af de nuværende forholdsvis "tunge" specialarbejderuddannelser, der kan "omsættes" til også at være grunduddannelser/ungdomsuddannelser; spørgsmålet er snarere, i hvilket omfang de kan omsættes til dele af bredere grunduddannelser, der betinger en større fleksibilitet til gavn for både virksomhedernes omstillingsmuligheder og de uddannedes jobsikkerhed. Der er endvidere grund til at fremhæve, at etableringen af sådanne grunduddannelser ikke indebærer bortfald af behovet for, at der også fremtidig etableres korte specialarbejderkurser på de pågældende områder.

c) Området privat service. Der er enighed i alle prognoser om, at dette beskæftigelsesområde vil expandere. Der er således også klar grund til grundigt at undersøge uddannelsesbehov og -muligheder inden for dette brede og ret heterogene område. I vidt omfang er der her tale om uddannelsesudviklinger, der kan ske inden for hovederhvervsområdet handel og kontor - og måske i tilknytning til et social- og sundhedsom-

råde, men der vil være grænsespørgsmål; som vigtige områder kan nævnes hotelbranchen og turistområdet, samt en række funktioner inden for de forskellige typer af konsulentfirmaer og andre rådgivende virksomheder.

Til § 1, stk. 2

Det er fundet rigtigst i loven at angive lovens hovedmål-sætninger. Selv om en sådan formålsbestemmelse nødvendigvis må få en forholdsvis vag formulering, har den dog en selvstændig retlig betydning som ramme og principdirektiv for uddannelsessystemets administration og dermed for Undervisningsministeriets, de rådgivende organers og skolernes virksomhed.

Udformningen af formålsbestemmelsen er bestemt af de principielle synspunkter i betænkningens kapitel 4 om generelle uddannelsespolitiske hovedmål-sætninger.

Ved formulering af bestemmelsen er der lagt vægt på at understrege erhvervsuddannelsernes typiske funktion som ungdomsud-dannelser; dette præger de to første led i § 1, stk. 2. I 3. led fremhæves som en sideordnet målsætning, at uddannelsen i videst muligt omfang skal være egnet til at imødekomme arbejdsmarkedets behov for erhvervsfaglige og almene kvalifikationer. Endelig anføres i 4. led, at uddannelserne - med henblik på såvel de uddannelsessøgendes som arbejdsmarkedets behov - i almindelighed skal give grundlag for videreuddannelse.

Der er grund til at fremhæve to generelle betragtninger omkring § 1, stk. 2: Konsekvenserne af hensynet til de unge (navnlig 1. led) og hensynet til arbejdsmarkedets behov (navnlig 3. led) vil i vidt omfang være parallelle, men undertiden må uddannelsespolitiske valg træffes som et kompromis mellem de to hensyn. Formålsbestemmelserne kan ikke i en lovtekst formuleres som "absolutter"; dette er bl.a. - men ikke alene - en følge af det ovenfor anførte om nødvendighede-

den i nogle tilfælde af kompromis mellem modstående hensyn. Derfor er der i indledningen til § 1, stk. 2, valgt formuleringen, at "uddannelsessystem(et) skal tilrettelægges således, at det i videst muligt omfang er egnet til" at realisere de angivne 4 formål.

Der anføres ikke her mere udførlige bemærkninger til de enkelte led i § 1, stk. 2, men henvises til den udførlige fremstilling i det ovenfor omtalte kapitel 4 i betænkningen.

Kravet i 1. led om, at uddannelsessystemet skal være egnet til at motivere de unge til uddannelse, indebærer krav til vejledningsindsats og til uddannelsernes indhold og pædagogik. Kravet i samme led om, at uddannelsessystemet skal være egnet til at sikre, at alle unge, der ønsker en grundlæggende erhvervsuddannelse, får reelle muligheder dels for at få en sådan uddannelse, dels for at vælge inden for en stirre flerhed af uddannelser, er på linie med folketingebeholdningen af 4. juni 1980 om ungdomsuddannelserne. Den anvendte formulering, hvorefter de nævnte muligheder skal være "reelle" og for "alle unge", indebærer forudsætninger om tilstrækkelig uddannelseskapacitet (skole- og praktikpladser), om geografisk spredning af uddannelserne, om rimelig variation af uddannelsesmuligheder - modsat de nuværende, reelt set, forholdsvis begrænsede uddannelsesområder for piger - og om rimelige økonomiske forudsætninger for uddannelsesforløbets gennemførelse.

Bestemmelsen i 2. led kan ses i sammenhæng med det udgangspunkt, der er angivet i § 1, stk. 1, og hvorefter de grundlæggende erhvervsuddannelser er uddannelser med henblik på den private og den offentlige sektors forskellige beskæftigelsesområder. Under hensyn til, at uddannelserne typisk er ungdomsuddannelser - i fortsættelse af folkeskolens 9. (eller 10.) klasse - er det fundet rigtigt i stk. 2, 2. led, at understrege, at uddannelserne ikke alene skal tage sigte på at give de unge det fornødne grundlag for deres fremtidige arbejdsliv, men også bidrage til deres forståelse af samfundet

og dets udvikling og til deres personlige udvikling; ikke alene de unge, der vælger deres ungdomsuddannelse inden for gymnasiet og hf, men også de unge, der vælger en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse, bør have en almen undervisning af betydning - ikke alene for deres deltagelse i arbejdslivet - men også for deres tilværelse i øvrigt - samfundsliv, familieliv, fritidsliv m.v. Som der nærmere er redegjort for i kapitel 4, står denne undervisning ikke i modsætning til den faglige undervisning i snævrere forstand. Den almene undervisning er typisk af betydning for den retningsfaglige undervisning og kan og bør i almindelighed integreres med denne, og den er af betydning for den unges senere funktionsdygtighed i arbejdsmæssige sammenhænge. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 13 om undervisningens indhold.

Konsekvent i forhold til det lige anførte og betragtningerne i betænkningens kapitel 4 fastslår 3. led i stk. 2, at uddannelsessystemet skal tilrettelægges således, at det i videst muligt omfang er egnet til at imødekomme arbejdsmarkedets behov for både erhvervsfaglige og almene kvalifikationer, og at disse kvalifikationsbehov skal vurderes under hensyn til den almindelige erhvervsmæssige og samfundsmæssige udvikling, herunder udviklingen i erhvervsstruktur, arbejdsmarkedsforhold, arbejdspladsorganisation og teknologi.

Fremhævelsen af, at kvalifikationsbehovene skal vurderes under hensyn til udviklingen vedrørende "arbejdspladsorganisation" er baseret på en forudsætning om, at der for tiden sker og i fremtiden må forventes at ske en udvikling i arbejdspladsorganisation, der er præget af krav til de enkelte medarbejdere om større forståelse af virksomheden som en helhed og af arbejdsprocessers sammenhænge og om videregående deltagelse i samarbejde i grupper.

Fremhævelsen af, at kvalifikationsbehovene skal vurderes under hensyn til teknologiudviklingen, er baseret på en forudsætning om, at de fremtidige erhvervsfaglige grunduddannelser, i højere grad end tilfældet nu er, skal være ajour og

helst "på forkant" i forhold til den teknologiske udvikling. Realisationen af denne målsætning forudsætter, at uddannelsernes varighed, struktur og indhold løbende vurderes og tilpasses på et solidt informationsgrundlag, typisk tilvejebragt ved grundige kvalifikationsanalyser og -prognoser, jfr. herved §§ 12 og bemærkningerne hertil.

Det er et væsentligt element i udvalgets forslag, at de grundlæggende erhvervsuddannelser skal tilrettelægges ikke alene med henblik på at give de uddannelsessøgende et **beskæftigelsesgrundlag/en erhvervskompetence**, men i videst muligt omfang også med henblik på at give dem grundlag for videreuddannelse, herunder for en videregående uddannelse, typisk enten korte videregående uddannelser på handelsskole (KVU-er) eller videregående teknikeruddannelser. Dette er efter udvalgets opfattelse et så vigtigt aspekt af den foreslåede reform, at det ~~bør~~ finde udtryk i formålsbestemmelsen i § 1, stk. 2 (4. led). Mulighederne for en forstærket udvikling i denne retning beror primært på, i hvilket omfang der, navnlig på grundlag af den nye teknikerlov, udvikles videregående uddannelser. Men uanset, hvordan det kommer til at forholde sig i denne henseende, ~~bør~~ det være et direktiv, at de grundlæggende erhvervsuddannelser skal søges udformet således, at de i videst muligt omfang - så vidt muligt i sig selv, undertiden efter supplerende kurser - kan give grundlag for videregående uddannelse. Dette direktiv stiller særlige krav til uddannelsernes struktur og indhold. Der henvises til §§ 10, 11 og 13 og bemærkningerne hertil.

Bestemmelsen i § 1, stk. 2, er en angivelse af 4 hovedformål med loven, men ikke en udtømmende angivelse af de fundamentale principper, f.eks. vekseluddannelsesprincippet, som er lagt til grund ved lovudkastets udformning, og som vil blive fremhævet i andre bestemmelser og bemærkninger hertil.

Til kapitel II

(Hovederhvervsområder)

Til § 2

Efter bestemmelsen i stk. 1 skal alle uddannelser, der gennemfares i henhold til lovudkastets regler, grupperes inden for hovederhvervsområder. Denne bestemmelse svarer principielt til efg-lovens § 2, stk. 1, der har dannet grundlag for udviklingen af de nuværende 8 hovederhvervsområder: Handels- og kontorområdet, jern- og metalområdet, bygge- og anlægsområdet, levnedsmiddelområdet, servicefagsområdet, det grafiske område, jordbrugsområdet og landtransportområdet. Bestemmelsen har nu fået et vist sidestykke i den nye lov om videregående teknikeruddannelsers § 4, hvorefter "de videregående teknikeruddannelsers normalt (grupperes) i områder."

Inddelingen i hovederhvervsområder tillægges i lovudkastets øvrige regler - på linie med, hvad der gælder efter efg-loven - betydning i to principielt forskellige henseender.

For det ~~første~~ skal hvert hovederhvervsområde have en basisuddannelse, jfr. § 5, afpasset efter området. Denne ordning modificeres dog på to punkter: Efter § 6 kan der etableres overgangskurser, som muliggør, at en basisuddannelse på ét hovederhvervsområde - når den suppleres med overgangskurset - kan være indgang til en uddannelse på et andet hovederhvervsområde; dette svarer til f.eks. den nuværende ordning, hvorefter der er indgang til mureruddannelsen, ikke alene gennem basisuddannelsen på bygge- og anlægsområdet, men også gennem alle andre basisuddannelser, når disse suppleres med et overgangskursus. Og efter § 2, stk. 1, i slutningen, kan grupperingen i hovederhvervsområder fastlægges således, at der i et vist omfang forekommer "overlapning", d.v.s. således, at samme uddannelse er omfattet af flere - naturligvis typisk kun to - hovederhvervsområder; dette svarer til, hvad der for ti-

den gælder for f.eks. elektrikeruddannelsen, hvortil der er indgang gennem både bygge- og anlægsområdets og jern- og metalområdets basisuddannelse.

For det andet tillægges opdelingen i hovederhvervsområder betydning for den organisatoriske struktur i systemet af rådgivende organer. Efter den gældende efg-ordning har hvert hovederhvervsområde et erhvervsuddannelsesudvalg med forholdsvis vidtgående opgaver, jfr. efg-lovens §§ 6-7 m.v. Ved lovudkastet foreslås erhvervsuddannelsesudvalgene ophævet. I lovudkastets § 49, stk. 1, foreslås en bestemmelse, hvorefter der nedsættes et antal initiativ- og koordinationsudvalg, der hvert omfatter ét eller flere hovederhvervsområder. Disse udvalg er i sammensætning og navnlig i opgaver væsentligt forskellige fra erhvervsuddannelsesudvalgene, men de har det fælles med erhvervsuddannelsesudvalgene, at deres opgaveområde beskrives i relation til inddelingen i hovederhvervsområder, dog med to væsentlige modifikationer: et initiativ- og koordinationsudvalg kan omfatte flere hovederhvervsområder, jfr. § 49, stk. 1, 1. pkt., og der kan oprettes initiativ- og koordinationsudvalg med "særlige tværgående opgaver", jfr. udkastets § 49, stk. 6.

Efter bestemmelsen i udkastets § 2, stk. 2, skal hovederhvervsområderne søges fastlagt således, at de tilsammen dækker samtlige beskæftigelsesområder, herunder både den private og den offentlige sektors beskæftigelsesområder. Som det også er omtalt i bemærkningerne til § 49, er inddelingen i hovederhvervsområder principielt - ikke en gruppeinddeling af bestående uddannelser (jfr. også formuleringen i § 2, stk. 1 - "uddannelserne grupperes inden for hovederhvervsområder") - men, som betegnelsen siger, en, så vidt muligt udtømmende, inddeling i (store) erhvervsområder/beskæftigelsesområder. Det forhold, at hovederhvervsområderne er erhvervsområder og ikke alene uddannelsesgrupper, betegner næppe formelt nogen ændring i forhold til efg-loven, men i realiteten har forholdet formentlig stort set været det, at hovederhvervsområdeinddelingen/inddelingen i basisuddannelser og erhvervsuddan-

nellesudvalgene har fungeret som primært relateret til et bestående sæt af enkeltuddannelser; som det omtales i bemærkningerne i § 49, har de fleste erhvervsuddannelsesudvalg således i højere grad fungeret som overinstanser i forhold til en gruppe enkeltuddannelsers faglige udvalg end som udvalg med vidererækkende selvstændige opgaver.

Efter bestemmelsen i stk. 3 fastlægges inddelingen i hovederhvervsområder efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet. Dette svarer til den gældende ordning efter efg-lovens § 5. I betragtning af den overordentligt store betydning, hovederhvervsområde-inddelingen - med dens konsekvenser for basisuddannelsesinddelingen og for initiativ- og koordinationsudvalgenes opgaveområder - har for hele erhvervsuddannelsesstrukturen, har udvalget overvejet at foreslå nærmere regler herom i lovteksten.

En egentlig lovfastlæggelse af hovederhvervsområde-inddelingen bør dog ikke komme på tale. Inddelingen bør forholdsvis let kunne tilpasses erhvervsudviklingen og de erfaringer om uddannelsessystemets funktion og om uddannelsesbehov, som løbende indvindes; denne tilpasning bør som nu kunne ske administrativt på grundlag af indstillinger fra de rådgivende organer.

Det, der kunne være spørgsmål om, er alene i lovteksten at angive kriterier, der bør være relevante for inddelingen. Men dels kan kriterier ikke angives udtømmende, dels må kriterier angives i meget vage og elastiske formuleringer, dels vil kriterierne undertiden - praktisk set - være uforenelige og kræve kompromisser. På denne baggrund foreslår udvalget, at spørgsmålet om inddelingens fastlæggelse - bortset fra reglen i stk. 2 og indstillingsreglen i stk. 3 - ikke behandles i lovteksten, men i lovforslagsbemærkningerne.

Den nærmere fastlæggelse af inddelingen i hovederhvervsområder vil utvivlsomt kræve en meget kompliceret og tidkrævende proces med drøftelser med arbejdsmarkedets og skolernes orga-

nisationer og med de paritetiske organer i rådgivningssystemet, jfr. lovudkastets kap. IX.

Med hensyn til hovedspørgsmålet om antallet af hovederhvervsområder, lig med antallet af basisuddannelser, er der i udvalget enighed om at understrege betydningen af, at antallet ikke bliver for stort; forholdsvis få basisuddannelser sikrer brede indgange og dermed, at de unge efter basisuddannelsen fortsat har forholdsvis mange valgmuligheder. På den anden side må antallet af basisuddannelser ikke være så lille, at de enkelte basisuddannelser bliver for "diffuse" og dermed ikke i rimeligt omfang egnede til at rumme fællesstof, der bringer de uddannelsessøgende på vej i de enkeltuddannelser, der er grupperet inden for hovederhvervsområdet. Der er i udvalget nuancer i de foreløbige synspunkter på antallet af hovederhvervsområder - varierende fra en vis begrænsning i det nuværende antal (8) til en vis åbenhed over for mindre udvidelser. Der er dog enighed om, at den nærmere antalsfastlæggelse bør bero på den oven for omtale rådgivningsproces (med Erhvervsuddannelsesrådet som det centrale rådgivende organ), og at der næppe kan blive tale om nogen mere radikal antalsændring.

Med udgangspunkt i bemærkningerne til lovudkastets § 1, stk. 1, om dels lovudkastets uddannelsesmæssige område, dels anvendelse af lovudkastets ordning på områder, der hidtil ikke har været uddannelsesdækkede med sædvanlige grunduddannelser (uanset at de kunne have været det), kan der være grund til at pege på følgende:

Der bør være et hovederhvervsområde, som omfatter social- og sundhedsuddannelser.

Bl.a. i denne forbindelse bør området for det nuværende servicefagsområde revurderes; et udgangspunkt herfor foreligger i indstillingen fra det koordineringsudvalg, der er omtalt side 142.

Det bør overvejes at indarbejde landmandsuddannelsen/landbrugsmedarbejderuddannelsen i jordbrugsområdet (eller det større hovederhvervsområde, hvori jordbrugsområdet måtte indgå).

Industriområdet i vid forstand bør indgå i et eller flere hovederhvervsområder .

I hvert fald det nuværende landtransportområde er for smalt, og det må derfor overvejes, om området kan gøres bredere og/eller - ved sammenlægning - blive en del af et bredere hovederhvervsområde .

Med hensyn til kriterierne for inddelingen i hovederhvervsområder/basisuddannelser skal udvalget fremhæve følgende:

Et hovedsynspunkt må naturligvis være, at det enkelte hovederhvervsområde bør repræsentere en sådan rimelig ensartethed med hensyn til arbejdsopgaver og -funktioner, at den indledende fagligt orienterede fællesundervisning, som basisundervisningen skal indeholde, bliver meningsfuld i forhold til det sæt af enkeltuddannelser, som området dækker.

Som allerede omtalt bør de enkelte hovederhvervsområder være af en sådan størrelse, at den indgang til uddannelser, som basisuddannelserne er, bliver rimeligt bred og dermed rummer et rimeligt omfang af muligheder for fortsat uddannelse.

Inddelingen i hovederhvervsområder/basisuddannelser bør være en sådan, at vedkommende basisuddannelse kan undergives en geografisk spredning, der er så jævn som muligt og dermed i videst muligt omfang sikrer, at de unge får lige uddannelsesadgang, uanset bopæl. Vigtigst i denne henseende er vel det allerede ovenfor omtalte spørgsmål om størrelsesordenen. Men vigtigt er det naturligvis også så vidt muligt at undgå hovederhvervsområder (basisuddannelser), der ensidigt sigter mod lokaliserede beskæftigelsesmuligheder.

I bestemmelsens kap. 4 er det anført, at det med henblik på at tiltrække og fastholde unge i uddannelsesforløb er vigtigt, at uddannelsessystemet rummer en forholdsvis stor variationsbredde af uddannelser, herunder også variationsbredde med hensyn til uddannelsernes varighed og med hensyn til de krav, herunder krav til boglig indsats, som uddannelserne stiller til de uddannelsessøgende. Det bør ved fastlæggelse af inddelingen i hovederhvervsområder/basisuddannelser tilstræbes, at en sådan variationsbredde også findes inden for de enkelte hovederhvervsområder.

Også i øvrigt er det ønskeligt, at de enkelte hovederhvervsområder repræsenterer en vis alsidighed, bl.a. således, at de i et rimeligt afbalanceret omfang at omfatter beskæftigelser for begge køn, og beskæftigelsesmuligheder i såvel den private som den offentlige sektor, jfr. ovenfor s. 138 f.

Til kapitel III

(Adgangsbetingelser, optagelse, skolekapacitet)

Til § 3

Denne bestemmelse vedrører spørgsmålet om adgangsbetingelser for de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Bestemmelsen i stk. 1 fastslår som princip, at alle, der har opfyldt deres undervisningspligt efter folkeskoleloven eller efter denne lov (§ 33, stk. 4) har fået tilladelse til at opfylde undervisningspligten ved deltagelse i erhvervsmæssig uddannelse, har ret til optagelse på basisuddannelse. Hvis der ikke på finansloven bevilges de fornødne midler til den skolekapacitet, der kræves efter stk. 1, sker der således ved finansloven en ændring af loven.

Udvalget lægger afgørende vægt på lovfæstelsen af det ovenfor omtalte frie adgangsprincip, der er konsekvent i forhold til, hvad der gælder med hensyn til adgang til andre ungdomsuddan-

nelser (gymnasiet og hf). Udvalget finder det uacceptabelt, når kapacitetsmangel på efg-basisuddannelserne dels har været årsag til, at unge, der ønskede en erhvervsfaglig grunduddannelse, ikke har fået en sådan, dels at nogle af disse unge så at sige er blevet "tvunget" over i gymnasie- eller hf-systemet.

Det fremgår af § 3, stk. 1 - og i øvrigt også af § 1, stk. 1 - at optagelse i basisuddannelse i almindelighed er betinget af, og kun betinget af, at den unge har gennemført grundskolens 9. klasse. Basisuddannelsen repræsenterer en fortsat uddannelse for de unge, der har afsluttet grundskolens 9. klasse, og det mindretal af unge, der forlader grundskolen på et tidligere tidspunkt efter folkeskolelovens § 33, stk. 2. Dette svarer til, hvad der nu gælder efter efg-lovens § 1, stk. 1, og de administrative optagelsesregler, der slutter sig hertil. Praksis er imidlertid en anden. I en årrække er over 60% af ansøgerne til efg-basisuddannelserne kommet fra 10. klasse. I forbindelse med gennemførelsen af den reform af de grundlæggende erhvervsuddannelser, som udvalget foreslår, bør denne praksis søges ændret. 10. klasse bør ikke fortsat være en almindelig adgangsvej til erhvervsuddannelsernes basisuddannelse. Og basisuddannelsen bør ikke i almindelighed fungere som en fortsættelse af 10. klasse, men som et kvalificeret alternativ dertil. Ansvar for, at den nævnte, ønskelige praksisændring sker, må i første række påhvile vejledningsfunktionen i grundskolen, der bør baseres på et tæt samarbejde med erhvervsskolerne. - Udvalget skal endvidere i denne forbindelse indstille, at der foretages en gennemgang af de forholdsvis mange regler om specielle grundlæggende erhvervsuddannelser (uden for lærlinge- og efg-området), hvorefter gennemførelse af 10. klasse tillægges væsentlig betydning for adgangen til de pågældende uddannelser. Det er udvalgets opfattelse, at gennemførelse af erhvervsuddannelsernes basisuddannelse som udgangspunkt bør ligestilles med 10. klasse med hensyn til adgangen til hf. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 13, stk. 3

Bestemmelsen i stk. 1 sikrer ikke - og loven kan ikke sikre - alle uddannelsessøgende optagelse på netop den basisuddannelse, de foretrækker. Hensynet til videreuddannelsesmuligheder (praktikplads) og beskæftigelse kan gøre det nødvendigt med adgangsbegrænsninger for en eller flere basisuddannelser, således som tilfældet for tiden er for levnedsmiddelområdet og serviceområdets basisuddannelser. Bestemmelsen stiller imidlertid det krav, at der skal kunne tilbydes uddannelsessøgende, der afvises fra den basisuddannelse, de primært ønsker, anden basisuddannelse, hvis de ønsker en sådan. Værdien af dette princip beror naturligvis i væsentlig grad på, hvorvidt basisuddannelsesopdelingen (inddelingen i hovederhvervsområder) rummer egnede alternativer. Illustrerende for denne problemstilling er det, at mange piger, der i dag afvises fra basisuddannelserne på levnedsmiddelområdet og serviceområdet, utvivlsomt savner et egnet alternativ, som f.eks. social- og sundhedsuddannelser kunne være; problemet løses kun i begrænset omfang gennem den, efter udvalgets opfattelse positive, tendens, der kan spores til valg af "traditionelle mandefag". Værdien af princippet i stk. 1 har således i høj grad sammenhæng med gennemførelsen af en hensigtsmæssigere hovederhvervsområde- inddeling og med udviklingen af nye uddannelser.

Reglen i stk. 2, hvorefter regler om optagelse på skole til basisuddannelse fastsættes efter indstilling af Erhvervsuddannelsesrådet, tager sigte på såvel materielle som proceduremæssige spørgsmål. Efter reglen kan der fastsættes adgangsbegrænsning for enkelte basisuddannelser, jfr. bemærkninger oven for til stk. 1, og fastsættes regler om den fremgangsmåde, der skal følges, dels med hensyn til optagelse/ikke-optagelse på den basisuddannelse, hvor der måtte være adgangsbegrænsning, dels med hensyn til geografisk fordeling af ansøgere.

Bestemmelsen i stk. 3 fastslår, at den, der har indgået en uddannelsesaftale med en virksomhed, har krav på optagelse på skole til undervisning i overensstemmelse med de regler, der

gælder for den pågældende uddannelse. Reglen er i overensstemmelse med, hvad der gælder efter de nuværende regler i lærlingeloven og efg-loven; den uddannelsessøgende, der har indgået en lærekontakt eller en efg-2.dels-uddannelsesaftale, har krav på den skoleundervisning, som er en del af den pågældende lærlingeuddannelse/efg-2.dels-uddannelse.

Bestemmelsen i stk. 3 sigter naturligvis på de elever, der efter basisuddannelsen (§ 5, stk. 1, nr. 1) indgår uddannelsesaftale. Men bestemmelsen indebærer også, at den, der indleder sit uddannelsesforløb med en uddannelsesaftale som omtalt i § 5, stk. 1, nr. 2, har krav på optagelse på skole til den påfølgende basisundervisning på 20 uger.

Bestemmelsen i stk. 4 afgiver hjemmel for, at der med hensyn til uddannelser, der udelukkende består af skoleundervisning - for tiden højere handelseksamen, højere teknisk eksamen og edb-assistentuddannelsen - kan fastsættes regler, hvorefter adgangen til uddannelsen er betinget af, at eleven har forudsætninger for at gennemføre uddannelsen på tilfredsstillende måde. Regler af denne art findes i bekendtgørelse nr. 764 af 5. november 1986 om højere handelseksamen § 3 og bekendtgørelse nr. 499 af 19. august 1982 om forsøgsuddannelse til højere teknisk eksamen (HTX-forsøgsuddannelse) § 2.

Til § 4

Bestemmelsen i § 4 angår skolekapacitetsspørgsmål.

Disse kapacitetsspørgsmål har - som allerede berørt i bemærkningerne til § 3 - nøje sammenhæng med spørgsmålet om adgangs- og optagelsesregler, der behandles i § 3. I virkeligheden har der i en årrække været adgangsbegrænsninger for basisuddannelse/for visse hovederhvervsområders basisuddannelse (navnlig levnedsmiddelområdet, servicefagsområdet og det grafiske område), og disse adgangsbegrænsninger er "gennemført" ved kapacitetsfastlæggelsen, kombineret med optagelsesprocedure-regler.

I stk. 1 foreslås en bestemmelse om, at kapaciteten for skoleundervisning og dennes kapacitetsfordeling på hovederhvervsområder og uddannelser samt skoler (den geografiske spredning) fastsættes

under hensyn til formålsbestemmelserne i § 1, stk. 2, og adgangsreglerne efter § 3, og

på grundlag af analyse- og prognosearbejde vedrørende dels antallet af ansøgere til undervisning, dels de beskæftigelsesmuligheder, der kan forventes under hensyn til udviklingen vedrørende erhvervsstruktur, virksomhedernes personalesammensætning og teknologi.

Henvisningen til formålsbestemmelsen i § 1, stk. 2, er relevant for så vidt angår 1. og 3. led i § 1, stk. 2, henholdsvis om tilvejebringelse af reelle muligheder for de unge for en erhvervsuddannelse og for valg inden for en større flerhed af uddannelser og om imødekommelse af arbejdsmarkedets behov for erhvervsfaglige og almene kvalifikationer.

Det følger af § 3, hvortil § 4 også henviser, at der skal forefindes den kapacitet, der er nødvendig, for at alle ansøgere, der ønsker en basisuddannelse, kan få en sådan (omend ikke nødvendigvis den, de primært ønsker), og at der skal være fornøden kapacitet til, at alle, der har indgået en uddannelsesaftale, kan komme på skole til den undervisning, der efter uddannelsesreglerne indgår i den pågældende uddannelse.

De noget friere kapacitetsspørgsmål vedrører dels fordeling af basisuddannelseskapacitet på hovederhvervsområder, dels skolekapacitetens geografiske spredning; med hensyn til den geografiske spredning indebærer § 1, stk. 2, 1. led - som omtalt i bemærkningerne til bestemmelsen - at der skal tilstræbes en rimelig lighed i de unges uddannelsesadgang, uafhængigt af, hvor i landet de bor. Dette gælder i særlig grad med hensyn til basisundervisning.

Det er vigtigt, at skolekapacitetsfastlæggelsen og -fordelingen sker på et så solidt oplysningsgrundlag som muligt. Der foreslås derfor i § 4, stk. 1, i slutningen, en bestemmelse om, at kapacitetsfastlæggelse og -fordeling skal ske på grundlag af analyse- og prognosearbejde vedrørende dels antallet af ansøgere til undervisning, dels de beskæftigelsesmuligheder, der kan forventes under hensyn til udviklingen vedrørende erhvervsstruktur, virksomhedernes personalesammensætning og teknologi.

Sådant analyse- og prognosearbejde kan gennemføres - og er i ikke ubetydelig omfang i de senere år gennemført - i forskellige regier, således i samarbejde mellem Arbejdsministeriet og Undervisningsministeriet, af arbejdsmarkedsnævne, ved de paritetiske organers foranstaltning, af amtskommuner, ved kommuneforeningers foranstaltning og af forskningsinstitutioner. Der henvises i øvrigt til § 58 og bemærkningerne hertil.

Bestemmelsen i stk. 2 angår spørgsmålet om, hvilke rådgivningsorganer der skal medvirke ved skolekapacitetsfastsættelsen.

Om den samlede kapacitet til basisundervisning, om kapacitetens fordeling på de enkelte basisuddannelser og denne kapacitets geografiske fordeling skal der indhentes indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, der bør varetage hensynet til en total samordning af kapacitetsforholdene. Det er forudsat, at Erhvervsuddannelsesrådet afgiver sin indstilling efter samarbejde med initiativ- og koordinationsudvalgene, jfr. § 50, stk. 5.

Spørgsmålet om den geografiske fordeling af kapaciteten for de enkelte uddannelser forudsættes i almindelighed afgjort på grundlag af indstilling fra vedkommende faglige udvalg, idet sådanne indstillinger dog skal tilsendes initiativ- og koordinationsudvalgene til orientering og eventuel udtalelse, således at disse udvalg får mulighed for at overvåge, at der sker en rimelig samordning inden for hovederhvervsområderne.

Efter udkastets ordning skal der således i almindelighed ikke - som efter den gældende ordning - ske forelæggelse for Erhvervsuddannelsesrådet af konkrete sager om flytning eller nyplacering af enkeltuddannelser. Kun hvis et geografisk placeringsspørgsmål er af principiel betydning, skal der indhentes indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, jfr. § 48, stk. 1, nr. 6.

Bestemmelsen i stk. 3 om, at der med hensyn til geografisk placering indhentes indstilling fra vedkommende arbejdsmarkedsnævn, er konsekvent dels i forhold til de regler om arbejdsmarkedsnævnenes opgaver, som er fastsat i henhold til loven om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m.v., jfr. cirkulære nr. 117 af 23. august 1983 om arbejdsmarkedsnævn § 3, litra a, dels i forhold til de i bemærkningerne til kapitel IX omtalte decentraliseringssynspunkter. Bestemmelsen omfatter både basisuddannelser og de enkelte uddannelser.

Et mindretal (Erling Krarup) finder, at lovudkastets § 4 lægger op til et alt for centralistisk system for fastsættelse af skoleundervisningens kapacitet, fordeling på hovederhvervsområder og uddannelser samt geografiske fordeling. Repræsentanten henviser i øvrigt til sin generelle særudtalelse, s. 365.

Til kapitel IV

(Uddannelsernes begyndelse.)

Dette kapitel, §§ 5-6, vedrører indgangen til de grundlæggende erhvervsuddannelser og dermed det spørgsmål, som i udvalgets arbejde har været det mest problemfyldte.

Efter de gældende regler findes der tre principielt forskellige indgangsordninger: efg-uddannelserne, der indledes med den 1-årige basisuddannelse, hvorunder/hvorefter eleven vælger den enkelte uddannelse, og - hvis praktikplads opnås -

typisk fortsætter i et vekseluddannelsesforløb (efg-2.del eller undertiden en grundlæggende teknikeruddannelse/eksamensuddannelse); lærlingeuddannelserne, der indledes med indgåelse af lærekontrakt, og i det hele er et vekseluddannelsesforløb, der begynder med praktik eller forskoleophold, typisk af ca. 10 ugers varighed; og grundlæggende teknikeruddannelser, der, som allerede berørt, vel ofte, ligesom en efg-2.dels-uddannelse, efterfølger en efg-basisuddannelse, men oftere indledes på andet grundlag (10. klasse, studentereksamen eller hf-eksamen), og som normalt begynder med skoleophold, der veksler med eller efterfølges af praktikophold, som principielt har karakter af ordinære ansættelsesforhold.

I udvalgets kommissorium har undervisningsministeren - i overensstemmelse med en forudgående indstilling fra erhvervsuddannelsesrådet - anført, at "uddannelsessystemet bør udformes som et enhedsorienteret system, der kan afløse lærlingeuddannelsessystemet og den nuværende efg-ordning, samt eventuelt også de grundlæggende teknikeruddannelser og andre grundlæggende erhvervsuddannelser."

Udvalget betragter denne udtalelse i kommissoriet og erhvervsuddannelsesrådets forudgående udtalelse som et udtryk for en kritisk vurdering af det nuværende flersporede system. Udvalget deler ganske denne vurdering og har i betænkningens kap. 5, afsnit 3, udførligt redegjort for de efter udvalgets opfattelse betydelige ulemper, som er forbundet med systemet. Udvalget henviser hertil.

Der har også i udvalget i vidt omfang været enighed om, hvad en "enhedsorientering" i en ny ordning bør omfatte. Der er således enighed om følgende centrale punkter:

Alle de 3 ovennævnte grupper af uddannelser bør samordnes og lovreguleres i én lov.

Den mest fuldkomne "enhedsorientering" ville kunne opnås, hvis det blev bestemt, at alle uddannelser skulle have én -

og kun én - fælles indgang. Og en - på baggrund af de sidste årtiers udvikling med efg-forsøgsloven af 1972, efg-loven af 1977 og den pågældende uddannelsesudvikling - nærliggende løsning ville da være i alle tilfælde at betinge påbegyndelse af enhver grundlæggende erhvervsuddannelse af gennemførelse af en 1-årig basisuddannelse. Der er imidlertid enighed om, at der bør være muligheder for at påbegynde uddannelser i praktik (men der er, som det fremgår nedenfor, ikke enighed om, hvorledes denne mulighed bør fastlægges).

For den del af uddannelserne, der ligger efter indgangsfasen, bør der, uafhængigt af indgangsmåden, være fællesordning med hensyn til uddannelsesforløbet, herunder "samlæsning", svarende til, hvad der allerede i vidt omfang er indført i forholdet mellem efg- 2.dels-uddannelser og lærlingeuddannelser.

Der bør være ensartede regler om de uddannelsessøgendes retsstilling i forhold til praktikvirksomheder og skole.

Der ~~bør~~ være en fælles ordning med hensyn til rådgivende organer (faglige udvalg, erhvervsuddannelsesrådet m.v.).

•

Der ~~bør~~ være en fælles ordning med hensyn til uddannelsernes offentlige finansiering.

Uddannelserne bør, uafhængigt af indgangsmåde, føre til samme erhvervs- og videreuddannelseskompetence.

Der er en vis - men dog ikke nogen meget væsentlig - forskel i opfattelsen med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt erhvervsuddannelsessystemet bør være enhedsorienteret i den forstand, at alle elever efter indgangsfasen - ihvertfald i hovedsagen - er ligestillede med hensyn til fortsættelse af uddannelse.

Om andre spørgsmål vedrørende indgangsordningen har der i udvalget været forskellige synspunkter.

Det gælder navnlig holdningen til basisundervisning, herunder dens varighed, og - som allerede omtalt - spørgsmålet om, i hvilket omfang og under hvilke betingelser en uddannelse bør kunne indledes med praktik, med eller uden uddannelsesaftale.

På grundlag af omfattende drøftelser i udvalget fremlægges der to indstillinger:

Forslag I, der indstilles af et flertal på 18 medlemmer (Anker Christoffersen, H. Bech Frandsen, Niels Groes, Peter Grünbaum, Niels-Jørgen Hilstrøm, Hanna Holm, Arne Højsteen, Erling Krarup, Anders Kretzschmar, Jørgen Lauritsen, Lars Nordskov Nielsen, John Højlund Olsen, Vilhelm Pedersen, Jens Henning Ravnsmed, Lise Skanting, Kurt Møllegaard Sørensen, Ole Mørch Thor og Margrethe Øhlenschläger) og

Forslag II, der indstilles af et mindretal på 6 medlemmer (John Gudbrandsen, Lars Jørgen Nielsen, Niels Johan Nielsen, Ove Schandorff, Axel Sløk og Erik Tøttrup).

Disse forslag afspejler ikke fuldt ud den flerhed af synspunkter, som er gjort gældende under udvalgets drøftelser. Der har ved drøftelserne fra alle sider været lagt stor vægt på at nå frem til et forslag, som - selv om det ikke imødekom alle medlemmers eller et stort flertals primære ønsker - dog var acceptabelt for og kunne fremsættes, som et kompromisfor-slag, af hele udvalget eller af et stort flertal af dette.

De foreliggende forslag er resultatet af disse bestræbelser.

Til forslag I (flertallets forslag)

Til § 5

Betemmelsen i stk. 1 indeholder de to umiddelbart i loven fastsatte indgangsveje:

1) en basisuddannelse, der består af en basisundervisning på skole i 40 uger,

2) praktikophold i en virksomhed i henhold til en uddannelsesaftale og basisundervisning på skole af en varighed svarende til mindst 20 uger.

Som det fremgår heraf, er det flertallets opfattelse, at den ét-årige basisuddannelse på skole ~~bør~~ bevares som et tilbud til alle unge.

Basisåret giver - gennem en bred undervisning og gennem vejledning - eleverne et grundlag for valg af uddannelse og erhverv, som de, der begynder i praktik med uddannelsesaftale, ikke får.

Basisåret kan give de unge et undervisningsindhold, der indebærer et kvalificeret alternativ til 10. klasse, og som ~~bør~~ kunne betinge det samme og et videregående grundlag for fortsat uddannelse.

Basisåret kan og ~~txfir~~ gennem uddannelses- og erhvervsforberedende undervisning give de unge et værdifuldt grundlag for deres fortsatte uddannelse, herunder for deres funktion i praktikvirksomhed.

Hertil kommer, at basisåret har haft og utvivlsomt har en vigtig funktion for hele ~~rekrutteringsmøn~~stret til de grundlæggende erhvervsuddannelser; navnlig viser erfaringen på overbevisende måde, at basisuddannelsen ~~har~~ haft en overordentlig stor betydning for pigers valg af erhvervsuddannelser; herom henvises til bilag 6 (Undervisningsministeriets ~~økonomisk-statistisk~~ kontors rapport "En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessystemet og samfundet i øvrigt").

Hermed er naturligvis ikke sagt, at det nuværende efg-basisår er problemfrit.

Visse problemer er navnlig knyttet til de tekniske hovederhvervsområder.

Der er almindelig enighed om, at basisåret på handels- og kontorområdet, der bygger på traditionen fra den tidligere handelseksamensuddannelse, generelt set fungerer tilfredsstillende. Det gælder både med hensyn til undervisningens kvalitetsniveau og med hensyn til fastholdelse af elever; frafaldsprocenten giver ikke anledning til betænkeligheder.

Den kritik, der undertiden er rettet mod basisåret på de tekniske områder, har navnlig været koncentreret omkring elevernes manglende motivation for særskilt undervisning i almene fag, der udgør en væsentlig del (omkring 40%) af undervisningen i basisåret, og en dermed sammenhængende elevopfattelse af "tidsspilde", manglende sammenhæng mellem retningsfag og almene fag eller mellem teori- og praktikundervisning og det ret betydelige elevfrafald på basisåret, som dog oftest betegner skift til anden uddannelse, og hvorom der i øvrigt henvises til redegørelsen i betænkningens kap. 3 og 5, afsnit 1.

Flertallet finder grund til at understrege, at indførelsen af basisuddannelse på de tekniske områder var en radikal nydannelse, og at det ikke er påfaldende, at indkøringsvanskeligheder kan gøre sig gældende i 10-15 år, når presset i denne periode på de tekniske skoler generelt har været stort, bl.a. i forbindelse med en voldsom forøgelse af elevtilgangen.

Vigtigere er det imidlertid at fremhæve, at den kritik, der er rettet imod de tekniske hovederhvervsområders basisuddannelse, ret beset ikke er en kritik, der er relevant for institutionen, den 1-årige basisuddannelse, men betegner en udfordring til basisårets metoder og dets nærmere indhold. Erfaringen viser da også, bl.a. i forbindelse med flere uddannelsesforsøg, at undervisningen i basisåret kan tilrettelægges således, at den både tilfredsstiller rimelige kvalitetskrav og er motiverende for de unge. Som anført i betænkning-

gens kap. 4 bør en række ændringer vedrørende undervisningsindhold og - navnlig - metode søges gennemført mere generelt: Højere grad af integration (på de tekniske områder) imellem det, der i dag kaldes retningsfag og almene fag, projektorienteret undervisning, mere praksisrelateret undervisning og forskydning af dele af den mere teoretiske undervisning til senere tidspunkter i uddannelsesforløbet, større grad af samarbejde med virksomheder (virksomhedsbesøg, placering af mindre dele af skolens undervisning på virksomheder m.v.)

Når flertallet - ved siden af den 1-årige basisundervisning på skole - foreslår en indgang gennem "praktikophold i en virksomhed i henhold til en uddannelsesaftale og basisundervisning på skole af en varighed svarende til mindst 20 uger", beror det på følgende synspunkter:

Som det fremgår af betænkningens kap. 4, er det en overordnet uddannelsespolitisk målsætning, at flest muligt af de unge tiltrækkes af (og fastholdes i) et ungdomsuddannelsesforløb/grundlæggende erhvervsuddannelsesforløb eller med andre ord, at den såkaldte "restgruppe" reduceres mest muligt. Det må imidlertid påregnes, at der - også selv om det lykkes at gøre basisårsundervisningen mere motiverende og folkeskolens vejledning om erhvervsskoleundervisningens karakter mere dækkende - vil være en gruppe unge, der efter grundskolens afslutning ikke er motiverede for en faglig uddannelse, der indledes med 1 års basisundervisning på skole, men som vil være tiltrukket af en faglig uddannelse, hvis den kan indledes med praktik, efterfulgt af en noget korterevarende basisundervisning.

Som et yderligere argument for, at uddannelsesforløb bør kunne indledes med praktik, anføres ofte, at basisåret er uforståeligt for de unge, der har bestemt sig for en specifik faglig grunduddannelse. Dette argument er ikke uden vægt, men har dog en ret begrænset bærekraft. Den unge, der allerede, når han forlader grundskolen, "har bestemt, hvad han vil være", har ofte bestemt dette på et tyndt informationsgrundlag og uden mulighed for overblik over valgmuligheder. Desuden

synes argumentet at bygge på den urigtige antagelse, at basisåret eller en væsentlig del af dette ikke har anden funktion end at hjælpe den unge til uddannelsesvalg, og således ikke - som tilfældet er og bør være - har en selvstændig uddannelses- og erhvervsforberedende funktion.

Medens der således inden for flertallet er enighed om, at begge de omtalte indgangsveje bør findes i det fremtidige uddannelsessystem, er der blandt flertallets medlemmer forskellige opfattelser med hensyn til, hvorledes de to indgangsveje bør fungere i forhold til hinanden.

De fleste medlemmer af flertallet ønsker, at den førstnævnte indgangsvej i § 5, stk. 1-40 ugers basisundervisning på skole - bliver "hovedadgangsvejen"/"den normale indgangsvej". Denne opfattelse bør efter disse medlemmers opfattelse lægges til grund i vejledningsarbejdet over for de unge.

De øvrige medlemmer af flertallet lægger derimod vægt på, at de to indgangsveje i det hele præsenteres og administreres, også i vejledningsarbejdet, som to sideordnede "ligeværdige" indgangsveje.

Til indgangsvejen i § 5, stk. 1, nr. 2 (praktikophold og mindst 20 ugers basisundervisning), skal flertallet gøre følgende bemærkninger:

Bestemmelsen forudsætter, at den samlede vekseluddannelse, som den unge vælger ved uddannelsesaftalen, begynder ved dens ikrafttræden. Uddannelsesaftalen omfatter således principielt hele det påfølgende uddannelsesforløb, herunder den omtalte basisundervisning på mindst 20 uger, med de konsekvenser dette har; herom henvises navnlig til bemærkningerne til § 27 og § 34 (om løn).

Flertallet foreslår ikke det indledende praktikopholds varighed præcist angivet i loven, men finder det rettest, at varigheden bestemmes på grundlag af indstillinger fra det fag-

lige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalget, jfr. § 6, stk. 1. Flertallet forudsætter dog et praktikophold af ca. ½ års varighed som det typiske.

I bestemmelsen er anvendt formuleringen "basisundervisning på skole af en varighed svarende til mindst 20 uger". Flertallet forudsætter som det helt typiske, at den omtalte basisundervisning bliver af 20 ugers varighed, og at den finder sted i ét samlet skoleforløb, der efterfølger det oven for omtalte praktikophold; dette skal ses i sammenhæng med bestemmelsen i stk. 3, hvorefter den omtalte basisundervisning kan gennemføres som anden halvdel af den 1-årige basisundervisning efter § 5, stk. 1, nr. 1. Flertallet har ikke villet foreslå en formulering af § 5, stk. 1, nr. 2, som hindrer fastlæggelse af en basisundervisning, der - i begrænset omfang - overstiger 20 uger, - eller som indebærer et lovforbud mod en vis opdeling af skoletiden. Baggrunden herfor er ønsket om, at **handelsmedhjælpereksamen**, jfr. bekendtgørelse nr. 11 af 14. januar 1985, kan rummes inden for § 5, stk. 1, nr. 2; uddannelsen til **handelsmedhjælpereksamen** omfatter indledningskursus og semesterkursus, der ikke skal ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden (og som i øvrigt begge forløber blandet med praktikdage), og som sammenlagt har en varighed beregnet på grundlag af lektionsantal), som, omend i meget begrænset omfang, overstiger, hvad der svarer til 20 ugers skoleundervisning. Hertil kommer, at der efter udvalgets opfattelse bør være mulighed for at udbygge skoledelen i uddannelsen til **handelsmedhjælpereksamen** og dermed hæve dennes niveau. Der henvises herved til bemærkningerne neden for til § 6, stk. 2.

I betænkningens kapitel 5, 3. afsnit, har udvalget udførligt redegjort for de uheldige følger, der er knyttet til det nuværende tresporede, grundlæggende erhvervsuddannelsessystem, og herunder særligt til den nuværende lærlingeuddannelses og den nuværende efg-uddannelses funktioner ved siden af hinanden. Det er på denne baggrund et helt centralt spørgsmål, om de nævnte uheldige følger så at sige vil følge med og blive knyttet til det forhold, at der efter udkastets § 5, stk. 1,

er to forskellige indgangsveje: på den ene side 40 ugers basisundervisning, på den anden side praktik (i henhold til uddannelsesaftale) kombineret med 20 ugers basisundervisning.

Flertallets vurdering på grundlag af lovudkastets regler og synspunkterne i kapitel 5 er, at den foreslåede ordning - når bortses fra det nedenfor omtalte lønspørgsmål - ikke kan antages at få ulemper svarende til dem, der er knyttet til den nuværende kombination af lærlingeuddannelse og efg-uddannelse. En væsentlig forudsætning herfor er dog, at der tilvejebringes et højt niveau af sikkerhed for praktikpladser til de elever, der gennemfører basisuddannelse efter § 5, stk. 1, nr. 1 (40 ugers basisundervisning), og at der således gennemføres en radikal forbedring af den praktikpladssituation, der har foreligget i en årrække.

Et særligt problem vedrørende forholdet mellem de to basisuddannelser er - som allerede berørt - knyttet til lønforholdene.

10 medlemmer af flertallet (Anker Christoffersen, Niels Groes, Niels-Jørgen Hilstrøm, Jørgen Lauritsen, Lars Nordskov Nielsen, John Højlund Olsen, Vilhelm Pedersen, Jens Henning Ravnsmødt, Lise Skanting, Ole Mørch Thor) udtaler følgende herom:

Hvis der sker en forskelsbehandling i denne henseende af de to basiselevgrupper, vil denne forskelsbehandling - som en i uddannelsesmæssig henseende irrationel faktor - påvirke de unges valg mellem de to basisuddannelser. Der er i hele udvalget enighed om, at der bør betales løn (med AER-refusion) under alle de skoleophold, der er omfattet af en uddannelsesaftale og således under en basisundervisning efter § 5, stk. 1, nr. 2, i forslag I (og skoleophold efter § 5, stk. 1, nr. 2, i forslag II). Der henvises herved til bemærkningerne ovenfor s. 175 med henvisninger til §§ 27 og 34. Hvis der herefter ikke betales løn/uddannelsesgodtgørelse til basis-

elever efter § 5, stk. 1, nr. 1 (40 ugers basisundervisning) af en tilsvarende størrelsesorden, i hvert fald i 2. halvdel af basisundervisningsperioden, vil der efter flertallets opfattelse ske en forvridning af de unges basisuddannelsesvalg, fra valg af 40 ugers basisundervisning til valg af basisuddannelse efter § 5, stk. 1, nr. 2 (praktik i henhold til uddannelsesaftale, suppleret med 20 ugers basisundervisning). Den pågældende forskelsbehandling bliver navnlig mærkbar, når det tages i betragtning, at de to elevgrupper må forventes i et vist omfang at skulle have fælles skoleophold, jfr. § 5, stk. 3. Ved vurdering af det omtalte spørgsmål om løn/uddannelsesgodtgørelse i 2. halvdel af de 40 ugers basisundervisning efter § 5, stk. 1, nr. 1, må det i øvrigt tillægges **vægt**, at denne undervisning - ligesom de 20 ugers basisundervisning efter § 5, stk. 1, nr. 2, - er forudsat at være en undervisning med en klar erhvervsfaglig relevans, således at der bliver en nær sammenhæng mellem denne undervisning og den påfølgende vekseluddannelse i praktik og på skole, jfr. herved udkastets § 5, stk. 3, og § 13, med bemærkninger, herunder bemærkningerne til § 13, stk. 3.

På denne baggrund finder de nævnte 10 medlemmer af flertallet at burde indstille, at der etableres en uddannelsesgodtgørelsesordning for basiseleverne efter § 5, stk. 1, nr. 1, i den sidste halvdel af deres 40 ugers basisundervisning, der sikrer dem en godtgørelse i denne periode af en størrelsesorden svarende til lønnen for basiseleverne efter § 5, stk. 1, nr. 2, under disses basisundervisning.

2 medlemmer af flertallet (H. Bech Frandsen og Kurt Mellemgaard Sørensen) har principielt ingen indvendinger mod løn/uddannelsesgodtgørelse i 2. halvdel af basisundervisningen, men der bør samtidig ske en afklaring af de økonomiske forhold for de elever, som læser højere handelseksamen og edb-assistentuddannelse efter basisuddannelsen.

5 medlemmer af flertallet (Peter Grünbaum, Hanna Holm, Arne Højsteen, Anders Kretzschmar og Margrethe Øhlenschläger) har i konsekvens af deres holdninger, hvorefter lønsspørgsmålet bør afhandles mellem arbejdsmarkedets parter, afstået fra at deltage i de vurderinger, som de ovennævnte 10 medlemmer nu har anlagt.

1 medlem af flertallet (Erling Krarup) har ikke deltaget i vurderingen af behovet for godtgørelse under basisuddannelsen under hensyn til dette spørgsmåls karakter af et landspolitisk stridsspørgsmål.

Bestemmelsen i § 5, stk. 2, har sit udgangspunkt i de gældende regler i efg-rets bekendtgørelsens § 3, stk. 2, og § 4, stk. 3; efter § 3, stk. 2, kan Direktoratet for Erhvervsuddannelserne efter indstilling fra vedkommende erhvervsuddannelsesudvalg "godkende særligt tilrettelagte uddannelsesforløb . . . for ansøgere, der gennem anden uddannelse eller beskæftigelse helt eller delvis har opnået basisårets uddannelsesmål"; og efter § 4, stk. 3, kan direktoratet efter indstilling fra det faglige udvalg i særlige tilfælde tillade en elev at begynde en efg-2. dels-uddannelse uden basisuddannelse. Som omtalt i betænkningens bilag 1 (s. 25), har direktoratet efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet fastlagt en mere generel dispensationsordning; denne blev tildels fastlagt i 1981 og har nu fundet udtryk i Direktoratet for Erhvervsuddannelsernes skrivelse af 29. januar 1985 til Arbejdsdirektoratet. Herefter kan personer, der er fyldt 19 år, og som har haft mindst 1 års relevant erhvervsarbejde, indgå en efg-2.dels-uddannelsesaftale uden at have gennemført basisuddannelsen. Spørgsmål om, hvorvidt betingelserne med hensyn til erhvervsarbejde er opfyldt, afgøres af arbejdsformidlingskontorerne efter høring af det pågældende faglige udvalg. Uden for rammerne i disse retningslinier kan dispensation fra basisåret eller en del af dette meddeles af Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, og dette sker i et ikke ubetydeligt omfang.

Den omtalte 19 års-grænse kan ses i to sammenhænge. Der er lagt vægt på, at erhvervsuddannelsen for unge over denne alder (tildels) i nogen grad mister sin karakter af ungdomsuddannelse, således at forudsætningen for krav om basisår ikke fuldt ud er til stede. Aldersgrænsen kan også ses i en vis sammenhæng med lærlingelovens § 1; efter denne bestemmelse vil en ung under 18 år i almindelighed ikke kunne få beskæftigelse - uden lærekontrakt - med fagligt arbejde i lærlingelovens forstand, og den unge kan således typisk først, efter at være fyldt 19 år, opfylde kravet om 1 års relevant erhvervsarbejde.

Efter bestemmelsen i § 5, stk. 2, nr. 1, kan undervisningsministeren efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalg, jfr. § 49, fastsætte regler, hvorefter uddannelsessøgende, der på grundlag af tidligere beskæftigelse eller uddannelse har tilstrækkelige forudsætninger for at begynde en uddannelse uden 1 års basisundervisning efter § 5, stk. 1, nr. 1, fritages herfor mod gennemførelse af basisundervisning af 20 ugers varighed, jfr. § 5, stk. 1, nr. 2.

Bestemmelsen i § 5, stk. 2, nr. 1, bygger på den forudsætning, at tidligere beskæftigelse eller uddannelse ikke i almindelighed ~~bør~~ fritage for de 20 ugers basisundervisning, der forudsættes helt eller i væsentlig grad at svare til det hele basisårs 2. halvdel, jfr. § 5, stk. 3, og som forudsættes at udgøre en, i væsentlig grad, fagligt orienteret del af uddannelsesforløbet.

Kun hvis den pågældendes tidligere beskæftigelse eller uddannelse efter omfang og eller art har givet ham eller hende sådanne forudsætninger, at både den 1-årige og den halvårige (20 uger) basisundervisning er upåkrævet for hans eller hendes begyndelse af en uddannelse, kan der - parallelt til den gældende ordning - blive spørgsmål om fuldstændig fritagelse for basisuddannelse, eventuelt mod gennemførelse af et korterevarende kursus. Herom handler bestemmelsen i § 5, stk. 2,

nr. 2. Også sådan fritagelse sker efter regler fastsat efter indstilling af det faglige udvalg og vedkommende initiativ- og koordinationsudvalg.

Udvalget forudsætter, at bestemmelsen i § 5, stk. 2, nr. 2, navnlig får betydning ved uddannelser, der klart har karakter af voksenuddannelser. Der er under drøftelserne i udvalget specielt peget på, at bestemmelsen kan indebære tiltrængte uddannelsesmuligheder for voksne kvinder med relevant **beskæftigelses**erfaring, herunder efter omstændighederne beskæftigelse i eget hjem.

Der kan være grund til at fremhæve, at betydningen af § 5, stk. 2, nr. 1, ved siden af § 5, stk. 1, nr. 2, er den, at en uddannelsessøgende kan begynde basisundervisningen på 20 uger uden at have en uddannelsesaftale eller uden at have haft en praktiktid af den længde, som indgår i basisuddannelsen efter § 5, stk. 1, nr. 2, således som denne måtte være fastlagt efter indstilling fra initiativ- og koordinationsudvalget, jfr. § 6, stk. 1.

§ 5, stk. 2, nr. 1 og 2, kan betragtes som afkortnings- eller meritregler, der rummer en vis parallel til meritreglerne i § 9, stk. 2, og § 37.

Spørgsmålet om, i hvilket omfang § 5, stk. 2, bør anvendes som meritregler for personer med tidligere beskæftigelse/erhvervs erfaring eller tidligere uddannelse, f.eks. studentereksamen eller hf-eksamen, må naturligvis i høj grad bero på, hvilke krav den ønskede erhvervsuddannelse stiller. Derfor er det faglige udvalgs indstilling, som kræves efter § 5, stk. 2, i begyndelsen, vigtig. Og initiativ- og koordinationsudvalgets indstilling er vigtig med henblik på at sikre, at der ikke udvikler sig et mere eller mindre tilfældigt mønster af ordninger; udvalget må sikre en vis ensartethed i de generelle synspunkter, der lægges til grund ved ordningernes udformning.

Anvendelsesområdet for § 5, stk. 2, med hensyn til personer med tidligere relevant beskæftigelse/erhvervserfaring har sammenhæng med bestemmelsen i udkastets § 23 om begrænsning i adgangen til at ansætte unge under 18 år uden uddannelsesaftale. På områder, hvor hovedreglen i § 23, stk. 1, jfr. stk. 2, er gældende, vil det være vanskeligt for unge at opfylde den beskæftigelsesmæssige forudsætning i § 5, stk. 2, før de er omkring 19 år. Har det faglige udvalg derimod benyttet sig af adgangen i § 23, stk. 5, til for et område, f.eks. et nyt uddannelsesområde, at meddele en generel dispensation fra § 23, stk. 1, jfr. stk. 2, vil nogle unge allerede i f.eks. 17-18 års-alderen kunne have erhvervet en så forholdsvis solid erhvervserfaring, at de ikke bør stilles ringere end dem, der efter f.eks. ½ års praktiktid i henhold til § 5, stk. 1, nr. 2 (med grundlag i en uddannelsesaftale), har adgang til 20 ugers basisundervisning.

3 medlemmer af flertallet (Peter Grünbaum, Hanna Holm og Arne Højsteen) finder i konsekvens af deres stilling til § 23, jfr. nedenfor side 266, at § 5, stk. 2, nr. 1, vil få et noget videre anvendelsesområde, end forudsat af de øvrige medlemmer af flertallet, og at bestemmelsen derfor vil indebære en adgangsmulighed, der i alt væsentligt bliver sideordnet med de muligheder, der er fastsat i § 5, stk. 1, nr. 1 og 2, hvilket de pågældende medlemmer finder ønskeligt.

Efter bestemmelsen i stk. 3, kan basisundervisningen efter stk. 1, nr. 1, d.v.s. basisundervisningen på 40 uger på skole, tilrettelægges således, at 2. halvdel af undervisningstiden kan benyttes som basisundervisning for de elever, der har påbegyndt deres uddannelse med praktikophold efter stk. 1, nr. 2 (og som kun skal have 20 ugers basisundervisning på skole). Der etableres da, hvad der kan betegnes som en påstigningsordning. Det er klart, at en sådan ordning vil indeholde betydelige ressourcemæssige fordele. Der kan næppe generelt tages stilling til, om en sådan ordning er pædagogisk

forsvarlig, eller om pædagogiske hensyn tilsiger, at basisundervisningen efter stk. 1, nr. 2, får sit selvstændige indhold. Efter udkastet er den omtalte påstigningsordning derfor ikke foreslået gjort obligatorisk.

Stk. 4 indeholder en bestemmelse, hvorefter undervisningsministeren efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg og initiativ- og koordinationsudvalg med hensyn til uddannelser, hvor særlige forhold gør sig gældende, kan bestemme, at uddannelsen kun kan indledes med den ene af de to basisuddannelser, der er nævnt i stk. 1.

Flertallet forudsætter, at denne bestemmelse får et meget snævert anvendelsesområde, jfr. formuleringen "hvor særlige forhold gør sig gældende". Flertallet finder imidlertid ikke, at der kan bortses fra, at det i forbindelse med etablering af en ny uddannelse vil blive fundet rigtigt i en indkøringsperiode kun at anvende den ene basisuddannelse. Også meget små uddannelser vil kunne rejse spørgsmål om, hvorvidt det er rigtigt at relatere dem til to indgangsveje; det må dog her ved bemærkes, at udvalget forudsætter, at de nuværende små uddannelser typisk nedlægges/integreres som specialer i bredere uddannelser. Endelig kan der ikke bortses fra, at visse uddannelser efter deres art kun kan gennemføres på tilfredsstillende måde, hvis de forbindes med én af de to basisuddannelser; dette kan muligvis gælde visse uddannelser på social- og sundhedsområdet og nogle af de uddannelser, der nu falder inden for kategorien grundlæggende teknikeruddannelser.

Til § 6

Efter stk. 1 fastlægges basisuddannelserne for hvert hovederhvervsområde efter indstilling fra vedkommende initiativ- og koordineringsudvalg, jfr. herved § 2 og §§ 49-50 og bemærkningerne hertil. Der sigtes herved til mål og rammer for uddannelsernes indhold og for så vidt angår § 5, stk. 1, nr. 2, også til praktiktidens varighed (der kan variere fra uddannelse til uddannelse) og til skoletidens længde (for så

vidt der undtagelsesvis måtte blive spørgsmål om at fastsætte den til mere end 20 uger). For så vidt angår praktikuddannelsernes indhold forudsættes lovudkastets almindelige regler herom at finde anvendelse.

I stk. 2 fastslås i 2. pkt. det efter flertallets opfattelse helt selvfølgelig, at en afsluttet erhvervsuddannelse skal give eleverne samme erhvervskompetence og videreuddannelseskompetence, uanset hvilken af de to basisuddannelser de har gennemført.

Bestemmelsen i stk. 2, 1. pkt., vedrører det vanskeligere spørgsmål om de 2 basiselevgruppers position efter basisuddannelsens afslutning. Efter bestemmelsen skal basisuddannelsen efter § 5, stk. 1, nr. 2 (praktikophold i henhold til uddannelsesaftale og mindst 20 ugers skole) så vidt muligt tilrettelægges således, at den giver samme forudsætninger som uddannelsen efter § 5, stk. 1, nr. 1 (40 ugers basisundervisning) for fortsat uddannelse.

Den pågældende elevgruppe er karakteriseret ved, at den på den ene side ikke har haft 1. halvdel af et fuldt basisår, men på den anden side har en virksomhedserfaring.

Det nævnte problem har i og for sig to sider:

På den ene side er det klart, at bestemmelsen indeholder særlige krav til skolen om en indsats, der kan bringe de elever, der kun får 20 ugers basisundervisning på skole, på niveau med dem, der får 40 ugers basisundervisning. Der er tale om krav - foruden til pædagogisk metode - til undervisningsindholdet, og det vil navnlig sige krav vedrørende udbud af valgfag og vedrørende vejledning om formålstjenlige valg blandt disse fag.

På den anden side er det nærmere forhold mellem basisundervisningen på 40 uger og basisundervisningen på 20 uger relevant for det her omtalte problem. Det er en selvfølge, at der

ikke er noget spørgsmål om at udvande det fulde basisår for derved at gøre det lettere at bringe de 2 basiselev-grupper på lige fod efter basisuddannelsen. Men der er grund til at pege på, at forslaget om de to nævnte basisuddannelser ved siden af hinanden bygger på en forudsætning om en delvis ækvivalens mellem det, eleverne med 40 ugers basisundervisning lærer på skole det første halve år, og det eleverne med den anden basisuddannelse lærer under praktikopholdet i virksomheden: Dette gælder værkstedstræning, arbejdspladsfunktion m. v.

Denne ækvivalens øges, hvis den 1. halvdel af de 40 ugers basisundervisning ændres (på de tekniske skoler) på nogen af de punkter, hvor en ændring af helt andre grunde - for at øge motivationen og begrænse frafaldet - bør overvejes; forøgelse af undervisningens praktiske orientering (i metode og indhold), øget inddragelse af lokalområdets virksomheder, jfr. udkastets § 7, stk. 2, en vis begrænsning i undervisningen i "almene fag" (mod en styrkelse af denne undervisning i det senere undervisningsforløb) og styrkelse af vejledningsarbejdet.

For så vidt en elev efter gennemførelse af basisuddannelsen efter § 5, stk. 1, nr. 2 (praktik og 20 ugers basisundervisning) ikke skønnes at have erhvervet det fornødne grundlag for fortsat uddannelse og dermed for i realiteten at opnå den ligeværdige erhvervs- og videreuddannelseskompetence ved uddannelsens afslutning, som § 6, stk. 2, 2. pkt., kræver, skal eleven i det fortsatte uddannelsesforløb støttes, dels gennem særlig vejledning om relevante valgfag, dels ved tilbud om supplerende undervisning; den fornødne hjemmel til sådan undervisning findes i udkastets § 30.

Et særligt problem vedrørende ligestilling af de to grupper for gennemførelse af basisuddannelse foreligger med hensyn til de rene skoleuddannelser, herunder uddannelsen til højere handelseksamen (hhx) og forsøgsuddannelsen til højere teknisk eksamen (htx).

Efter de gældende almindelige regler om højere teknisk eksamen giver kun en efg-basisuddannelse (på 1 år), men hverken en delvis eller en fuldstændig lærlingeuddannelse, almindelig adgang til htx.

Efter reglerne om højere handelseksamen giver både den 1-årige efg-basisuddannelse inden for handels- og kontorområdet og handelsmedhjælpereksamen adgang til hhx-uddannelsen. Elever med handelsmedhjælpereksamen vil dog ofte i praksis ikke være kvalificerede til optagelse.

Efter flertallets opfattelse må målsætningen være, at begge indgangsveje både formelt og reelt kan føre frem også til disse uddannelser. Specielt vedrørende forholdet mellem handelsmedhjælpereksamen og højere handelseksamen går flertallet ud fra, at den styrkelse af skoledelen i handelsmedhjælpereksamen, som i sig selv synes ønskelig, og som kan rummes inden for lovudkastets § 5, stk. 1, nr. 2, jfr. bemærkningerne herom ovenfor, vil kunne danne grundlag for overvejelse af en ordning, hvorefter en basisuddannelse på handels- og kontorområdet efter § 5, stk. 1, nr. 2 (en handelsmedhjælpereksamen med noget større skoleindhold) kan være et mere reelt tilbud om adgang til højere handelseksamen.

Bestemmelsen i stk. 3 indeholder hjemmel for, at der i den sidste halvdel af basisundervisningen på 40 uger og i hele basisundervisningen efter § 5, stk. 1, nr. 2 (på 20 uger) kan foretages en liniedeling vedrørende den retningsfagligt orienterede undervisning. Dette svarer til, hvad der er sket på alle de nuværende tekniske hovederhvervsområder, bortsat fra landtransportområdet.

Det fastslås imidlertid, at de enkelte linier skal dække brede erhvervsområder, at elevers liniefag i almindelighed ikke må begrænse deres uddannelsesvalg inden for hovederhvervsområdet gruppering af uddannelser, og at der kan gennemføres supplerende kurser med henblik på at lette uddannelsesvalg, som indebærer lineskift.

Efter stk. 4 kan der efter indstilling fra vedkommende faglige udvalg tilrettelægges supplerende kurser med henblik på, at elever, der har gennemført en basisuddannelse, kan vælge en uddannelse, der er knyttet til en anden basisuddannelse.

Dette svarer til den nuværende ordning vedrørende efg-mureruddannelsen, hvortil der dels er adgang fra basisuddannelsen på bygge- og anlægsområdet, dels fra alle andre basisuddannelser, når disse suppleres med et overgangskursus.

I tilknytning til forslaget til bestemmelserne i §§ 5-6 og de ovenfor anførte bemærkninger hertil henviser

Anker Christoffersen, Niels-Jørgen Hilstrøm, John Højlund Olsen, Vilhelm Pedersen, Jens Henning Ravnsmed og Ole Mørch Thor til deres generelle udtalelse, s. 344 ff og

Lise Skanting til sin udtalelse, s. 350 ff.

Til forslag II (mindretallets forslag)

Til § 5

Der foreslås en enhedsuddannelse med to adgangsveje, der hver for sig har en varighed af indtil et år. Når eleverne har gennemgået den samlede faglige uddannelse, skal de have samme faglige og studiemæssige kompetence, uanset hvilken vej de har valgt.

Dette indebærer, at de 20 ugers basisuddannelse, der på de tekniske områder udgør det væsentlige element i den første adgangsvej, modsvares af skoleophold i det andet uddannelsesforløb. Disse skoleophold forudsættes at indeholde faglige og

almene elementer, der pædagogisk og strukturelt er afpasset efter, at erhvervsvalget er truffet. Skoleopholdene forudsættes imidlertid at være så brede og så fagligt kvalificerende, at der er ligeværdighed mellem de to adgangsveje.

En afgørende forudsætning for tilrettelæggelsen af to adgangsveje er, at en del unge - i hvert fald i begyndelsen af uddannelsen - i højere grad motiveres af og indlærer gennem ophold i en virksomhed end gennem skoleophold. Sigtet er at få en større del af de unge end hidtil til at tage en faglig uddannelse.

Skoleopholdene tilrettelægges og indplaceres på grundlag af en indstilling fra vedkommende faglige udvalg efter indhentet udtalelse fra initiativ- og koordineringsudvalget - der er ansvarligt for hovedområdet basisuddannelse - således at den

i

Baggrunden for, at der i det tekniske område foreslås et 20 ugers forløb som et væsentligt indgangsmodul, må ses i sammenhæng med, at den efterfølgende uddannelse forudsættes at indeholde mere skolegang end hidtil kendt i tilsvarende afsnit af lærlinge- og efg-uddannelserne. Et væsentligt synspunkt er, at skoleopholdene hermed kan fordeles pædagogisk mere hensigtsmæssigt over det samlede uddannelsesforløb. Der forudsættes ikke et samlet reduceret skoleelement. Der er primært tale om omdisponering af de offentlige ressourcer. Forslaget medfører, at arbejdsgiveren kommer til at betale løn i en større del af skoleopholdene end hidtil - altså øgede lønudgifter i det samlede uddannelsesforløb.

1

Forholdene inden for de forskellige områder er imidlertid forskellige og vil muligvis i de kommende år udvikle sig på måder, der i øjeblikket vanskeligt kan overskues. Det overlades derfor til de faglige udvalg at indstille kun at benytte den ene adgangsvej. For små fag - og for nye fag - kan dette være nødvendigt for overhovedet at kunne få etableret en uddannelse.

Inden for kontor- og handelsområdet er det eksisterende basisår inden for efg-lovens rammer bredt accepteret som en adgangsvej, der er særdeles hensigtsmæssig for de unge, der vælger sig ind på denne uddannelse. For så vidt angår de unge, der påbegynder deres uddannelse på basis af en kontrakt, vil det være nødvendigt efter de faglige udvalgs nærmere indstilling at styrke de skolemæssige dele af uddannelserne i det samlede uddannelsesforløb, således at de unge når op på samme erhvervs- og studiekompetenceniveau som dem, der vælger den første adgangsvej.

Mindretallet ønsker at tage afstand fra de af 10 medlemmer af flertallet anførte ræsonnementer og konklusioner om elevernes økonomiske forhold i de to adgangsveje. Der sigtes specielt til, at disse 10 medlemmer anfører, at de økonomiske vilkår i de to adgangsveje, som flertallet foreslår, bør være ens, d.v.s. at de anbefaler løn i basisåret eller i alt fald halvdelen heraf. Medlemmerne finder, at der ellers ville blive præsenteret en løsningsmodel, som må ventes at forvride mange unges valg, alene fordi den ene løsning ville være økonomisk mere attraktiv end den anden.

Mindretallet vil hertil bemærke følgende:

Det kan i høj grad diskuteres, hvor vigtigt det i det hele taget er, om den enkelte unge vælger den ene eller den anden adgangsvej, når der i udvalget er enighed om, at slutresultatet under alle omstændigheder skal give samme faglige og studiemæssige kompetence. Der er ligeværdighed, og en eventuel "forvridning" af starten er reelt mindre interessant, set fra et uddannelsesmæssigt synspunkt.

Går man imidlertid ind på de 10 medlemmers synspunkt, er mindretallets vurdering, at de økonomiske vilkår i denne fase kun spiller en ringe rolle for de unges valg. Det er andre faktorer, der er langt mere væsentlige - først og fremmest selve det at få en bestemt ønsket praktikplads. At etablere en helt generel ordning af hensyn til de relativt få, der vælger af økonomiske årsager, forekommer ude af proportion med problemets størrelse. De få, der her kan blive tale om, må hjælpes på anden - og mere selektiv - vis.

Det er i øvrigt et tvivlsomt argument - sådan som de 10 medlemmer peger på - at der er tale om en særlig erhvervsrelevant uddannelse. Det er der jo så mange andre uddannelser, der også er.

Mindretallet ønsker som noget meget centralt at pege på, at der i kontraktperioderne er en balance mellem skoletid og praktiktid, der gør det forståeligt og fornuftigt i kollektive overenskomster at aftale løn sådan, at den rækker ind også over skoleperioderne. Forlades denne realitet, indføres særligt gunstige økonomiske vilkår for en bestemt gruppe unge. (Det er i øvrigt ikke indlysende, hvorfor så betalingen holder op, hvis næste skridt er HHX eller HTX).

De 10 medlemmers forslag går i realiteten ud på at instituere en støtteordning for en udvalgt gruppe - en særlig S.U. om man vil - og hente provenuet i produktionen via AER. Alternativt muligvis via ordinære skattemidler? - Under alle omstændigheder et øget skattetryk.

Der er tale om betragtelige beløb, selv om omkostningerne kun kan anslås skønsmæssigt. Men hvis en elevbestand på ca. 35.000 i anden halvdel af basisuddannelsen (20 uger) og en ugentlig løn på i gennemsnit 1.000 kr. lægges til grund, vil udgifterne andrage ca. 700 mio. kr. om året.

Der er således tale i meget væsentlig grad om fordelingspolitiske problemer og holdninger, der reelt ikke har megen sammenhæng med uddannelsespolitik.

Mindretallet tager derfor - af flere grunde - klart afstand fra de 10 medlemmers forslag.

Et medlem af mindretallet (Lars Jørgen Nielsen) ønsker dog ikke at deltage i ovenstående vurderinger af lønsspørgsmål, dels fordi disse bør afhandles mellem arbejdsmarkedets parter, dels fordi vurderingerne sker på basis af flertallets forslag om adgangsveje, som dette medlem ligesom det øvrige mindretal ikke kan tilslutte sig.

Til § 6

Mindretallets forslag til § 6 er konsekvensen af forslaget til § 5. Som det fremgår, forudsætter mindretallet, at de faglige grunduddannelser, uanset hvilken adgangsvej der vælges, fører frem til samme faglige og studiemæssige kompetence. Mindretallet finder, at de faglige udvalg ud fra denne målsætning må tilrettelægge uddannelsesforløbene pædagogisk og fagligt bedst muligt, uden at det forudsættes, at der allerede efter basisuddannelsen bør tilstræbes ens faglig og studiemæssig kompetence. Hensynet til de relativt få, der går ud af kontraktforholdet for at begynde en anden uddannelse, finder mindretallet kan tilgodeses ved et passende tilbud om relevante kurser.

Til kapitel V

(Vekseluddannelser. Skoleuddannelser.)

De grundlæggende erhvervsuddannelser forekommer i dag som dels vekseluddannelser (lærlingeuddannelserne, de almindelige efg-uddannelser og de grundlæggende teknikeruddannelser), dels rene skoleuddannelser (højere handelseksamen (HHX), højere teknisk eksamen (HTX) og edb-assistentuddannelsen, der formelt er en efg-2.dels uddannelse, men reelt fremtræder som en grundlæggende eksamensuddannelse).

Vekseluddannelserne varierer betydeligt med hensyn til fordeling af uddannelsestid og uddannelsesindhold på skole og praktiksted. Med hensyn til grundlæggende teknikeruddannelser er det almindeligt, at der er balance mellem skoletid og praktiktid (dette gælder således uddannelserne til teknisk assistent og laborant), men at uddannelsesindholdets tyngdepunkt ligger i skoleundervisningen. I lærlingeuddannelserne og de almindelige efg- 2.dels-uddannelser er praktiktiden klart længstvarende, men den nærmere sammenhæng mellem skoletidens og praktiktidens undervisningsindhold er meget varie-

rende fra uddannelser, hvor tyngdepunktet klart er virksomhedsuddannelsen med skoleundervisningen som bl.a. teorisupplerende og afrundende, til uddannelser, hvor skoleundervisningen er mere grundlæggende og praktiktiden rutinegivende.

Lovudkastet bygger på forudsætningen om, at de grundlæggende erhvervsuddannelser fortsat som hovedregel skal være vekseluddannelser. Vekseluddannelsessystemet har fundamentale værdier. Praktiktiden kan sikre en konkret praktisk indlæring, en bedre forståelse hos eleven af, hvad uddannelsen fører til, en virkelighedsnærhed i uddannelsen og en forståelse af arbejdspladsorganisation og -funktion. Hertil kommer, at praktiksystemet er en indbygget garanti for en rimelig overensstemmelse mellem uddannelserne og de aktuelle forhold på arbejdsmarkedet og for erhvervslivets nødvendige engagement i uddannelsespolitik og -administration.

På den anden side forudsætter lovudkastet, at der fortsat kan være plads for rene skoleuddannelser.

Til § 7

Bestemmelsen i stk. 1 fastslår vekseluddannelsesprincippet i overensstemmelse med det ovenfor anførte.

Bestemmelsen bygger ved sin formulering på forudsætningen om, at uddannelsen kan omfatte flere praktiksteder. Dette svarer til, hvad der er hjemlet i de gældende regler om de såkaldte kombinationsaftaler i lærlingelovens § 3, stk. 4 (delaftaler) og § 24, stk. 7 (udstationeringsordninger) og i efg-retsbe kendtgørelsens § 8, stk. 2 (delaftaler) og § 8, stk. 3 (udstationeringsordninger).

Der henvises endvidere til lovudkastets §§ 24 og 27 og bemærkningerne hertil.

De gældende regler om kombinationsaftaler har ikke haft større praktisk betydning. Disse regler er navnlig gennemført -

som et led i bestræbelserne på afhjælpning af praktikpladsmangel - med henblik på, at nogle virksomheder, der ikke fuldt ud opfylder forudsætningerne for godkendelse som (ene-)praktiksteder, kan godkendes som praktiksted under den forudsætning, at de suppleres med et andet praktiksted. Når der i lovudkastet peges på praktikuddannelser på flere virksomheder, skal det først og fremmest ses i sammenhæng med det særlige behov herfor, som beror på lovudkastets forudsætning om væsentligt bredere uddannelser end de nuværende.

De faglige udvalg ~~bør~~ derfor efter udvalgets opfattelse virke for en bredere anvendelse end hidtil af kombinationsaftaler (delaftaler og udstationeringsordninger).

Bestemmelsen i stk. 2, hvorefter dele af skoleundervisningen kan foregå på en virksomhed, skal ses i sammenhæng med udvalgets generelle synspunkt, hvorefter samarbejdet mellem skole og lokalsamfundets arbejdsmarked - under det lokale undervisningsudvalgs medvirken, jfr. §§ 53-54 - bør intensiveres og også give sig praktiske udslag i den måde, hvorpå skoleundervisningen gennemføres. Det kommer herved i betragtning, at der - i hvert fald for mange unges vedkommende - er et behov for en særlig indsats med henblik på at gøre undervisningen praktisk orienteret og virkelighedsnær. Det omtalte samarbejde i undervisningssituationen kan gennemføres på flere måder. Praksis med hensyn til anvendelse af gæstelærere fra virksomheder og organisationer kan yderligere udbygges. Det er fundet rigtigt i lovteksten udtrykkeligt at pege på muligheden for - efter aftale med en virksomhed - at forlægge dele af undervisningen, herunder dele af basisundervisningen, til en virksomhed. Også sådanne ordninger kan gennemføres i forskellige former: orienterende virksomhedsbesøg, undervisning i virksomheds lokaler med anvendelse af dele af virksomhedens udstyr og korterevarende praktikarrangementer under skolens ansvar. Denne bestemmelse har en vis lighed med bestemmelsen i den nye teknikerlovs § 8, men er dog væsentligt forskellig herfra. Udkastets § 7, stk. 2, afgiver hjemmel for, at dele af skoleundervisningen kan forlægges til en virksomhed, således

at undervisningen her fortsat sker under skolens ansvar. Teknikerlovens § 8 er langt videregående, idet den indeholder hjemmel til, at skoler kan "henlægge undervisningen" til virksomheder. En så vidtgående regel er ikke acceptabel med hensyn til grunduddannelser, der skal give landsdækkende kompetence.

Udvalget finder grund til at understrege den særlige rolle, der påhviler skolens bestyrelse og de lokale uddannelsesudvalg med hensyn til at formidle ordninger, som dem der er omtalt ovenfor i bemærkningerne til § 7, stk. 2.

Et mindretal (Jens Henning Ravnsmed) foreslår, at § 7, stk. 2, udgår af lovteksten, idet mindretallet som begrundelse herfor anfører: Muligheden for i enkelte tilfælde at gennemføre undervisningen på denne måde kan beskrives i bemærkningerne til lovteksten. Det synes ikke rimeligt, at dette spe-

cielt skal nævnes i loven, da der vil blive tale om enkeltstående tilfælde, som skolen under hensyn til målenes opfyldelse kan gennemføre uden at dette nødvendigvis er specifikt lovfastsat.

Til § 8

Denne bestemmelse giver grundlag for opretholdelse af de nuværende grundlæggende erhvervsuddannelser, der udelukkende består af skoleundervisning, og i og for sig også for udvikling af nye uddannelser af denne karakter.

Som det fremgår af de indledende almindelige bemærkninger til dette kapitel, er det udvalgets principielle opfattelse, at de grundlæggende erhvervsuddannelser som hovedregel ~~bør~~ være vekseluddannelser.

Der kan imidlertid være afgørende grunde til opretholdelse/etablering af rene skoleuddannelser.

Ved etablering af nye uddannelser - navnlig hvis disse er funktionsorienterede (modsat fag- eller brancheorienteret) og vedrører en teknologi, der endnu ikke i væsentligt omfang er indarbejdet i virksomhederne - kan det være umuligt eller meget vanskeligt at fremskaffe praktikpladser. Dette var tilfældet ved etableringen af edb-assistentuddannelsen, der derfor blev oprettet som en - i øvrigt den eneste - rent skolebaserede efg-2.dels uddannelse. Om det er rigtigt fortsat at opretholde denne uddannelse uden virksomhedspraktik er formentlig diskutabelt, men er et spørgsmål, udvalget finder, at det bør falde uden for dets opgave at gå nærmere ind på.

Bestemmelsen tager imidlertid primært sigte på uddannelserne til højere handelseksamen (HHX) og højere teknisk eksamen (HTX), der i væsentlig grad tager sigte på at give eleverne grundlag for videregående uddannelser, og som for så vidt begge har gymnasielignende karakteristika.

Disse uddannelser har et betydeligt omfang. For 1987 regnes i Direktoratet for Erhvervsuddannelsernes udbygningsplan med 7.196 pladser til den 2-årige HHX, 2.200 pladser til den 1-årige HHX og 1.008 pladser til HTX.

Såvel disse uddannelsers principielle forskel fra de øvrige grundlæggende erhvervsuddannelser som deres brede anvendelsesområder taler for at give nærmere regler i loven om uddannelserne, d.v.s. i loven at optage et særligt kapitel om erhvervsorienterede "gymnasieuddannelser" som en parallel til den almindelige gymnasielov. Dette har udvalget da også overvejet, og når resultatet af disse overvejelser er blevet, at udvalget afstår fra at foreslå et sådant detaljeret regelsæt i loven, og i stedet foreslår, at disse regler som hidtil gives i administrativ form, beror det på følgende forhold:

HTX-uddannelsen er en forsøgsuddannelse, der endnu ikke er undergivet endelig evaluering. Væsentlige spørgsmål omkring denne uddannelse er endnu uafklarede. Det gælder således spørgsmålet om uddannelsens erhvervskompetence og spørgsmålet

om en studiekompetence udover teknikumingeniør-uddannelserne og de videregående teknikeruddannelser. Og det er klart, at disse spørgsmål også indebærer uafklarede spørgsmål om uddannelsens struktur og indhold.

HHX-uddannelsen, der er en indarbejdet uddannelse, og som synes at have bred anerkendelse i erhvervslivet, rejser - uanset dette - efter udvalgets opfattelse - nogle spørgsmål, som der kan være grund til at undergive nærmere behandling i det fremtidige rådgivningssystem. Uddannelsens nuværende struktur - typisk en 3-årig skoleuddannelse (1 basisår + 2 HHX-år) og for så vidt en parallel til det almindelige gymnasium - forekommer umiddelbart velbegrundet med henblik på uddannelsernes gymnasielignende funktion som adgangsgivende til videregående uddannelser (på handelshøjskoler, universiteter m.v.). Langt de fleste, der består HHX, går imidlertid en af to andre veje - enten til ansættelse, uden nogen forudgående praktik, direkte i private virksomheder eller offentlige institutioner eller til ansættelse i praktikforhold i en efg-2.dels uddannelse eller en lærlingeuddannelse (på HK-området). Den førstnævnte af disse 2 grupper ville måske have haft udbytte af praktik som led i uddannelsen. Den anden gruppe fungerer i realiteten som en gruppe særligt kvalificerede efg-2.dels-elever, der adskiller sig fra de øvrige efg-elever ved at have en "basisuddannelse" på 3 år i stedet for 1 år. Udvalget betragter det som faldende uden for dets opgave at gå nærmere ind på en revurdering af HHX, men mener at de oven for påpegede forhold illustrerer ønskeligheden af, at en sådan revurdering iværksættes i det fremtidige rådgivningssystem.

På denne baggrund finder udvalget det urigtigt nu at lovfæste HHX-uddannelsens nuværende struktur.

Udvalget foreslår herefter alene, at der i § 8 optages en bestemmelse, der afgiver hjemmel til, dels - som en fravigelse af uddannelsesprincippet i § 7, stk. 1 - uddannelser, der kun består af skoleundervisning, dels - som en fravigelse fra lovens almindelige ordning - uddannelser, der ikke eller kun

tildels tager sigte på at give de uddannelsessøgende en umiddelbar erhvervskompetence, men som udelukkende eller i overvejende grad tager sigte på at give videreuddannelseskompetence (og for så vidt har en gymnasielignende karakter).

Til kapitel VI

(Varighed og struktur.)

Til § 9

Efter denne bestemmelse fastsætter vedkommende faglige udvalg, jfr. nærmere § 52, de enkelte uddannelsers varighed og struktur.

Efter lærlingelovens § 3, stk. 1, bestemmes læretidens varighed principielt i hvert enkelt tilfælde i lærekontrakten. Denne bestemmelse modificeres dog gennem reglen i § 3, stk. 2, hvorefter vedkommende faglige udvalg fastsætter en minimums- og en maksimumslæretid; i praksis fastsættes normalt én fast læretid, eventuelt ledsaget af særregler om en anden læretid for visse kategorier af lærlinge. Såfremt der inden for det faglige udvalg ikke er enighed om læretidens længde, kan et mindretal indanke spørgsmålet for lærlingerådet, som da endeligt afgør spørgsmålet. Læretiden må ikke overstige 4 år; dog kan undervisningsministeren efter udtalelse fra det faglige udvalg og lærlingerådet, hvor faglige hensyn taler derfor, tillade, at læretiden udstrækkes indtil 5 år.

For efg-2.dels-uddannelsernes og de grundlæggende teknikeruddannelseres vedkommende fastsættes praktiktiden for de enkelte uddannelser af undervisningsministeren efter indstilling fra det faglige udvalg/uddannelsesnævnet og erhvervsuddannelsesudvalgene. Efg-loven indeholder hverken minimum eller maksimum for uddannelsernes varighed.

Udvalget har overvejet, om der burde lovfæstes et maksimum, f.eks. 5 år, som i lærlingeloven, og/eller et minimum, f.eks. 3 år, basisuddannelsen iberegnet. Udvalget er imidlertid kom-

met til det resultat, at det er rigtigst at undlade at søge lovbestemmelser om spørgsmålet gennemført. Lovbestemte generelle tidsgrænser vil nødvendigvis blive præget af tilfældighed - fordi de vil savne tilstrækkeligt sagligt grundlag. De enkelte uddannelser afspejler - med hensyn til både omfang og art - vidt forskellige kvalifikationsbehov, og det er disse behov, der bør være bestemmende for de enkelte uddannelsers varighed, herunder varigheden af uddannelsens skoledel. Denne vurdering af varighedsspørgsmålet bør efter udvalgets opfattelse principielt overlades til de faglige udvalg, jfr. stk. 1 og § 52.

I betragtning af, at uddannelserne, som det senere omtales, forudsættes at have større bredde og højere niveau, bl.a. med hensyn til generelle kvalifikationer, end de nuværende uddannelser, og typisk at skulle give grundlag - ikke alene for erhvervskompetence - men også for videreuddannelseskompetence, må det forventes, at uddannelserne i almindelighed ikke vil blive kortere end 3 år, basisuddannelsen iberegnet, og typisk længere.

Også med hensyn til uddannelsernes struktur - d.v.s. fordelingen på og den tidsmæssige placering i uddannelsesforløbet af praktik og skole - gælder det, at spørgsmålet, af samme grunde som anført ovenfor, er uegnet til lovregulering, men må afgøres af de faglige udvalg, jfr. § 52, i de enkelte uddannelsers uddannelsesregler. Det ovenfor anførte om de fremtidige uddannelsers større bredde og højere niveau vil for nogle uddannelsers vedkommende kunne tilsige længerevarende skoledele end de nuværende.

Reglen i stk. 2, hvorefter der i uddannelsesreglerne kan fastsættes bestemmelser, hvorefter personer med særlige uddannelsesmæssige eller beskæftigelsesmæssige forudsætninger for den pågældende uddannelse skal have afkortning af uddannelsestiden, herunder i skoleundervisningstiden, modsvarer den gældende ordning, hvorefter flere faglige udvalg har

fastsat afkortede uddannelsestider for nærmere angivne kategorier af uddannelsessøgende.

Også individuelle forhold, som ikke omfattes af de generelle, obligatoriske afkortningsregler, der måtte blive fastsat med hjemmel i § 9, stk. 2, bør kunne føre til afkortning. Herom henvises til §§ 37 og 39 og bemærkningerne hertil.

Til § 10

Ifølge udvalgets kommissorium skal udvalget "overveje gennemførelse af en uddannelsesstruktur med forholdsvis brede uddannelser, der på den ene side åbner mulighed for afstigning med erhvervskompetence efter et vist forløb, og på den anden side åbner mulighed for uddannelsens fortsættelse eller genoptagelse i forskellige videregående trin, herunder eventuelt i forbindelse med nærmere specialisering."

I stk. 1 fastslås, at de enkelte uddannelser skal søges tilrettelagt med en betydelig bredde i arbejdsområde og funktion.

Formålene med bredde-kravene er to: For det første vil den større bredde i uddannelserne betyde flere varierede beskæftigelsesmuligheder. Virksomhederne vil få større omstillingsmuligheder under bibeholdelse af de ansatte medarbejdere, og de uddannede vil være bedre beskyttede mod arbejdsløshed og få grundlag for større mobilitet på arbejdsmarkedet. For det andet er bredde i uddannelsen relevant for videreuddannelsesmuligheder. - Disse to hensyn må tages i betragtning som medbestemmende for, hvor bred den enkelte uddannelse bør være, og må samtidig afvejes over for hensynet til, at den enkelte uddannelse kan få den nødvendige dybde, som på én gang er beskæftigelsesrelevant og relevant for oplevelsen af faglig identitet. Forholdet mellem bredde og dybde er ikke så modsætningsfyldt, som det umiddelbart kan forekomme. Dybde i uddannelsen betyder jævnlig tilegnelse af nogle metodiske færdigheder, som er relevant på et bredere felt, og indebærer

for så vidt en funktionel bredde, jfr. i øvrigt heroin nedenfor.

I bestemmelsen sondres mellem arbejdsområde-bredde og funktions-bredde, begge breddekrav skal søges opfyldt. De flyder i nogen grad over i hinanden.

Kravet om, at uddannelsen skal være bred med hensyn til arbejdsområde er vendt imod de forholdsvis mange af de nuværende uddannelser, som er meget smalle i den forstand, at det modsvarende beskæftigelsesområde er snævert, og som derfor også har meget få uddannelsessøgende. Snæverheden i mange uddannelser er naturligvis modstykket til det nuværende meget store - og utvivlsomt alt for store - antal af uddannelser. Som omtalt i betænkningens kap. 2 og bilag 1, s. 412, eksisterer der på det tekniske område (efg- og lærlingeuddannelser) 55 rene lærlingeuddannelser, 64 rene efg-2.dels-uddannelser og 54 uddannelser, der kan gennemføres både som lærlinge- og efg- uddannelser. Af disse i alt 173 uddannelser (efg-uddannelser og lærlingeuddannelser, er regnet som én uddannelse på uddannelsesområder, hvor begge forekommer) har ca. 80 en årlig tilgang på mindre end 15, og en stor andel af disse uddannelser har langt mindre tilgang. På handels- og kontorområdet har butiksuuddannelsen en opdeling i 46 brancher (kun butiksassistentuddannelsen har en generel karakter), en gros-handelsuddannelsen en opdeling på 58 og kontoruddannelsen 12.

Udvalget skønner, at der kan og bør ske en radikal reduktion af det samlede uddannelsesantal gennem fastlæggelse af brede re uddannelser, hvori de smalleste uddannelser kan integreres, eventuelt som specialer i en i øvrigt bred uddannelse.

Med kravet om bredde i funktion sigtes til et krav om, at der ved de enkelte uddannelsers fastlæggelse skal lægges vægt på sådanne generelle arbejdsfunktioner m.v. (teknologi, materialer) og sådanne mere almene kvalifikationer, som er relevante også uden for det beskæftigelsesområde, uddannelserne primært

tager sigte på; spørgsmålet om funktionsbredde behandles mere indgående i bemærkninger til § 13.

I forbindelse hermed henvises til betænkning nr. 1074/1986 om ingeniør- og teknikeruddannelsernes fremtid ("teknikerbetænkningen"), s. 61, hvor det anføres:

".... Blandt problemerne i dag er, at nogle af de enkelte faglige uddannelser har vist sig at være vanskelige til at omstille sig, og at der særligt for visse efg- og lærlingeuddannelser gennem en længere årrække har været en udvikling henimod, at de enkelte uddannelser er blevet stadigt mere specialiserede, hvilket er gået ud over fleksibiliteten og bredden. Der er nu i undervisningsministeriet igangsat en række initiativer for at løse disse problemer.

Hvis det lykkes at omlægge de grundlæggende faglige uddannelser, således at disse problemer bliver mindre (og efteruddannelsesmulighederne er gode), betyder det ikke, at der ikke bliver behov for mange flere teknikere, men blot at stigningen i behovet bliver lidt mindre voldsom.

For det andet er grundlæggende faglige uddannelser i dag rekrutteringsvejen til langt de fleste teknikeruddannelser, og de danner også rekrutteringsbasis for omkring 40 pct. af teknikumingeniørerne.

Der er stor forskel på, hvor mange fra de forskellige grunduddannelser der går ind i fortsat uddannelse."

Efter bestemmelsen i stk. 2 kan uddannelserne tilrettelægges således, at eleverne på et eller flere tidspunkter inden udløbet af det almindelige uddannelsesforløb kan afbryde dette med en afsluttet uddannelse - og dermed en vis erhvervskompetence - og senere genoptage uddannelsen i det almindelige forløb. Bestemmelsen svarer til efg-lovens § 3, stk. 3, hvor efter "uddannelserne opbygges således, at de kan forlades på passende trin med erhvervskompetence, og således, at uddannelserne senere kan fortsættes". Uanset at denne bestemmelse - modsat lovudkastets § 10, stk. 2 - er formuleret som en obligatorisk regel om trindeling, er meget få trindelingsordninger gennemført, og væsentlige trindelingsbestræbelser (navnlig med hensyn til maskinarbejderuddannelsen) er mislykkedes; der henvises herom til bilag 1, s. 413.

Bade efg-lovens § 3, stk. 3, og lovudkastets § 10, stk. 2, bygger på forudsætningen om, at en uddannelse har et normalforløb, herunder en normallængde, og hjemler mulighed for afstigning - med en vis erhvervskompetence - efter en "deluddannelse". Når efg-lovens § 3, stk. 3, har været uden væsentlig betydning, beror det antagelig på, at de unge, når de først er kommet et godt stykke ind i en uddannelse, ønsker at gennemføre den fulde "normaluddannelse", og ikke at "stige af" efter en deluddannelse.

Udvalget har fundet det principielt rigtigt - ved § 10, stk. 2 - at opretholde en regel, der tildels svarer til efg-lovens § 3, stk. 3, men finder på grundlag af de nævnte erfaringer ikke, at det kan forventes, at bestemmelsen vil få noget stort anvendelsesområde.

På den anden side finder udvalget, at trindelingsmuligheden er rigtig, og foreslår ved bestemmelsen i stk. 3 så at sige (også) at angribe spørgsmålet fra den anden side. Stk. 3 bygger på forudsætningen om, at der for elever, der har gennemført det normale uddannelsesforløb, kan være et behov for at udbygge uddannelsen med tillægsmoduler. Trindeling foreslås med andre ord etableret gennem en overbygning på normaluddannelsen.

Tillægsmodulerne, der kan tages i umiddelbar fortsættelse af normalforløbet eller senere, kan i og for sig godt karakteriseres som en form for videreuddannelse. Men de er principielt forskellige fra den videreuddannelse, der sker ved efteruddannelseskurser efter arbejdsmarkedsuddannelses-loven . De forudsættes typisk at være mere omfattende end efteruddannelseskurser og i øvrigt - ligesom normaluddannelserne - at omfatte både skoleundervisning og praktik (idet de forudsættes i det hele at være undergivet lovudkastets uddannelsesregler). De skal føre frem til en selvstændig, afsluttende faglig uddannelse på et højere niveau eller med en større bredde end normaluddannelsen, og for så vidt danne grundlag for en ny vidererækkende erhvervskompetence.

Tillægsmodulerne kan benyttes til 3 forskellige formål, der dog næppe i praksis altid lader sig skarpt adskille:

Tillægsmodulet kan benyttes til en yderligere specialisering af normaluddannelsen; efter udkastets § 14 skal der i almindelighed indgå en specialisering i "normalforløbet"; et tillægsmodul kan benyttes til yderligere udbygning af normalforløbets speciale eller - formentlig mere praktisk - til valg af et yderligere speciale.

Tillægsmoduler kan benyttes til (anden) uddybning af "normaluddannelsen", d.v.s. til at give uddannelsen et fagligt løft, f.eks. med hensyn til ny teknologi.

Når tillægsmodulerne benyttes som anført ovenfor, fører de til, hvad der kan betegnes som en "faglærthed" på et højere niveau, der på den ene side rækker videre end efteruddannelseskurser efter arbejdsmarkedsuddannelsesloven, og på den anden side er forskellig fra den yderligere faglige kvalificering, der opnås ved de rent skolebaserede 1-1½ årige videregående teknikeruddannelser. Der er grund til at understrege, at tillægsmoduler ikke må blive forudsætninger for adgang til de videregående teknikeruddannelser; det er efter udvalgets opfattelse rigtigt at fastholde princippet om, at normaluddannelserne skal give både erhvervs- og videreuddannelseskompetence.

Tillægsmodulerne kan endelig benyttes til at gøre uddannelserne bredere, således at de dækker et bredere beskæftigelsesområde. Tillægsmodulerne kan på denne måde få en vigtig funktion i retning af at give grundlag for større fleksibilitet og mobilitet - til gavn for såvel den uddannede som virksomhederne.

Denne sidstnævnte tillægsmodul-situation er tildels en parallel til det, der sker under den gældende ordning, og som naturligtvis også vil ske i fremtiden, når en person, der har én uddannelse, supplerer denne med en anden, der delvist har

indhold sammenfaldende med den første. Med hensyn til sådanne tilfælde er det naturligvis - både ud fra praktiske uddannelsesmæssige hensyn og af ressourcemæssige grunde - vigtigt, at de to uddannelser er tilrettelagt således, at der er fælles undervisning for så vidt angår det fælles uddannelsesindhold, og således at den ene uddannelse kan suppleres med den anden uden fornyet gennemgang af den fælles del, samt med sådan afkortning i uddannelsestiden, herunder skoletiden, som den først gennemførte uddannelse begrundes, jfr. herved udkastets § 9, stk. 2, og § 37.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om de tillægsmodul-søgendes aflønning og konkluderet, at denne - ligesom for andre elever - må bero på overenskomster og aftaler, samt AER-ordningen. Spørgsmålet aktualiseres i særlig grad i de tilfælde, hvor tillægsmodulet tages nogen tid - f.eks. 3-4 år - efter normaluddannelsens afslutning. I tillægsmodulets praktiktid vil der da formentlig typisk blive betalt løn svarende til faglært arbejder-løn; den pågældende har jo normaluddannelsen. I skoletiden skal der naturligvis betales den for skoletiden aftalte, overenskomstmæssige løn med refusion til arbejdsgiveren/praktikvirksomheden efter AER-ordningens satser, der eventuelt kan gradueres med særligt henblik på tillægsmodul-situationen.

Til kapitel VII

(Indholdet af uddannelserne)

Dette kapitel omfatter uddannelsernes indhold og er opdelt i fire underafsnit: Almindelige bestemmelser (A), skoleundervisningen (B), praktikuddannelsen (C) og bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver (D).

Medmindre andet udtrykkeligt er anført i kapitlets bestemmelser eller klart fremgår af sammenhængen, gælder kapitlets

regler både for basisuddannelser og for de enkelte uddannelser, herunder tillægsmoduler efter § 10, stk. 3.

Til afsnit A
(Almindelige bestemmelser)

Til § 11

I stk. 1 angives de hovedhensyn, der skal være bestemmende for uddannelsernes indhold, ligesom de er bestemmende for uddannelsernes varighed og struktur, herunder deres bredde, jfr. § 10, stk. 1. Hovedhensynene angives dels ved en generel henvisning til formålsbestemmelsen i § 1, stk. 2, dels ved en særlig fremhævelse af de to hovedhensyn til erhvervskompetencen og videreuddannelseskompetencen.

1) Det er en selvfølge, at uddannelsernes indhold skal "tilrettelægges med henblik på at sikre elevernes kvalifikationer til beskæftigelse" på de områder af arbejdsmarkedet, som uddannelsen modsvarer.

Det er - som det fremgår af betænkningens kap. 5, smh. med kap. 4 - udvalgets opfattelse, at det i hvert fald for flere af de nuværende uddannelser gælder, at der er behov for at løfte deres niveau, med hensyn til teknologi og almene kvalifikationer, herunder kvalifikationer, der rækker ud over det faglige i snævrere forstand. Dette indebærer øgede krav til både skoleundervisning - udstyr og lærerkvalifikationer - og praktikuddannelsen. Det er naturligvis den principielle målsætning, at uddannelserne skal være ajour og helst "på forkant" af udviklingen med hensyn til teknologi (og materialer) og arbejdsorganisation på arbejdspladserne. Og forventede udviklinger i disse henseender må tages i betragtning ved uddannelsesindholdets fastlæggelse. Uddannelserne skal være beskæftigelsesgrundlag (typisk) 3-4 år efter deres begyndelse og en årrække frem. På den anden side må det erkendes, at teknologiudvikling m.v. foregår med en sådan hast, at eleverne ikke kan lære alt det, de faktisk får brug for i en overskuelig fremtid i den til uddannelsen svarende beskæftigelse; hertil kommer, at mange utvivlsomt fortsat vil få "skæve" beskæftigelser, d.v.s. beskæftigelse der kun delvis modsvarer

deres uddannelse. Det er på denne baggrund af afgørende betydning, at der ved uddannelsesindholdets fastlæggelse, lægges vægt på - ikke alene indlæring af umiddelbart anvendelige færdigheder - men på arbejds- og studiemetoder, arbejdspladsfunktioner m.v., der dels øger omstillingsevne, dels giver grundlag for deltagelse i senere læreprocesser - det være sig ved egen indsats eller ved deltagelse i videreuddannelse.

Der henvises i øvrigt til de udførlige bemærkninger til § 13 om skoleundervisning.

2) Udvalget har fundet det vigtigt at fremhæve, at uddannelsesindholdet også skal "tilrettelægges——under hensyn til mulighederne for anvendelse af uddannelserne som grundlag for videreuddannelse, herunder som adgangsveje til videregående uddannelser."

Med udtrykket "videregående uddannelser" sigtes navnlig til korte videregående uddannelser (KVU'er) på handelsskoler, jfr. bekendtgørelse nr. 729 af 28. december 1982, visse handelshøjskoleuddannelser, videregående teknikeruddannelser, jfr. nu teknikerloven af 1987, og - via adgangskursus - teknikumingeniøruddannelserne.

Efter den nævnte bestemmelse om korte videregående uddannelser på handelsskoler, § 3, stk. 2, skal en ansøger for at blive optaget, enten a) have bestået højere handelseksamen eller b) have gennemført en faglig uddannelse inden for handels- og kontorområdet eller c) have anden uddannelsesmæssig baggrund, som efter skolens skøn må antages at gøre det muligt for ansøgeren at gennemføre den videregående uddannelse med fuldt udbytte på normal tid.

Som det ses, har ikke alene ansøgere med højere handelseksamen, men også ansøgere med en ordinær faglige uddannelse - efg-uddannelse eller lærlingeuddannelse - på handels- og kontorområdet (og visse andre, jfr. pkt. c) ovenfor) adgang til de omtalte videregående uddannelser. Efter bekendtgørelsens §

3, stk. 3, kan der dog i bestemmelser for de enkelte uddannelser (på den enkelte handelsskole) fastsættes krav, dels til forudgående relevant erhvervsbeskæftigelse, dels til yderligere teoretiske forkundskaber, dog kun sådanne teoretiske forkundskaber, som kan erhverves ved enkeltfagskurser på handelsskolerne. Der er grund til at fremhæve, at ansøgere med efg-uddannelse lettere end ansøgere med lærlingeuddannelse vil kunne opfylde de omtalte teoretiske forudsætninger - uden enkeltfagskurser.

Med hensyn til kompetence til videreuddannelse på handelshøjskole gælder, at der allerede fra et tidligt tidspunkt har været tradition for, at handelshøjskolerne har rekrutteret handelsskolernes elever. Der har været (og er) en hensigtsmæssig vertikal sammenhæng mellem handelsskolernes og handelshøjskolernes uddannelser. Dette betyder, at handelsskolernes elever efter kursus til højere handelseksamen har en generel studiekompetence og - i henseende til handelshøjskolerne - en speciel studiekompetence. Elever, der har gennemført en erhvervsfaglig grunduddannelse inden for handels- og kontorområdet kan med ganske få enkeltfagsprøver på HH-niveau opnå studiekompetence på handelshøjskolerne.

Med hensyn til de videregående teknikeruddannelser bestemmer § 1, stk. 1, i den nye teknikerlov (nr. 232 af 22. april 1987), der træder i kraft den 1. august 1987, at "undervisningsministeren tilrettelægger videregående teknikeruddannelser, der bygger på de grundlæggende faglige uddannelser ...". Efter § 2, stk. 2, fastsætter undervisningsministeren imidlertid "närmere regler om adgangen til de videregående teknikeruddannelser .." - en regel, der skal ses i sammenhæng med § 1, stk. 2, hvorefter "undervisningsministeren tilrettelægger tekniker- og ingeniørforkurser for uddannelsessøgende, som ikke umiddelbart har adgang til uddannelserne". Dette forkursusbegreb (TIF-kurser) dækker bl.a. de etablerede enkeltfagskurser og værkstedskurser, jfr. betænkningens bilag 1, underbilag 19.

I bemærkningerne til forslaget til teknikerloven anføres bl.a.:

"Hovedadgangsvejen til teknikeruddannelserne skal fortsat gå gennem relevante grundlæggende faglige uddannelser (efg-uddannelser, lærlingeuddannelser eller grundlæggende teknikeruddannelser) og højere teknisk eksamen (htx). At grunduddannelsen skal være relevant sigter på, at de enkelte teknikeruddannelser bygger på bestemte faglige og teoretiske forudsætninger. Tilsvarende gælder studerende med htx. Det forudsættes, at denne adgangsvej gøres bredest mulig, dvs. at der til de enkelte teknikeruddannelser gives adgang fra flest mulige grundlæggende uddannelser.

Da behovet for teknikere ikke fuldt ud kan forventes dækket ved øget adgang ad denne vej, vil det være nødvendigt at udbygge og synliggøre adgangsmulighederne for andre grupper.

Der er behov for at give den enkelte, som ikke har gennemført en umiddelbart adgangsgivende uddannelse, en faglig og teoretisk suppleringskursus. Der kan f.eks. være tale om efg-uddannelser, lærlingeuddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser, som ikke har umiddelbar tilknytning til den enkelte teknikeruddannelse, om studentereksamen samt om specialarbejderuddannelser og etatsuddannelser m.v.

På tilsvarende måde er der behov for at styrke adgangsmulighederne til ingeniøruddannelserne, herunder navnlig til teknika.

Det forudsættes, at TIF tillige kan være et tilbud til uddannelsessøgende, som vel opfylder de formelle adgangsbetingelser, men som reelt har behov for suppleringskursus eller ajourføring af den adgangsgivende grunduddannelse, før de begynder på den videregående uddannelse.

Tilbudene sammensættes af elementer fra de adgangsgivende uddannelser svarende til de nuværende værkstedskurser, enkeltfagstilbud, gymnasiale suppleringskurser og adgangskurser til teknikum m.v. og kombinationer heraf."

Spørgsmålet om, i hvilket omfang grundlæggende erhvervsuddannelser efter den gældende ordning er adgangsgivende til videregående teknikeruddannelser, er belyst i bilag 1, kapitel VI, med underbilag 27. Som det omtales dér, giver uddannelser inden for jern- og metalområdet og bygge- og anlægsområdet i forholdsvis vidt omfang adgang til videregående teknikeruddannelser, herunder de antalsmæssigt store teknikeruddannelser til byggetekniker, maskintekniker og elektroniktekniker. For de andre hovederhvervsområders vedkommende er muligheder-

ne for videregående teknikeruddannelser forholdsvis begrænsede. Lærlingeuddannelserne giver ikke adgang til teknikeruddannelser i samme omfang som efg-uddannelser; vel er de to uddannelser som udgangspunkt ligestillede i den nævnte henseende, men reglerne om de videregående teknikeruddannelser stiller jævnligt krav om almene kundskaber svarende til en efg-uddannelse. De grundlæggende teknikeruddannelser giver i almindelighed - men jævnligt under den forudsætning, at de suppleres med praktisk erfaring - adgang til videregående teknikeruddannelser.

Betænkning nr. 1074/1986 om ingeniør- og teknikeruddannelsernes fremtid indeholder, s. 61 ff, nogle vurderinger af de grundlæggende erhvervsuddannelser som adgangsveje til de videregående teknikeruddannelser.

Bl.a. anføres, s. 62-64:

"At så relativt få går videre fra en faglært uddannelse er i sig selv både forklarligt og forståeligt nok, og noget tilsvarende gælder en række af de grundlæggende teknikeruddannelser. Grunduddannelsen har for mange hele tiden været målet, og de har heller ikke fået noget ønske om at komme videre. Men i en tid, hvor der vil være et stigende behov for teknikere og ingeniører, er det beklageligt at ikke flere enten fra starten har haft ønsket eller undervejs er kommet til at ønske at gå videre.

Forklaringen herpå skal søges i flere forhold:

- Efg- og lærlingeuddannelserne retter sig mod anvendelsesorienterede færdigheder og en (praktisk) specialisering i disse og kun i mindre grad mod fortsat (teoretisk præget) uddannelse eller bredere analytiske eller udviklingsorienterede arbejdsmetoder. Dette er også tendensen i det enkelte uddannelsesforløb: i begyndelsen har man mere skolegang og flere almene, teoretiske fag (især i efg-uddannelsen), mod slutningen af uddannelsen bliver det mindre. Dermed vil uddannelsesforløbet for den enkelte ofte betyde en udvikling væk fra at indstille sig på fortsat uddannelse, snarere end det modsatte. Samtidig er et sådant forløb ikke velegnet til at overbevise den enkelte om, at han/hun kan klare et videre uddannelsesforløb.

På trods af at det oprindeligt var - og stadig er - hensigten med efg-uddannelserne, at de også skulle være studieforberedende, så virker de ikke i tilstrækkelig grad sådan,

og en del af dem, der vælger fortsat uddannelse, må forinden supplere den faglige uddannelse.

- De fleste af de grundlæggende teknikeruddannelser har ikke problemet med, at interessen ledes væk fra de teoretiske fag. Derimod er der en barriere på grund af krav om praktik/håndværksmæssig erfaring før optagelse på teknikeruddannelse

Imidlertid er det ikke udvalgets opgave at foreslå ændringer i hele uddannelsessystemet, og udvalget tager derfor de adgangsgivende grunduddannelser som en forudsætning, uanset om ændringer her måtte være ønskelige ud fra udvalgets kommissorium. Men man vil alligevel pege på det ønskelige i, at de grundlæggende faglige uddannelser i højere grad også peger frem mod og giver reelle forudsætninger for fortsat uddannelse. Sker det, vil behovet for antal pladser ved de særlige supplerende adgangsveje, udvalget foreslår (tekniker- og ingeniørforkursus), blive mindre, end hvis grunduddannelserne forbliver uændrede.

Udvalget finder det ønskeligt, at der gøres en indsats for at øge mulighederne for, at de nødvendige teoretiske forkundskaber kan erhverves under den faglige uddannelse og for at mange lærlinge, efg-elever m.v. tilskyndes til at bruge disse muligheder, samt at de nødvendige praktiske/værkstedstekniske kundskaber kan erhverves under den grundlæggende teknikeruddannelse."

i

Efter udvalgets opfattelse er det vigtigt - både for de uddannelsessøgendes udviklingsmuligheder og med henblik på imødekommelse af erhvervslivets kvalifikationsbehov på tekniker-niveau - at de grundlæggende erhvervsuddannelser i vidt omfang giver adgang til videregående teknikeruddannelser, samt at de bliver den normale adgangsvej til disse uddannelser, således som det er forudsat i teknikerloven.

Problemet vedrørende realisation af disse målsætninger er naturligvis tosidigt:

Den ene side vedrører udviklingen af teknikeruddannelserne, herunder både udvidelse af tilgangen til de nuværende teknikeruddannelser og udvikling af nye teknikeruddannelser. Udvalget betragter den nye teknikerlov som et oplæg til en sådan udvikling. Udviklingen af nye teknikeruddannelser må naturligvis baseres på en vurdering af behovet herfor. Teknikeruddannelser kan ikke ventes etableret alene med henblik på

at imødekomme ønskværdigheden af overbygninger på de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Den anden side vedrører tilpasningen af de grundlæggende erhvervsuddannelser til de foreliggende muligheder for teknikeruddannelser. Hensynet til disse muligheder bør påvirke fastlæggelsen af uddannelseskategorier, uddannelsernes varighed og struktur, samt deres indhold. Det er vigtigt, at der i vidt omfang skabes en områdemæssig modsvarighed mellem grundlæggende erhvervsuddannelser og teknikeruddannelser. Er der en sådan modsvarighed, må hovedsynspunktet være, at den grundlæggende erhvervsuddannelse skal have en sådan normalvarighed, en sådan struktur, herunder bredde, og et sådant indhold, herunder teoriindhold, at den giver det kvalifikationsniveau, som er forudsætning for umiddelbar adgang til teknikeruddannelserne.

Forholdet er imidlertid det, at de grundlæggende erhvervsuddannelser som udgangspunkt udvikles med henblik på erhvervskompetence, og der vil derfor naturligvis være et antal grundlæggende erhvervsuddannelser, der - også selv om fastlæggelsen af teknikeruddannelserne sker med en vis hensyntagen til de grundlæggende erhvervsuddannelsers kategorisering - er "skæve" i forhold til, d.v.s. ikke områdemæssigt modsvarer, en teknikeruddannelse. Med henblik på sådanne grundlæggende erhvervsuddannelser er det af afgørende betydning, at der eksisterer et tilpasset system af forkursus-muligheder, der kan formidle overgangen fra de pågældende grundlæggende erhvervsuddannelser til teknikeruddannelser. Det er her på teknikerlovens § 1, stk. 2, der er omtalt ovenfor, tager sigte.

Efter bestemmelsen i stk. 2 fastsætter undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet bestemmelser om, i hvilket omfang uddannelserne giver adgang til videregående uddannelser. Denne bestemmelse svarer til efg-lovens § 15.

Til § 12

Denne bestemmelse vedrører grundlaget for den nærmere fastlæggelse af uddannelsernes indhold, hermed både indholdet af skoleundervisningen og indholdet af praktikuddannelsen. Det er vigtigt, at indholdet fastlægges på grundlag af drøftelse mellem erfarne medlemmer af de paritetiske organer, navnlig de faglige udvalg. Efter bestemmelsen skal grundlaget for indholdsfastlæggelsen imidlertid så vidt muligt have den yderligere soliditet, der ligger i et analyse- og prognosearbejde vedrørende kvalifikationsbehov. Der sigtes herved til den type af kvalifikationsbehovs-undersøgelser, som er velkendt fra flere uddannelsesområder, således jern- og metalområdet, elektrikerområdet og det grafiske område. Det er vigtigt, at der ved sådanne analyse- og prognosearbejder fokuseres på udviklingstendenser i virksomheder med forholdsvis avancerede teknologiformer og arbejdsformer i øvrigt. Der henvises i øvrigt til § 58 og bemærkningerne hertil.

Til afsnit g
(Skoleundervisningen)

Til § 13

Denne bestemmelse angiver indholdet af skoleundervisningen. Den omfatter principielt både basisundervisningen og den efterfølgende undervisning (herunder tillægsmoduler, jvf. § 10 stk.3), der er en del af den enkelte uddannelse. Stk.3 angår dog alene basisuddannelsen.

1) Den nuværende ordning.

I den gældende lovgivning er undervisningsindholdet kun ganske sparsomt beskrevet.

I lærlingelovens § 13, stk.2 (vedrørende industri- og håndværksområdet m.v.) bestemmes alene, at undervisningen kan omfatte "forskoling og anden supplering af den praktiske uddannelse" og "medborgerkundskab". Lovens § 17 (vedrørende butiks-, handels- og kontorområdet) bestemmer, at undervisningen kan omfatte "medborgerkundskab", og omtaler i øvrigt "undervisning i de almindelige fag regning, skrivning og medborgerkundskab"; en udførlig beskrivelse af undervisningsindholdet indeholdes imidlertid i bekendtgørelse nr. 11 af 14. januar 1985 om handelsmedhjælpereksamen, der er udstedt med hjemmel i handelsskoleloven.

I efg-lovens § 2, stk.1, bestemmes, at efg-uddannelserne foruden faglig undervisning skal omfatte "undervisning i almene fag, som bl.a. sigter mod at give eleverne forståelse af samfundet og arbejdslivet"; efter § 2, stk.3, skal der "tilbydes eleverne rådgivning om valg af uddannelse og erhverv samt om personlige forhold". Disse regler i § 2 gælder for både basisuddannelsen og 2.dels-uddannelsen.

Herudover indeholder efg-lovens § 3, stk.1, den regel, at

basisuddannelsen, "som foregår på skole, eventuelt suppleret med virksomhedsophold", skal omfatte "en grundlæggende orientering og indføring i erhvervsområdet".

De grundlæggende teknikeruddannelsers indhold er ikke beskrevet i uddannelseslove, men i administrative bestemmelser for den enkelte uddannelse med hjemmel i tilskudslovens § 2.

De ovenfor omtalte lovregler er naturligvis ikke egnet til at give et billede af det undervisningsindhold, som skoleundervisningen af lærlinge og elever i efg-basisuddannelsen, i efg-2.dels-uddannelsen og i de grundlæggende teknikeruddannelser faktisk har. En sådan beskrivelse må baseres på de foreliggende supplerende administrative regler og vejledninger og den skolepraksis, der har udviklet sig i tilknytning hertil.

I summarisk form kan den nuværende ordning beskrives således:

I efg-uddannelserne inden for de tekniske hovederhvervsområder kan undervisningen opdeles i: Obligatoriske retningsfag, obligatoriske fællesfag/almene fag og valgfrie fag.

Den retningsfaglige undervisning omfatter dels praktisk undervisning i værksteder, dels fagteoriundervisning, f.eks. i tegningslæsning og materialelære. I de tekniske basisuddannelser udgør den retningsfaglige undervisning ca. 60% (på jern- og metalområdet dog 67%), i 2.dels-uddannelserne noget mere. Af den retningsfaglige undervisning er ca. 75% praktisk undervisning (værksteder) og ca. 25% fagteori.

Den fællesfaglige undervisning (almene fag) er for så vidt angår målene og timetallene stort set fælles for alle de tekniske efg-uddannelser (bortset fra på jern- og metalområdet, hvor omfanget er noget mindre end på de øvrige områder).

Denne undervisning omfatter følgende fag: Samtidsorientering, virksomhedslære, samarbejdslære, dansk, musiske fag, fremmedsprog, matematik, naturlære, datalære, førstehjælp, ergonomi

og idræt.

Med disse fag og med de valgfrie fag (jvf. nedenfor) er det søgt dels at perspektivere og uddybe den retningsfaglige undervisning, dels at indføre elementer, der skulle tilgodese hensynet til, at erhvervsuddannelserne skulle være ungdomsuddannelser på lige fod med andre ungdomsuddannelser.

Der er i et vist mindre omfang gjort forsøg med at integrere den retningsfaglige undervisning med store dele af den fællesfaglige, således bl.a. på det grafiske område og på levnedsmiddelområdet. Integrationen er ofte sket ved at lade eleverne etablere en "produktionsvirksomhed" og ved at inddrage dem i alle virksomhedens dispositioner. Integrationsforsøgene har klart vist, at eleverne har fået større udbytte af den teoretiske, herunder den fællesfaglige undervisning, selv om visse dele af målene - nemlig dem, der rækker ud over de produktionsorienterede - i sådanne sammenhænge er blevet nedtonet.

Den væsentligste del af undervisningen gennemføres i ikke-integreret form. Der opfordres dog i alle undervisningsvejledninger/kursusplaner til, at fællesfagene - så vidt muligt - "tones fagligt" i forhold til det pågældende hovederhvervsområde.

Den valgfrie undervisning i efq-uddannelserne inden for de tekniske hovederhvervsområder har til formål at tilgodese mere individuelle formål, som ikke kan tilgodeses af den obligatoriske undervisning.

En væsentlig del af undervisningen er prøveforberedende (idet eleverne kan vælge folkeskolefag, visse hf-fag, handelsfag og fra 1986 på forsøgsvilkår teknisk matematik). Af strukturelle grunde har den prøveforberedende undervisning hidtil kun kunnet finde sted i den helårige basisuddannelse.

En anden væsentlig del af den valgfri undervisning omfatter de kreative fag og faget idræt.

Endelig kan eleverne vælge fag som er et direkte supplement til den øvrige undervisning, især den fællesfaglige del, men i stigende grad også til den retningsfaglige undervisning.

Siden 1986 er der i et vist omfang gjort forsøg med en ny fagkategori i 2. dels-uddannelserne, nemlig de retningsbestemte almene fag. Det karakteristiske for disse fag (f.eks. teknisk engelsk for automekanikere) er, at der på én gang søges tilgodeset retningsbestemte mål og almene mål.

I de rene lærlingeuddannelser på det tekniske område er undervisningen stort set udelukkende af retningsfaglig karakter, dvs. såvel praktisk som teoretisk. I et vist mindre omfang gives der dog undervisning i samtdsorientering m.v. (tidligere benævnt medborgerkundskab), men ikke i f.eks. matematik, naturlære, datalære og fremmedsprog. I de lærlingeuddannelser, hvor der er samlæsning med de tilsvarende efg-2.delsuddannelser, gives der dog i samme omfang som for disse sidstnævnte uddannelser landervisning i almene fag og valgfag.

På handelsskoleområdet, er efg-basisuddannelsen fra 1978 etableret som en afløser for det daværende 1-årige kursus til handelseksamen.

Kursus til handelseksamen havde fra begyndelsen af 1960-erne bredt sig fra vest mod øst og fortrængt kursus til handelsmedhjælpereksamen (mesterlærens skoledel), således at det efterhånden alene var København og nogle få andre store byer, der havde en lærlingeskole. På denne måde var det blevet almindeligt, at lærlinge havde fulgt kursus til handelseksamen før indgåelse af lærekontrakt i stedet for at følge kursus til handelsmedhjælpereksamen under læreforholdets beståen.

Struktur- og elevstrømsændringerne i forbindelse med overgangen fra kursus til handelseksamen til efg-basisuddannelsen har derfor været meget små.

Der skete visse mindre ændringer i basisuddannelsen i 1978 i forhold til forsøgsuddannelsen, der var etableret i 1971. Væsentligst var det i den forbindelse, at den hidtidige grendeling mellem kontor (incl. engroshandel) og butik blev ophævet og erstattet med en tilvalgsordning.

Handels- og kontorområdet har hele tiden været snævert forbundet med discipliner, som er centrale i folkeskolen (f.eks. dansk, regning og fremmedsprog). Kontorarbejde - der jo netop vedrører arbejde med papir, skriftlige og mundtlige udtryksformer, fremmedsprog, talbehandling m.v. - har tiltrukket mange elever, og handelsskolernes fagrække har virket naturlig for eleverne - også med hensyn til inddragelsen af det almene, som fuldt ud er integreret i de enkelte undervisningsfag. Eleverne oplever derfor ikke noget skel mellem det "fælles-" og det "retningsfaglige".

Basisuddannelsen er inden for handels- og kontorområdet senest revideret i 1984, hvor der er søgt skabt bedre sammenhæng mellem undervisningsfagene, mindre fagtrængsel, ajourføring med hensyn til moderne teknologi m.v. Denne revision var bl.a. en videreførelse af de hidtidige positive erfaringer med integration af det almene og det retningsfaglige.

Der er i efg-basisuddannelsen en relativt betydelig tilvalgsordning. Valgfagene kan sigte mod fortsat teoretisk undervisning eller fortsat praktisk uddannelse. Tilvalgsordningen rummer betydelige muligheder for, at skolerne kan udvikle tilvalgsfag, der har særlig betydning for lokalområdet.

Efg-2.dels-uddannelsernes skolemæssige del minder i princippet om lærlingeordningen i forbindelse med kursus til handels-eksamen, hvor lærlingene skulle følge få, kortvarige kurser i læretiden.

Kursus til handelsmedhjælpereksamen (lærlingeskolen), som fortsat findes, er opdelt i en kontorskole (incl. engroshandel)

og en butiksskole. Den tidligere nævnte naturlige sammenhæng mellem folkeskolens almene undervisning og arbejdets karakter på handels- og kontorområdet har - på samme måde som for efg- basisuddannelsen - præget lærlingskolens fagrække.

Der er en tendens til, at kursus til handelsmedhjælpereksamen opfanger marginale elever, det vil sige på den ene side unge, der er mindre interesserede i det boglige, og på den anden side elever med gode forudsætninger for det boglige (typisk studenter/HF-ere), som ønsker en bekvem og hurtig indgang til handels- og kontorområdet.

Efterhånden som praktikpladssituationen fra begyndelsen af 1970-erne forværredes både kvantitativt og kvalitativt, var der en klar tendens til, at man udvidede kapaciteten på de skolemæssige uddannelser (kursus til højere handelseksamen og edb-assistentuddannelsen), der ligger i umiddelbar fortsættelse af efg-basisuddannelsen.

Disse efterfølgende skolemæssige uddannelser har kvantitativt udviklet sig så kraftigt, at det er nødvendigt med en meget målrettet indsats for at sikre, at efg-basisuddannelsen ikke får for megen karakter af "forskole" til disse uddannelser, men også sikrer de unge et relevant grundlag for at gå i gang med en praktisk 2. dels-uddannelse.

I de grundlæggende teknikeruddannelser er undervisningen i hovedsagen teoriundervisning, eventuelt kombineret med øvelser og kursusarbejder. Der er som oftest ingen sontring mellem almene og retningsfaglige fag.

2) Bemærkninger til lovteksten i § 13, stk.1.

Den foreslåede bestemmelse i § 13, stk. 1, indeholder ikke nogen direkte angivelse af, hvilke fag undervisningen skal omfatte, men en bestemmelse af undervisningsindholdet ved formålsangivelse: "fornødne generelle og specielle kvalifi-

kationer, herunder (...) (nr. 1-4)".

Med udtrykket "specielle kvalifikationer" sigtes til praktiske og/eller teoretiske kvalifikationer, der tilgodeser specielle behov af erhvervsfaglig og anden art (varierende fra f.eks. at rengøre et arbejdsredskab, der anvendes til levnedsmidler, til f.eks. at udføre en bestemt regnskabsmæssig opgørelse, f.eks. af hensyn til levnedsmiddelkontrol).

Udtrykket "generelle kvalifikationer" dækker dels kvalifikationer, som er nyttige også ud over det erhvervsmæssige (det vil sige i personlig og samfundsmæssig henseende), dels kvalifikationer, praktiske eller teoretiske, som er nyttige - evt. nødvendige - for en erhvervsudøvende, men som ikke er bundet til et specielt erhvervsområde. Der tænkes særligt på kvalifikationer i retning af forståelse og perspektivering og på en beherskelse af teknologiske metoder eller materialekundskab, som kan anvendes i flere erhvervsområder (f.eks. kvalifikationer med hensyn til rengøringsmetoder eller regnskabsføring).

Valget af en formålsorienteret - i stedet for en fagorienteret - metode for udformning af bestemmelsens § 13, stk.1, er begrundet i flere forhold. Den traditionelle sondring mellem "retningsfag" og "almene fag" er vanskelig at arbejde med, bl.a. fordi udtrykket "almene fag" kan anvendes i flere betydninger: som "almendannende" fag, som "generelle" fag (der igen kan tages i forskellige betydninger, bl.a. som omfattende alle "teorifag", incl. "fagteori"), eller som "fællesfag" (fag for flere elevkategorier). Hertil kommer, at en angivelse af fagdeling i lovteksten er inkonsekvent i forhold til den integration mellem fag, herunder ikke mindst mellem "retningsfag" og "almene fag", som efter udvalgets opfattelse må være målsætningen - en målsætning, som udvalget giver udtryk for ved kravet om, at "hele uddannelsesforløbet på en helhedsorienteret måde (skal) omfatte både praktisk og teoretisk undervisning med henblik på (...) generelle og specielle kvalifikationer".

Udvalget ønsker imidlertid at understrege, at den nu foreslåede formulering ikke på nogen måde er udtryk for en nedvurdering af den undervisning, de nuværende almene fag repræsenterer. Tværtimod er det udvalgets opfattelse, at der er behov for en styrkelse af skoleundervisningen på dette område. Begrundelse herfor er givet i betænkningens kapitel 4, hvor det samtidig understreges, at der ikke i denne henseende er nogen modsætning imellem, hvad hensynet til de unge og hensynet til erhvervslivets kvalifikationsbehov tilsiger.

I lovteksten har dette synspunkt vel i særlig grad fundet udtryk i § 13, stk.1, nr.3 og 4, som kan betragtes som en understregning af den betydning, de grundlæggende erhvervsuddannelsers karakter af ungdomsuddannelser bør tillægges.

Endvidere ønsker udvalget i tilknytning til udformningen af § 13, stk.1, specielt at understrege, at bestemmelsen, jvf. dennes nr.1 og til dels nr.2, bygger på den forudsætning, at der for flere uddannelsers vedkommende er behov for bl.a. et teknologiløft. Det er af afgørende betydning for erhvervsuddannelsernes imødekommelse af erhvervslivets aktuelle og forventede kvalifikationsbehov og for mulighederne for at anvende erhvervsuddannelsessystemet som et aktivt redskab i en vækstorienteret erhvervsfremmepolitik, at uddannelserne er på forkant med den teknologiske udvikling og giver de uddannede grundlag for, bl.a. ved videre uddannelse, fortsat at holde sig ajour med denne udvikling.

Bestemmelsen i § 13, stk.1, nr.2., om undervisningsindholdets fastlæggelse med henblik på videreuddannelse m.v., bør bl.a. ses i sammenhæng med udtalelsen i teknikerbetænkningen (nr. 1074/1986), s. 62-63:

" - Efg- og lærlingeuddannelserne retter sig mod anvendelsesorienterede færdigheder og en (praktisk) specialisering i disse og kun i mindre grad mod fortsat (teoretisk præget) uddannelse eller bredere analytiske eller udviklingsorienterede

rede arbejdsmetoder. Dette er også tendensen i det enkelte uddannelsesforløb: i begyndelsen har man mere skolegang og flere almene, teoretiske fag (især i efg-uddannelsen), mod slutningen af uddannelsen bliver det mindre. Dermed vil uddannelsesforløbet for den enkelte ofte betyde en udvikling væk fra at indstille sig på fortsat uddannelse, snarere end det modsatte. Samtidig er et sådant forløb ikke velegnet til at overbevise den enkelte om, at han/hun kan klare et videre uddannelsesforløb.

På trods af at det oprindeligt var - og stadig er - hensigten med efg-uddannelserne, at de også skulle være studieforberedende, så virker de ikke i tilstrækkelig grad sådan, og en del af dem, der vælger fortsat uddannelse, må forinden supplere den faglige uddannelse."

Der er grund til fra denne udtalelse specielt at fremhæve den betydning, det tillægges, at den mere teoretiske del af undervisningen fastholdes i den sidste del af uddannelsesforløbet. Dette synspunkt, som udvalget er enig i, står til dels i modsætning til den relative koncentration af teori-stof, som sker i basisuddannelserne. Synspunktet ligger til grund for formuleringen af § 13, i begyndelsen, hvorefter "skoleundervisningen - under hele uddannelsesforløbet på en helhedsorienteret måde (skal) omfatte både praktisk og teoretisk undervisning..."

Sammenfattende er det udvalgets opfattelse, at der er behov for en styrkelse af (også) den skolemæssige del af de grundlæggende erhvervsuddannelser, og at dette ikke mindst gælder skoleforløbene vedrørende den enkelte uddannelse (svarende til skoleopholdene de nuværende efg-2.dels-uddannelser).

Det er ovenfor berørt, at der - i hvert fald for visse uddannelser - er behov for en nyvurdering af kravene til uddannelsens samlede varighed og til skoledelens varighed; dette gælder også handels- og kontoruddannelserne, hvor skoledelen på 2.del er meget kort. De ovenfor anførte synspunkter fører

imidlertid herudover til en nyvurdering af vægtfordelingen i øvrigt mellem de enkelte uddannelseselementer og til krav om højere niveau end de nuværende med hensyn til undervisningsudstyr, lærerkvalifikationer og organiseringen af det pædagogiske arbejde på skolerne.

3) De pædagogiske synspunkter m.v., der ligger til grund for § 13, stk.1.

De synspunkter, der ligger til grund for § 13, og til dels disse synspunkters forhold til den nuværende ordning, kan i øvrigt i mere generel form fremstilles således:

Erhvervsudviklingen har øget kravet til mobilitet og omstilling, og forringet betingelserne for at erhverve en livsvarig faglig kvalifikation.

Derved er det gammelkendte krav om, at de færdiguddannede bør kunne overskride de strukturelt bestemte grænser, blevet suppleret eller udvidet med et krav om, at de har en stor funktionel bredde.

Den teknologiske udvikling vil nødvendiggøre nye former for planlægning og organisering af produktionen. De foreløbige erfaringer synes at vise, at denne nye organisering vil stille krav til medarbejderne med hensyn til f.eks. funktionel bredde, fleksibilitet, samarbejdsevne, selvstændighed, initiativ, kreativitet, selvkritisk holdning til eget arbejde, forståelse, overblik og generel baggrund. Dette beror bl.a. på, at medarbejderne i stadig stigende grad får medansvar for og inddrages i beslutningsprocesser og løbende må kunne deltage i videre- og efteruddannelsesaktiviteter.

Det er forventeligt, at den teknologiske udvikling vil fortsætte, og at de hertil hørende organisationsformer tilsvarende vil ændres - også under påvirkning af medarbejdernes uddannelsesniveau og mulighed for gennem efter- og videreuddannelse

at udbygge deres kvalifikationer.

For så vidt muligt at sikre, at den færdiguddannede kan være ajour med den erhvervsmæssige, herunder den teknologiske, udvikling, må den erhvervsmæssige uddannelse udgøre et grundlag, der kan bygges videre og justeres på. Det må antages, at en uddannelse, hvor der direkte „er lagt vægt på elevernes aktive tilegnelse af stoffet og på forståelsen, bredden og fordybelsen, vil tilgodese dette mål.

De færdiguddannede må som følge af det anførte have en god indsigt i, hvorfor og hvordan den erhvervsmæssige udvikling finder sted, og hvorfor de respektive erhverv ændrer sig.

Det fremtidige arbejdsmarked må antages at ville forudsætte, at der opnås brede og tværfaglige kvalifikationer, og af hensyn til motivationen i undervisningen må det sikres, at eleven hele tiden kan se en ret tæt sammenhæng med det konkrete erhvervsmål, og at der kan ske en faglig fordybelse; for uden fordybelse kan der ikke etableres faglig sikkerhed og grundlag for reel bredde og fleksibilitet.

I betragtning af det store og voksende samkvem med udlandet må der lægges vægt på, at der generelt indgår fremmedsprogsundervisning og i et vist omfang også fremmedsamfundsorientering i erhvervsuddannelserne.

Det stigende behov for at sikre samfundet et sundt arbejdsmiljø og miljø i øvrigt nødvendiggør, at erhvervsuddannelserne lægger vægt på, at såvel umiddelbare miljøaspekter, som bagvedliggende teknologiske, driftsmæssige og samfundsmæssige aspekter indgår i undervisningen, integreret i den øvrige undervisning.

Der må lægges stor vægt på, at usaglige barrierer i uddannelserne lokaliseres og fjernes, herunder at de barrierer, der gør det vanskeligt eller umuligt for piger at gennemføre "utraditionelle" uddannelser, fjernes.

For at de ovennævnte intentioner bedst kan opfyldes, må der bl.a. af pædagogiske grunde foreslås, at den teoretiske del af undervisningen metodisk tager sit udgangspunkt i faglige forhold og så vidt muligt gennemføres integreret med den praktiske undervisning.

Endelig må der lægges vægt på nogle andre formål, som rækker ud over de faglige, fordi erhvervsuddannelserne er ungdomsuddannelser og dermed også bør kunne gavne eleven som samfundsborger og styrke elevens mere personlige udvikling. En undervisning, som tilgodeser disse formål, vil formentlig også bidrage til at fremme det sociale miljø i uddannelserne og dermed indirekte øge udbyttet af den faglige undervisning.

De grundlæggende erhvervsuddannelser skal give såvel specielle som generelle kvalifikationer og samtidig både praktiske og teoretiske kvalifikationer.

For så vidt angår efg- og lærlingeuddannelserne på de tekniske hovederhvervsområder kan det siges, at undervisningen i højere grad har været koncentreret om at give specielle praktiske kvalifikationer, og i mindre grad at supplere med generelle teoretiske kvalifikationer. Der hvor der alligevel er givet generelle teoretiske kvalifikationer er det ofte sket løsrevet fra elevernes tilegnelse af praktiske kvalifikationer. Det skal tilføjes, at man oftest betragter "almene" kvalifikationer som teoretiske kvalifikationer, hvorved man vil kunne overse betydningsfulde almene aspekter i de generelle praktiske kvalifikationer.

Der kan i denne forbindelse være grund til at pege på, at "traditionel" teoretisk undervisning ofte mislykkes - ikke fordi den er teoretisk, men fordi den er fjern fra elevernes forudsætninger og behov for at skaffe sig et overblik.

De nævnte kvalifikationsområder anvendes ofte erhvervsmæssigt i en indbyrdes vekselvirkende sammenhæng; dette taler for,

at de også udvikles og behandles undervisningsmæssigt i sådanne indbyrdes vekselvirkende sammenhænge.

En gennemført integration af på den ene side den specielle, praktiske og på den anden side den generelle, teoretiske undervisning findes i dag kun sporadisk på de tekniske områder. Et yderligere skridt i den retning vil forudsætte, at lærerne er væsentligt bedre og anderledes kvalificeret end i dag, og forudsætter et mere udbredt og omhyggeligt organiseret lærersamarbejde. Der må i denne forbindelse lægges vægt på, at uddannelserne tilgodeser de teoretiske mål, således at eleverne kan opnå videreuddannelses-kompetence.

Det skal samtidig understreges, at det er vigtigt, at mange lærere fortsat - som en del af kvalifikationerne på ansættelsestidspunktet, - møder med en gennemført faglig grunduddannelse samt erhvervslivserfaring.

På handelsskoleområdet er den nævnte integration - som tidligere omtalt - allerede for længst gennemført. Der kan derfor ikke sondres mellem den generelle praktiske og den generelle teoretiske undervisning.

Handelsskolernes lærere vil i meget betydelig grad møde med en uddannelse fra universiteter eller højere læreanstalter (handelshøjskoler) samt relevant erhvervspraksis. Det har derfor været uden væsentlige vanskeligheder at gennemføre den førnævnte integration på handelsskoleområdet.

I de grundlæggende teknikeruddannelser er sondringen mellem fællesfaglig og retningsfaglig undervisning stort set ophævet. Der lægges betydelig vægt på anvendelsessiderne i de almene fag. Således kan det f.eks. vanskeligt afgøres, hvilke dele af matematikundervisningen i TA-uddannelsen der er fællesfaglige/almene og hvilke der er retningsfaglige.

Målene for de fremtidige uddannelser skal bidrage til, at de færdiguddannede får en større faglig bredde og en større

omstillingsevne. Der er behov for, at den traditionelle deling mellem "håndens" og "åndens" arbejde, mellem det planlæggende og det udførende arbejde og mellem forskellige faggrupper ændres.

Typiske fremtidige uddannelsesmål må som udgangspunkt omfatte både specielle og generelle og praktiske og teoretiske kvalifikationer:

- Teknologiske og naturfaglige kundskaber og færdigheder af såvel praktisk som teoretisk art. Disse kundskaber og færdigheder vedrører typisk forekommende arbejdsopgaver, arbejdsmetoder, maskiner, værktøjer og materialer. Endvidere kvalifikationer vedrørende design og kvalitetsbevidsthed.
- Branchekendskab, teknologisk, erhvervsøkonomisk og sociologisk. Endvidere viden om branchens historiske udvikling og dens placering i samfundet.
- Viden om og færdigheder i forskellige typer af arbejds- og virksomhedsorganisation, herunder arbejds- og produktionstilrettelæggelse. Endvidere om samarbejde og mellem-menneskelige forhold.
- Viden om foranstaltninger vedrørende fagområdets typiske arbejdsmiljø-, ydre miljø- og sikkerhedsforhold.
- Færdigheder i at søge og anvende informationer samt færdigheder i at kommunikere, især på dansk, men også på et eller eventuelt flere fremmedsprog.
- Færdigheder i at arbejde med problemer, der omfatter abstrakt symbolbehandling, f.eks. problemer af matematisk art.
- Færdigheder i at arbejde selvstændigt og ansvarsbevidst med initiativ og selvkritik.

- Kundskaber og færdigheder af samfundsmæssig og kulturel art, herunder f.eks. om samfundsøkonomi, arbejdsmarkedsforhold, kultur- og idehistorie, men også om andre lande, der er erhvervsmæssigt samkvem med.

Foruden de nævnte krav, som i hovedsagen er erhvervsmæssigt begrundede, må der lægges vægt på, at uddannelserne giver eleverne brede kulturelle og udfoldelsesmæssige udfordringer (f.eks. gennem idrætslige, musiske og sociale aktiviteter).

Kvalifikationskravene er anført uden angivelse af kundskabs- og færdighedsniveau, men det forudsættes, at der sker en nøjere præcisering i en nærmere målfastsættelse i bekendtgørelser/cirkulærer. En mere detaljeret indholdsfastsættelse forudsættes at ske igennem skolernes undervisningsplaner.

Produktionsteknologien vil have behov for en arbejdskraft, som kan indgå i produktionsapparatets omstilling. Til gengæld vil kvalifikationskravene til den udførende arbejdskraft være højere og have et betydeligt fagspecifikt islæt. I forhold til den klassiske faglærtes breddekvalifikation vil det især dreje sig om grundlæggende materialekendskab samt værktøjs-/maskinkendskab, som vil kunne udnyttes både til produktionsforbedring og -tilpasning og til arbejdsproces tilpasning. Men i stedet for konkrete færdighedsrepertoarer, som naturligvis er en ressource, vil en mere almen forståelse af teknologien og af arbejdsorganisation, tilrettelæggelse af arbejdsgang osv, typisk være afgørende.

Dette må til gengæld antages at blive kvalifikationskrav for praktisk taget hele arbejdsstyrken. Alt efter hvordan forskellige arbejdsdelings- og kvalifikationsprofiler udvikler sig i forskellige sektorer af industrien, stiller det store krav ikke blot til ungdomsuddannelsen, men også til efter- og videreuddannelse for voksne færdiguddannede.

Denne type faglig bredde opnås først og fremmest i kraft af

en generel kompetence, som baserer sig på grundlæggende generelle praktiske og teoretiske kvalifikationer. Generel kompetence bliver altså et nødvendigt led i eller grundlag for den faglige specialisering, hvis den udførende arbejder - under de nye teknologiske og sociale betingelser - skal bevare eller genskabe noget af det overblik og den selvstændighed, som kendetegner det faglærte arbejde. Generel kompetence bliver et centralt element i den faglige kvalifikation i samme omfang som kvalifikationskravene på een gang bliver højere og mere omskiftelige.

Det er karakteristisk for lærlingeuddannelserne, at lærlingene starter "snævert", f.eks. som maskinarbejderlærling, mens eleverne i efg-uddannelserne principielt - men ikke altid i praksis - starter "bredt" og efterhånden skyder sig ind på et passende uddannelsesområde. Typisk opnår lærlingen hurtigt en faglig identitet, samtidig med at han savner en fleksibilitet.

En række efg-2.dels-uddannelser og lærlingeuddannelser må generelt anses for at være for specielle og smalle (f.eks. de forskellige industri-slagteruddannelser og de forskellige vvs- og smedeuddannelser) .

De grundlæggende teknikeruddannelser starter i almindelighed forholdsvis bredt, således at specialiseringen sker gennem liniedeling undervejs. F.eks. er undervisningen i 1.skoleophold i uddannelsen til TA fælles for alle elever. Specialiseringen sker i 2.skoleophold og den mellemliggende praktik.

De fremtidige erhvervsuddannelser skal tilgodese både det grundlæggende og bredden samt det specielle. Dette er i overensstemmelse med det allerede anførte om, at meget væsentlige dele af almene kvalifikationer findes som fundamentale dele af de faglige færdigheder.

Hvis uddannelserne gøres relativt brede, vil det nemlig i højere grad blive muligt for den færdiguddannede at påtage

sig forskellige opgaver, hvilket dels vil fremme fleksibiliteten i virksomhederne, dels vil øge jobsikkerheden og dels vil forbedre mulighederne for at etablere egen virksomhed (i dag er det f.eks. meget vanskeligt for en industrislagter at blive butiksslagter eller selvstændig mester).

Det bør samtidig overvejes, i hvilket omfang uddannelser inden for de tekniske områder skal danne grundlag for, at den færdiguddannede kan påtage sig forskellige (direkte og indirekte) kundeorienterede, rådgivningsmæssige og servicebetonede funktioner. Det må formodes, at det vil styrke virksomhederne, at de ansatte er bevidste om de forventninger, kunderne har til produkter, betjening og service, hvad enten disse kunder er andre virksomheder eller forbrugere. Disse synspunkter lægger op til en koordinering (gensidig supplerings) af de tekniske skoler og handelsskolernes virksomhed, som savnes i dag.

Etableringen af større bredde i uddannelserne må ikke ske på bekostning af fordybelsen. Denne bør betragtes som grundlag både for den personlige, faglige identitet og for evnen til faglig perspektivering. Erfaringsmæssigt vil fordybelsen også være den faglige rygrad hos iværksætteren.

4) Bemærkninger til § 13, stk.2.

Bestemmelsen i § 13, stk.2, vedrører valgfag som dele af undervisningen.

Med hensyn til den gældende ordning vedrørende valgfag henvises til beskrivelsen ovenfor i de indledende bemærkninger (afsnit 1) til § 13.

Ved valgfag forstås fag, der vælges af eleverne inden for et udbud. Bestemmelsen i § 13, stk.2, indebærer dels en pligt for skolen til at udbyde en rimelig omfattende gruppe af valgfag, dels en pligt for eleverne til at vælge valgfag

inden for denne gruppe, der må være så omfattende og varieret (under hensyn til elevernes interesse), at eleverne får reelle muligheder for at foretage et valg.

Ved et væsentligt element af valgfag også i "faglig henseende", vil man kunne understøtte tilpasningen af undervisningen til elevernes forudsætninger og interesser - herunder deres fremtidsmål - og derved fremme deres motivation og udbytte. Det vil kunne bidrage til at udvikle elevernes kreativitet, fordybelse og selvstændighed m.v.

Bestemmelsen omfatter som tidligere nævnt såvel basisuddannelsen som den skoleundervisning, der er en del af de enkelte uddannelser.

Bestemmelsen pålægger skolerne en forpligtelse til blandt valgfagene at have fag, der er af betydning med henblik på videreuddannelse, herunder videregående uddannelse.

I øvrigt forudsættes det, at udbudet af valgfagene er meget varieret og således spænder over teknologiske fag m.v., studieforberedende fag og kreative/"udfoldelsesmæssige" fag.

Valgfagene bør være såvel teoretiske som praktiske, og vil være et naturligt supplement til den erhvervsorienterede undervisning, dels for elever, som ønsker at uddybe mere specielle aspekter i deres uddannelse, dels for elever, som ønsker en større bredde, dels for elever som særligt interesserer sig for kreative/designmæssige aspekter.

De studieforberedende valgfag i uddannelserne inden for de tekniske områder vil i stigende grad omfatte fag, som er udviklet specielt til erhvervsskoleelever (f.eks. prøveforberedende teknisk matematik, naturlære og sprog), men som samtidig har almen værdi, og vil stadig, men i aftagende grad, omfatte fag fra Folkeskolen og hf. Det skal her tages i betragtning, at strukturelle grunde - f.eks. at den skolemæssige del af erhvervsuddannelserne er opdelt i kortere

eller længere ophold - nødvendiggør, at den prøveforberedende undervisning kan opdeles i kortere moduler.

De kreative/"udfoldelsesmæssige" fag omfatter fag som idræt, musik, dramatik, formning m.v.

§ 13, stk.2, sidste pkt. indeholder hjemmel til udbud af valgfag, der er "af betydning med henblik på kvalifikationsbehov og beskæftigelsesmuligheder i skolens lokalområde". Bestemmelsen er på linie med andre decentraliseringsbestræbelser i lovudkastet og udvalgets almindelige synspunkter på forholdet mellem skole og lokalt arbejdsmarked. Og bestemmelsen er fundet ubetænkelig, når den undergives den begrænsning, at der ikke sker nogen forringelse af den pågældende uddannelses generelle niveau (§ 13, stk.2, i slutningen), og således ikke rører ved uddannelsernes landsdækkende erhvervs-kompetence .

Ovenfor er omtalt betydningen af, at skolerne udbyder valgfag i rimeligt omfang og med rimelig variation. Kravet om reelle valgmuligheder for eleverne indeholder bl.a., at udbudet af valgfag ikke må være et sådant, at eleverne reelt tvinges til at vælge "lokalvalg".

Udbudet af "lokalvalg" forudsættes foretaget af skolen i samarbejde med det lokale uddannelsesudvalg, jvf. §§ 53-54 , naturligvis under iagttagelse af de rammer herfor, som måtte være fastsat af undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet eller i de af de faglige udvalg udfærdigede regler om de enkelte uddannelser.

5) Bemærkninger til § 13, stk.3.

Bestemmelsen i § 13, stk.3, indeholder særlige regler for basisuddannelsen, som supplerer reglerne i stk.1 og 2 der gælder for både basisuddannelsen og den skoleundervisning, der er en del af de enkelte uddannelser.

Bestemmelsen i § 13, stk.3, og de nedenfor anførte bemærkninger hertil må sammenholdes med udkastets §§ 5-6 og bemærkninger til disse bestemmelser.

§ 13, stk.3, fastslår som det for basisundervisningen, jvf. §§5-6, særligt gældende, at der skal lægges vægt på grundlæggende orientering og indføring i uddannelsens områder inden for hovederhvervsområdet, herunder på, at eleven ved afprøvning af evner og interesser får et godt grundlag for uddannelsesvalg. Denne bestemmelse svarer til efg-lovens § 3, stk.1, 2. pkt.

Efter udvalgets opfattelse må der udvises nogen tilbageholdenhed med at fastlægge faste generelle retningslinier for basisundervisningens tilrettelæggelse.

Hovederhvervsområderne er meget forskellige og repræsenterer mange forskellige behov; basisundervisningens tilrettelæggelse må nødvendigvis variere efter disse behov.

På handels- og kontorområdet synes det 1-årige basisår, jvf. lovudkastets § 5, stk.1, nr. 1, at have fundet en forholdsvis fast og tilfredsstillende form, baseret på den for dette område mulige, fuldstændige integration af "almene fag" og "retningsfag". På området foreligger herudover spørgsmål om en vis udbygning af handelsmedhjælpereksamens skoledele (indledningskursus og semesterkursus), dvs. det, der efter lovudkastet vil blive basisundervisningen efter § 5, stk.1, nr. 2, jvf. bemærkningerne til denne bestemmelse.

Med hensyn til basisundervisning i øvrigt (de tekniske områder) skal udvalget i hovedsagen indskrænke sig til at fremdrage nogle hovedpunkter:

Det forudsættes, at 1. halvdel af 40 ugers-basisundervisningen, jvf. § 5, stk.1, nr. 1, bliver overvejende erhvervsintroducerende, herunder skaber et solidt grundlag for uddan-

nelsesvalg, medens 2. halvdel af denne basisundervisning og 20 ugers-basisundervisningen efter § 5, stk. 1, nr. 2, bliver erhvervsforberedende med koncentration omkring det, der nedenfor i bemærkningerne til § 14 med en typebetegnelse er kaldt hovedområdefag, - både i undervisningspraktik og teori. Det forudsættes, at undervisningen i 2. halvdel af basisundervisningen på 40 uger / 20 ugers-basisundervisningen efter § 5, stk.1, nr. 2, har en klar erhvervsfaglig relevans, således at der bliver en nær sammenhæng mellem denne undervisning og den påfølgende vekseluddannelse i praktik og skole.

Der er flere gange i betænkningen - således i kapitel 4 og 5 - peget på nødvendigheden af, at 40 ugers-basisundervisningen tilrettelægges således, at den bliver i stand til i højere grad, end tilfældet nu er på de tekniske områder, at fastholde de unge i uddannelsen. Midler til en bedre motivation af eleverne kan være ændrede pædagogiske metoder, og en bedre integration af de fag, der svarer til de nuværende retningsfag og almene fag og af undervisningspraktik og teori.

Efter udvalgets opfattelse bør væsentlige elementer i den 1. halvdel af 40 ugers basisundervisningen være undervisningspraktik på en flerhed af værksteder, med den deraf følgende afprøvning af evner og interesser og tilegnelse af arbejdspladsfunktionskrav, et forholdsvis bredt udbud af valgfag, herunder valgfag, der giver mulighed for at imødekomme elevønsker om at indhente eventuelle "efterslæb" fra grundskoletiden, og en solid uddannelses- og erhvervsvejledning.

Med hensyn til det særlige spørgsmål vedrørende forholdet mellem på den ene side 2. halvdel af 40 ugers-basisundervisningen, jvf. § 5, stk.1, nr. 1, og på den anden side 20 ugers-basisundervisningen efter § 5, stk.1, nr. 2 og vedrørende mulige problemer med at gøre de to basisuddannelser efter § 5, stk.1 (40 ugers basisundervisning - praktik og 20 ugers basisundervisning) ligeværdige henvises til bemærkningerne til §§ 5-6.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om, hvorvidt der i § 13, stk.3, burde optages en bestemmelse om, at basisuddannelsen burde søges tilrettelagt med henblik på, at den med passende valgfag kunne være adgangsgivende til uddannelser, herunder hf, der mere eller mindre bygger på gennemførelse af folkeskolens 10. klasse. Udvalget har imidlertid fundet, at en sådan bestemmelse ikke er meningsfuld - allerede fordi 10. kl. ikke repræsenterer et bestemt niveau; derimod kan 10. kl. benyttes til erhvervelse af de niveauer, der består af afgangsprøver / udvidede afgangsprøver. Det er imidlertid udvalgets principielle opfattelse, at en basisuddannelse i sit udgangspunkt må ligestilles med 10. kl. Det bemærkes herved, at adgang til hf efter de gældende regler i bekendtgørelse nr. 304 af 3. juni 1984 om hf er betinget af afsluttet 10. kl. eller en tilsvarende uddannelsesbaggrund, og at "hf har ... vist sig at være en god vej videre i uddannelses-systemet for tidligere efg-elever, som enten ikke har kunnet få praktikpladser eller har opdaget, at de var søgt ind på en forkert uddannelse", jvf. betænkningen (februar 1987) fra Arbejdsgruppen vedrørende Højere Forberedelseseksamen (s. 8). Som anført i bemærkningerne til § 3, stk.1, foreslår i udvalget, at der foretages en gennemgang af alle regler om adgangsveje til specielle uddannelser med henblik på, at det sikres, at der ikke sker nogen principiel forskelsbehandling af elever med 10. kl. og elever med erhvervsfaglig basisuddannelse. Det er efter udvalgets opfattelse af afgørende betydning, at elever ikke ved valg af erhvervsfaglig "10. kl." (basisuddannelse) i stedet for folkeskolens 10. kl. lider tab af muligheder for fortsat uddannelse.

Til § 14

Denne bestemmelse, der ikke angår basisundervisning, bestemmer, at skoleundervisningen i almindelighed skal tilrettelægges således, at det eller de første skoleophold omfatter kurser,

der er fælles for flere uddannelser, og således, at der i øvrigt i skoleforløbet sker en faglig specialisering.

Det er fundamentalt, at undervisningen tilrettelægges på en sådan måde, at eleverne kan indse relevansen af det uddannelsesforløb, de skal igennem.

Bestemmelsen i § 14 er, som det fremgår af formuleringen ("tilrettelægges i almindelighed"), ikke absolut.

De faglige udvalg vil i deres uddannelsesregler, jvf. § 52, beskrive skoleforløbet (dets inddeling) for de enkelte uddannelser.

§ 14 er et hovedregels- eller udgangspunkts-direktiv om, at det "brede" i almindelighed bør komme før det "smalle" eller "specielle".

Reglen bør imidlertid ikke være absolut; for visse uddannelsers vedkommende kan det være mest hensigtsmæssigt at starte mere specielt og udskyde (noget af) det bredere stof, dels af hensyn til praktikopholdene, dels af hensyn til elevernes motivation.

Når bestemmelsen gør en begyndelse med de emner, der er fælles for flere uddannelser, til hovedreglen, beror det på flere forhold. Denne rækkefølge vil typisk - men som nævnt ikke undtagelsesfrit - give den bedste sammenhæng i stoffet. Den er udtryk for en understregning af de generelle kvalifikationers betydning. Den betinger en rimelig overgang fra basisuddannelsen til den fortsatte uddannelse. Og den giver eleverne de bedste muligheder for uden tab af uddannelsestid/med meritoverførsel at skifte til en anden uddannelse.

Bestemmelsen bygger på forudsætningen om en - naturligvis meget upræcis - typeopdeling i , hvad der måske kunne betegnes som hovedområdefag, der allerede optræder i basisuddannelsen, områdefag, der principielt er relateret til den

enkelte brede uddannelse, men typisk, navnlig i begyndelsen af forløbet, er fælles for flere uddannelser, jvf. § 14 1.led, og specialefag, jvf. § 14 2.led.

Modstykket hertil kan være, at der til en - bred - uddannelse efter omstændighederne kan knyttes både en generel erhvervs-kompetence, baseret på hovedområdefag og områdefag, og en speciel erhvervskompetence knyttet til specialet. Det forudsættes herved, at der praktisk taget altid i en normaluddannelse skal indgå et speciale, der dels har værdi i sig selv, dels er relevant for udbyttet af hovedområdefag og områdefag.

Det, der sigtes til med typebetegnelserne hovedområdefag, områdefag og speciale-fag, kan lidt summarisk angives således:

Hovedområdefag omfatter dels praktisk og teoretisk undervisning i teknologi (f.eks. i værkstedsteknik og materialelære med dele af naturlæren), dels undervisning, der perspektiverer og indholdsmæssigt rækker ud over den faglige grunduddannelse (f.eks. dele af følgende fag: Dansk, fremmedsprog, matematik, naturlære, virksomhedslære/-økonomi og samfundsfag). De vil være fælles for uddannelser inden for et hovederhvervsområde eller evt. til dels for flere hovederhvervsområder.

Områdefag er specifikke for et uddannelsesområde - f.eks. det mekaniske område. De skal bidrage til at fastlægge såvel den generelle erhvervskompetence som den specifikke erhvervskompetence (hvis begge forekommer). Tankegangen er, at områdefagene i begyndelsen har en stor faglig bredde (og derfor er fælles for flere uddannelser), men gradvis indsnævres - og sammen med specialefagene - rettes mod en specifik kompetence.

Specialefag omfatter et snævere område, f.eks. personvognsteknik inden for et mekanisk hovedområde og inden for et transportteknisk område. Eleverne skal i specialefag opnå et

relativt højt fagligt niveau inden for et mere specifikt (dog ikke alt for snævert) område. Specialefag vil typisk være placeret i afslutningen af uddannelsen.

Det fremgår af det anførte, at den - upræcise - typeinddeling i hovedområdefag, områdefag og speciale-fag ikke modsvarer en mere eller mindre præcis tidsinddeling af uddannelsesforløbet. Tværtimod finder udvalget, at det eksempelvis er rigtigt, at de hovedområdefag (til dels svarende til de nuværende "almene" fag), der er en væsentlig del af grundlaget for generelle kvalifikationer, ikke i for høj grad koncentrerer på basisuddannelsen, men på rimelig og integreret måde fordeles over hele uddannelsesforløbet.

Det skal tilføjes, at den omfattende integration af almene fag og retningsfag, der sker på handelsskoleområdet, samt uddannelsernes meget store bredde gør den ovenfor omtalte typeopdeling i hovedområdefag, områdefag og specialefag mindre operationel for dette område.

Til § 15

Efter denne bestemmelse tilrettelægges skoleundervisningen på grundlag af de bestemmelser om uddannelsens mål og de eventuelle yderligere rammer for undervisningens indhold, som fastsættes af de faglige udvalg.

Efter den gældende ordning fastsættes indholdet af skoleundervisningen på efg-uddannelser, lærlingeuddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser af undervisningsministeren efter indstilling fra det faglige udvalg/uddannelsesnævn og vedkommende erhvervsuddannelsesudvalg på grundlag af teknisk-faglige og teknisk-pædagogiske oplæg, de såkaldte TF- og TP-oplæg.

For de grundlæggende teknikeruddannelser og for de tekniske efg- og lærlingeuddannelsers vedkommende fastlægges undervisningsindholdet m.v. i en kursusplan, der er meget omfattende, og som er inddelt i 3 hoveddele, målbeskrivelsen, der er bindende for skolen, undervisningsvejledningen og den vejledende ressourceplan. Selv om de to sidste hoveddele som nævnt kun er vejledende, er det er erfaringssag, at de tillægges stor betydning i skolernes virksomhed og jævnligt fungerer, som om de var bindende.

For handelsskoleområdet fastlægges undervisningen i en læreplan, der angiver undervisningens formål, mål og indhold. Læreplanen, der er bindende for skolerne, giver skolerne et betydeligt råderum med hensyn til den konkrete gennemførelse af undervisningen. Læreplanen er ofte suppleret med en lærervejledning, der alene er vejledende for skolerne,

Det er en selvfølge, at den enkelte skole bestemmer den pædagogiske metode. Det er imidlertid efter udvalgets opfattelse en hensigtsmæssig decentralisering også at overlade den enkelte skole, i dens samarbejde med det lokale uddannelsesudvalg, jvf. §§ 53-54, en betydelig frihed med hensyn til fastlæggelse af undervisningsindholdet. Undervisningsindholdet bør ikke fortsat være undergivet den nuværende forholdsvis detaljerede centrale styring. Den centrale styring bør være en rammestyring og bør navnlig ske gennem en angivelse i vedkommende uddannelsesregler af uddannelsernes mål; der bør dog herudover være mulighed for en vis yderligere rammestyring, navnlig ved angivelse af undervisningsfag og disses formål. Denne rammestyring suppleres naturligvis gennem Undervisningsministeriets (Direktoratet for Erhvervsuddannelsernes) almindelige supplerende faglige og pædagogiske vejledningsvirksomhed, bl.a. gennem fagkonsulenter.

Samtidig med, at den centrale styring af skoleundervisningen begrænses til en mål- og rammestyring, medens det i øvrigt

overlades til skolerne at tilrettelægge undervisningen, forudsættes det naturligvis at de enkelte skoler foretager en undervisningsplanlægning som manifesterer sig i en ajourført undervisningsplan (som ikke skal godkendes centralt).

Det forudsættes, at den lokale planlægning sker i samråd med vedkommende lokale uddannelsesudvalg. Udvalget henviser herved til den generelle opfattelse, som der flere steder i betænkningen er givet udtryk for, jvf. bl.a. bemærkninger til lovudkastets kapitel IX, og hvorefter der bør ske en styrkelse af indflydelse og medansvar for det lokale arbejdsmarked, repræsenteret ved skolens bestyrelse og de lokale uddannelsesudvalg, med hensyn til skolens aktiviteter. Det er konsekvent i forhold til denne generelle opfattelse, at begrænsningen af den centrale styring (fra direktoratet og det faglige udvalg) modsvares af øget beføjelse og ansvar for det lokale niveau (skolerne og de lokale uddannelsesudvalg).

Den lokale undervisningsplan kan f.eks. indeholde følgende dele:

1. En redegørelse for, hvordan de forskellige uddannelsesmål tilgodeses i en helhed, herunder med hensyn til fordelingen af lærerkræfterne.
2. En beskrivelse af undervisningens indhold og forløb, herunder med hensyn til stofudvælgelse og arbejdsformer.
3. En beskrivelse af, hvorledes undervisningen differentieres i forhold til elever med forskellige forudsætninger.
4. En beskrivelse af, hvorledes eleverne har indflydelse på undervisningens indhold, tilrettelæggelse og forløb.
5. En beskrivelse af, hvorledes der evalueres, herunder såvel med hensyn til undervisningen som med hensyn til eleverne.

Der er ovenfor i bemærkningerne til § 13 anført, at det undervisningsindholds niveau, som udvalget forudsætter, indebærer - foruden det nødvendige udstyr - øgede krav til lærerkvalifikationer og til organisering af det pædagogiske arbejde på skolerne. Udvalget skal i fortsættelse heraf og i tilknytning til den her omtalte bestemmelse i §15 om undervisningens tilrettelæggelse fremhæve, at en helhedsorienteret undervisning, der skal tilgodese både praktiske, teoretiske, specielle og generelle mål, må gennemføres i et samarbejde mellem lærere med forskellige faglige kvalifikationer. Det forudsættes, at en undervisning, der - eksempelvis - indeholder elementer af erhvervsfaglig, samfunds faglig og matematisk karakter, gennemføres af en gruppe lærere, der tilsammen er kvalificeret i alle fagene. Det forudsættes endvidere, at de enkelte lærere gennem efter- og videreuddannelse supplerer sig fagligt over et vist antal år, f.eks. således at den enkelte lærer opnår et specialistaniveau i mindst ét fag og opnår et mindre specialiseret niveau i et eller flere fag, som den pågældende lærer "samarbejder med" (der tænkes ikke stillet specifikke formelle krav til dette "supplementsniveau").

Det bør principielt være skolernes ansvar at ansætte og tilknytte fagligt kompetente lærere. Hvis dette ansvar skal kunne løftes, er det nødvendigt, at der foreligger vejledningsmateriale, og at de ansættende personer/organer kan trække på sagkyndige.

Erhvervsuddannelsesrådet iværksatte i 1985 et udvalgsarbejde der forventes at føre til beskrivelse af fremtidige lærerkvalifikationsbehov og læreruddannelsesbehov, herunder fastlæggelse af niveaukrav i ministerielle vejledninger. Det må endvidere forudses at EUR-udvalget udtaler sig om behovet for yderligere ressourcer til lærernes videre- og efteruddannelse.

Som det er anført ovenfor har handelsskolerne allerede et

lærerkorps, som har en betydelig teoretisk baggrund.

På handelsskoleområdet er det navnlig af betydning, at der sikres en væsentlig individualisering af uddannelsen, og at der sikres sammenhæng med de tilgrænsende uddannelser. Der må i uddannelserne lægges megen vægt på kreativitet hos den enkelte, således at uddannelserne vendes meget mere mod fremtidens samfund (dette sker ikke alene ved indførelse af moderne teknologi og opbygning af en edb-brugerkompetence hos den enkelte).

Basisuddannelsens integration mellem det almene og det retningsfaglige må videreudvikles, og der må gøres en aktiv indsats på den enkelte skole for at få lokalområdet med ind i at udvikle den grundlæggende kundskabsformidling under fastholdelse af integrationsprincippet.

I den sammenhæng skal man pege på værdien af, at indtægtsdækket virksomhed, voksenundervisning i øvrigt, KVVU, merkonomkursus m.v. foregår på de samme skoler som grunduddannelserne . og - i betydeligt omfang - med de samme lærere.

Intentionen om at gennemføre en helhedsorienteret teoretisk og praktisk undervisning og intentionen om at gå fra en forholdsvis detailleret undervisningsstyring til en mål- og rammestyring stiller betydelig kreative og kvantitative krav til undervisningsministeriets samarbejde med skolerne.

Undervisningsministeriet (Direktoratet for Erhvervsuddannelserne) må - bl.a. gennem fagkonsulentbistand - i forstærket omfang yde konsultativ bistand, især i forbindelse med skolernes udviklingsprojekter, samtidig med at ministeriet kan bidrage til at sikre sammenhæng mellem den lokale udvikling og den generelle samfundsudvikling, som bl.a. understøttes via organisationernes indsats.

Der må lægges stor vægt på at styrke den lokale planlægning

og gennemførelse af undervisningen. Dette kan ske ved at sprede indvundne erfaringer gennem f.eks.

- læreruddannelsesaktiviteter,
- afholdelse af fagmøder,
- udvikling af undervisningsvejledninger,
- udvikling og udsendelse af eksemplarisk pædagogisk materiale,

herunder:

- forslag til gennemførelse af en undervisning, f.eks. i form af lokale undervisningsplaner,
- forslag til elevopgaver,
- rapporter over gennemførelse af en undervisning,
- fagkonsulentbesøg, herunder møder med skoleledelser, lærere og elever.

Af ressourcemæssige grunde må hovedvægten lægges på de førstnævnte aktiviteter, for det vil ikke være praktisk muligt at nå alle skoler/lærere gennem fagkonsulentbesøg i løbet af overskuelig tid. Imidlertid må der - især i de første år efter lovens vedtagelse - gennemføres fagkonsulentbesøg i ret stort omfang, dels for at bistå de pågældende skoler og lærere, dels for at indsamle informationer, som kan anvendes i tilrettelæggelsen af den øvrige centrale og decentrale virksomhed, nemlig læreruddannelsesvirksomheden, udarbejdelsen af vejledningsmateriale, udvikling af og udvælgelse af eksemplarisk pædagogisk materiale m.v.

Det forudsættes, at undervisningsministeriet råder over såvel fagkonsulentressourcer som ressourcer til at finansiere udvik-

lings- og forsøgsarbejde, jvf. § 56, stk.3 og § 58 , og at resultaterne heraf meddeles skolerne.

Fagkonsulenterne bør - for at tilgodese intentionen om en helhedsorienteret praktisk og teoretisk uddannelsesvirksomhed - i væsentligt højere grad end i dag ansættes med henblik på at yde en helhedsorienteret/tværfaglig bistand, og de må tilsvarende i væsentligt højere grad end i dag samarbejde på tværs af deres specifikke faglige kvalifikationer.

Det må konstateres, at der især ikke i uddannelserne på de tekniske områder er de samme traditioner som i folkeskolen og gymnasieskolen med hensyn til faglige pædagogiske foreninger, hvilket øger kravene til en alsidig statslig vejledningsvirksomhed.

Til § 16

I udvalgets kommissorium er det anført, at "uddannelsen skal tage hensyn til elevernes forskellige behov og ønsker".

Bestemmelsen i § 16 er på linie hermed, men går noget videre.

§ 16, 1.led, fastlægger det generelle princip, at der ved undervisningens tilrettelæggelse skal tages hensyn til elevernes ønsker. Bestemmelsen tilsikrer eleverne på den enkelte skole/det enkelte hold en medindflydelse på undervisningens organisation og metoder og i et vist omfang også på undervisningsindholdet.

§ 16, 2.led, modsvarer den ovenfor nævnte udtalelse i kommissoriet ved bestemmelsen om, at der ved undervisningens tilrettelæggelse skal tilstræbes den differentiering af undervisningen, som en hensyntagen til elevernes forudsætninger og interesser tilsiger. Indholdet i uddannelserne må være

tilpasset elevernes forudsætninger, såvel med hensyn til evner som med hensyn til interesser og modenhed. Der skal lægges større vægt på at foretage en pædagogisk differentiering end i dag. Mulighederne for individuelt orienteret differentiering har naturligvis grænser, og efter omstændighederne må hensynet til forskellige forudsætninger tages gennem niveaudeling af undervisningen. På handelsskoleområdet har man gennem mange år gennemført niveaudelt undervisning i de undervisningsfag, hvor eleverne møder med reelt forskellige forkundskaber fra folkeskolen.

Der må i erhvervsuddannelsessystemet være noget for alle elever, noget der vil kunne virke udfordrende på de elever, der har evner og lyst til at arbejde teoretisk med opgaver og problemer, og noget, der vil kunne virke udfordrende på elever, der har evner og især lyst til at nærme sig opgaveløsning ad praktisk vej. Erhvervsskolernes muligheder for at demonstrere en meningsfuld sammenhæng mellem teori og praksis bør udnyttes.

Om undervisningens tilrettelæggelse skal udvalget i øvrigt udtale:

For at en undervisning kan lykkes, skal der foreligge en betydelig motivation fra elevernes side. Dette er hidtil overvejende blevet tilgodeset ved en meget anvendelsesorienteret undervisning. Med en vis yderligere teoretisering af erhvervsuddannelserne, som bl.a. skyldes, at maskiner og apparatur bliver mere og mere komplekse og "lukkede", f.eks. erstattes synlige mekaniske forbindelser med usynlige elektriske, således at fejlfinding får en mere teoretisk karakter, må motivationen i noget højere grad end hidtil tilgodeses ved pædagogiske midler.

Det må her tages i betragtning, at erhvervsuddannelserne i dag nok i et vist omfang tiltrækker teoretisk interesserede elever (men da til få bestemte uddannelser og i for ringe grad til hele det tekniske skoleområde), men især tiltrækker

elever, der ikke umiddelbart er motiveret for de teoretiske kundskabsgivende dele af undervisningen.

På handelsskoleområdet er de åbne muligheder efter efg-basisuddannelsen med til at sikre, at unge med interesse og evne for teoretiske emner kan få reelle tilbud, f.eks. gennem kursus til højere handelseksamen. Disse muligheder er på forhånd kendte af eleverne og bidrager til, at teoretisk interesserede elever tiltrækkes af handelsskolerne.

Uddannelserne må fortsat - især i de indledende faser - tage udgangspunkt i konkrete, grundlæggende erhvervsnære problemstillinger, og relevant teknologi må introduceres og anvendes.

Der må - især af hensyn til elevernes motivation og dermed deres udbytte af undervisningen - vises respekt for deres indsats, så elevproduktion så vidt muligt anvendes - evt. senere i uddannelsen - i stedet for at blive destrueret.

Undertiden bør uddannelserne tilrettelægges således, at den enkelte elev starter det foretrukne sted (f.eks. i "auto" i en grundlæggende mekanisk uddannelse) for at undervisningen kan fænge fra starten og give mulighed for senere at motivere eleverne for at se bredere og for at se deres egne muligheder i en bredere sammenhæng.

De enkelte undervisningsfag må - som allerede berørt - i mange tilfælde integreres mere end i dag, hvor de ofte ligger som "perler på snor". Det er vigtigt, at undervisningen kommer til at hænge bedre sammen for eleverne, men også at eleverne kommer til at opdage, at man kan arbejde med "det samme" på mange forskellige måder, og at ting, man måske ikke umiddelbart interesserer sig for, alligevel er nødvendige at beherske.

Det er vigtigt, at eleverne lærer at anvende de færdigheder og den viden, de får gennem uddannelsen, således at nysger-

righeden skærpes, og at de får lyst til fortsat at arbejde med "tingene".

Både de teoretiske og praktiske indholdselementer må placeres på et for eleverne velmotiveret tidspunkt i uddannelsen, men samtidig må der tages hensyn til virksomhedernes behov (hvormed ikke er sagt, at der nødvendigvis skulle være en modstrid mellem disse hensyn). Nogle indholdselementer (af skolemæssig art) må placeres før eleverne påbegynder den praktiske del af uddannelsen - eller ligge tidligt i den. Andre indholdselementer kan bedst placeres, når eleverne har påbegyndt eller er et stykke inde i deres virksomhedspraktik.

Der bør lægges vægt på i den skolemæssige del af uddannelsen at udnytte elevernes erfaringer fra virksomhederne.

Undervisningen må også kunne rumme eksperimentet, det søgende, den selvstændige udforskning. Dette kan fremme kreativiteten og selvstændigheden og elevens omstillingsevne. Der tænkes på udviklingen af en faglig kreativitet baseret på det systematiske eksperiment, hvor teori og praksis indgår i en vekselvirkende sammenhæng, og hvor der tilstræbes en helhedsforståelse. F.eks. kan sådanne eksperimenter - som på levnedsmiddelområdet kunne vedrøre opvarmning, på "strøm"-området kunne vedrøre spændingsrækken, på bygge- og anlægsområdet kunne vedrøre bærende konstruktioner og på keramikområdet kunne vedrøre glasurer - bidrage til at give eleverne en fundamental oplevelse af og viden om materialer, herunder om deres anvendelsesmuligheder og om relevante bearbejdningsmetoder.

Evne til problemformulering, strukturering, problemløsning og generalisering - evner, som netop kan styrkes i en eksperiment-orienteret undervisning - vil være krav, som alle (og ikke kun de der satser på en videreuddannelse, f.eks. som teknikere) vil møde. En væsentlig forudsætning for udviklingen af den faglige kreativitet og af det meningsfyldte eksperiment er muligheden for fordybelse.

Til § 17

Denne bestemmelse, hvorefter der til elever, der har behov derfor, skal gives specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand, svarer til bestemmelsen i efg-lovens § 2, stk.2, der dog er begrænset til "handicappede" elever. De nuværende administrative bestemmelser om specialpædagogisk bistand indeholdes i Direktoratet for Erhvervsuddannelsernes cirkulærskrivelse 1-333 af 27. oktober 1977.

Til § 18

Denne bestemmelse, hvorefter der skal tilbydes eleverne rådgivning om valg af uddannelse og erhverv samt om personlige forhold, svarer til den gældende regel i efg-lovens § 2, stk.3. De gældende administrative bestemmelser om denne vejledningsfunktion indeholdes i to cirkulærskrivelser fra Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, 1-361 af 1. april 1981 om studievejlederens opgaver og 1-362 af 1. april 1981 om retningslinier for studie- og erhvervsvejledning.

Der henvises til rapporten "Undersøgelse af Undervisningsministeriets vejledningsordninger" (februar 1987).

Til afsnit C
(Praktikuddannelsen)

Til § 19

I denne bestemmelse fastslås, at praktikuddannelsen foregår i en eller flere virksomheder, der af vedkommende faglige udvalg er godkendt som praktiksteder for den pågældende uddannelse, og på grundlag af en uddannelsesaftale mellem elev og virksomhed.

Såvel praktikpladsgodkendelse som aftaleindgåelse behandles nærmere i andre bestemmelser og bemærkninger dertil.

§ 19 har navnlig den selvstændige retlige betydning at henlægge kompetencen til godkendelse af praktikpladser til de faglige udvalg.

Bestemmelsen er i denne henseende i overensstemmelse med efg-lovens § 8, stk. 3, og i realiteten også med lærlingelovens bestemmelser; disse kræver formelt ikke forudgående godkendelse af læresteder, men læretiden kan underkendes efter lærlingelovens § 24, stk. 7, der stort set praktiseres på samme måde som efg-lovens § 8, stk. 3 (forudgående godkendelse).

Udvalget har drøftet hensigtsmæssigheden af, at godkendelsesopgaven tillægges de faglige udvalg. Der kan argumenteres imod, at disse kollegiale organer, hvis hovedopgave er væsentlige, generelle uddannelsespolitiske spørgsmål, skal behandle det relativt store antal konkrete sager, som godkendelsessagerne **udgør**.

Når udvalget finder, at godkendelsessagerne fortsat bør ligge hos de faglige udvalg, beror det på, at disse udvalg har de bedste faglige forudsætninger for opgaven, og at den dermed forbundne arbejdsbyrde på forskellig måde kan reduceres. I praksis er proceduren i almindelighed den, at uddannelsesaftalerne indsendes til registrering til arbejdsformidlingskon-

torerne, som derefter - som forudsætning for registreringen - skal sikre sig, at virksomheden er godkendt. Jævnligt vil arbejdsformidlingen på grundlag af tidligere information være bekendt med, at virksomheden er godkendt, således at aftalen kan registreres uden høring af det faglige udvalg. Nogle faglige udvalg har fastsat visse generelle retningslinier for godkendelse, således at arbejdsformidlingen på grundlag heraf og de konkrete oplysninger i forbindelse med uddannelsesaftalen kan godkende denne uden høring af det faglige udvalg i hvert enkelt tilfælde. Endelig kan de faglige udvalg aflastes ved en delegation i henhold til § 54, stk. 2, af godkendelsesbeføjelsen til de lokale uddannelsesudvalg.

Til § 20

Denne bestemmelse vedrører indholdet af de praktikregler - hidtil betegnet som uddannelsesregler - der efter bestemmelsen, jfr. stk. 1, skal fastsættes af de faglige udvalg, og som skal fastlægge praktikvirksomhedernes uddannelsesmæssige forpligtelser og dermed grundlaget for virksomhedens ansvar for, at uddannelsen bliver fyldestgørende.

De gældende regler om fastsættelse af praktikregler/uddannelsesregler er indeholdt i efg-lovens § 8, stk. 3, hvorefter praktikreglerne fastsættes af Undervisningsministeriet (Direktoratet for Erhvervsuddannelserne) efter indstilling fra det faglige udvalg og vedkommende erhvervsuddannelsesudvalg og lærlingelovens § 24, stk. 5, hvorefter uddannelsesreglerne fastsættes af lærlingerådet efter indstilling af det faglige udvalg. Bekendtgørelserne om grundlæggende teknikeruddannelser omhandler kun i begrænset omfang praktikregler, således § 17 i bekendtgørelse nr. 503 af 28. juli 1986 om uddannelse af tekniske assistenter og tekniske tegnere, hvorefter praktikopholdene skal have "nær tilknytning til uddannelsens teoretiske dele" (stk. 1) og "direktoratet fastsætter nærmere bestemmelser om praktikophold efter indstilling fra uddannelsesnævnet" (stk. 4).

Ingen af disse regler indeholder krav til praktikreglernes indhold. Praksis med hensyn til udformningen af praktikreglerne er noget varierende. Mange praktikregler er overordentlig summariske. Nogle praktikregler indeholder dels - hvad der egentlig falder uden for rammerne af praktikreglernes funktion - en beskrivelse af skoleforløbets tilrettelæggelse i dets forskellige trin, dels et generelt formuleret krav om, at praktikuddannelsen i sit forløb skal modsvare de fortløbende elementer i skoleundervisningens forløb; i disse tilfælde bliver praktikuddannelsens hovedformål at give eleven en rutine i det, der er lært i skoleforløbet. Andre uddannelsesregler indeholder selvstændige regler om, at praktikuddannelsen skal omfatte bestemte arbejdsområder og funktioner; dette gælder bl.a. gennemgående for handels- og kontorområdets uddannelsesregler. I øvrigt indeholder de fleste uddannelsesregler en angivelse af uddannelsens formål, der da også må betragtes som et generelt formuleret direktiv for praktikuddannelsen.

Tidsmæssigt er praktikuddannelsen det dominerende led i de fleste grundlæggende erhvervsuddannelser. Under hensyn hertil og til praktiktidens uddannelsesmæssige betydning i øvrigt er det efter udvalgets opfattelse af afgørende betydning at søge sikret, at praktikuddannelserne får et lødigt indhold. Der bør derfor efter udvalgets opfattelse i praktikreglerne stilles større og mere udførlige krav til praktikuddannelsen end det gennemgående hidtil er sket. Efter udkastets stk. 2 skal alle praktikregler angive den pågældende uddannelses mål - der dermed bliver et direktiv for praktikuddannelsen, lige som de er det for skoleundervisningen - og på grundlag heraf nærmere beskrive arbejdsområder og funktioner, som praktikuddannelsen skal omfatte.

Et særligt - og vigtigt - spørgsmål er spørgsmålet om det nærmere forhold mellem skoleundervisning og praktik. Det eneste, der generelt kan siges herom, er, at de to former for undervisning i deres indhold og tidsmæssige forløb skal supplere hinanden/være integreret i hinanden på den ud fra et

uddannelsesmæssigt synspunkt mest hensigtsmæssige d.v.s. udbyttegivende måde. Det er på denne baggrund, at udvalget i udkastet indskrænker sig til at foreslå en generelt formuleret bestemmelse om, at praktikreglerne skal udformes således, at det sikres, at skoleundervisning og praktikuddannelsen supplerer hinanden på hensigtsmæssig måde.

Hvordan denne supplerings/integration nærmere skal ske må helt bero på de enkelte uddannelsers mål. I nogle tilfælde vil praktikuddannelsen navnlig være en rutinetilegnelse i forhold til skoleundervisningen, i andre tilfælde vil skoleundervisningen være udfyldende og breddegivende i forhold til praktikuddannelsen.

Vigtigt med henblik på at sikre, at skoleundervisningen og praktikuddannelsen supplerer hinanden på hensigtsmæssig måde, er, at der er en løbende kontakt mellem skole, elev og virksomhed med henblik på at identificere og imødekomme mere konkrete undervisningsbehov. - Det foreslås, at praktikreglerne skal indeholde bestemmelser om denne kontakt. Sådanne regler findes allerede med hensyn til meldinger fra skole til virksomhed og elev; i § 4, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 542 af 12. november 1981 om bedømmelse af elever bestemmes det således, at skolen efter hvert skoleophold i 2. del skal sende en vejledning til praktikvirksomheden og eleven, og at denne vejledning skal tilkendegive, om eleven har behov for støtte i form af supplerende faglig oplæring i praktiktiden samt eventuelt supplerende undervisning på skole. Efter udvalgets opfattelse vil det være ønskeligt, at der i praktikreglerne optages bestemmelser, hvorefter virksomheder efter hvert praktikophold - generelt eller hvor der konkret er særlig anledning dertil - rapporterer til eleven og skolen om praktikopholdets forløb og navnlig om konstaterede særlige undervisningsbehov.

Det diskuteres jævnligt, hvor langt en praktikvirksomheds ansvar rækker. Ansvarsspørgsmålet aktualiseres naturligvis navnlig, når eleven ikke får en fyldestgørende uddannelse, og

dette manifesterer sig i, at han ikke består en faglig prøve. Ansvarsspørgsmålet foreligger da som et spørgsmål om erstatningsansvar, jfr. bemærkningerne til § 43 og § 44. Det er klart, at virksomheden er ansvarlig for selve praktikuddannelsen, d.v.s. for, at der gennemføres praktikuddannelse i overensstemmelse med praktikreglerne, og det vil ikke blot sige i overensstemmelse med disse reglers forskrifter om arbejdsområde og funktioner, men også og navnlig i overensstemmelse med det, der efter § 20, stk. 2, skal være praktikreglernes hovedindhold, nemlig den pågældende uddannelses mål, som indebærer krav både til praktikuddannelsens område og dybde. Det kan siges, at ansvaret for, at skoleundervisningen bliver fyldestgørende primært er skolens og elevens, men praktikvirksomheden har, hvad der kan betegnes som et vist indirekte ansvar for skoleundervisningen. Ikke alene påhviler det naturligvis virksomheden at give eleven fri til skoleundervisning og at søge at påvirke eleven til at passe skoleundervisningen. Inden for rimelige grænser påhviler det også virksomheden med sin praktikuddannelse at søge at kompensere for mangler i skoleudbyttet, og at rapportere til skolen og eleven om behov for supplerende skoleundervisning, jfr. herved bemærkningerne oven for til bestemmelsen i slutningen af § 20, stk. 2, om kontakt mellem skole, elev og virksomhed.

Det tilføjes, at det er forudsat, at der fortsat for handicappede kan fastlægges særligt tilpassede uddannelsesforløb, jfr. efg-retsbekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Bestemmelsen i stk. 3, hvorefter det påhviler de faglige udvalg at virke for de bedst mulige uddannelsesmæssige forhold i praktikvirksomhederne, svarer til en regel i lærlingelovens § 24, stk. 5, 1. pkt., og reglen i efg- retsbekendtgørelsens § 18, 1. pkt. (der dog også pålægger erhvervsuddannelsesudvalgene en tilsvarende opgave).

En sådan virksomhed fra de faglige udvalgs side kan efter udvalgets opfattelse være et værdifuldt supplement til de krav, der stilles i praktikreglerne.

Til § 21

Vanskeligheder med fremskaffelse af praktikpladser har i en årrække været det alvorligste problem i efg-uddannelserne. Manglende mulighed for tilvejebringelse af praktikplads har for et meget stort antal elever betydet, at deres uddannelsesforløb er blevet afbrudt. Der henvises herved til betænkningens kap. 4 og 5, afsnit 1.

Der er dog grund til at understrege, at praktikpladsproblemet ikke alene kan måles med det antal unge, der efter en efg-basisuddannelse ikke kommer i gang med en 2. dels-uddannelse. Rent bortset fra, at en basisuddannelse utvivlsomt har en egenverdi og også jævnligt fører til en vis faktisk erhvervs-kompetence, ikke mindst på handels- og kontorområdet, er der grund til at fremhæve, at basisuddannelsen ikke alene er - og ikke alene er udformet med henblik på at være - et godt grundlag for en efg-2.dels-uddannelse. Basisuddannelser er i betydeligt omfang grundlag for fortsat uddannelse i form af grundlæggende teknikeruddannelser og - for handels- og kontorområdets vedkommende - eksamensuddannelser, navnlig uddannelsen til højere handelseksamen, som modtager omkring en trediedel af alle efg- basiselever på dette område.

Alligevel har praktikpladsproblemet været overordentligt stort og er stadig betydeligt.

Der har gennem en årrække været gennemført en række foranstaltninger for at fremskaffe praktikpladser: forbedring af formidlings- og vejledningsarbejdet, kampagner i samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter, skoler, fagkomiteer m.fl., tilskud til praktikvirksomheder m.v.; den nævnte tilskudsordning ophører med udgangen af 1987.

Disse foranstaltninger i forbindelse med erhvervsudviklingen har i de seneste år ført til en ikke uvæsentlig begrænsning af problemet. Men dette er dog stadig af betragtelig størrel-

sesorden. Ifølge Arbejdsdirektoratets opgørelse pr. 28. februar 1987 var der på dette tidspunkt ca. 4.400 elever, der søgte efg-praktikplads (og ca. 3.300, der søgte en læreplads). Ifølge en rapport af 11. marts 1987 fra Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, der er begrænset til de unge, der afsluttede efg-basisuddannelsen i juni 1986, var der pr. 1. februar 1987 ca. 12% (ca. 3.700) af disse unge, der stadig forgæves søgte en praktikplads (ca. 16% på de tekniske områder og ca. 9% på handels- og kontorområdet). Hertil kommer praktikpladssøgende inden for de grundlæggende teknikeruddannelser? om tallet herfor foreligger der ikke oplysninger. Ca. 75% af de efg-praktikpladssøgende er kvinder.

Det er vist nok en udbredt opfattelse, at den tendens til bedring af praktikpladssituationen, som har kunnet konstateres i de seneste par år, vil fortsætte i de kommende år, og at det inden længe vil kunne konstateres, at der ikke længere er noget reelt praktikpladsproblem. Et håb og en formodning om en sådan udvikling støttes sædvanligvis dels på de kommende års fald i antallet af unge, dels på en antagelse om en udvikling i virksomhedernes behov for elever og i deres holdning til uddannelsesspørgsmål, som vil styrke deres efterspørgsel efter elever. Denne opfattelse er dog forbundet med nogen usikkerhed. En øget ledighed må påregnes at ville afspejle sig i et fald i virksomhedernes antagelse af elever; oplysninger om det forholdsvis lave antal af godkendte og registrerede lærekontrakter/efg-praktikaftal er i de første måneder af 1987 og det forhold, at faldet i antallet af lære- og praktikpladssøgende (sammenlignet med året før) synes standset, illustrerer muligvis allerede dette forhold.

Ved overvejelse af lovregler med sigte på praktikpladsproblemer må der tages udgangspunkt i, at en ny erhvervsuddannelses lov må påregnes at skulle gælde for et længere åremål og dermed også under forhold, hvor praktikpladssituationen er problematisk. Det er derfor nødvendigt, at loven peger på værktøjer, der er egnede til i videst muligt omfang at skabe sikkerhed for praktikpladser - d.v.s. egnede til i videst mu-

ligt omfang at sikre, at de, der begynder og afslutter en basisuddannelse, også kan opnå en afsluttet uddannelse.

Praktikpladsspørgsmålet er ikke alene et spørgsmål om tilvejebringelse af det fornødne antal praktikpladser. Det er naturligvis også et spørgsmål om at sikre praktikpladser på virksomheder, der er i stand til at sikre de unge en uddannelse på det - typisk - højere faglige niveau, som lovudkastet forudsætter (teknologiløft, større bredde m.v.).

Foretagne undersøgelser, jfr. bl.a. Undervisningsministeriets økonomisk- statistiske kontors rapport: "En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessystemet og samfundet i øvrigt" (bilag 6) viser, at fordelingen af praktikpladser i en vis forstand er skæv, idet de små virksomheder - relativt set i forhold til antallet af ansatte - har flere elever end de store. I den nævnte rapport udtales herom:

"... det (er) klart, at eleverne er spredt over alle virksomhedsstørrelser. Målt i forhold til antallet af virksomheder ville de store virksomheder tage langt flere elever pr. virksomhed end små. Målt i forhold til antal ansatte er det tydeligvis de små virksomheder, der tager flere elever end de store.

... Generelt kan man konkludere, at mere end halvdelen af uddannelsesbyrden for lærlinge og ca. 1/3 af uddannelsesbyrden for efg-2.delselever ligger på virksomheder med mindre end 20 ansatte.

... Fordelingen på virksomhedsstørrelser er især interessant, når det skal vurderes, hvilke kundskaber den pågældende virksomhed er i stand til at bibringe lærlingen eller efg-2.delseleven. Her er billedet ganske broget. En række af de mindre opvoksende virksomheder er virksomheder med en meget avanceret og moderne teknologi, som vil kunne bidrage ganske betydeligt til elevens uddannelse. På den anden side kan man mene, at årsagen til, at der er så mange elever i de små virksomheder, har sin rod i det traditionsbundne håndværkssystem, hvor virksomhederne på grund af deres håndværksmæssige præg naturligt tager lærlinge og efg- elever. Uden at gå i en dybere vurdering over disse virksomheders teknologiske stade må man antage, at mange af disse virksomheder vil være mere traditionsbundne end erhvervslivet i gennemsnit. Man har en uddannelsesstruktur, som af historiske årsager binder megen uddannelsesaktivitet til virksomheder, som på forhånd må anta-

ges at have en tendens til at være traditionelle. Det er naturligvis en styrke for den grundige og velgennemarbejdede uddannelse, men samtidig må man være opmærksom på, at i et samfund med en relativ hurtig teknologisk udvikling kan det være en svaghed" (undersøgelsen kommer ikke nærmere ind på de grundlæggende teknikeruddannelser)."

Uden i øvrigt at gå nærmere ind på denne vurdering, finder udvalget, at der er grund til at fremhæve følgende: Selv om antallet af elever på den enkelte virksomhed ikke alene kan vurderes i forhold til antallet af ansatte, men også må vurderes i forhold til antallet af ansatte med de pågældende uddannelser, er det nærliggende at antage, at der på de store virksomheder er en "praktikpladsreserve", som det vil være ønskeligt bliver benyttet. Det er naturligvis ikke muligt generelt at fastslå, om de store eller de små virksomheder er de bedste læresteder. Virksomhederne må vurderes på deres øvrige forhold (produktion og produktionsteknik m.v.) og i forhold til de enkelte uddannelsers mål og de forskellige elevkategorier. Men det er i hvert fald betydningsfuldt, at udbudet af praktikpladser er relativt alsidigt, og at alsidigheden omfatter både størrelse og teknologiudvikling; specielt er det vigtigt, at de virksomheder, der i teknologisk henseende er forholdsvis avancerede, udbyder praktikpladser.

Bestemmelsen i § 21 indeholder regler, der tager sigte på at skabe bedre muligheder for, at unge, der gennemgår en basisuddannelse, og som ønsker at fortsætte i en vekseluddannelse, også kan få den hertil nødvendige praktikplads.

Der er imidlertid grund til at understrege, at bestemmelsen kun er et bidrag - og næppe det væsentligste bidrag - til realisation af denne målsætning.

Vigtigere er formentlig andre foranstaltninger, som indgår i den foreslåede reform, og som omtales i andre sammenhænge i lovudkastet og bemærkningerne hertil.

Vigtigst er formentlig udviklingen vedrørende hovederhvervsområder og udviklingen herindenfor af nye uddannelser og der-

med nye praktikpladsmuligheder, herunder ikke mindst uddannelser og praktikpladsmuligheder for kvinder, der som nævnt for tiden udgør ca. 75% af de - forgæves - efg-praktikpladssøgende (mod ca. 50% af de lærepladssøgende; tallene kendes ikke for de grundlæggende teknikeruddannelser).

Vigtig er endvidere en styrkelse af vejledningsindsatsen på handelsskolerne og de tekniske skoler om uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder. Udvalget skal herom indskrænke sig til at henvise til rapporten (februar 1987) "Undersøgelse af Undervisningsministeriets vejledningsordninger". Praktikpladsproblemerne er ikke alene produkter af et utilstrækkeligt antal praktikpladsudbud, men har naturligvis også en vis sammenhæng med de unges præferencer ved uddannelsesvalg - præferencer, som ikke altid er realistiske i forhold til beskæftigelsesmuligheder. Bl.a. derfor er vejledningsindsatsen **betydningsfuld**.

Også bestemmelserne i §§ 22 og 23 skal betragtes som bidrag til praktikpladssikring.

§ 21 angår foranstaltninger med direkte sigte på praktikpladsproblemet.

Efter stk. 1 påhviler det arbejdsformidlingskontorerne at formidle praktikpladser og i forbindelse hermed at samarbejde med skolerne. Bestemmelsen svarer ganske til efg-retsbeholdningslovens § 6, stk. 2. Placering af formidlingsopgaven hos arbejdsformidlingskontorerne er konsekvent i forhold til kontorerne øvrige formidlingsarbejde og bør ses i sammenhæng med deres øvrige opgaver med tilknytning til erhvervsuddannelsesområdet (erhvervsvejledning, registrering af praktikaftaler).

Bestemmelsen i stk 2, der er en ny bestemmelse, men som i et vist omfang modsvarer nuværende praksis, pålægger de faglige udvalg og lokale uddannelsesudvalg (der er underudvalg under de faglige udvalg, jfr. § 53) ved kontakt med virksomheder at

virke for, at der tilvejebringes det antal praktikpladser, der er behov for. Udvalget finder det betydningsfuldt, at det lægges fast i loven, at de faglige udvalg har et sådant særligt ansvar for tilvejebringelse af praktikpladser. De faglige udvalg får naturligvis en særlig opgave over for kategorier af virksomheder, herunder "virksomheder" i den offentlige sektor, hvor der måtte skannes endnu ikke at være skabt en tradition for at tilbyde praktikpladser i et ønskeligt omfang.

Det er fundet rigtigt i stk. 2 - foruden de faglige udvalg - udtrykkeligt at nævne de lokale uddannelsesudvalg (selv om disse er underudvalg under de faglige udvalg), jfr. udkastets §§ 53-54. De lokale uddannelsesudvalg modsvare (bl.a.) de nuværende fagkomitéer, der har spillet en væsentlig rolle i arbejdet for fremskaffelse af praktikpladser. Og en fremhævelse i lovteksten af denne rolle for de lokale uddannelsesudvalg er på linie med udvalgets generelle synspunkt om de lokale arbejdsmarkeders medindflydelse på og medansvar for erhvervsuddannelsessystemets funktion, jfr. bl.a. bemærkningerne til lovudkastets kap. IX.

Spørgsmålet om, hvilket antal praktikpladser der er behov for med henblik på en uddannelse, kan naturligvis aldrig besvares præcist. I bestemmelsen angives, at spørgsmålet må bedømmes ved en afvejning af på den ene side elevernes uddannelsesønsker - hvor mange ønsker den pågældende uddannelse - og på den anden side de forventede fremtidige beskæftigelsesmuligheder på det modsvarende erhvervsområde.

Inden for et hovederhvervsområde kan situationen naturligvis jævnligt være den, at ét uddannelsesområde har for mange praktikpladsansøgere, medens et andet uddannelsesområde mangler elever. Der kan for så vidt være behov for, at der - samtidig med elevvejledning om, hvor praktikpladsmulighederne er - sker en koordinering af de faglige udvalgs virksomhed. En sådan koordineringsvirksomhed bør initiativ- og koordineringsudvalgene kunne påtage sig, jfr. stk. 3.

Bestemmelsen i slutningen af stk. 1 om, at de faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg skal virke for, at udbudet af praktikpladser bliver alsidigt med hensyn til virksomhedernes størrelse og teknologiudvikling, modsvarer de generelle synspunkter om dette emne, som er anført i de indledende generelle bemærkninger til § 21.

Arbejdet på tilvejebringelse af praktikpladser involverer flere instanser og funktioner: Arbejdsformidlingen, skolerne, elevvejledningsfunktionen, de faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg. Det er vigtigt, at arbejdet organiseres i et rationelt samarbejde, herunder med hensigtsmæssige systemer for informationsudveksling. Under hensyn hertil foreslås i stk. 4 en bestemmelse, der bemyndiger undervisningsministeren til efter indstilling fra erhvervsuddannelsesrådet at fastsætte nærmere regler om samarbejds- eller informationsordninger.

Bestemmelsen i stk. 5, hvorefter der for elever, der har gennemgået basisuddannelse, og som derefter forgæves søger praktikplads, kan tilrettelægges skoleundervisning, der delvis kan erstatte praktikuddannelsen, har karakter af en nødløsningsregel.

Det er udvalgets opfattelse, at gennemførelse af vekseluddannelsesprincippet - i overensstemmelse med den fastlagte struktur for den enkelte uddannelse - er af afgørende betydning, og at en modifikation heraf ved at udbytte en eller flere praktikdele med skoledele er betænkelig. Udvalget finder imidlertid, at tilvejebringelse af størst mulig garanti for, at unge, der har gennemført en basisuddannelse, også kan fuldføre deres uddannelse, må tillægges så stor betydning, at der i loven bør peges på muligheden for, at en del af praktiktiden kan erstattes med undervisning - typisk værkstedsundervisning - på skole. Denne tanke er for så vidt ikke ny, som der i en årrække har været en - omend overordentlig snæver - bevillingsmæssig mulighed for gennemførelse af "praktikkompensationskurser". Bestemmelsen tager sigte på tilfæl-

de, hvor det almindelige formidlingssystem vedrørende praktikpladser ikke virker, i forhold til en gruppe uddannelsessøgende, uanset at deres uddannelsesvalg er rimeligt, for så vidt som uddannelsen med rimelighed kan påregnes at indebære beskæftigelsesmuligheder.

Udvalget ønsker at understrege den alvor, hvormed der må ses på praktikpladsproblemet. Det er af helt afgørende betydning, at praktikpladsmangel, som den har været kendt i en årrække, og som reelt har betydet, at mange unge, der er gået ind i en efg-uddannelse, ikke har kunnet fuldføre denne, fremtidig undgå. Udvalget skønner, at den flerhed af forslag med dette sigte, som er omtalt ovenfor, i væsentlig grad vil bidrage hertil, men må erkende, at skønnet er usikkert. Praktikplads-situationen må være under konstant overvågning, og der bør være åbenhed over for andre foranstaltninger end dem, der er omfattet af udvalgets forslag.

Til § 22

Denne bestemmelse om statsstøtte i form af rejsehjælp, flyttehjælp, tilskud til boligbevarelse og tilskud til dobbelt husførelse i forbindelse med søgning og overtagelse af praktikplads svarer i hovedsagen til § 13 i lov om foranstaltninger vedrørende praktikpladser m.v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 140 af 23. marts 1987.

De nærmere regler må fastsættes administrativt, jfr. de gældende regler i Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 349 af 24. juni 1982, som ændret ved bekendtgørelse nr. 415 af 13. august 1984, udkastets § 22, stk. 2. Det er derfor fundet unødvendigt i selve lovteksten at medtage bestemmelsen i den ovennævnte lovs § 13, stk. 2, hvorefter støtten ikke kan ydes, hvis der er grund til at antage, at hjælpen ikke vil medføre de tilsigtede formål, og hvorefter støtte til rejsehjælp til søgning af en uddannelsesplads kun kan ydes, når ganske særlige omstændigheder taler derfor.

Det foreslås i stk. 2, at de nærmere administrative regler for ydelse af ~~støtten~~ fastsættes af undervisningsministeren med tilslutning fra arbejdsministeren. Der sker ikke herved nogen realitetsændring af den gældende regel i den ovennævnte lovs § 13, stk. 3, hvorefter de nærmere regler fastsættes af arbejdsministeren med tilslutning fra undervisningsministeren - der kræves både efter de gældende lovregler og lovudkastet enighed mellem de to ministre - men i betragtning af den foreslåede lovs og den øvrige administrations ministerielle tilhørsforhold findes det rigtigst, at reglerne udfærdiges af undervisningsministeren.

Til § 23

Denne bestemmelse modsvarer til dels reglen i lærlingelovens § 1.

§ 1, stk. 1, i lærlingeloven indeholder et forbud imod, at virksomheder, hvor der "udføres arbejde, der i henhold til denne lov er godkendt som fag, eller som henhører under et sådant fag", ansætter personer under 18 år på anden måde end ved lærekontrakt.

Fra denne hovedregel i § 1, stk. 1, indeholder de øvrige bestemmelser i § 1 - navnlig stk. 3 - en række undtagelser. Betragtet som en helhed er regelsættet i lærlingelovens § 1 meget detaljeret, kompliceret og til dels ret uklart.

Uanset dette giver overtrædelse af § 1 ikke alene grundlag for ugyldighed af vedkommende, ansættelsesaftale, men også for strafansvar for vedkommende arbejdsgiver efter lærlingelovens § 28, stk. 1.

Efg-loven indeholder ikke et forbud svarende til forbudet i lærlingelovens § 1, stk. 1.

For så vidt en uddannelse forekommer som både lærlingeuddannelse og efg-uddannelse, betyder samspillet mellem de to lo-

ve, at vedkommende virksomheder som hovedregel kun må ansætte unge under 18 år ved enten lærekontrakt eller efg-2.dels-praktikaftale.

Forekommer en uddannelse kun som efg- uddannelse, er det intet forbud imod, at en virksomhed (der helt eller delvis dækker den pågældende uddannelses område) ansætter unge under 18 år ved almindelig arbejdsaftale.

I forbindelse med gennemførelsen af efg-loven, der oprindeligt var tænkt helt at skulle afløse lærlingeloven efter en overgangsperiode, blev det overvejet, om efg-loven burde indeholde en forbudsregel svarende til lærlingelovens § 1, stk. 1. Med hensyn til disse overvejelser henvises til betænkning nr. 764/1976, side 61-63, og bemærkningerne til den daværende undervisningsministers forslag til efg-loven, side 10 og 18-19. Resultatet af overvejelserne blev, at efg-loven ikke burde indeholde en regel svarende til forbudsreglen i lærlingelovens § 1, stk. 1. Det fremgår af de nævnte lovforslagsbemærkninger, at man herved navnlig havde de nye uddannelsesområder, som man forventede, at efg-lovens uddannelsessystem ville komme til at omfatte, for øje; herom udtaltes i lovforslagsbemærkningerne: "Når der ikke for disse områder er fastsat en ubetinget kontraktspligt for personer under 18 år, skyldes det, at man herved ville afskære et stort antal, der ikke ønsker at gå ind i en uddannelse, fra at få arbejde inden for disse områder."

Udvalget har drøftet spørgsmålet om hel eller delvis opretholdelse af forbudsreglen i lærlingelovens § 1, stk. 1, indgående og har til brug for sine drøftelser indhentet udtalelse fra 8 faglige udvalg, der kunne forventes at have forholdsvis omfattende erfaringer om forbudsreglens funktion og betydning. Det er den overvejende opfattelse blandt de pågældendes faglige udvalg, at reglen eller en lignende regel bør opretholdes.

I udvalgets overvejelser og drøftelser er indgået en flerhed af synspunkter. For så vidt forbudsreglen opretholdes, er det af administrative grunde nødvendigt, at den forenkles væsentligt. Den nuværende regel er, og en ny tilsvarende regel må nødvendigvis blive, så forholdsvis upræcis, at det er betænkeligt, at dens overtrædelse i sig selv giver grundlag for strafansvar. Dette bør forudsætte tilsidesættelse af forbud fra det faglige udvalg på grundlag af lovreglen.

Ved vurderingen af, om forbudsreglen bør opretholdes - helt eller delvis - står navnlig to hovedhensyn over for hinanden.

På den ene side kan reglen skabe visse problemer i forbindelse med etablering af grunduddannelser på områder, der ikke hidtil har været uddannelsesdækkede (med grunduddannelser). Hvis en forbudsregel svarende til lærlingelovens § 1, stk. 1, gennemføres generelt, betyder det for de omtalte nye områder, at unge under 18 år pludselig afskæres fra ordinær beskæftigelse på disse områder eller i hvert fald får deres muligheder herfor væsentligt begrænset. Dette forhold kan naturligvis have uheldige konsekvenser for unge, og det kan formentlig også i et vist omfang virke bremsende for etablering af nye uddannelsesområder.

På den anden side er der under drøftelserne i udvalget fremhævet betænkeligheder ved en generel ophævelse af lovens § 1, stk. 1. Det er gjort gældende, at bestemmelsen bidrager til sikring af praktikpladser; specielt er der peget på, at der er grund til at befrygte, at en total ophævelse af § 1, stk. 1, på visse områder kan føre til udvikling af en praksis, hvorefter ganske unge i en kortere eller længere tid ansættes i "arbejdsdrenge-forhold" som baggrund for en senere - og altså tidsmæssigt udskudt - ansættelse i et praktikforhold.

Udvalgets flertal (samtlige medlemmer med undtagelse af Peter Grünbaum, Hanna Holm og Arne højsteen) er på grundlag af en afvejning af de anførte modstående hensyn kommet til et resultat, der har karakter af en mellemløsning:

På den ene side foreslås en **forbudsregel** svarende til lærlingelovens § 1, stk. 1, opretholdt som en hovedregel i en væsentlig forenklet form, og således at tilsidesættelse af reglen kun kan medføre ~~bøde~~ansvar efter et mellemliggende forbud mod ansættelsesforholdet fra det faglige udvalg, jfr. udkastets § 23, stk. 4 og 7.

På den anden side gives der - bl.a. med sigte på problemer i forbindelse med etablering af nye grunduddannelser - de faglige udvalg en vidtgående dispensationsadgang, jfr. udkastets § 23, stk. 5, idet denne dispensationsadgang ikke alene omfatter enkeltstående ansættelsesforhold, men også "en kategori af virksomheder eller et eller flere uddannelsesområder".

Bestemmelsen i stk. 1 angiver, hvilke virksomheder der er omfattet af forbudsreglen. Det drejer sig naturligvis i *første* række om de virksomheder, som er godkendt som praktiksted - og hermed sigtes til en fuldstændig godkendelse, modsat delgodkendelse i en kombinationsaftale. Ligestillet med godkendte virksomheder er - som efter den gældende ordning - virksomheder, som vel ikke er godkendt (typisk fordi de ikke har *søgt* derom), men som -efter deres arbejdsområde og funktioner kunne godkendes.

Hvad angår det anvendte virksomhedsbegreb bemærkes, at der hermed sigtes til, hvad der efter lærlingeloven og efg-loven i retlig, økonomisk og organisatorisk betydning har kunnet komme i betragtning som lærested eller praktikvirksomhed, hvis virksomheden i øvrigt var egnet hertil.

Der tilsigtes således ingen ændring med hensyn til hidtidig praksis hvad angår mulighed for, at en virksomhedsafdeling eller filial eller lignende i denne sammenhæng betragtes som en selvstændig virksomhed. Hvad angår offentlige myndigheder som praktikvirksomheder bemærkes særligt, at en forvaltning eller forvaltningsgren, en institution, en styrelse eller et andet offentligt foretagende i almindelighed betragtes som en selvstændig virksomhed i denne forbindelse. De *tvivlsspørgs-*

mål, som kan opstå, afgøres (af det faglige udvalg) efter bestemmelserne i stk. 4-5 eller eventuelt i forbindelse med afgørelse af spørgsmål om godkendelse af afdelingen, institutionen m.v. som praktikvirksomhed efter udkastets § 24.

Bestemmelsen i stk. 2 angiver, hvor langt ansættelsesforbudet vedrørende unge under 18 år rækker. Under hensyn til reglens hovedformål - at sikre praktikpladser - skal forbudet naturligvis ikke gælde for ansættelse til arbejdsopgaver, der ikke omfattes af den uddannelse, hvortil virksomheden er godkendt eller kan godkendes. Udvalget har imidlertid ønsket at lempe reglen, således at forbudet kun omfatter ansættelse til arbejdsopgaver, der er et væsentligt led i vedkommende uddannelse.

Undtagelsesreglen i stk. 3 modsvarer den gældende regel i lærlingelovens § 1, stk. 6.

Det er en selvfølge, at reglen i § 23 ikke er til hinder for de beskæftigelser af unge, der er hjemlet i den særlige lovgivning herom.

Spørgsmålet, om en ansættelse er i strid med § 23, kan undertiden give anledning til en vis tvivl. Kriterierne i stk. 1-2 er forholdsvis elastiske. Det er baggrunden for forslaget i stk. 4 om, at spørgsmålet kan afgøres af vedkommende faglige udvalg, enten efter anmodning fra virksomheden eller vedkommende faglige organisation eller på udvalgets eget initiativ. Og først, hvis en sådan afgørelse tilsidesættes af virksomheden, bliver der spørgsmål om bødeansvar efter stk. 7.

Det faglige udvalg kan begrænse sin afgørelse til at angå spørgsmålet, om den pågældende konkrete ansættelse er lovlig. Men det faglige udvalg kan supplere den konkrete afgørelse med en fastsættelse af generelle retningslinjer vedrørende betydningen af forbudsreglen for ansættelsesforhold i den pågældende virksomhed. Disse retningslinjer kan navnlig angå spørgsmålet om, til hvilke arbejdsopgaver det (alene) er lov-

ligt at ansætte unge under 18 år (uden praktikaftale) i den pågældende virksomhed. Endelig kan det faglige udvalg - som allerede omtalt - samtidig med konstateringen af, at et ansættelsesforhold er i strid med § 21 meddele en dispensation, der muliggør ansættelsesforholdets opretholdelse, eller en videregående dispensation, jfr. stk. 5.

I betragtning af den efter omstændighederne forholdsvis indgribende betydning af de faglige udvalgs afgørelser efter stk. 4 og 5, herunder meddelelse af eller afslag på dispensation, er det fundet rigtigst - stk. 6 - at foreslå en bestemmelse om, at disse afgørelser kan påklages til ankenævnet vedrørende praktikvirksomheder, jfr. § 25.

Et mindretal i udvalget (Peter Grünbaum, Hanna Holm og Arne Højsteen) lægger i dets vurdering afgørende vægt på de modstående hensyn vedrørende unges beskæftigelsesmuligheder og kan således ikke tilslutte sig forslaget til § 23.

Til § 24

Bestemmelsen i stk. 1 vedrører grundlaget for det faglige udvalgs afgørelse af, om en virksomhed kan godkendes som praktiksted.

Efg-loven indeholder ingen udtrykkelige regler om dette spørgsmål, men det er naturligtvis forudsat, at godkendelse kun meddeles virksomheder, der kan give en forsvarlig praktikuddannelse. Dette svarer da også til princippet i underkendelsesreglen i lærlingelovens § 24, stk. 7, hvorefter det faglige udvalg, såfremt det efter foretagen undersøgelse finder, at virksomhedens forhold er til hinder for, at en forsvarlig oplæring kan finde sted, kan rette henvendelse til arbejdsformidlingen om at nægte at godkende kontrakter om antagelse af lærlinge i virksomheden. Lærlingelovens § 24, stk. 7 suppleres af de meget detaljerede og til dels forældede

regler i lovens § 2 med opregning af en række tilfælde, hvor en læremester er uberettiget til at oplære lærlinge, samt bestemmelsen i § 32, hvis princip indebærer, at et fagligt udvalg ikke kan nægte godkendelse af virksomheder ud fra et ønske om at begrænse tilgangen til et fag, men nok ud fra uddannelsesmæssige hensyn begrænse antallet af lærlinge i den enkelte virksomhed.

Ved bestemmelsen i udkastets § 24, stk. 1, fastslås det, at afgørelsesgrundlaget er - og principielt alene er - uddannelsesmæssige hensyn (i vid forstand). Der kan og skal lægges vægt på, om virksomheden vil kunne gennemføre praktikuddannelse i overensstemmelse med de efter § 20 fastsatte praktikregler med deres angivelse af uddannelsens formål og af arbejdsområde og funktioner. Men der kan og skal tillige tages hensyn til, om virksomheden også i øvrigt vil kunne byde eleven tilfredsstillende oplæringsforhold. Dette krav rækker ud over, hvad uddannelsesreglerne tilsiger, og indebærer krav om rimelig standard med hensyn til de arbejdspladsmæssige forhold i øvrigt.

Bestemmelsen i § 24, stk. 1, indebærer et krav om, at spørgsmålet om, hvorvidt en virksomhed kan godkendes, principielt afgøres ved en konkret vurdering. Et fagligt udvalg kan således ikke udforme faste regler for sin egen praksis, således at disse regler anvendes som fuldtud afgørende for spørgsmålet om godkendelse eller ikke-godkendelse.

Derimod kan udvalget naturligvis udforme visse vejledende retningslinjer og anvende disse som et udgangspunkt ved den konkrete vurdering. Endvidere kan udvalget formulere retningslinjer, der i et vist omfang begrænser området for konkret vurdering. Det kan ske på den måde, at der fastlægges nogle betingelser, hvis opfyldelse betyder, at godkendelse meddeles, uden der i øvrigt foretages et konkret skøn; og betingelsesregler af denne type kan meddeles arbejdsformidlingskontorerne, således at disse kan registrere uddannelsesaftaler uden høring af det faglige udvalg i de tilfælde, hvor

de pågældende betingelser er opfyldt, jfr. bemærkningerne til § 19.

Den uddannelsesreform, som lovudkastet lægger op til, og hvorved uddannelser forudsættes at få et kvalifikationsløft, herunder et teknologiløft, og at blive bredere, vil få konsekvenser vedrørende grundlaget for godkendelse af virksomheder som praktiksteder. Selv om det lægges til grund, at skoleundervisningen i de nævnte henseender yder mere, end tilfældet er i dag, vil udviklingen stille nogle krav til praktikuddannelsen, som må påregnes at kunne føre til noget strengere krav til godkendelsesgrundlaget og/eller som tidligere omtalt en bredere anvendelse af kombinationsordninger, hvorefter praktikuddannelser foregår på to (eller undtagelsesvis flere) virksomheder.

Efter bestemmelsen i stk. 2 fastsætter undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet regler om det faglige udvalgs behandling af godkendelsessager, herunder regler om frister vedrørende sagsbehandlingen.

Der sigtes herved navnlig til administrative regler, der kan afløse § 7 i den ovennævnte lov om foranstaltninger vedrørende lære- og praktikpladser og til de administrative bestemmelser, der er udfærdiget i henhold hertil, jfr. Undervisningsministeriets, Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, cirkulære nr. 121 af 2. juli 1982 og Direktoratet for Erhvervsuddannelsernes cirkulærskrivelse af 9. juli 1982. De pågældende regler egner sig ikke til optagelse i lovteksten; dels må de være ret detaljerede, dels bør de løbende kunne tilpasses ændrede praktiske forhold og administrative erfaringer.

Hovedmålsætningerne for de administrative bestemmelser bør være på den ene side at sikre, at godkendelsesafgørelser træffes på et forsvarligt grundlag, og på den anden side at opnå en behandlingsmåde, der er enkel og hurtig. Som det er berørt oven for i bemærkningerne til § 19 er det vigtigt, at

den her omtalte konkrete sagsbehandling ikke belaster de faglige udvalg unødigt på bekostning af det generelle uddannelsespolitiske arbejde, som er de faglige udvalgs hovedopgave.

Bestemmelsen i stk. 3, hvorefter de faglige udvalg kan foretage undersøgelse af virksomheder, der ønsker godkendelse som praktiksteder eller har ansat elever, svarer til bestemmelsen i lærerellovens § 24, stk. 6, sidste pkt., samt til bestemmelsen i efg- retsbekendtgørelsens § 18 (der dog omhandler undersøgelsesadgang for både erhvervsuddannelsesudvalg og faglige udvalg).

Til § 25

Det foreslås i denne bestemmelse at opretholde den gældende ordning efter §§ 10 og 11 i den ovennævnte lov om foranstaltninger vedrørende lære- og praktikpladser, hvorefter en afgørelse om at nægte en virksomhed godkendelse som praktiksted kan indbringes for et ankenævn.

Der foreslås den ændring i den gældende ankenævnsordning, at ankenævnets formand skal være dommer - således som tilfældet hidtil har været i praksis; det er således efter lovudkastet ikke tilstrækkeligt, at formanden, som efter den ovennævnte lovs § 10, stk. 2, opfylder "de almindelige betingelser for at blive dommer". Endvidere foreslås udtrykkelig lovhjemmel for beskikkelse af stedfortrædere for de 4 medlemmer, der beskikkes efter indstilling fra Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark. En regel herom indeholdes allerede i § 2, stk. 4, i bekendtgørelse nr. 132 af 5. april 1983 om det nuværende ankenævn.

I forarbejderne til loven om foranstaltninger vedrørende lære- og praktikpladser er det forudsat, at ankenævnet ikke kan underkende de faglige udvalgs faglige skøn, og en udtrykkelig bestemmelse i overensstemmelse hermed er optaget i det nuværende ankenævns forretningsorden, jfr. bekendtgørelse nr. 132 af 5. april 1983, § 1, stk. 2, 1. pkt. Det kunne overvejes at optage en tilsvarende bestemmelse i lovudkastets § 25. En sådan bestemmelse må dog forekomme principielt mindre heldig ud fra almindelige forvaltningsretlige synspunkter og kan heller ikke anses for påkrævet. Det vil være en følge af ankenævnets sammensætning, sammenholdt med de faglige udvalgs sammensætning, at ankenævnet afstår fra at underkende de faglige udvalgs faglige skøn, når bortses fra helt upraktiske tilfælde, hvor skønnet måtte være åbenbart urigtigt. Ankenævnets opgave bliver herefter at kontrollere, at de faglige udvalgs godkendelsesnægtelse er truffet efter en korrekt sagsbehandling, herunder navnlig på et fyldestgørende oplysningsgrundlag, og at der ved nægtelsen kun er lagt vægt på lovlige hensyn. Finder ankenævnet fejl i disse henseender, må nævnet hjemvise sagen til det faglige udvalg til fornyet behandling - med tilkendegivelse om, hvorledes fejlen kan/skal berigtiges.

Et mindretal (Erling Krarup) finder, at det må være en naturlig konsekvens af lovens større bredde, at arbejdsgiversidens indstilling om medlemmer af ankenævnet foretages i fællesskab af de interesserede arbejdsgiverorganisationer. Mindretallet foreslår derfor, at ordene "Dansk Arbejdsgiverforening" i § 25, stk. 2, ændres til: "de private og offentlige arbejdsgiveres organisationer".

Som en konsekvens af dette forslag bør § 25, stk. 3, efter mindretallets opfattelse affattes således: "I nævnets møder deltager tilforordnede udpeget af arbejdsgiverorganisationer, der ikke er direkte repræsenteret ved medlemmer i henhold til stk. 2, og 2 tilforordnede udpeget af henholdsvis arbejdsministeren og undervisningsministeren".

Til afsnit D

(Bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver)

De gældende regler for elevbedømmelse m.v. er forskellige for lærlingeuddannelser, efg-uddannelser og grundlæggende eksamensuddannelser. Inden for lærlinge- og efg-uddannelserne er der endvidere principielle forskelligheder mellem handels- og kontorområdet og de tekniske uddannelsesområder.

De nuværende ordninger er i hovedtræk følgende:

1. Lærlingeuddannelser

En lærlingeuddannelse inden for håndværk og industri m.v. afsluttes normalt med, at lærlingen aflægger svendeprobe (eller anden godkendt prøve), jfr. lærlingelovens § 12. Prøven afholdes af en svendeprovekommission - der er paritetisk sammensat og normalt afspejler sammensætningen af det faglige udvalg - efter regler (svendeprove-regulativ), der er fastsat for det enkelte fag af undervisningsministeren efter indhentet erklæring fra vedkommende faglige udvalg og lærlingerådet, jfr. lærlingelovens § 15. Bevis for den afsluttede uddannelse udstedes af svendeprovekommissionen, jfr. § 12, stk. 4 og 10, litra b; der henvises i forbindelse hermed til bekendtgørelse nr. 201 af 10. april 1987 om formen for svendebreve og lærebreve.

Der er ikke i lærlingeloven fastsat regler om bedømmelser under forløbet af disse uddannelser, og således heller ikke om skolens bedømmelse af lærlingens udbytte af undervisningen. Det er herom alene foreskrevet, at lærlingen ved udskrivnin-

gen af skolen skal modtage et bevis for den undervisning, som lærlingen har gennemgået, jfr. lovens § 13, stk. 5. I bestemmelser om de enkelte skoleophold er dog foreskrevet bedømmelser, som foretages af skolen med henblik på meddelelse af standpunktskarakterer til lærling og virksomhed efter hvert skoleophold.

En lærlingeuddannelse inden for butiks-, kontor- og engros-handelsområdet afsluttes ikke med en faglig prøve, men derimod med lærlingens aflæggelse af handelsmedhjælpereksamen og udståelse af behørig læretid, jfr. lærlingelovens § 16, stk. 2. Eksamen afholdes af skolen efter regler fastsat af undervisningsministeren i henhold til lov om undervisning på de godkendte handelsskoler. Denne eksamen forestås af eksamenskommissionen, og eksamensbeviset udstedes af skolen. Anden tilsvarende eller højere eksamen kan helt eller delvis træde i stedet for handelsmedhjælpereksamen. Bevis for den afsluttede uddannelse - lærebrev - udstedes af læremesteren, når lærlingen har udstået sin læretid og bestået handelsmedhjælpereksamen.

2. Efg-uddannelser

Efg-loven indeholder ikke udtrykkelige regler om prøver og bedømmelser m.v., men bemyndiger alene ministeren til, efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet og erhvervsuddannelsesudvalgene, at fastsætte nærmere regler om prøver, jfr. lovens § 1, stk. 3. Der er i loven indeholdt en forudsætning om, at sådanne regler kan indeholde bestemmelser om afsluttende faglige prøver, som afholdes af det faglige udvalg; dette fremgår af lovens § 12, stk. 5, der bestemmer, at udvalgets udgifter ved prøverne kan kræves helt eller delvist refunderet af praktikvirksomheden. Disse prøver er parallelle til svendepøven i henhold til lærlingeloven.

De nærmere regler om prøver m.v. i de tekniske efg-uddannelser er fastsat i bedømmelsesbekendtgørelsen - Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 542 af 12. november 1981 om

bedømmelse af eleverne og om uddannelsesbeviser i de tekniske hovederhvervsområder inden for de erhvervsfaglige grunduddannelser.

I bedømmelsesordningen for disse uddannelser er der lagt vægt på, at bedømmelsen af elevernes udbytte af undervisningen foretages løbende under hele undervisningsforløbet, at bedømmelserne foretages af skolerne både internt - som led i undervisningen - og eksternt - som led i en vejledning til elev og praktikvirksomhed om uddannelsens forløb, og om, hvad der eventuelt kan eller bør gøres for at øge elevens udbytte af undervisningen, samt at de faglige udvalg kan spille en væsentlig rolle med hensyn til udstedelse af det endelige uddannelsesbevis.

Skolen foretager bedømmelser under basisuddannelsens forløb og udsteder bevis til elever, der har gennemgået basisuddannelsen. Udfaldet af en bedømmelse kan ikke være, at beviset ikke udstedes.

En efg-2. dels-uddannelse inden for de tekniske hovederhvervsområder afsluttes enten med en faglig prøve svarende til lærlingelovens svendepøver eller med en afsluttende bedømmelse, der udføres af skolen, jfr. bedømmelsesbekendtgørelsens § 7 smh. med § 2 og §§ 4-6.

Bevis for den afsluttede uddannelse udstedes af det faglige udvalg på grundlag af en skoleerklæring en erklæring fra virksomheden om den gennemførte praktik og resultatet af den eventuelle afsluttende faglige prøve, jfr. bedømmelsesbekendtgørelsens § 7, smh. med §§ 4-6.

En efg 2.dels-uddannelse inden for handels- og kontorområdet afsluttes ved praktiktidens udløb med, at virksomheden udsteder uddannelsesbevis til eleven, når uddannelsen i øvrigt er tilfredsstillende gennemført. Herom gælder efg-rets bekendtgørelsens § 19, stk. 2-5. Der er ingen afsluttende faglig prøve, og grundlaget for bevisets udstedelse er erklæringer fra

handelsskolen om den gennemførte skoleuddannelse (kursusbeviser) og virksomhedens egen uddannelse af eleven i henhold til de for faget gældende uddannelsesregler.

Der foretages bedømmelser med karaktergivning og afholdelse af eksamen under og ved afslutningen af basisuddannelsen. Til elever, der har gennemført basisuddannelsen, udsteder skolen et bevis. Uddannelsen anses for gennemført uanset de ved uddannelsens afslutning opnåede standpunkts- og eksamens karakterer. Der foretages endvidere bedømmelser i forbindelse med de enkelte 2.-dels skoleophold.

På handels- og kontorområdet er nærmere regler for bedømmelser m.v. i efg-uddannelserne indeholdt i reglerne for basisuddannelsen og de enkelte 2.-dels kurser. For efg-uddannelserne på de tekniske hovederhvervsområder er der i henhold til bedømmelsesbekendtgørelsen fastsat bedømmelsesplaner for hver basisuddannelse og for uddannelserne inden for de enkelte fag.

3. Grundlæggende eksamensuddannelser

De grundlæggende teknikeruddannelser og andre grundlæggende eksamensuddannelser på tekniske skoler og handelsskoler afsluttes med eksamen efter regler, der er fastsat efter henholdsvis tilskudsloven og loven om handelsskoler. Beviset for uddannelsens gennemførelse udstedes af skolen på grundlag af eksamensresultatet og eventuelle standpunktskarakterer samt - i uddannelser, hvortil der er knyttet praktik i en virksomhed - en erklæring fra praktikvirksomheden om den gennemførte virksomhedspraktik.

Til § 26

Lovudkastets § 26 tager sigte på, at der fortsat kan være

en betydelig variationsbredde med hensyn til formerne for bedømmelse m.v. og med hensyn til indhold og fremgangsmåde ved prøver, eksamen og andre bedømmelser, således at der kan tages hensyn til forskelligartede behov inden for de enkelte uddannelser.

Efter bestemmelsens stk. 1 tilrettelægges bedømmelserne, herunder eventuel eksamen og eventuelle faglige prøver, på grundlag af bedømmelsesplaner, der fastsættes af det faglige udvalg, eller - for basisundervisningens vedkommende - af undervisningsministeren efter indstilling fra initiativ- og koordinationsudvalget. Bestemmelsen er parallel til udkastets § 15 om bestemmelser om uddannelsernes mål og rammerne for undervisningens indhold.

Det følger af bestemmelsens stk. 3, at udarbejdelsen af bedømmelsesplaner forudsættes foretaget inden for generelle rammer fastsat af undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet. Disse rammer forudsættes at indeholde sådanne generelle krav til bedømmelsesplanerne, at den almindelige anerkendelse - både nationalt og internationalt - af uddannelsernes kvalitet bevares usvækket.

Dette hensyn er tillige baggrund for bestemmelsen i stk. 3 om, at undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet fastsætter regler for udformning og udstedelse af de beviser, eleverne efter stk. 2 skal modtage for den gennemførte uddannelse.

Det forudsættes - uden at en udtrykkelig lovregel herom er fundet nødvendig - at elever, der afbryder uddannelsen, modtager erklæringer om den gennemførte del af uddannelsen.

Det må forventes, at de fremtidige generelle regler om bedømmelsesplaner og om beviser vil svare til efg-bedømmelsesbekendtgørelsen af 1981 og bekendtgørelsen af 1956 om formen for svendebreve m.v. samt de almindelige regler om eksamen m.v. for lærlinge- og efg-uddannelserne på handels- og kon-

torområdet og for de grundlæggende teknikeruddannelser og andre eksamensuddannelser.

Bestenmeisen i stk. 4 svarer til efg- lovens § 12, stk. 5, og er en forenkling af lærlingelovens ordning vedrørende svendeprøver. Reglen fastsætter, at eventuelle afsluttende faglige prøver forestås af det faglige udvalg - og altså ikke af en særlig svendeprøvekommission eller af skolen - hvilket ikke udelukker, at lokale uddannelsesudvalg udfører opgaver i forbindelse med prøvernes afholdelse, jfr. udkastets § 54, stk. 2, og bemærkningerne hertil.

Det fastsættes videre i stk. 4, at det faglige udvalgs udgifter ved afholdelse af disse prøver kan kræves refunderet helt eller delvist af praktikvirksomheden (svendeprøvegebyr). Regler herom fastsættes, med bindende virkning for alle berørte praktikvirksomheder, i den bedømmelsesplan, hvor den afsluttende faglige prøve er beskrevet. Bestemmelsen svarer til efg-lovens § 12, stk. 4, og til dels lærlingelovens § 4, stk. 3, sidste pkt., smh. med § 15, stk. 4.

Til kapitel VIII

(Elevers retlige forhold)

Kapitel VIII omhandler elevernes retlige forhold, hovedsagelig i betydningen retsforholdet mellem elev og praktikvirksomhed, men også retsstillingen mellem elev og virksomhed på den ene side og skole på den anden. Endvidere indeholder dette kapitel bestemmelser om elevernes økonomiske stilling, herunder om offentlige økonomiske tilskuds- og støtteordninger.

De i dette kapitel foreslåede bestemmelser er på den ene side ikke så detaljerede som lærlingelovens tilsvarende bestemmelser, men på den anden side noget mere udførlige end bestemmelserne i efg-loven og efg-rets bekendtgørelsen.

Det er udvalgets opfattelse, at lærlingelovens ordning på dette område er et godt udgangspunkt for valget af de emner, der bør være reguleret i lovsform. Derimod finder udvalget - ligesom det blev fremhævet i motiverne til efg-loven - at der kan foretages en betydelig forenkling med hensyn til intensiteten i reguleringen af de enkelte emner, navnlig hvad angår regler om uddannelsesaftalers ophør. Herudover bygger udkastets kap. VIII på de erfaringer, der er indvundet med efg-lovgivningen, samt - som en selvfølge - på de nydannelser, der følger af lovudkastets øvrige bestemmelser.

Til § 27

Fundamentet for den retlige regulering er for så vidt angår vekseluddannelser den i § 19 omtalte uddannelsesaftale. En vekseluddannelse i henhold til lovudkastets regler påbegyndes ved, at eleven indgår uddannelsesaftale med en virksomhed, når lovens krav til aftalens parter i øvrigt er opfyldt.

Kravet til virksomheden er, at den er godkendt til den pågældende uddannelse af det faglige udvalg, jfr. § 19.

Til eleven stilles som udgangspunkt et almindeligt krav om opfyldelse af undervisningspligten efter folkeskoleloven, jfr. udkastets § 3, stk. 1.

Hvorvidt der herudover - i henhold til en lovgivning i overensstemmelse med udkastet - skal kunne stilles yderligere formelle krav til eleven vil afhænge af, hvad uddannelsesaftalen nærmere går ud på med hensyn til aftalens omfang.

Efter § 27, stk. 1, 1. led, begynder en vekseluddannelse, jfr. § 7, stk. 1, med, at der indgås en uddannelsesaftale. Reglen svarer til, hvad der er forudsat i lærlingeloven og efg-loven om påbegyndelse af en lærlinge- eller efg-2.delsuddannelse. Betydningen heraf er, at uddannelsen kun kan begyndes, når aftalen er indgået. Omvendt er det en følge af § 3, stk. 3, at elever, der har indgået uddannelsesaftale, også

har krav på at blive optaget på skole til undervisning i overensstemmelse med reglerne for den pågældende uddannelse.

Efter efg-retsbeholdtgørelsens § 4, stk. 2 og 3, kan der i særlige tilfælde - henholdsvis generelt for en enkelt uddannelse og konkret for en enkelt elev - gives tilladelse til, at en 2.dels uddannelse kan begyndes, uden at eleven har indgået uddannelsesaftale. En tilsvarende dispensationshjemmel findes ikke i lærlingeloven. De nuværende grundlæggende teknikeruddannelser (som alle er vekseluddannelser) kan påbegyndes og påbegyndes normalt med skoleophold, jævnligt efter efg-basisuddannelse, uden at praktikaftale er indgået. Lovudkastet indeholder ikke hjemmel til at fravige kravet om, at vekseluddannelsen begynder med en uddannelsesaftale. Reglerne herom i efg- retsbeholdtgørelsen har ikke haft noget væsentligt anvendelsesområde, og udvalget finder ikke, at der er behov for at kunne fravige det for vekseluddannelserne helt centrale udgangspunkt, bortset fra udkastets § 21, stk. 5, om eventuel tilrettelæggelse af skoleundervisning, som for elever med basisuddannelse, der forgæves søger praktikplads, delvis kan erstatte praktikuddannelsen.

§ 27, stk. 1, 2. led, foreskriver, at uddannelsesaftalen skal omfatte alle uddannelsens skole- og praktikophold. Dette krav er i overensstemmelse med de gældende krav til lærekontrakter og efg-uddannelsesaftaler. Kravet er opretholdt som den almindelige hovedregel især af hensyn til elevens interesse i den størst mulige sikkerhed for at kunne afslutte en påbegyndt uddannelse.

Bestemmelsen gælder vekseluddannelsens skole- og praktikophold, d.v.s den del af uddannelsen, der følger efter en basisuddannelse i henhold til § 5, stk. 1, nr. 1 (40 uger på skole), og som indeholder praktik i en virksomhed. Bestemmelsen omfatter endvidere basisuddannelse i henhold til § 5, stk. 1, nr. 2 (praktikophold og mindst 20 ugers undervisning på skole). Derimod er basisundervisning i medfør af § 5, stk. 1, nr. 1, og supplerende kurser, jfr. § 5, stk. 2, og § 6,

stk. 3 og 4, ikke en del af vekseluddannelsen og skal derfor ikke være omfattet af aftalen, idet disse skoleophold som udgangspunkt må betragtes som uddannelse eller kurser, der er adgangsgivende til vekseluddannelsen. § 27, stk. 1, 2. pkt., er dog formuleret med henblik på den mulighed, at supplerende kurser kan være beskrevet i den enkelte uddannelse som en del af vekseluddannelsen, med den virkning, at kurset skal være omfattet af en uddannelsesaftale.

Bestemmelserne om, at basisundervisning under visse betingelser skal være omfattet af uddannelsesaftale, er en væsentlig ændring i forhold til efg- lovens regler om basisuddannelserne. Reglerne er en ~~følge~~ af §§ 5 og 6 om uddannelsernes begyndelse.

Da basisundervisning på skole i henhold til § 5, stk. 1, nr. 2, herefter skal være omfattet af en uddannelsesaftale, medens den tilsvarende basisundervisning i anden halvdel af basisuddannelsen efter § 5, stk. 1, nr. 1, ikke skal, er der grund til at antage, at der i praksis kan vise sig behov for, at elever, der har begyndt uddannelsen uden uddannelsesaftale, i ~~løbet~~ af basisuddannelsen kan indgå uddannelsesaftale omfattende anden halvdel af basisundervisningen på i alt 40 uger samt den uddannelsesdel, der følger efter basisuddannelsen. Bestemmelserne i lovudkastet hindrer ikke, at en elev og en virksomhed kan aftale, at basisundervisning eller suppleringskursus er omfattet af en uddannelsesaftale, uden for de tilfælde, hvor aftalen obligatorisk skal have dette indhold.

På grundlag af det anførte om uddannelsesaftalernes omfang kan kravene til eleverne ved aftalens indgåelse, kategoriseres således:

1. Aftaler, der alene omfatter uddannelse efter basisuddannelsen: Eleven skal have gennemført en til uddannelsen knyttet basisuddannelse, jfr. § 5, stk. 1, eller være fritaget herfor efter § 5, stk. 2. Har eleven gennemført en ikke-adgangsgivende basisuddannelse, kan kravet om basis-

uddannelse eventuelt opfyldes ved et supplerende kursus efter § 6, stk. 3 eller 4. Kravet svarer til, hvad der nu gælder for at indgå efg-uddannelsesaftale.

2. Aftaler, der omfatter hele uddannelsen, herunder basisuddannelse i henhold til § 5, stk. 1, nr. 2: Der stilles ingen krav til eleven ud over det almindelige krav - opfyldelse af undervisningspligten efter folkeskoleloven, jfr. udkastets § 3, stk. 1. Kravet svarer til, hvad der nu gælder for at indgå lærekontrakt.
3. Aftaler, der i henhold til § 27, stk. 1, 2. pkt., obligatorisk omfatter suppleringskursus samt resten af uddannelsen: Eleven skal have opnået tilladelse til at påbegynde - eller efter fastsatte regler kunne påbegynde - uddannelsen med det pågældende suppleringskursus, jfr. § 5, stk. 2, og § 6, stk. 3 og 4.
4. Aftaler, der efter parternes eget valg omfatter basisuddannelse eller suppleringskurser: For at aftalen skal få virkning i overensstemmelse med sit indhold, skal eleven opfylde de almindelige betingelser for at få adgang til basisundervisningsdelen eller suppleringskurset; f.eks. skal en elev før adgang til anden halvdel af basisuddannelsen i henhold til § 5, stk. 1, nr. 1, have gennemgået første halvdel, og ved adgang gennem suppleringskursus og/eller dispensation skal foreligge tilladelse i henhold til § 5, stk. 2, eller § 6, stk. 3 og 4.

Det forudsættes, at de nærmere bestemmelser om uddannelsesaftalers registrering, der skal fastsættes i henhold til § 33 kommer til at indeholde en videreførelse af den gældende undtagelsesregel, jfr. efg-retsbekendtgørelsens § 7, stk. 5, hvorefter arbejdsformidlingen kan påtegne en uddannelsesaftale med bemærkning om, at den "kun er gyldig, hvis eleven gennemfarer den til uddannelsen hørende basisuddannelse". Udvalget finder, at der fortsat vil kunne være behov for, at uddannelsesaftaler kan indgås med opsat virkning.

§ 27, stk. 1, indebærer, at både skole- og praktikophold i de hidtidige grundlæggende teknikeruddannelser i fremtiden skal være omfattet af en uddannelsesaftale.

Hovedreglen om, at aftalen skal omfatte hele uddannelsen, er ikke anvendelig i tilfælde, hvor eleven allerede har gennemgået en del af den pågældende uddannelse i henhold til en anden aftale, men hvor denne aftale er blevet afbrudt eller ophævet inden uddannelsens afslutning. I sådanne tilfælde skal aftalen i overensstemmelse med hidtidig praksis vedrørende lærlinge og efg-elever normalt kun omfatte de manglende praktik- og skoleophold. Dette er udtrykt i udkastets § 27, stk. 4. Det bemærkes dog herved, at restuddannelsestiden kan afkortes eller forlænges i særlige tilfælde ved det faglige udvalgs afgørelse efter de almindelige regler i §§ 37-39

Det forekommer, at en virksomhed ikke kan godkendes til en hel uddannelse, eller at virksomheden ikke ønsker at påtage sig et helt uddannelsesforløb. Derfor indeholder § 27, stk. 1, mulighed for, at flere virksomheder kan være part i en aftale med samme elev. Sådanne kombinationsaftaler i form af delaftaler har hidtil kunnet indgås i henhold til § 3, stk. 4, i lærlingeloven, og § 8, stk. 2, i efg-rets bekendtgørelsen. Reglen i udkastets § 27, stk. 2, om sådanne aftaler skal give sikkerhed for, at det på forhånd er fastlagt, i hvilke uddannelssperioder eleven har krav og pligter i forhold til den enkelte virksomhed.

. Udkastets § 27, stk. 3, svarer i princippet til de aftaler om udstationering af en elev, som hidtil har været mulige i henhold til lærlingelovens § 24, stk. 7, sidste pkt., og efg-rets bekendtgørelsens § 8, stk. 3. Reglen tager sigte på tilfælde, hvor en virksomhed er godkendt til uddannelsen på betingelse af, at en del af uddannelsen gennemføres på en anden (godkendt) virksomhed. Det er dog ikke udelukket, at en virksomhed af egen drift vælger at lade eleven udstationere, f.eks. hvis dette skønnes nødvendigt for at opnå en fagligt forsvarlig uddannelse i det konkrete tilfælde.

Efter de nugældende regler skal det faglige udvalg forhåndsgodkende korribinationsaftaler (delaftaler) og udstationeringsaftaler. Sådanne aftaler er kun indgået i meget begrænset omfang, og de har derfor ikke fået den tilsigtede betydning for tilvejebringelse af flere lære- og praktikpladser. Der må, som omtalt i bemærkningerne til § 19, i fremtiden forventes et øget behov for disse aftaleformer som følge af på den ene side ændringer af virksomhedsstrukturen i retning af mere specialiserede virksomheder og på den anden side udviklingen i retning af bredere grunduddannelser. For at lette adgangen til delaftaler og udstationeringsaftaler, er der derfor i forslaget indarbejdet den forenkling, at aftalerne ikke skal forhåndsgodkendes af de faglige udvalg, når de deltagende virksomheder helt eller delvis er godkendt til uddannelsen. Det forudsættes, at de faglige udvalg i deres praksis vedrørende godkendelse af virksomheder vil være opmærksomme på muligheden for at godkende på vilkår af, at uddannelsesaftale indgås som kombinationsaftale.

Til § 28

Bestemmelsen i stk. 1 svarer til lærlingelovens §§ 13, stk. 1, og 17, stk. 1, og efg-retsbekendtgørelsens § 5, stk. 1,

samt til, hvad der gælder efter bekendtgørelser om grundlæggende teknikeruddannelser/eksamen ensuddannelser, og fastsætter, at skoleundervisningen er obligatorisk.

Bestemmelsen gælder både basisundervisning og undervisning under de enkelte uddannelsers forløb og omfatter både elevens pligt til at deltage og, ved vekseluddannelser, virksomhedens pligt til at give eleven den fornødne frihed fra arbejdet i virksomheden med henblik på fremmødet på skolen. Bestemmelsen indebærer tillige forudsætningsvis - som hidtil - at eleven i undervisningsperioder med heldagsundervisning opfylder sin del af aftalen ved at møde til undervisning. Virksomheden kan altså ikke kræve elevens tilstedeværelse på praktikstedet, selv om den normale arbejdstid delvis er placeret uden for

den daglige eller ugentlige undervisningstid, f.eks. lørdag og søndag.

Eleverne indkaldes af skolen til undervisning i overensstemmelse med uddannelsesreglernes fastlæggelse af uddannelsens skole- og praktikophold. Reglernes angivelse af indkaldelsestidspunkter kan kun være omtrentlig, da det må indgå i den enkelte skoles samlede planlægning og ressourceanvendelse, hvornår de konkrete skoleophold kan afvikles. De nærmere regler om indkaldelsen, som skal fastsættes i henhold til stk. 2, vil angå spørgsmål om meddelelse til parterne om indkaldelsen inden for visse frister, om hvilken skole der indkalder, og om administrative procedurer i øvrigt, herunder om blanketter m.v. Sådanne regler indeholdes nu i Undervisningsministeriets cirkulære af 6. august 1982 om arbejdsformidlingskontorernes registrering af uddannelsesaftaler og godkendelse af lærekontrakter samt om indmeldelse af elever og lærlinge til skoleundervisning.

Efter bestemmelsen i stk. 3 skal undervisningsministeren, efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, fastsætte regler om elevers adgang til ophold på skolehjem i forbindelse med skoleundervisningen.

Skolehjem er inden for lærlinge- og efg-uddannelserne den traditionelle betegnelse for en institution, som yder kost og logi samt tilbud om fritidsbeskæftigelse m.v. til lærlinge og efg-elever under skoleophold.

Et skolehjem er som hovedregel en selvstændig selvejende institution i tilknytning til en erhvervsskole. Staten yder tilskud til oprettelse og drift af skolehjem efter § 11 i tilskudsloven. Statstilskuddet udgør 100% af driftsudgifterne efter fradrag af visse indtægter, herunder en vis elevbetaling for skolehjemmets ydelser. Nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 270 af 28. juni 1965 om driftstilskud til skolehjem for lærlinge med senere ændringer.

Baggrunden for **skolehjemmene** er navnlig, at lærlinge- og efg-uddannelsernes praktikdele foregår på virksomheder spredt over hele landet, medens skoleundervisningen på grund af de enkelte uddannelsers elevtal, for de fleste uddannelsers vedkommende kun finder sted på få skoler, eventuelt en enkelt skole. Dette forhold - sammenholdt med uddannelsernes struktur, der indebærer vekselvirken mellem typisk længerevarende praktikophold og korterevarende skoleophold - medfører, at mange lærlinge og efg 2.dels-elever flere gange under uddannelsen må skifte bopæl i **forbindelse** med skoleundervisningen for derved at undgå en urimelig lang - og i visse tilfælde helt uigennemførlig - daglig transport mellem sædvanlig bopæl og skole.

På baggrund af, at uddannelserne er ungdomsuddannelser, og for at fremme, at lærekontrakter og uddannelsesaftaler kan indgå ubundet af skoleundervisningens lokalisering, er skolehjemmene et tilbud om, at de unges forholdsvis kortvarige, nødvendige bopælsskift kan ske pædagogisk forsvarligt og uden væsentlige økonomiske og praktiske ulemper for den enkelte.

Skolehjemsordningen indeholder også tilbud til efg-elever under 'den 1-årige basisuddannelse, men ud fra lidt andre hensyn.

Elever fra udkantsområder, herunder mindre **ø-samfund**, kan kun optages i en efg-basisuddannelse, hvis de skifter bopæl. For disse unge er efg-uddannelserne normalt ikke et realistisk uddannelsesstilbud, med mindre der findes betryggende indkvarteringsmuligheder i forbindelse med skolen. Men forholdet er yderligere det, at nogle basisuddannelser kun findes ved forholdsvis få af de tekniske skoler; dette gælder således basisuddannelserne på det grafiske område, jordbrugsområdet og landtransportområdet, der kun findes ved henholdsvis 7, 6 og 5 skoler. Dette forhold betyder naturligvis, at et betydeligt antal unge i praksis kun kan optages i disse uddannelser, hvis de skifter bopæl i forbindelse med uddannelsen.

Disse forholds betydning for de unges valg af uddannelse har sammenhæng med spørgsmålet om uddannelsessystemets evne både til at imødekomme de unges ønske om en bestemt basisuddannelse og til at tilgodese behov for, at ledige praktikpladser tilvejebringes og besættes, hvor i landet de end måtte findes. Efter endt basisuddannelse skal mange af disse unge påny skifte bopæl og eventuelt vende tilbage til deres oprindelige lokalområde, for dér at indgå uddannelsesaftale for den fortsatte uddannelse. Dette har særlig betydning ved uddannelser, der ikke findes som både efg- og lærlingeuddannelser.

Det er udvalgets opfattelse, at der også i fremtiden vil være behov for en skolehjemsordning i tilknytning til erhvervsskolerne, selv om der i overensstemmelse med udvalgets indstilling gennemføres en bedre geografisk spredning af uddannelserne, og selv om skolehjemsbehovet også forudsættes formindsket efterhånden som målsætningen om, at uddannelserne samles i færre og bredere uddannelser, bliver realiseret.

Udvalget finder, at skolehjemsordningen mest hensigtsmæssigt fastsættes administrativt (i henhold til bestemmelsen i § 28, stk. 3). Dette svarer til den gældende ordning. Lærlingeloven og efg-loven indeholder vel ikke bestemmelser svarende til lovudkastets § 28, stk. 3, men forudsætter eksistensen af skolehjemsordninger; disses nærmere indhold er fastlagt administrativt.

Udvalget forudsætter, at de hidtidige ordninger kan videreføres, eventuelt med ændringer, som uddannelsesreformen eller andre forandringer måtte gøre ønskelige.

De nuværende ordninger rummer i hovedtræk følgende:

1. Lærlinge og efg-2.dels-elever har krav på at blive optaget på skolehjem, når de er henvist til en skole, som er beliggende uden for en rimelig daglig befordringsafstand fra lær-

lingens eller elevens bopæl, normalt ca. 1 1/4 times rejse hver vej.

Lærlinge og efg-elever har i sådanne tilfælde i almindelighed tillige pligt til at bo på skolehjemmet, og de betaler et forholdsvis beskedent bidrag til kost og logi, for tiden 30 kr. pr. døgn. Forsørgere er fritaget for bidrag. Der gælder særlige regler for befordringstilskud i forbindelse med ophold på skolehjem.

2. Efg-elever under basisuddannelse kan i begrænset omfang tilbydes optagelse på skolehjem, når der ikke er en skole med den ønskede basisuddannelse inden for den nævnte rejseafstand fra elevens bopæl.

Disse elever kan vælge selv at skaffe sig bopæl i nærheden af den skole, hvor de har fået tilbudt uddannelsesplads, f.eks. hvis plads på skolehjem ikke kan tilbydes på grund af pladsmangel. Eleverne kan også vælge at affinde sig med en længere daglig rejsetid. Elever under basisuddannelse betaler ikke skolehjemsbidrag, og de får befordringstilskud i forbindelse med rejser til og fra skolehjem efter samme regler som lærlinge og efg-2.dels-elever.

Til § 29

§ 29 bestemmer, at retsvirkningen af, at en elev uberettiget forsommer undervisningen eller groft overtræder skolens ordensregler, kan være udelukkelse fra fortsat undervisning. Denne regel gælder for både basisundervisning, undervisning, der er omfattet af en uddannelsesaftale, og rene skoleuddannelser.

Den meget indgribende sanktion forudsættes kun anvendt i meget alvorlige tilfælde, og det fremgår af bestemmelseernes formulering, at der forinden skal være forsat med mindre vidtgående foranstaltninger. Sådanne kan f. eks. være samta-

ler, advarsler, midlertidig hjemsendelse, indkaldelse til et fornyet skoleophold eller overflytning til en anden skole.

De nærmere regler om udelukkelse fra undervisning, om procedure- og kompetencespørgsmål m.v. foreslås fastsat administrativt i henhold til stk. 2.

En tilsvarende bestemmelse om bortvisning er fastsat i efg- retsbekendtgørelsens § 5, stk. 2, for efg- elever og forudsætningsvis for lærlinge i lærlingelovens § 21, stk. 1.

Bestemmelsen skal sammenholdes med § 42, hvorefter en uddannelsesaftale bortfalder i tilfælde af, at eleven udelukkes fra undervisning, der er omfattet af aftalen.

Til § 30

Bestemmelsen angår tilbud om skoleundervisning, der supplerer obligatorisk basisundervisning eller undervisning under vekseluddannelserne.

Som det fremgår af bemærkningerne til § 6, stk. 2, kan supplerende undervisning efter § 30 i visse tilfælde være nødvendig for elever, der kun har haft 20 ugers basisundervisning (§ 5, stk. 1, nr. 2).

Der sigtes i øvrigt, med hensyn til skoleophold under vekseluddannelsen efter basisundervisningen, navnlig til tilbud om, at eleven helt eller delvis påny gennemgår et allerede helt eller delvis gennemført skoleophold, som på grund af sygdom eller af andre grunde ikke har givet eleven det fornødne udbytte. Det er dog ikke udelukket, at den supplerende undervisning kan være begrundet i mangler ved oplæringen i virksomheden.

Det forudsættes, at tilbud om supplerende undervisning kommer i stand i et samarbejde mellem skolen, eleven og - under vekseluddannelse - virksomheden. Det vil ikke være en retlig

forpligtelse for uddannelsesaftalens parter at modtage et sådant tilbud, men et fremsat tilbud, som ikke er accepteret, kan få betydning under en eventuel senere tvistighedssag om misligholdelse af aftalen m.v.

Bestemmelsen skal sammenholdes med § 38, stk. 1, nr. 2, jfr. stk. 2 og 3, om forlængelse af uddannelsesaftalen samt med § 37, stk. 4, om, at deltagelse i supplerende undervisning ikke kan begrunde, at aftalen ophæves ud fra et misligholdelses- eller forudsætningssynspunkt.

Bestemmelsen svarer til efg-rets bekendtgørelsens § 5, stk. 4. Der har ikke været en tilsvarende udtrykkelig hjemmel på læringleområdet, men en tilsvarende ordning har været praktiseret inden for enkelte fag.

Til § 31

Bestemmelsen angiver i hovedtræk formkravene og fremgangsmåden ved indgåelse af uddannelsesaftaler. Reglerne bygger på lærningelovens § 1 og efg-lovens § 10, jfr. efg-rets bekendtgørelsens § 7. Af hensyn til at sikre velordnede forhold omkring aftalernes indhold og gennemførelse findes det nødvendigt at opretholde kravet om, at aftalen skal indgås på en godkendt formular, således at parterne altid vil få anledning til ved aftalens indgåelse at gøre sig bekendt med de standardvilkår, der følger af lovgivning og kollektive overenskomster, og således at det sikres, at parterne ikke indgår individuelle aftaler, som ligger uden for lovgivningens og overenskomsternes rammer.

Det findes endvidere nødvendigt at opretholde en offentlig registrering af aftalerne og en vis kontrol med indgåede aftalers lovlighed. Registreringen er nødvendig for at skabe overblik over praktikpladssituationen og give grundlag for både lokale og centrale initiativer og behovsvurderinger. Kontrollen med aftalernes lovlighed tjener fortrinsvis parternes interesse i, at indgåede aftaler faktisk fører til den

tilsigtede uddannelse på vilkår, som på forhånd er afklarede. Det forudsættes, at kontrollen med, at aftalen er i overensstemmelse med de regler, der er fastsat for den pågældende uddannelse, og at praktikvirksomheden er godkendt, udføres straks efter aftalens indgåelse, og at der herved opnås en betydelig antalsbegrænsning af de tvistigheder mellem parterne om aftalens indhold og rækkevidde, som måtte påregnes uden en sådan kontrol. Det forudsættes endvidere, at den pågældende myndighed som led i sin aftalekontrollerende virksomhed yder parterne vejledning og rådgivning om aftalen og den pågældende uddannelse.

Disse opgaver har hidtil været varetaget af arbejdsformidlingen, som også findes fortsat at være bedst egnet til disse funktioner. Lovudkastet fastlægger dog ikke en bestemt kompetencefordeling på dette område, idet det ikke er udelukket, at en anden myndighed, som i fremtiden måtte findes egnet, kan udføre opgaverne efter regler fastsat i henhold til § 33.

Til § 32

Efter bestemmelsen kan elever, der er undergivet forældremyndighed - typisk unge under 18 år - ikke uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver indgå uddannelsesaftaler og heller ikke indgå andre aftaler eller foretage andre dispositioner, som vedrører ændring af en uddannelsesaftale eller dennes ophør.

De dispositioner, der sigtes til, er navnlig ophævelse efter gensidig overenskomst, jfr. udkastets § 40, stk. 1, ophævelse af aftalen inden for prøvetiden, jfr. § 40, stk. 2, erklæring om ophævelse efter § 41, afslutning af privat forlig om erstatning m.v. eller forlig i henhold til § 43, stk. 1, gennemførelse af sag for Tvistighedsnævnet efter § 43, stk. 2, samt aftaler om forlængelse af uddannelsestiden i henhold til § 38.

Bestemmelsen svarer til en række spredte bestemmelser i lærlingeloven, hvorimod efg-loven alene bygger på myndighedslovens almindelige regler om unges aftaleretlige dispositionsbeføjelser, jfr. navnlig myndighedslovens §§ 34-36 om mindreåriges indgåelse af retshandler og arbejdsaftaler.

Den foreslåede bestemmelse indebærer en fravigelse fra myndighedslovens almindelige regler, idet mindreårige efter de almindelige regler i visse tilfælde kan indgå og ophæve arbejdsaftaler uden forældremyndighedens samtykke. Udvalget finder, at lærlingelovens principper på dette område rummer væsentlige fordele med hensyn til de unges retsstilling, navnlig under hensyn til de videregående følger, der er knyttet til uddannelsesaftaler.

En regel af denne art bør efter udvalgets opfattelse i særlig grad være enkel og klar. Det tilsigtes derfor med bestemmelsens formulering, at enhver disposition af den omhandlede karakter skal være omfattet af kravet om samtykke, uanset om dispositionen har konkret betydning for den mindreåriges formueretlige stilling. På den anden side kræves ikke samtykke til den unges dispositioner i forbindelse med uddannelsesforholdets normale gennemførelse, f.eks. aftale om ferie, skolegang, arbejdstidens tilrettelæggelse o.s.v.

Lovgivning i overensstemmelse med udkastet bør af lovtekniske grunde give anledning til ophævelse af myndighedslovens § 37 om forholdet mellem denne lov og lærlingeloven.

Til § 33

Efter denne bestemmelse skal undervisningsministeren, efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, fastsætte nærmere regler om uddannelsesaftalers registrering, jfr. bemærkningerne til udkastets § 31. Sådanne regler findes nu i Undervisningsministeriets cirkulære af 6. august 1982 om arbejdsformidlingskontorernes registrering af uddannelsesaftaler og

godkendelse af lærekontrakter samt om indmeldelse af elever og lærlinge til skoleundervisning.

Da kombinationsaftaler giver anledning til særlige retsspørgsmål, f.eks. om prøvetid, ansvarsfordeling, kontakt mellem skole, elev og virksomhed m.v., foreslås der i § 33, sidste led, en bestemmelse, hvorefter der skal fastsættes regler om sådanne særlige spørgsmål. Disse spørgsmål er for tiden belyst i en vejledning af 30. december 1982 fra Direktoratet for Erhvervsuddannelserne.

Til § 34

Med bestemmelsen videreføres den ordning, der gælder for lærlinge med lærekontrakt efter lærlingelovens § 1 og for efg-elever, og hvorefter lærlingen og eleven har krav på løn under både praktik- og skoleophold, jfr. lærlingelovens § 4, sammenholdt med § 13, stk. 3, sidste pkt., og § 17, stk. 3, sidste pkt., samt efg-lovens § 10. Lærlinge, der er over 18 år ved læreforholdets indgåelse, har hidtil ikke haft et lovbestemt krav på løn under uddannelsen, jfr. lærlingelovens § 30. Efter oprettelsen af Arbejdsgivernes Elevrefusion er det dog blevet helt almindeligt, at også disse lærlinge i praksis har fået løn under skoleophold. En mindre gruppe § 30- lærlinge har i stedet for løn under skoleophold, når visse betingelser har været opfyldt, modtaget en særlig statslig økonomisk støtte til faglig oplæring af voksne arbejdstagere, jfr. den nærmere omtale heraf under bemærkningerne til forslagens § 35 nedenfor. Efg-elevernes krav på løn under hele uddannelsen, herunder skoleopholdene, har ikke været afhængig af elevens alder ved aftalens indgåelse, jfr. efg-lovens § 10.

Efter forslaget vil alle elever uanset alder få krav på løn under praktikophold samt under de skoleophold, der er omfattet af aftalen, dvs normalt hele uddannelsen bortset fra den 1-årige basisundervisning på skole, jfr. bemærkningerne til § 27 om uddannelsesaftalens omfang.

Under den 1-årige basisuddannelse og under rene skoleuddannelser, jfr. § 8, er eleverne henvist til støtte gennem Statens Uddannelsesstøtte.

I § 34, stk. 2, om størrelsen af den obligatoriske mindsteløn, foreslås i overensstemmelse med de hidtidige regler i lærlingelovens § 4, stk. 1, og efg-lovens § 10, stk. 2, den almindelige ordning, at mindstelønnen fastsættes i kollektive overenskomster inden for uddannelsesområdet. Virkningen af denne ordning er, at overenskomstparterne aftaler mindstelønnen med bindende virkning for alle virksomheder og elever inden for uddannelsesområdet, uanset om virksomheden og eleven i det konkrete tilfælde er medlemmer af de forhandlingsberettigede organisationer. Spørgsmål om forhandlingsretten afgøres i øvrigt ved hjælp af de almindelige fagretlige regler.

Med hensyn til uddannelsesområder, som ikke er omfattet af en kollektiv overenskomst, foreslås, at mindstelønnen fastsættes af et lønnævn, jfr. § 34, stk. 3 og 4; lønnen vil typisk kunne fastsættes med udgangspunkt i overenskomster på beslægtede områder. Denne regel svarer til lærlingelovens § 4, stk. 2, og efg-lovens § 10, stk. 2, 2. pkt., jfr. efg-retsbekendtgørelsens § 10, stk. 2, men i en forenklet udformning.

Det forudsættes, at lovgivningen om Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) opretholdes med de ændringer, som en lovgivning i overensstemmelse med lovudkastet tilsiger, og at der således fortsat af AER bl.a. kan ydes hel eller delvis refusion af praktikvirksomheders udgifter til elevløn under skoleophold.

Til § 35

Det foreslås, at denne bestemmelse afløser § 56 i lov nr. 237 af 6. juni 1985 om arbejdsmarkedsuddannelser, som angår økonomisk støtte til specialarbejdere m.fl. under faglig oplæring. Denne ordning har stort set uændret været gældende siden 1961, og den omfatter kun støtte under lærlingeuddannelse, modsat efg-uddannelse. Om begrundelsen for denne for-

skel henvises til bemærkningerne ovenfor til § 34, hvoraf det fremgår, at voksne lærlinge, jfr. lærlingelovens § 30, ikke har et lovsikret krav på løn under uddannelsen, således som efg-2.dels-elever (uanset alder) har.

Da alle elever efter dette lovudkast har krav på overenskomstmæssig løn under hele uddannelsen, har det været overvejet om den særlige støtteordning, som i de seneste år kun har været anvendt af ca. 500 lærlinge årligt, fortsat bør opretholdes.

Udvalget finder, at der er behov for fortsat at kunne yde en særlig økonomisk støtte til visse voksne elever. Udvalget har herved især lagt vægt på, at det ikke vil være forsvarligt at forringe voksne arbejdstageres økonomiske muligheder for grunduddannelse, når det for udvalgsarbejdet i øvrigt er lagt til grund, at der i de kommende år vil blive et stadig øget behov for kvalifikationer, der bygger på uddannelse.

Udvalget foreslår derfor, at staten yder en særlig økonomisk støtte under skoleophold til visse voksne elever. Støtten skal udgøre et supplement til den almindelige elevløn under skoleophold, som udbetales af praktikvirksomheden med AER-refusion.

Efter de nugældende regler i bekendtgørelse nr. 452 af 4. juli 1986 om økonomisk støtte til specialarbejdere m.fl. under faglige oplæring, der er udstedt med hjemmel i § 56 i loven om arbejdsmarkedsuddannelser, ydes den økonomiske støtte til lærlinge, der er fyldt 19 år, og som i mindst det sidste år før læreforholdets begyndelse har været beskæftiget eller arbejdssøgende som specialarbejder eller lignende. Det er yderligere en betingelse for støtten, at læremesteren ved aftalen om læreforholdet har forpligtet sig til under hele uddannelsens virksomhedsdel at betale en løn, der mindst svarer til mindste specialarbejderløn.

Støtten udgør et beløb svarende til satsen for de maksimale dagpenge i den arbejdsløshedskasse, hvorefter lærlingen er eller kunne være medlem. Får lærlingen løn under skoleopholdene, udbetales støtten til virksomheden, som derfor ikke får AER-refusion; ellers udbetales den direkte til lærlingen.

Støtten finansieres af statskassen.

Udvalgets forslag bygger som den hidtidige ordning på, at voksne arbejdstagere med nogle års erhvervserfaring bør kunne gennemføre en grundlæggende erhvervsuddannelse uden væsentlig lønnedgang i uddannelsestiden. Udvalget finder, at der bør tages hensyn til, at disse elever typisk har indrettet deres tilværelse på et lønniveau, der er væsentligt højere end almindelig lærlingeløn, samtidig med, at eleverne typisk på grund af deres hidtidige erhvervserfaring vil kunne være praktikvirksomheden - som ofte vil være den virksomhed, eleverne hidtil har været beskæftiget hos - til væsentlig større medhjælp end andre elever.

Det foreslås derfor, at en elev, for at få støtte som hidtil, mindst skal oppebære specialarbejderløn i praktiktiden. Det bemærkes, at kravet kun er en støttebetingelse.

Endvidere foreslås der indført som en støttebetingelse, at eleven oppebærer mindst den almindelige elevløn under skoleophold, jfr. udkastets § 30. Det forudsættes, at virksomheden kan modtage AER-refusion.

Rammen for den offentlige støtte er herefter differencen mellem den almindelige elevløn og specialarbejderlønnen eller dagpengenes maksimum. Herefter vil den voksne elev være stillet på samme måde som voksenlærlinge med støtte efter de hidtige regler, medens den økonomiske byrde fordeles mellem praktikvirksomheden, AER og statskassen. Da den hidtidige støtteordning ikke har omfattet efg-elever, medfører forslaget en vis udvidelse af den mulige støtteberettigede personkreds.

Det er udvalgets opfattelse, at støtteordningen kan forbeholdes arbejdstagere, som efter at være nået en i forhold til en ungdomsuddannelse forholdsvis moden alder ønsker at uddanne sig. Det foreslås derfor, at aldersgrænsen forhøjes fra de nuværende 19 år til 21 år, og at beskæftigelseskravet tilsvarende øges fra 1 år til 3 år som voksen apecialarbejder eller lignende.

Det tilføjes, at § 35 også omfatter den uddannelse, der sker i form af tillægsmoduler.

Forslaget skal ses i sammenhæng med lovudkastets § 5, stk. 2, hvorefter der kan fastsættes regler om fritagelse for basisuddannelse for visse grupper af uddannelsessøgende, herunder ældre elever med erhvervserfaring.

Til § 36

Ved bestemmelsen henføres de ansættelsesforhold, der bygger på uddannelsesaftaler, til lovgivningens og overenskomsternes almindelige regler om ansættelses- og arbejdsvilkår m.v. i det omfang, det er foreneligt med uddannelsen. Forbeholdet angår dels ansættelsesforholdets uddannelsesformål, dels de særlige bestemmelser, der er fastsat i lovudkastets øvrige bestemmelser eller i administrative regler i henhold hertil, f.eks. om aftalens indgåelse og ophør, prøvetid, aflønning og afgørelse af tvistigheder mellem parterne.

Lærlingeloven indeholdt oprindelig en meget detaljeret selvstændig regulering af retsforholdet mellem læremester og lærling. I tidens løb er en række af disse bestemmelser ophævet eller ændret som følge af anden lovgivning. Hertil kommer, at der er opstået nye regelsæt inden for arbejdsmarkedslovgivningen, som har omfattet lærlinge, uden at det har medført ændringer i lærlingeloven. I nogle tilfælde indeholder den almindelige lovgivning særregler om lærlinge, eller eventuelt kun de såkaldte § 1 lærlinge (der er under 18 år ved læreforholdets indgåelse). Dette gælder bl.a. ferieloven, lovgivnin-

gen om arbejdsløshedsforsikring og loven om lønmodtageres retsstilling ved virksomhedsoverdragelse. I andre tilfælde er lærlinges retsstilling omfattet af den almindelige lovgivning, uden at der er særregler heri for lærlingene. Dette gælder bl.a. loven om Lønmodtagernes Garantifond, dagpengeloven, loven om barselsorlov m.v. og arbejdsmiljølovgivningen.

I modsætning til lærlingeloven indeholder efg-loven ingen særlig regulering af uddannelsesaftalens retsvirkninger. Denne lov indeholder på dette område ud over bestemmelser om løn (§ 10, stk. 1 og 2) og om afgørelse af tvistigheder mellem parterne (§ 11) alene en bemyndigelse, hvorefter Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler om elevernes retlige forhold (§ 10, stk. 3).

Bemyndigelsen er anvendt ved udfærdigelsen af den såkaldte efg-rets bekendtgørelse (nu bekendtgørelse nr. 88 af 24. februar 1987 om optagelse og om uddannelsesaftaler m.v. for elever i de erhvervsfaglige grunduddannelser). Denne bekendtgørelse henviser vedrørende retsforholdet mellem parterne dels til lovgivningens regler om arbejdsmiljø, ATP, Lønmodtagernes Garantifond, arbejdsskadeforsikring, dagpenge ved sygdom, svangerskab og fødsel, ferieloven, funktionærloven og medhjælperloven. Endvidere indeholder bekendtgørelsen særlige regler om uddannelsesaftalers indgåelse og ophør, om prøvetid og om særlige krav til aftalernes form og indhold m.v.

Udvalget finder hverken lærlingelovens eller efg-lovens ordning tilfredsstillende på dette område.

Det bør efter udvalgets opfattelse som hovedregel overlades til fastsættelse gennem kollektive overenskomster og lovgivningen vedrørende arbejdsmarkedet, hvilke regler der skal gælde for elevernes retsstilling, i sammenhæng med tilsvarende regler for arbejdstagere i øvrigt. Udgangspunktet ~~bør~~ herefter være, at der gælder samme retsstilling for elever som for andre arbejdstagere. Hvor der måtte være særlige behov derfor, kan der i overenskomsterne eller den pågældende lov-

givning fastsættes særlige regler for eleverne, således som det f.eks. er sket i ferieloven. Dog er der behov for at fastsætte særlige regler om uddannelsesaftalers indgåelse og ophør, om prøvetid og aftalernes varighed samt om afgørelse af tvistigheder mellem aftalens parter og enkelte andre bestemmelser til sikring af uddannelsesformålet. Sådanne regler bør fastsættes i lovsform, da de til dels indebærer en fravigelse fra aftalefriheden eller fra anden lovgivning, f.eks. funktionærloven.

Lovudkastet er udarbejdet i overensstemmelse med disse grundsynspunkter.

Den lovgivning, der sigtes til i udkastets § 36, stk. 1, er navnlig:

Lovgivning, som har udtrykkelige særregler om lærlinge og efg-elever (og som derfor i lovteknisk henseende ~~bør~~ ajourføres i konsekvens af dette lovudkast):

- Funktionærloven
- Ferieloven
- Lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring
- Lov om lønmodtagers retsstilling ved virksomhedsoverdragelse

Lovgivning uden særlige regler om lærlinge og efg-elever:

- Dagpengeloven (sygdom og graviditet m.v.)
- Lov om barselsorlov m.v.
- Lov om offentlig sygesikring
- Medhjælperloven
- Arbejdsmiljøloven
- Lov om arbejdsskadeforsikring
- Lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP)
- Lov om lønmodtagernes Garantifond (LG)
- Lov arbejdsmarkedsuddannelsesfond en (AUD)

Lovudkastets § 36, stk. 2, svarer til lærlingelovens § 8, stk. 1, og efg- retsbekendtgørelsens § 11. Der findes fortsat at være behov for en sådan regel om arbejdsindholdet til beskyttelse af eleven mod misbrug og til sikring af, at de uddannelsesmæssige mål kan nås.

Grænserne mellem "lovligt" og "ulovligt" arbejde er ikke skarpe, og bestemmelsen skal ses i sammenhæng med lovudkastets § 20 om regler for den praktiske uddannelse.

Til § 37

Ved bestemmelsen tillægges de faglige udvalg kompetence til at træffe afgørelse om meritoverføring, således at uddannelsestiden, herunder eventuelt skoletiden, kan afkortes på grundlag af tidligere uddannelse eller beskæftigelse. Bestemmelsen skal sammenholdes med § 9, stk. 2, om fastsættelse af generelle regler, hvorefter afkortning under visse betingelser skal ske. Det bør tilstræbes, at der gives sådanne obligatoriske regler for stirre grupper af uddannelsessøgende, men der bør også være mulighed for, at afgørelse kan træffes på grundlag af friere overvejelser i konkrete tilfælde, hvor sådanne generelle regler ikke kan anvendes. Det er herpå, § 37 tager sigte.

Bestemmelsen skal sammenholdes med § 5, stk. 2, om fritagelse for basisuddannelse på grundlag af tidligere uddannelse eller beskæftigelse.

For så vidt angår meritoverføring i vekseluddannelsen svarer den foreslåede ordning til den ordning, der er praktiseret efter princippet i lærlingelovens § 3, stk. 2, hvorefter et fagligt udvalg konkret kan fastsætte en kortere læretid end den almindeligt gældende eller generelt kan fastsætte en læretid, der er forskellig for flere grupper af lærlinge ud fra disses forudgående uddannelse eller beskæftigelse.

Til § 38

Efter bestemmelsens stk. 1 kan parterne under de i bestemmelsen angivne betingelser med bindende virkning aftale at forlænge uddannelsestiden, når eleven har været fraværende fra virksomheden på grund af sygdom af længere varighed, graviditet m.v. eller deltagelse i supplerende skoleundervisning.

I forhold til de gældende regler indeholder udkastet den nydannelse, at parterne kan aftale en forlængelse, uden at aftalen skal godkendes. Hvis den aftalte forlængelse overstiger det faktiske fravær, er aftalen dog kun gyldig med det faglige udvalgs godkendelse, jfr. stk. 2.

I stk. 3 er der, for det tilfælde, at parterne ikke er enige om forlængelsen, medtaget en bestemmelse om, at det faglige udvalg kan fastsætte en forlængelse efter ansøgning fra en af parterne, når eleven har været fraværende fra virksomheden af en af de nævnte grunde.

Bestemmelserne i § 38 er en forenkling af lærlingelovens § 9, stk. 4, § 10 og til dels § 3, stk. 3, samt af efg-retsbe-kendtgørelsens § 13, stk. 1, og til dels stk. 2. Efter disse bestemmelser kan lærekontrakter og uddannelsesaftaler i de nævnte tilfælde forlænges af Læringerådet eller af det faglige udvalg, hvis afgørelse - i lærlingesager - kan påklages til Læringerådet; i efg-sager har det faglige udvalg den endelige afgørelse.

Efter Læringerådets og de faglige udvalgs praksis tillades normalt uden videre en forlængelse, der svarer til fraværet. Forlængelse ud over dette tidsrum tillades kun, når særlige grunde foreligger, og en praksis i overensstemmelse hermed **bør** opretholdes.

Til § 39

Afkortning eller forlængelse af uddannelsestiden kan komme på tale i andre tilfælde end de i §§ 37 og 38 nævnte.

Afkortning, som ikke er begrundet i meritoverføring, kan f.eks. tænkes som følge af afbrydelse af aftalen ved virksomhedsophør kort før uddannelsens afslutning.

Forlængelse, der ikke er begrundet i et fravær som omtalt i § 38, kan tænkes i andre tilfælde af fravær eller midlertidig afbrydelse af uddannelsen, f.eks. ved straffuldbyrkelse. Forlængelse vil også kunne forekomme, hvis eleven ikke består en afsluttende faglig prøve. Forlængelsen kan efter omstændighederne være et egnet alternativ til ophævelse af aftalen på grund af misligholdelse.

§ 39 svarer til dels til lærlingelovens § 3, stk. 3, og efg-rets bekendtgørelsens § 13, stk. 2.

Til § 40

Arbejdsaftaler kan i almindelighed bringes til ophør ved en af parternes erklæring, eventuelt efter en særlig opsigelsesprocedure m.v., uden at der foreligger misligholdelse hos den anden part, og uden at en forudsætning for aftalen har vist sig urigtig eller er bristet. I mange ansættelsesforhold er adgangen til opsigelse og eventuelt spørgsmål om fratrædelsesgodtgørelse ordnet ved lov eller kollektiv overenskomst.

Under hensyn til, at uddannelsesaftaler har et videregående formål i forhold til arbejdsaftaler i almindelighed, finder udvalget ikke, at denne regulering af opsigelsesadgangen er tilstrækkeligt betryggende for uddannelsesaftalens parter.

Som en videreførelse af principperne i lærlingelovens kap. V og reglerne i efg-rets bekendtgørelsens § 12, stk. 1 og 2, fo-

reslås derfor i udkastets § 40, stk. 1, en bestemmelse om, at en uddannelsesaftale ikke kan opsiges ved en af parternes erklæring, men kun, hvis parterne er enige derom.

Uopsigeligheden modificeres dog i stk. 2, hvorefter der gælder en 3 måneders prøvetid, hvori enhver af parterne frit kan opsiges aftalen. Skoleophold medregnes ikke i prøvetiden.

Bestemmelsen er en forenkling af lærlingelovens § 6 og efg-rets bekendtgørelsens § 12, stk. 3.

Til §§ 41-42

Selv om en uddannelsesaftale som udgangspunkt er uopsigelig, kan der dog være tilfælde, hvor det er nødvendigt at kunne bringe en aftale til ophør.

Lærlingeloven indeholder i kap. V en udførlig opregning af grunde, der kan føre til lærekontrakters bortfald eller ophævelse.

Derimod indeholder efg-rets bekendtgørelsen i § 15, stk. 1 og 2, meget enkelt formulerede regler om ophævelse på grund af væsentlig misligholdelse eller på grundlag af urigtige eller bristede, væsentlige forudsætninger. Hertil kommer en bestemmelse i § 5, stk. 3, om, at aftalen bortfalder, hvis eleven udelukkes fra skoleundervisningen.

Udvalget foreslår, at retsbekendtgørelsens system på dette område videreføres, idet det har vist sig hensigtsmæssigt, at afgørelser om ophævelse af uddannelsesaftaler kan træffes ud fra misligholdelses- eller forudsætningssynspunkter på grundlag af friere overvejelser.

Lærlingelovens principper vil fortsat have en vis vejledende betydning for disse overvejelser, sammen med den praksis, der har udviklet sig under efg-loven og almindelige **ansættelses-**retlige regler.

Lovudkastets § 41, stk. 1 og 2, svarer til efg-retsbe kendtgørelsens § 15, stk. 1 og 2, og knytter hæveadgangen til væsentlig misligholdelse og urigtige eller bristede, væsentlige forudsætninger. Stk. 3 svarer til efg-retsbe kendtgørelsens § 15, stk. 3, 1. pkt., hvorefter der gælder en frist på 1 måned for at gøre hævegrunden gældende.

Stk. 4 præciserer, når den sammenholdes med § 38, stk. 1, nr. 2, at deltagelse i supplerende skoleundervisning ikke medfører hævebeføjelse, men alene kan begrunde forlængelse af uddannelsestiden. Bestemmelsen svarer til forudsætningen for efg-retsbe kendtgørelsens § 5, stk. 4, 2. pkt.

Udkastets § 42 svarer til lærlingelovens § 21, stk. 1, og efg-retsbe kendtgørelsens § 5, stk. 3. Bestemmelsen medfører, at aftalen bortfalder, i tilfælde, hvor eleven helt udelukkes fra skoleundervisningen. Bestemmelsen betyder ikke, at aftalen bortfalder, hvis eleven hjemsendes midlertidigt med henblik på senere fornyet gennemgang af skoleopholdet efter reglerne om supplerende undervisning, jfr. udkastets § 30.

Til §§ 43-44

Tvistigheder mellem et læreforholds parter afgøres som hovedregel ved lærlingevoldgiftsret efter lærlingelovens § 27, jfr. bekendtgørelse nr. 202 af 10. april 1987. En lærlingevoldgiftsret består af den stedlige underretsdommer og 4 andre medlemmer, der vælges af for hver enkelt sag, således at hver part udpeger 2 medlemmer. I København udpeges formanden dog af Magistraten. Der er uden for København i alt 83 retskredse.

I 3-års perioden 1983-1986 har lærlingevoldgiftsretterne uden for København truffet afgørelse i 83 sager i alt, hvilket i gennemsnit svarer til 1 sag hvert 3. år for hver voldgiftsret. Da sagerne ikke er jævnt fordelt på landets retskredse, kan der i praksis gå mange år mellem de tilfælde, hvor en

voldgiftsret kommer i funktion. I København er der i gennemsnit truffet 3 afgørelser pr. år i perioden.

Tvistigheder mellem parterne i en efg- uddannelse afgøres af det tvistighedsnævn, der er nedsat i henhold til efg- lovens § 11, og hvorom nærmere regler er fastsat i bekendtgørelse nr. 400 af 15. august 1987 (med forretningsorden for nævnet). Formanden - der udpeges af Undervisningsministeren - skal opfylde betingelserne for at være dommer. Nævnets 4 faste medlemmer udpeges af Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark. Herudover tiltrædes nævnet for hver sag af 2 medlemmer udpeget af de forhandlingsberettigede organisationer inden for det pågældende erhvervsområde. Det forekommer ofte, at en lokal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentant optræder under sagen som bisidder for de respektive parter.

I de ca. 10 år, hvori Tvistighedsnævnet har fungeret, er der i gennemsnit indbragt ca. 15 sager pr. år. Heraf er ca. halvdelen, forligt, og der er i gennemsnit pr. år afsagt kendelse i 6-7 sager.

Udvalget har nøje overvejet valget mellem på den ene side lokale eller eventuelt regionale organer og på den anden side et enkelt landsdækkende organ som Tvistighedsnævnet til afgørelse af tvistigheder mellem elever og praktikvirksomheder efter denne lov.

På den ene side er der væsentlige nærhedsfordele forbundet med en ordning svarende til lærlingevoldgiftsretterne, på den anden side betyder det beskedne sagsantal, at lokale organer meget sjældent kommer i funktion. Organerne vil således ikke have gode muligheder for at erhverve et erfaringsgrundlag. Endvidere kan en sagsspredning på flere organer være betænkelig ud fra retsenhedssynspunkter.

Udvalgets overvejelser er resulteret i, at der stilles forslag om, at det under efg-loven etablerede Tvistighedsnævn

videreføres. Udvalget har herved lagt afgørende vægt på, at behovet for at indbringe sager til afgørelse for nævnet også i fremtiden kan begrænses gennem regler om, at tvistigheder så vidt muligt søges forligt ved en indsats fra organisationerne i det faglige udvalg eller disses underudvalg, de lokale uddannelsesudvalg, jfr. § 53, smh. med § 54, stk. 2. Det har i praksis vist sig, at der kan findes en løsning på et stort antal sager ad denne vej, i mange tilfælde ved lokale forligsforhandlinger.

Det samlede sagsantal for det nye Tvistighedsnævn må derfor påregnes at blive noget mindre end summen af de hidtidige sager for lærlingevoldgiftsretterne og Tvistighedsnævnet.

Efter udkastets § 43, stk. 1, smh. med stk. 2, er det obligatorisk, at tvistigheder, som parterne ikke selv kan løse, forinden indbringelse for tvistighedsnævnet forelægges for det faglige udvalg, der skal søge at tilvejebringe forlig. Det forudsættes, at det faglige udvalg så vidt muligt overlader til lokale organisationsrepræsentanter, eventuelt de lokale uddannelsesudvalg, jfr. § 54, stk. 2, at udføre opgaven, eller at forligsmøderne i hvert fald gennemføres i lokalområdet.

Bestemmelsen er naturligvis ikke til hinder for, at der, eventuelt på overenskomstmæssigt grundlag, søges tilvejebragt forlig ved forudgående organisationsforhandlinger.

Den ordning, der foreslås ved §§ 43- 44, er også i øvrigt svarende til efg- lovens ordning. Dog foreslås enkelte ændringer som følge af de indvundne erfaringer.

I § 43, stk. 3, fastsættes udtrykkeligt, at tvistighederne ikke kan indbringes for domstolene eller andre myndigheder end de faglige udvalg og Tvistighedsnævnet.

I stk. 4 om nævnets sammensætning fastsættes, at formanden skal være dommer. Den nuværende formulering af kravene til

formanden betyder stort set alene, at formanden skal være jurist. I praksis har formanden altid været dommer.

I § 44, stk. 2, er medtaget en udtrykkelig bestemmelse om, at nævnet kan - og på den anden side også kun kan -• tage stilling til fortolkning af en kollektiv overenskomst, hvis nævnets faste medlemmer er enige derom. Der har i praksis vist sig behov for en regel til afgørelse af, hvorvidt sådanne spørgsmål afgøres af nævnet eller - eventuelt præjudicielt - skal henvendes til afgørelse ad almindelig fagretlig vej.

I § 44, stk. 3, som svarer til efg-lovens § 11, stk. 4, er tilføjet, at også forlig indgået for nævnet kan tvangsfuldbyrdes. Denne regel er i overensstemmelse med bekendtgørelsen om efg-tvistighedsnævnet, § 18.

Et mindretal (Erling Krarup) finder, at det må være en naturlig konsekvens af lovens stirre bredde, at indstilling til tvistighedsnævnet på arbejdsgiversiden foretages i fællesskab af de interesserede arbejdsgiverorganisationer. Mindretallet foreslår derfor, at ordene "Dansk Arbejdsgiverforening" i § 43, stk. 4, ændres til: "de private og offentlige arbejdsgiveres organisationer".

Til § 45

Bestemmelserne i § 45 om befordringstilskud svarer med enkelte ændringer til efg-lovens § 13 og - for så vidt angår stk. 4 - til lærlingelovens § 13, stk. 6, og § 17, stk. 6, samt tilskudslovens § 10a, således som disse bestemmelser er affattet ved lov nr. 265 af 6. juni 1985, lov nr. 266 af 6. juni 1986 og lov nr. 267 af 6. juni 1985.

Bestemmelsens stk. 1 og stk. 2 foreskriver, at elever under basisuddannelse modtager befordringstilskud under visse nærmere betingelser.

I øvrigt bygger tilskudsordningen på, at elever, der modtager løn under uddannelsen, selv afholder deres befodringsudgifter. Det er dog forudsat, at der ved kollektive overenskomster eller individuelle aftaler kan tilvejebringes ordninger, hvorefter virksomhederne yder befodringsgodtgørelse. Der kan nu ydes tilskud fra Arbejdsgivernes Elevrefusion til arbejdsgivernes udgifter til elevbefodrning, jfr. lov om Arbejdsgivernes Elevrefusion § 1, stk. 2 og 3, som affattet ved lov nr. 353 af 4. juni 1986. Denne ordning forudsættes opretholdt.

Da det kan forekomme, at en elev har befodringsudgifter, som ikke dækkes af en arbejdsgiver, og hvis størrelse står i misforhold til elevens løn, åbnes der i stk. 4 mulighed for, at skolen kan yde et særligt tilskud til nedbringelse af elevens befodringsudgifter. Efter de gældende regler, som modsvarer stk. 4, er tilskudsmuligheden udtrykkeligt begrænset til elever med særlig store befodringsudgifter. Det findes hen-

sigtsmæssigt at udelade denne udtrykkelige, men upræcise begrænsning, idet bestemmelsen dog - fordi den kun skal virke ved siden af AER-ordningen - forudsættes at få ret begrænset rækkevidde.

Offentligt ansatte elever udgør en gruppe, der er særligt udsat for selv at skulle dække sine befodringsudgifter. Dette skyldes, at AER-ordningen kun omfatter privat ansatte elever, og at AER-lovens § 1, stk. 3, om kollektive befodringsoverenskomsters rækkevidde derfor kun gælder (private) arbejdsgivere, der er AER-bidragspligtige. Som følge af økonomiske dispositionsbegrænsninger for de offentlige ansættelsesmyndigheder, kan offentligt ansatte elever kun påregne at få dækket befodringsudgifter hos arbejdsgiveren, hvis myndigheden er forpligtet hertil i henhold til overenskomst mellem vedkommende offentlige arbejdsgiver og den modstående organisation eller i henhold til regler fastsat af en kompetent myndighed. Sådanne ordninger er endnu ikke tilvejebragt.

I stk. 2 og stk. 4 foreslås, at **Erhvervsuddannelsesrådet** skal afgive indstilling om de nærmere regler, undervisningsministeren fastsætter efter disse bestemmelser.

Til § 46

Bestemmelsens stk. 1 er en i princippet uændret videreførelse af lærlingelovens §§ 13, stk. 7, og 17, stk. 7, om, at en lærling også under skoleophold er omfattet af **arbejdsgiverens** risiko og forsikringsordning i henhold til lov om arbejdsskadeforsikring.

Efg-loven indeholder ikke en tilsvarende bestemmelse, jfr. bemærkningerne ovenfor til § 36.

Efg-2.dels-elever er i praktiktiden omfattet af lov om arbejdsskadeforsikring på samme måde som andre lønmodtagere, jfr. også efg-retsbekendtgørelsens § 10, stk. 3. I praksis - men uden udtrykkelig lovhjemmel - anses disse elever også for at være omfattet af denne lovgivning under skoleophold, der er omfattet af en uddannelsesaftale. Lærlinge og efg-elever med uddannelsesaftale er altså i praksis - men ikke formelt i lovgivningen - ligestillet på dette område.

§ 46, stk. 1, er medtaget i lovudkastet for at sikre, at alle elever med uddannelsesaftale klart er omfattet af lov om arbejdsskadeforsikring, også under skoleophold, der er omfattet af aftalen.

Bestemmelsens stk. 2 er ny i forhold til den hidtidige lovgivning. Med bestemmelsen bliver elever ved tilskadekomst under skoleophold, der ikke er omfattet af en uddannelsesaftale, - d.v.s. elever under basisuddannelse, elever i rene skoleuddannelser og elever under vekseluddannelse, der midlertidigt, f.eks. på grund af virksomhedsophør, ikke er omfattet af en uddannelsesaftale under skoleopholdet - stillet på samme måde, som elever med uddannelsesaftale, dog kun for så

vidt skaden skyldes undervisning under arbejdspladslignende forhold.

Den afgørende ~~følge~~ af, at forholdet bringes ind under regler svarende til lov om arbejdsskadeforsikring, er, at eleven efter tilskadekomst får erstatning, uanset om skolen kan ~~gøres~~ ansvarlig for skaden efter almindelige erstatningsregler.

Der er et særligt og væsentligt behov for en erstatningsordning, der hviler på loven om arbejdsskadeforsikring, inden for de grundlæggende erhvervsuddannelser. Elever med uddannelsesaftale vil være - og har også hidtil været - omfattet af lov om arbejdsskadeforsikring under hele uddannelsen, jfr. stk. 1; basisårseleverne og elever på rene skoleuddannelser ~~bør~~ imidlertid ikke - eller i hvert fald ikke generelt - behandles anderledes. En væsentlig del af undervisningen foregår under anvendelse af maskiner, indretninger, værktøj og materialer m.v., der indebærer skaderisici. Elever på specialarbejderskolerne og kursister i arbejdsmarkedsuddannelser (efteruddannelse af faglærte) på erhvervsskolerne er da også omfattet af erstatningsordninger.

Elever i andre uddannelser - herunder andre ungdomsuddannelser - kan vel også i undervisningen komme ud for særlige risici i f.eks. fysik-, kemi- og idrætsundervisning, og dette har ikke fjrt til nogen generel arbejdsskadeforsikringsordning. Der er dog her typisk tale om mere begrænsede risici uden for arbejdspladslignende situationer.

På den foreliggende baggrund er det fundet mest konsekvent at foreslå den i stk. 2 indeholdte erstatningsregel, men at begrænse den til at omfatte den del af undervisningen, der finder sted under arbejdspladslignende forhold. Herved er f.eks. undervisning i teorilokaler, laboratorierundervisning og idrætsundervisning typisk undtaget, medens reglen vil omfatte værkstedsundervisning og lignende. Det vil bero på omstændighederne i hver enkelt sag, om denne erstatningsbetingelse er opfyldt.

Hvis betingelsen ikke er opfyldt, vil erstatningsspørgsmålet skulle afgøres efter de almindelige regler om erstatningsansvar.

Et mindretal (Jens Henning Ravnsmed) foreslår, at ordene "for så vidt skaden skyldes undervisning under arbejdspladslignende forhold" udgår.

Som begrundelse herfor anfører mindretallet: Den nævnte pasus er med til at forringe elevernes retlige forhold på dette område. Med betænkningens intentioner om betydeligt større integration mellem retningsfag og almene fag vil det fremover i undervisningen blive vanskeligt at skelne imellem, hvornår der er tale om "arbejdspladslignende" forhold eller ej, og i princippet må al undervisning på erhvervsskolerne i henhold til denne lov være at betragte som undervisning under arbejdspladslignende forhold.

Til kapitel IX (Rådgivende organer m.v.)

Som anført i lovudkastet, er indstillingen om dette kapitel en indstilling fra et flertal, bestående af samtlige medlemmer af udvalget, med undtagelse af Niels Grøes, Peter Grünbaum, Hanna Holm, Arne Højsteen, Anders Kretzschmar, Margrethe Øhlenschläger og Erling Krarup.

Som det fremgår af fremstillingen nedenfor, indtager nogle medlemmer af flertallet særstandpunkter til visse enkeltspørgsmål i §§ 47 og 56.

Reglerne i dette kapitel bygger bl.a. på den rapport om styring af erhvervsuddannelserne, som konsulentfirmaet PA International Consultants A/s i december 1986 afgav til undervisningsministeren, og på de udtalelser af 17. og 12. december 1986, der i tilknytning hertil blev afgivet af henholdsvis den styregruppe, der fulgte konsulentfirmaets undersøgelse, og Erhvervsuddannelsesrådet, der var referencegruppe for undersøgelsen. Endvidere bygger udkastet på de synspunkter, der

har fundet udtryk i forarbejderne til og indholdet af lov nr. 232 af 22. april 1987 om videregående teknikeruddannelser m. v.

Udvalget henviser til indholdet af den ovennævnte rapport og de nævnte to udtalelser (rapporten og udtalelserne er tidligere offentliggjort af Undervisningsministeriet) og skal fremhæve, at udvalgets indstilling i væsentlig grad er baseret på **Erhvervsuddannelsesrådets** udtalelse.

Kapitlets regler bygger - og må nødvendigvis bygge - på nogle grundlæggende synspunkter på, hvem der bør have indflydelse på erhvervsuddannelsessystemet og de enkelte uddannelsers nærmere fastlæggelse, og på begrundelsen for denne indflydelse.

Som det fremgår af lovudkastets øvrige indhold, er det udvalgets opfattelse, at lovgivningsmagten i noget videre omfang end tilfældet var for efg-lovens vedkommende bør tage stilling til erhvervsuddannelsesspørgsmål. I vidt omfang gælder, at loven bør være en rammelov, der muliggør, at ministeriet i samarbejde med rådgivende organer, ved administrative bestemmelser kan tilpasse uddannelserne til skiftende behov og til de successivt indvundne erfaringer. Men loven bør angive hovedmålsætninger og hovedprincipper om adgang til uddannelserne og om uddannelsernes struktur og indhold, og på en forholdsvis detaljeret måde - der ligger nærmere lærlingelovens ordning end efg-lovens - gøre op med spørgsmål vedrørende eleveretsstilling.

Det er disse synspunkter, der er lagt til grund ved udarbejdelsen af det foreliggende lovudkast.

Den overordnede administration af erhvervsuddannelserne - inden for lovens rammer og i et nærmere samarbejde med de rådgivende organer, jfrn nedenfor - påhviler Undervisningsministeriet. Dette er en følge af ministerens parlamentariske ansvarlighed for området og det høje niveau af statsfinansiering og er konsekvent i forhold til en erkendelse af, at er-

hvervsuddannelsespolitikken er en integreret del af en bredere samfundspolitik, herunder ikke alene den samlede uddannelsespolitik, men også erhvervspolitik, arbejdsmarkedspolitik og socialpolitik.

Arbejdsmarkedets parter bør fortsat have væsentlig indflydelse på uddannelserne ved rådgivning om deres struktur, indhold m.v. Denne indflydelse er velbegrundet i såvel parternes indlysende interessentrolle som i deres erfaring og indsigt vedrørende uddannelsesbehov og uddannelsessystemets evne til - i forskellige udformninger - at imødekomme disse behov. Og arbejdsmarkedets parters medindflydelse er systemets indbyggede garanti for, at de gennemførte uddannelser er anvendelige og virkelighedsnære. Dette gælder parterne på både de private og de offentlige arbejdsmarkeder.

Også andre end arbejdsmarkedets parter har en sådan erfaring og indsigt, der er relevant for uddannelsernes tilrettelæggelse, at de bør have medindflydelse herpå.

Dette gælder vel klarest skolerne, deres ledere og lærere og disses organisationer - ikke med henblik på varetagelse af deres faglige interesse i snævrere forstand - men i kraft af deres videns- og erfaringsgrundlag, baseret ikke alene på skolearbejdet, men også på skolernes samvirke med de lokale arbejdsmarkeder.

Lovudkastet bygger endvidere på den opfattelse, at den nuværende ordning vedrørende elevers medindflydelse bør fastholdes og om muligt udbygges.

Det er endvidere opfattelsen i udvalget, at der bør ske en decentralisering af indflydelse (skoler, lokale uddannelsesudvalg), i det omfang en sådan indflydelse med deraf følgende lokal tilpasning af uddannelserne kan gennemføres uden at komme på tværs af en fornøden samordnet planlægning og uden at reducere uddannelsernes fornødne generelle faglige niveau, som er forudsætningen for deres generelle landsdækkende er-

hvervskompetence. Udvalget har i andre sammenhænge, herunder i bemærkningerne til § 7, stk. 2, § 15 og § 21, stk. 2, givet udtryk for dets generelle opfattelse af betydningen af en styrkelse af samarbejdet vedrørende skolens aktiviteter mellem skolen og det lokale arbejdsmarked, således som dette bl.a. er repræsenteret i skolens bestyrelse og uddannelsesudvalg.

Der er hidtil i rådgivningssystemet overvejende anvendt organisationsrepræsentanter. Dette har været en god måde til at sikre, at praktiske erfaringer indgår i rådgivningsprocessen. Det må imidlertid antages, at rådgivningsarbejdet kan gives et bredere grundlag og dermed styrkes, ved at der i systemet også inddrages uafhængige sagkyndige - f.eks. teknologisagkyndige og personer med særlig sagkundskab i uddannelsesspørgsmål, typisk baseret på forsknings- eller udviklingsarbejde. Dette må forventes at kunne blive særlig værdifuldt i det fornyelsesorienterede arbejde.

Anerkendelsen af den ovenfor omtalte flerhed af medindflydelses-aktører indebærer naturligvis risici for konflikter, men giver også særlige muligheder for - hvis parterne har rimelig vilje til at samarbejde og herunder til at bøje sig imod hinanden - at sikre, at uddannelsesordninger bliver baseret på den konsensus, som giver garanti for ordningernes levedygtighed og uddannelsernes anvendelighed. Betragtes udviklingen over de sidste årtier, er det åbenbart, at det er konsensusfunktionen, der har domineret, og at antallet af konfliktfunderede blokeringer har været få. Et af midlerne til at sikre konsensusløsninger er, at arbejdet i de rådgivende organer sker i en god dialog mellem parterne i organerne og med ministeriet. Forudsætningen herfor er ikke alene den gensidige vilje, men også organisatoriske former, der bl.a. sikrer ministeriets medvirken i rådgivningsorganerne, således som tilfældet er efter efg-loven med hensyn til Erhvervsuddannelsesrådet, hvor ministeriet er repræsenteret ved direktøren for erhvervsuddannelserne som tilforordnet, og i praksis også for

de fleste erhvervsuddannelsesudvalgs og uddannelsesnævns vedkommende.

På baggrund af det ovenfor anførte, findes der ikke at være behov for radikale ændringer vedrørende spørgsmålet om, hvem der bør have indflydelse i de rådgivende organer.

Derimod er der grund til at overveje ændringer i tre andre henseender, der er nøje sammenhængende:

1) Den nuværende rådgivningsproces er meget kompliceret og derfor også undertiden ret tidkrævende. Idet der i øvrigt henvises til fremstillingen i betænkningens kapitel 1 og 5, 4 afsnit, og til bilag 1, s. 395 ff, skal her navnlig fremhæves, at komplikationen ikke alene beror på antallet af organer - Lærlingerådet, Erhvervsuddannelsesrådet, erhvervsuddannelsesudvalgene, de faglige udvalg/uddannelsesnævne og fagkomiteerne/de lokale undervisningsudvalg. Den beror nok så meget på den ret indviklede opgavefordeling, som bl.a. er en følge af kombinationen af de i sig selv ret komplicerede regler i lærlingeloven, efg-loven og den særlige rådgivningsbekendtgørelse (nr. 604 af 24. november 1982), og på, at forholdsvis mange sager skal rådgivnings-behandles i 2 led (typisk et fagligt udvalg/uddannelsesnævn og et erhvervsuddannelsesudvalg) eller 3 led (typisk et fagligt udvalg/uddannelsesnævn, et erhvervsuddannelsesudvalg og Erhvervsuddannelsesrådet).

2) Det må overvejes, hvordan rådgivningsprocessen kan udformes med henblik på at sikre en hurtig fornyelsesproces i uddannelsessystemet. Det må sikres, at behov for fornyelse - oprettelse af nye uddannelser, omlægninger af bestående uddannelser og nedlæggelse af utidssvarende uddannelser - straks registreres, og at fornyelser gennemføres hurtigt. Nødvendigheden heraf er, navnlig som følge af den teknologiske udviklings tempo, større i dag end tidligere og må forventes at blive endnu mere påtrængende i de kommende år.

3) Endvidere må det overvejes, hvorledes der kan sikres en koordination mellem de forskellige uddannelser. Uddannelserne bør stå i rimeligt forhold til hinanden med hensyn til varighed, struktur og indholdsmæssige krav. Det bør tilstræbes, at de uddannelsesdele, der er fælles for flere uddannelser, kan indgå i fælles forlab, typisk i den *første* del af uddannelses-tiden. Og det bør navnlig overvejes, hvorvidt det er muligt ved sammenlægning af forholdsvis smalle uddannelser - med hinanden eller med andre, bredere, uddannelser - at skabe et system af uddannelser, der ved deres bredde og indholdsmæssige niveau i øvrigt giver bedre grundlag for både beskæftigelse og videreuddannelse. - Alene den nuværende eksistens af et overordentligt stort antal uddannelser, hvoraf mange sigter mod snævre beskæftigelseområder og kun har ganske få uddannelsessøgende, sætter spørgsmålstejn ved effektiviteten af hidtidige koordinationsbestræbelser. Udvalget skal imidlertid ikke gå nærmere ind på en vurdering heraf, men understrege, at en reform i overensstemmelse med lovudkastets intentioner om bredere uddannelser med både erhvervskompetence og videreuddannelseskompetence vil berede de rådgivende organer et koordinationsarbejde af meget betydelige - og hidtil ukendte - dimensioner.

På denne baggrund er det nødvendigt at gennemføre et rådgivningssystem, der virker på enklere måde end det nuværende, og som samtidig indebærer særlige fornyelses- og koordinationsgarantier.

Forslaget bygger på følgende principper:

1) Med hensyn til, hvad der kan betegnes som det almindelige løbende arbejde - generel regelfastsættelse, udformning af de enkelte uddannelser m.v. - bør der kun være 2 niveauer: Erhvervsuddannelsesrådet for det generelle/principielle niveau og de faglige udvalg for de enkelte uddannelser.

2) Det bør være hovedreglen, at kun 1 niveau skal medvirke i den enkelte rådgivningsproces.

3) **Erhvervsuddannelsesrådets** opgaver bør begrænses til at omfatte spørgsmål om bred, generel regelfastsættelse, principielle spørgsmål og spørgsmål af særlig, typisk generel, væsentlighed. For så vidt angår de enkelte uddannelsers udformning, bliver rådets opgave således primært at rådgive om sådanne generelle regler (hovedbekendtgørelser), som kan udgøre rammer for de faglige udvalgs nærmere fastlæggelse af uddannelserne.

Hensigten med den ovenfor omtalte begrænsning af Erhvervsuddannelsesrådets opgaver er ikke en begrænsning af Erhvervsuddannelsesrådets samlede arbejdsmængde eller indflydelse. Begrænsningen forudsættes modsvaret af, at rådet får plads og ressourcer til, også på eget initiativ, i videre omfang at beskæftige sig med centrale uddannelsespolitiske spørgsmål.

4) De faglige udvalg bør have en større og mere selvstændig indflydelse på de enkelte uddannelser.

5) Som led i forenklingen foreslås det at ophæve erhvervsuddannelsesudvalgene. Der savnes i efg-loven en nærmere angivelse af erhvervsuddannelsesudvalgenes virksomhedsområde og af deres rolle på dette område. Dette er utvivlsomt en væsentlig del af baggrunden for, at erhvervsuddannelsesudvalgene eller i hvert fald de fleste erhvervsuddannelsesudvalg i højere grad er kommet til at fungere som - næppe strengt påkrævede - **overinstanser** for de faglige udvalg (og uddannelsesnævn) end som effektive fornyelsesorganer.

6) Det er nødvendigt ved rådgivningsstrukturens fastlæggelse at give fornyelsesarbejdet - og et hurtigt fungerende fornyelsesarbejde - høj prioritet.

Det bør påhvile de faglige udvalg til stadighed at have opmærksomheden henvendt på spørgsmålet, om den uddannelse, de står for, er ajour, bl.a. under hensyn til erhvervsudvikling, udvikling i arbejdspladsorganisation og kvalifikationsbehov, der affødes af den teknologiske udvikling, og måske også, om

der er uddannelsesbehov på tilgrænsende områder. Men det er urealistisk at antage, at de faglige udvalg kan dække den helt centrale fornyelsesopgave, som vedrører de ikke-uddannelsesdækkede områder, der så at sige ligger mellem de faglige udvalgs virksomhedsområder. Det er næppe heller realistisk at forestille sig, at Erhvervsuddannelsesrådet kan påtage sig denne fornyelsesopgave, der forudsætter en forholdsvis intim følgen med og vurdering af udviklingen på samtlige erhvervsområder; en arbejdsdeling forekommer nødvendig.

I

Nært sammenhængende med fornyelsesopgaven - navnlig udvikling af nye uddannelser - er den tidligere omtalte koordinationsopgave, der tager sigte på at sikre, at flere uddannelser inden for et større område i rimeligt omfang er samordnet, og i forbindelse hermed, at flere uddannelser, som rationelt kan sammenlægges til én bredere uddannelse, også bliver sammenlagt. Denne opgave vil som nævnt blive af overordentlig stor betydning og meget arbejdskrævende i de første år efter gennemførelse af den reform, som udvalget foreslår, og som forudsætter en radikal reduktion af det nuværende store antal af - undertiden meget smalle - uddannelser.

Med henblik på de ovennævnte opgaver foreslås etablering af initiativ- og koordinationsudvalg, hvert omfattende et eller flere hovederhvervsområder.

Det må anses for vigtigt, at initiativ- og koordinationsudvalgenes opgave i det væsentlige begrænses til fornyelses- og koordinationsopgaven. Det er denne opgaves høje prioritet, der begrunder disse udvalgs oprettelse, og udvalgenes løsning af denne opgave må ikke hæmmes af andre opgaver. Andre rådgivningsopgaver må i alt væsentligt fordeles på de faglige udvalg og Erhvervsuddannelsesrådet. Ved denne ordning bliver initiativ- og koordinationsudvalgene markant forskellige fra de nuværende erhvervsuddannelsesudvalg.

Der er grund til at understrege, at koncentrationen af initiativ- og koordinationsudvalgenes opgaver om fornyelse natur-

ligvis ikke er udtryk for, at disse udvalg **skal have** monopol på fornyelsesarbejdet. Tværtimod er det vigtigt, at initiativer tages af alle aktorer i beslutningsprocesserne vedrørende erhvervsuddannelserne - af Undervisningsministeriet, af **Erhvervsuddannelsesrådet**, af de faglige udvalg, af skoler og lokale undervisningsudvalg - og det er naturligvis ønskeligt, at initiativer også fremkommer fra andre sider, herunder de nævnte organers samarbejdsparter, således fra arbejdsmarkedsorganer, som arbejdsmarkedsnævne, og fra virksomheder.

7) Opprioriteringen af indflydelsen på lokalniveau, jfr. bemærkningerne ovenfor om decentralisering og de dér anførte henvisninger, bør finde udtryk i loven. Dette er baggrunden for bestemmelsen i §§ 53-54 om uddannelsesudvalg, der modsvarer de nuværende fagkomiteer og undervisningsudvalg, men forudsættes at få en stærkere position.

8) Rådgivningssystemet bør i højere grad, end tilfældet er nu, udformes som et sammenhængende hele. Der er en vis direkte kommunikation mellem faglige udvalg og erhvervsuddannelsesudvalg, men hovedlinien i den gældende ordning er, at rådgivningssystemet består af flere af hinanden uafhængige niveauer.

Synspunktet om sammenhæng i rådgivningssystemet ligger til grund for flere af reglerne i lovudkastets kapitel IX: Initiativ- og koordinationsudvalgene nedsættes efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, jfr. § 49, stk. 1.

Erhvervsuddannelsesrådet kan indhente udtalelser fra initiativ- og koordinationsudvalgene og de faglige udvalg til brug for sit arbejde, jfr. § 50, stk. 5, og § 52, stk. 5.

Initiativ- og koordinationsudvalgene kan indhente udtalelser fra de faglige udvalg til brug for deres arbejde, jfr. § 52, stk. 5.

Initiativ- og koordinationsudvalgene kan tage initiativ til oprettelse af provisoriske faglige udvalg og til oprettelse af faglige fællesudvalg, jfr. § 50, stk. 3, nr. 3, og § 51, stk. 3 og 4, og kan i visse tilfælde selv fungere som et fagligt udvalg, jfr. § 51, stk. 5.

De lokale uddannelsesudvalg nedsættes som underudvalg under de faglige udvalg, der kan delegerer beføjelser til uddannelsesudvalgene, jfr. § 53, stk. 1, og § 54, stk. 2.

Som nævnt ovenfor og i lovudkastets kap. IX afgives indstillingen om kap. IX af et flertal bestående af samtlige medlemmer af udvalget, med undtagelse af Niels Groes, Peter Grünbaum, Hanna Holm, Arne Højsteen, Anders Kretzschmar, Margrethe Øhlenschläger og Erling Krarup.

Groes henviser til sin udtalelse nedenfor s. 361 ff.

Peter Grünbaum, Hanna Holm, Arne Højsteen, Anders Kretzschmar og Margrethe Øhlenschläger henviser til hovedprincipperne i den skitse "Foreløbige overvejelser vedrørende styring af erhvervsuddannelserne", Undervisningsministeriet har fremlagt i udvalget, jfr. nedenfor s. 377 ff.

Disse medlemmer er opmærksomme på, at der på en række felter vil være sammenfald mellem de to forslag, men finder at flertallets forslag ikke i tilstrækkelig grad sikrer blandt andet den fornødne omfattende og løbende fornyelse af uddannelserne.

Man har i den forbindelse hæftet sig ved, at forslaget synes i realiteten at lægge op til et system, der ikke i mindre grad end det eksisterende er præget af stærk, central styring, selv om forslaget i formen muligvis indebærer en vis decentralisering.

Uden i øvrigt at ville gå i detaljer med flertallets forslag er de nævnte medlemmer ikke overbevist om det hensigtsmæssige i at de nuværende erhvervsuddannelsesudvalg erstattes af de foreslåede initiativ- og koordinationsudvalg. Uanset de pågældende organer ifølge forslaget får tillagt nye opgaver, finder man fortsat, at der vil være risiko for 3-instansbehandling i en lang række sager, som vil kunne besværliggøre fornyelser af erhvervsuddannelserne. De opgaver, der ifølge flertallets forslag tillægges udvalgene, mener medlemmerne, bør tillægges henholdsvis Erhvervsuddannelsesrådet og de (fælles-)faglige udvalg. De sidstnævnte må kunne struktureres efter de respektive erhvervsområders forhold og behov.

Krarup henviser til sin udtalelse nedenfor s. 365 ff (med bilag).

Til § 47

Den foreslåede sammensætning af Erhvervsuddannelsesrådet er ikke væsentligt forskellig fra rådets nuværende sammensætning.

Det findes rigtigt, at de kommunale organisationer som repræsenterende arbejdsgiversiden i den offentlige sektor udpeger medlemmer - og ikke, som nu, alene tilforordnede - til rådet.

Den begrundelse, der ovenfor er anført for medindflydelse i rådgivningsarbejdet, taler for, at skoleledernes og lærernes organisationer udpeger medlemmer - og ikke, som tilfældet nu er, for skoleledernes vedkommende, alene tilforordnede - til rådet.

Teknisk Landsforbunds repræsentation er fundet konsekvent, når loven kommer til at omfatte de nuværende grundlæggende teknikeruddannelser.

Bestemmelsen i stk. 4, hvorefter der udpeges stedfortrædere for rådets medlemmer, bortset fra formanden, er ny, men i overensstemmelse med nuværende praksis.

En nydannelse - tildels af principiel karakter - er bestemmelsen i stk. 6, hvorefter undervisningsministeren efter indstilling fra rådet udpeger et antal uafhængige, særligt sagkyndige som tilforordnede. Der henvises til de almindelige bemærkninger til kapitel IX, ovenfor s. 312.

Bestemmelsen i stk. 8, hvorefter initiativ- og koordinationsudvalgenes formænd eller næstformænd kan deltage i rådets møder (uden stemmeret) svarer til den gældende regel i efg-lovens § 4, stk. 1, hvorefter erhvervsuddannelsesudvalgenes formænd eller næstformænd kan deltage - og i praksis i betydeligt omfang - deltager i rådets arbejde.

Bestemmelsen i samme stykke om, at teknikerrådets formand kan deltage i Erhvervsuddannelsesrådets møder, modsvarer bestemmelsen i teknikerlovens § 9, stk. 2, hvorefter Erhvervsuddannelsesrådets formand kan deltage i teknikerrådets møder.

Et mindretal inden for flertallet (Anker Christoffersen, Niels-Jørgen Hilstrøm, John Højlund Olsen, Vilhelm Pedersen og Ole Mørch Thor) udtaler vedrørende § 47, stk. 1, at mindretallet har den principielle holdning, at sammensætningen af Erhvervsuddannelsesrådet ~~bør~~ bygge på arbejdsmarkedets hovedorganisationer som ansvarlige "Arbejdsmarkedsparaplyorganisationer" - der herigennem pålægges det ansvar, at sikre at repræsentationen i rådet sammensættes af repræsentanter for organisationerne indenfor de relevante uddannelsesområder.

Et andet mindretal (Lars Jørgen Nielsen) udtaler følgende vedrørende § 47, stk. 1:

Mindretallet finder, at den af flertallet foreslåede nye sammensætning af **Erhvervsuddannelsesrådet** er helt uacceptabel. Det skyldes, at en meget betydelig del af de virksomheder, der tilvejebringer lære- og praktikpladser, som en konsekvens af flertallets forslag ikke længere vil være repræsenteret i det øverste rådgivende organ.

Ifølge Undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontors rapport: "En statistisk beskrivelse af erhvervsuddannelserne i relation til hele uddannelsessystemet og samfundet i øvrigt" og referatet herfra i bemærkningerne til § 21, ovenfor s. 255 f, findes omkring halvdelen af alle lære- og praktikpladser i virksomheder med færre end 20 ansatte, som til sammenligning beskæftiger ca. 1/5 af arbejdsstyrken. Det er derfor vigtigt og naturligt, at netop små og mellemstore virksomheder sikres repræsentation i de styrende organer og især i det kommende helt centrale **Erhvervsuddannelsesråd**.

Håndværksrådet er hovedorganisation for en lang række faglige organisationer, der typisk organiserer virksomheder med op til 50 ansatte. Rådet har under udvalgets arbejde fremlagt beregninger, der viser, at op imod 60% af alle lære- og praktikpladser inden for det tekniske område findes i brancher med tilknytning til Håndværksrådet.

Under halvdelen af Håndværksrådets medlemsorganisationer er samtidig tilknyttet Dansk Arbejdsgiverforening.

Blandt andet disse forhold er baggrunden for, at Håndværksrådet og Dansk Arbejdsgiverforening i det nuværende system udpeger hver to repræsentanter inden for håndværk og industri til Lærlingerådet.

Hertil kommer, at de 50% af Håndværksrådets medlemmer, der ikke er tilknyttet Dansk Arbejdsgiverforening, typisk er lokaliseret i landområder. Derfor skal Håndværksrådet ifølge Lærlingelovens paragraf 25 drage omsorg for, at den ene af de af Rådet udpegede repræsentanter skal have særligt kendskab

til **landhåndværkets** forhold. Efter Rådets opfattelse er det af stor betydning, at denne store erhvervsgruppe fortsat sikres repræsentation i de ledende organer.

En yderligere konsekvens af den af flertallet foreslåede sammensætning af Erhvervsuddannelsesrådet vil være, at store fagområder inden for butikshåndværket f.eks. bagere og **frisører**, slet ikke vil være repræsenteret i det nye system.

Arbejdsdelingen mellem Håndværksrådet og Dansk Arbejdsgiverforening over for organisationer, der er tilknyttet begge hovedorganisationer, er kort sagt, at Håndværksrådet varetager de erhvervspolitiske interesser, mens Arbejdsgiverforeningen varetager de arbejdsmarkedspolitiske interesser. Begge hovedorganisationer arbejder ifølge indbyrdes aftale med uddannelsespolitiske spørgsmål. Det nye grundlæggende erhvervsuddannelses system skal i højere grad være i stand til at opfange nye stramninger og omlægninger inden for erhvervslivet. Det er et velkendt fænomen, at omlægning og omstilling ofte begynder i små og mellemstore virksomheder. En væsentlig arbejdsopgave i det nye rådgivningssystem bliver derfor at sikre, at erhvervspolitikken følger med de omlægninger, der sker inden for små og mellemstore virksomheder.

Sammenfattende er det Håndværksrådets opfattelse, at der kun kan opnås tilstrækkelig garanti for, at de gennemførte uddannelser er anvendelige og virksomhedsnære, ved at de brede virksomhedskredse, der uddanner de fleste lærlinge, kan komme til orde i det nye system.

Ifølge flertallets forslag skal Håndværksrådet ikke længere have adgang til at udpege repræsentanter til det øverste rådgivende organ. Adgangen til at udpege arbejdsgiverrepræsentanter skal ifølge forslaget forbeholdes Dansk Arbejdsgiverforening, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og de kommunale organisationer.

Håndværksrådet finder dette uacceptabelt og skal på baggrund af ovenstående foreslå, at Rådet også fremover får adgang til

at udpege to repræsentanter til det øverste rådgivende organ
- **Erhvervsuddannelsesrådet.**

Til § 48

Bestemmelsen i stk. 1 om Erhvervsuddannelsesrådets opgaver er udformet på grundlag af det ovenfor s. 315 anførte hovedsynspunkt, hvorefter rådets opgaver ~~bør~~ afgrænses til

- generel (bred) regelfastsættelse (nr. 2, og 6-16),
- principielle spørgsmål (nr. 4 og 6), - særligt væsentlige spørgsmål (nr. 1, 3, 4, 5 og 17-21).

Bestemmelsen i stk. 2 om rådets virksomhed på eget initiativ svarer til den gældende regel i efg-lovens § 5, stk. 2, og **rådgivningsbekendtgørelsen** af 1982 § 2, stk. 2, men forudsættes, som modstykke til den ovenfor nævnte begrænsning af de lovpålagte enkeltopgaver, at få stirre praktisk rækkevidde i fremtiden, jfr. herved de almindelige bemærkninger ovenfor s. 315.

Til § 49

Denne bestemmelse vedrører nedsættelse og sammensætningen af initiativ- og koordinationsudvalgene.

Om begrundelsen for disse udvalg henvises til de almindelige bemærkninger til kapitel IX, ovenfor s. 313 og 315 ff.

I § 2 foreslås en bestemmelse, hvorefter de enkelte uddannelser skal grupperes inden for hovederhvervsområder (beskæftigelsesområder) med hver sin basisuddannelse, jfr. § 5, og hvorefter hovederhvervsområderne fastlægges efter indstilling fra **Erhvervsuddannelsesrådet.**

Det foreslås i § 49, at hvert initiativ- og koordinationsudvalg skal omfatte ét eller flere hovederhvervsområder. Som anført i bemærkningerne til § 2, finder udvalget ikke at bur-

de fremsætte noget præcist forslag om hovederhvervsområde-inddelingen, herunder antallet af hovederhvervsområder (§ 2); § 49 indeholder således heller ikke noget præcist forslag om antallet af initiativ- og koordinationsudvalg. De nævnte spørgsmål bør behandles nærmere af det kommende Erhvervsuddannelsesråd. Det findes imidlertid vigtigt, at loven giver mulighed for, at et initiativ- og koordinationsudvalg kan nedsættes med flere - vel typisk to - hovederhvervsområder som udvalgets virksomhedsområde. Og en sådan ordning bør i almindelighed foretrækkes. Den giver fornyelses- og koordinationsbestræbelserne en bred flade, også omfattende uddannelser i grænseområdet mellem to hovederhvervsområder (basisuddannelsesområder), herunder uddannelser, der kan have grundlag i flere (to) basisuddannelser. Og det undgås, at den samlede rådgivningsorganisation kompliceres unødigt.

Der er grund til at fremhæve - som det også er sket i bemærkningerne til § 2 - at hovederhvervsområder principielt er erhvervsområder og ikke alene uddannelsesområder. Et initiativ- og koordinationsudvalg skal således dække et område af det samlede erhvervsliv/arbejdsmarked med henblik på at overvåge om - og virke for at - dette område får de grundlæggende erhvervsuddannelser, som der er behov for. Som fremhævet i § 49, stk. 1, sidste pkt., er det karakteren af denne opgave, beskrevet nærmere i § 50, som bør være bestemmende for sammensætningen, og som Erhvervsuddannelsesrådet må lægge vægt på ved sin indstilling efter § 49, stk. 1, 1. pkt., i forbindelse med udvalgenes nedsættelse. Denne betragtning har forskellige konsekvenser:

Initiativ- og koordinationsudvalgene skal ikke (alene) være en slags fællesrepræsentation for områdets faglige udvalg. Initiativ- og koordinationsudvalgene skal vel bl.a. være et koordinerende organ, men i betragteligt omfang gælder naturligvis, at en vis koordination kan gennemfares ved etablering af faglige fællesudvalg - forudsat at disse etableres i videre omfang - og ved forskellige samarbejdsformer. Initiativ- og koordinationsudvalgenes primære opgave er initiativtagen

til fornyelse, herunder navnlig inden for de dele af området, som ikke er uddannelsesdækket (med grunduddannelser). Når det i § 49, stk. 1, bestemmes, at initiativ- og koordinationsudvalgene skal sammensættes af "et ligeligt antal repræsentanter for arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer .." sigtes herved således ikke alene til organisationer, der i forvejen er repræsenteret i faglige udvalg, men også - og ikke mindst - til organisationer, der repræsenterer områder, hvor der endnu ikke er udviklet grunduddannelser.

Det foreslås, at lærernes og skoleledernes organisationer også bliver medlemsrepræsenteret i udvalgene? dette svarer til, hvad der gælder med hensyn til sammensætningen af de nuværende erhvervsuddannelsesudvalg, jfr. efg- lovens § 6.

Når det i stk. 3 foreslås, at undervisningsministeren skal udpege en tilforordnet til udvalgene - hvilket svarer til praksis med hensyn til nogle erhvervsuddannelsesudvalg - er forslaget herom baseret på det almindelige synspunkt om betydningen af en samarbejdsorienteret dialog, også om **fornyelsesspørgsmål**, mellem ministerium og rådgivende organer, som er fremhævet i de almindelige bemærkninger ovenfor s. 312.

Forslaget i samme stykke om, at Arbejdsministeriet ~~bør~~ være repræsenteret med en tilforordnet i initiativ- og koordinationsudvalgene er naturligvis bl.a. begrundet i den opfattelse, at det for disse udvalgs fornyelsesarbejde er af særlig betydning at have fast kontakt med arbejdsformidlingssektoren med dens kendskab - bl.a. baseret på analyse- og **prognose-**virksomhed - til arbejdsmarkedsforhold, herunder til ubalancer mellem uddannelsessystemet og kvalifikationsbehovene.

Navnlig for organer, der har fornyelse som særligt ansvarsområde, er det vigtigt at have deltagelse af - og dermed at kunne hente idéoplæg fra - uafhængige, særligt sagkyndige. Dette er baggrunden for bestemmelsen i stk. 4. Der henvises i **øvrigt** til de almindelige bemærkninger, ovenfor s. 312.

Bestemmelsen i stk. 6 svarer tildels til bestemmelsen i teknikerlovens § 11, stk. 2. Formålet med bestemmelsen er bl.a. at give grundlag for oprettelse af initiativ- og koordinationsudvalg, der - modsat de almindelige initiativ- og koordinationsudvalg - ikke er områdeorienteret, men funktionsorienteret. Det bør således overvejes, om der - eventuelt alene i en overgangstid - bør oprettes initiativ- og koordinationsudvalg for uddannelser svarende til nogle af de nuværende grundlæggende teknikeruddannelser.

Til § 50

Bestemmelsen i stk. 1 angiver initiativ- og koordinationsudvalgenes to hovedfunktioner, overvågning af hovederhvervsområdets uddannelsesbehov med påfølgende initiativer til nye uddannelser, omlægninger, d.v.s. radikale ændringer, af bestående uddannelser og nedlæggelse af uddannelser - og koordinationsfunktionen i forhold til de bestående uddannelser, herunder eventuelt initiativer til sammenlægning af uddannelser. Der henvises herom til de almindelige bemærkninger s. 313 og 315 ff.

I stk. 2 fastslås, at initiativ- og koordinationsudvalgene i almindelighed skal udføre de i stk. 1 nævnte opgaver i samarbejde med vedkommende faglige udvalg. Dette er en selvfølge for så vidt angår koordinationsopgaven, der angår bestående uddannelser, som har faglige udvalg. Med hensyn til etablering af nye uddannelser kan der blive spørgsmål om samarbejde med et eller flere bestående faglige udvalg, hvis områdegrænser op til den planlagte nye uddannelse, eller om samarbejde med et provisorisk fagligt udvalg, hvis et sådant kan etableres efter § 51, stk. 4.

Som fremhævet i de almindelige bemærkninger, s. 316, bør initiativ- og koordinationsudvalgene så vidt muligt friholdes fra andre opgaver end de fornyelses- og koordinationsopgaver, som angives i stk. 1 - bl.a. for at kunne koncentrere indsatsen omkring disse opgaver. Der er dog enkelte andre opgaver,

på hvis løsning det skannes nødvendigt at give initiativ- og koordinationsudvalgene medindflydelse. Disse opgaver angives i stk. 3. Initiativ- og koordinationsudvalgene bør således navnlig have indflydelse på den eller de basisuddannelser, der falder inden for udvalgets område.

Et særligt spørgsmål er, om initiativ- og koordinationsudvalgene bør have medindflydelse på de enkelte uddannelsers nærmere udformning: varighed, struktur, uddannelsesmål, eventuelle yderligere rammer for skoleundervisningen, praktikregler og regler for bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver. Det foreliggende udkast bygger på den opfattelse, at disse spørgsmål i hovedsagen bør høre under de faglige udvalg, således at disse fastsætter reglerne derom og forelægger disse for undervisningsministeren til godkendelse. Hvis der skal være konsekvens i forhold til initiativ- og koordinationsudvalgenes opgaver i henhold til § 50, stk. 1, kan denne proces imidlertid ikke foregå uden om initiativ- og koordinationsudvalgene. Disse må orienteres om de faglige udvalgs regelfastsættelse og have mulighed for at ytre sig derom. Dette har fundet udtryk i § 52, stk. 1, i slutningen.

For så vidt talen er om nye uddannelser eller omlægninger (radikale ændringer) af bestående uddannelser, følger det af § 50, stk. 1 og 2, at initiativ- og koordinationsudvalgene typisk vil have en mere aktiv rolle, men stadig i almindelighed i et samarbejde med et fagligt udvalg, eventuelt et provisorisk fagligt udvalg.

Bestemmelserne i stk. 4 og 5, der fremtræder som generelle supplementer til reglerne i stk. 1 og 3, fastslår, at initiativ- og koordinationsudvalgene - efter anmodning fra undervisningsministeren eller Erhvervsuddannelsesrådet eller på eget initiativ - kan afgive indstillinger/udtalelser til ministeren eller rådet, navnlig om principielle spørgsmål vedrørende uddannelser inden for udvalgets område. Der henvises til de almindelige bemærkninger, ovenfor s. 317 f.

Til § 51

Bestemmelsen i stk. 1 fastslår som et udgangspunkt, at der for hver uddannelse skal være et fagligt udvalg, nedsat af vedkommende arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer, med et lige stort antal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter.

Disse udvalg modsvarer ikke alene de faglige udvalg, der er hjemlet i lærlingeloven og efg-loven, men også de uddannelsesnævne, der er nedsat i henhold til bekendtgørelser om grundlæggende teknikeruddannelser.

Også for uddannelser, der alene består i skoleundervisning - for tiden HHX, HTX og edb-assistentuddannelsen - ~~bør~~ der findes faglige udvalg med repræsentation fra arbejdsmarkedets parter. Disse udvalg bør imidlertid have repræsentation fra lærerne og skolelederne. Bestemmelsen i § 51, stk. 1, 2. pkt., er i overensstemmelse hermed.

Bestemmelsen i stk. 2 vedrørende afgørelsen af tvivlsspørgsmål om, hvilke organisationer der skal være repræsenteret i et fagligt udvalg, modsvarer lærlingelovens § 24, stk. 2 (undervisningsministeren efter indstilling fra Lærlingerådet). I efg-loven er der ingen tilsvarende bestemmelser om dette spørgsmål, men i praksis er det forekommet, at undervisningsministeren har truffet afgørelse efter indstilling fra vedkommende erhvervsuddannelsesudvalg.

Bestemmelsen i stk. 3, 1. pkt., om, at der kan oprettes faglige fællesudvalg - fælles for to eller flere uddannelser - svarer til Lærlingelovens § 24, stk. 3. Det foreliggende lovudkast bygger imidlertid på den opfattelse, at fællesudvalg, der dækker flere uddannelser, bør tilstræbes som et middel til at sikre koordination af uddannelser, eventuelt senere sammenlægning af nogle af disse. Der foreslås derfor i stk. 3, 2. pkt., pålagt initiativ- og koordinationsudvalgene en

pligt til - ved forhandling med vedkommende organisationer og faglige udvalg - at virke for etablering af fællesudvalg i alle tilfælde, hvor dette ud fra et koordinations synspunkt er hensigtsmæssigt.

Bestemmelsen i stk. 4 om provisoriske faglige udvalg, der er berørt ovenfor, tager sigte på den situation, hvor initiativ- og koordinationsudvalgene tager initiativ til etablering af en grunduddannelse på et nyt hidtil ikke-uddannelsesdækket område. I sådanne tilfælde er det vigtigt, at der forholdsvis tidligt kan etableres et, eventuelt blot foreløbigt, fagligt udvalg, som kan foretage/deltage i forberedelsesarbejdet. Udvalget sammensættes efter reglerne i stk. 1, blot at spørgsmålet om, hvilke arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer der er "vedkommende" afgøres i relation - ikke til en eksisterende uddannelse - men til den uddannelse, der er under forberedelse; også § 51, stk. 2, kan anvendes med hensyn til provisoriske faglige udvalg.

Med hensyn til tilfælde, hvor der ikke under forberedelsen af en ny uddannelse, og måske heller ikke straks ved dens iværksættelse, kan etableres et - blivende eller foreløbigt - fagligt udvalg, bestemmer stk. 5, at initiativ- og koordinationsudvalgene midlertidigt kan fungere som fagligt udvalg.

Til § 52

Denne bestemmelse omhandler de faglige udvalgs opgaver. Ved opgavefastlæggelsen sker der en styrkelse af de faglige udvalgs indflydelse.

Efter reglen i stk. 1 er det som udgangspunkt de faglige udvalg, der inden for de rammer, som ministeren har fastsat (ved en eller flere hovedbekendtgørelser) på grundlag af indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, fastsætter regler for de enkelte uddannelser om

- varighed,

- struktur,
- uddannelsesmål,
- eventuelle yderligere rammer for skoleundervisningens indhold,
- praktikuddannelser,
- bedømmelse af elever, eksamen og faglige prøver (bedømmelsesplaner) .

Når de faglige udvalg har fastsat disse regler, forelægges de for undervisningsministeren til godkendelse. Det forudsættes som det typiske, at de af de faglige udvalg fastsatte regler godkendes, hvis de er i overensstemmelse med hovedbekendtgørelsen og har det fornødne bevillingsmæssige grundlag. Ministerens hovedopgave i godkendelsessagen forudsættes i hovedsagen begrænset til vurdering heraf.

Herudover må det dog påhvile ministeren som pædagogisk tilsynsmyndighed i forhold til skolerne at foretage en vis vurdering af skoleundervisningsdelen (og dermed også af dens sammenhæng med praktikdelen) af det faglige udvalgs regelsæt. I praksis vil denne vurdering dog være tidsmæssigt forskudt i forhold til regelsættets forelæggelse for ministeren, idet det faglige udvalgs udarbejdelse af skoleundervisningsdelen forudsættes at ske i et samarbejde med undervisningssagkyndige udpeget af Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, således som tilfældet nu er med hensyn til udarbejdelse af de såkaldte TF (teknisk-faglige) - og TP (teknisk-pædagogiske) -oplæg, jfr. herved § 56, stk. 3.

Med hensyn til det faglige udvalgs orientering af initiativ- og koordinationsudvalgene henvises til stk. 1, i slutningen, og bemærkningerne ovenfor, s. 326 f, til § 50.

Som omtalt i de almindelige bemærkninger, ovenfor s. 316 f betyder den omstændighed, at der etableres organer - initiativ- og koordinationsudvalg - med særligt henblik på fornyelsesinitiativer, ikke, at disse organer skal have monopol på fornyelsesinitiativer.

Tværtimod er der et klart behov for, at alle uddannelsessystemets aktorer, ministeriet, Erhvervsuddannelsesrådet, de faglige udvalg, skolerne og de lokale undervisningsudvalg og disse organers forskellige samarbejdsparter, i deres arbejde i særlig grad er bevidste om fornyelsesspørgsmål.

Konsekvent i forhold hertil fastslås der i stk. 2 en pligt for de faglige udvalg til at være overvågende og initiativtagende med hensyn til fornyelse af den uddannelse, der er omfattet af det faglige udvalgs virksomhedsområde, og tilgrænsende områder. Fører det faglige udvalgs vurdering herefter alene til, at udvalgets uddannelse bør ændres med hensyn til varighed, struktur, indhold m.v., fastsætter udvalget i almindelighed selv de ønskelige nye regler, forelægger disse for undervisningsministeren til godkendelse og sender dem samtidig til initiativ- og koordinationsudvalget til orientering og eventuel udtalelse, jfr. § 52, stk. 1, Fører det faglige udvalgs vurdering til, at en ny uddannelse bør etableres, eventuelt på et tilgrænsende område af en bestående uddannelse, bør "omlægges", eller at en sådan uddannelse bør nedlægges, afgiver det faglige udvalg indstilling herom til initiativ- og koordinationsudvalget, jfr. § 52, stk. 2, sidste pkt. Denne regel er konsekvent i forhold til, hvad der er initiativ- og koordinationsudvalgets hovedopgave efter § 50, stk. 1. At en ændring af en uddannelse har karakter af en "omlægning" har således betydning for, hvilken procedure der skal følges. Udvalget forstår udtrykket "omlægning" forholdsvis snævert. Væsentlige ændringer af en uddannelse kan foretages af det faglige udvalg med Undervisningsministeriets godkendelse. Med "omlægning", der kræver indstilling fra initiativ- og koordinationsudvalget, sigtes - som berørt ovenfor i bemærkningerne til § 50 - til radikale ændringer, d.v.s. navnlig nye ændringer, der indebærer en sådan omformning af uddannelsens profil, at omformningen i meget væsentlig grad svarer til etablering af en ny uddannelse.

I stk. 3 angives en række konkrete afgørelser, som tillægges de faglige udvalg enten som endelige afgørelser eller under

rekurs til ankenævnet vedrørende praktikvirksomheder. Bestemmelserne i stk. 3 svarer i det væsentlige til gældende regler. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til §§ 19, 24, 23, 31 og 37-39.

Med hensyn til det faglige udvalgs funktioner efter stk. 4 henvises til bemærkningerne til § 4, stk. 2, §§ 5-6, § 20, stk. 3, § 21, stk. 2 og 5, § 26, og § 43, stk. 1.

Vedrørende stk. 5 henvises til de generelle bemærkninger ovenfor, s. 317 f.

Til § 53

De her omtalte lokale uddannelsesudvalg vedrørende skolens enkelte uddannelser svarer i væsentlig grad til de cirkulære-hjemlede fagkomiteer vedrørende de tekniske skolars grunduddannelser og de undervisningsudvalg, som er hjemlede i bekendtgørelser om grundlæggende teknikeruddannelser. Dette niveau i rådgivningsstrukturen bør imidlertid tillægges en sådan betydning, at det fastlægges i loven.

Udvalgene nedsættes af de faglige udvalg, men i samarbejde med vedkommende skole, og således at repræsentanter for skolens ledelse og lærere tilforordnes udvalget; endvidere kan der tilforordnes elevrepræsentant, samt en repræsentant for arbejdsformidlingen.

Udvalgenes karakter af underudvalg af de faglige udvalg må betragtes som en forudsætning for den delegationsordning, som hjemles i § 54, stk. 2.

Et fagligt udvalg (fællesudvalg), der omfatter flere uddannelser, forudsættes naturligvis at nedsætte et lokalt uddannelsesudvalg vedrørende samtlige disse uddannelser, for så vidt de findes på skolen. Ved bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt., foreslås der imidlertid skabt mulighed for, at flere faglige udvalg (selv om de ikke er gået sammen i et fagligt fællesud-

valg) i forening kan nedsætte et fælles lokalt uddannelsesudvalg omfattende uddannelser fra begge faglige udvalgs områder.

De nærmere regler for de lokale uddannelsesudvalgs sammensætning indeholdes i stk. 2 og 3. Når stk. 2, 2. pkt., er formuleret således, at medlemmerne ikke undtages frit, men kun "i almindelighed" skal have tilknytning til det lokale arbejdsmarked, beror det navnlig på, at nogle skoler ikke - med hensyn til den pågældende uddannelse - har et lokalområde, men er landsdækkende.

I forbindelse med drøftelserne i udvalget om de lokale uddannelsesudvalgs sammensætning har også spørgsmålet om sammensætningen af erhvervsskolernes bestyrelser været berørt og herunder spørgsmålet om gennemførelse af en generel ordning, hvorefter også handelsskolernes bestyrelse bliver paritetisk sammensat, for så vidt angår arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter. Da dette spørgsmål lovsystematisk hører hjemme i tilskudsloven, og da der med hensyn til denne lov efter det oplyste er påbegyndt et revisionsarbejde i Undervisningsministeriet, har udvalget ikke fundet at burde gå nærmere ind på spørgsmålet. Udvalget går imidlertid ud fra, at spørgsmålet overvejes i forbindelse med det nævnte lovrevisionsarbejde, og at Erhvervsuddannelsesrådet får lejlighed til at udtale sig derom.

Til § 54

Efter denne bestemmelse har uddannelsesudvalgene to principielt forskellige opgaver, som dog i praksis vil have berøringsflader:

1) Udvalgene rådgiver skolen i spørgsmål vedrørende den eller de uddannelser, udvalget omfatter. I 2. pkt. omtales specielt rådgivning med hensyn til de i § 13, stk. 2, omhandlede lokalt tilpassede valgfag, som skolen efter udvalgets indstil-

ling kan tilbyde eleverne, når der ikke hermed sker nogen forringelse af uddannelsernes generelle faglige niveau.

Men rådgivningsreglen er i øvrigt ganske generelt formuleret og bygger på forudsætningen om løbende samråd mellem skole og udvalg med gensidig udveksling af oplysninger og synspunkter. Bl.a. det forhold, at de nuværende detaljerede kursusplaner for skolens undervisning foreslås erstattet af en mål- og rammestyring af skoleundervisningens indhold, jfr. § 15 og bemærkningerne hertil, vil give en bredere flade for det lokale samarbejde,

2) Udvalgene virker for et godt samarbejde mellem skolen og det lokale arbejdsmarked. Det må således påhvile undervisningsudvalgene i samarbejde med skolen at virke for placeringen af og dermed en bevidstgørelse om skolen og dens uddannelsesmuligheder i lokalsamfundet med dets virksomheder, organisationer, andre uddannelsesinstitutioner m.v. Af mere konkrete tiltag er der grund til at pege på etablering af samarbejde med virksomheder og organisationer i forskellige former ved skoleundervisningens gennemførelse (gæstelærerordninger, virksomhedsbesøg, undervisning på virksomheder) og bistand til tilvejebringelse af praktikpladser, jfr. § 21, stk. 2, og bemærkningerne hertil.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne ovenfor, dels de generelle indledende bemærkninger til kap. IX om decentralisering (s. 311 f og 317), dels bemærkningerne til §§ 7, stk. 2, 15 og 21, og til udvalgets betragtninger i forbindelse hermed om betydningen af tæt kontakt mellem skole og lokalt arbejdsmarked.

Efter stk. 2 kan de faglige udvalg delegere opgaver, som påhviler dem efter loven, til de lokale uddannelsesudvalg. Denne delegationsadgang forudsættes navnlig at få praktisk betydning med hensyn til godkendelse af praktikpladser, jfr. §§

19 og 24, arbejdet på fremskaffelse af praktikpladser, jfr. § 21, stk. 2, og mægling i tvistigheder mellem elev og praktikvirksomhed, jfr. § 43, stk. 1.

Til § 55

I overensstemmelse med de synspunkter, der er anført i de almindelige bemærkninger, ovenfor s. 316 f, foreslås der pålagt også skolerne i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg et fornyelsesinitiativ. Bestemmelsen herom er i princippet i overensstemmelse med teknikerlovens § 13, stk. 1 (der dog ikke omtaler samråd med det lokale udvalg).

Det er op til skolen på grundlag af dens vurdering af fornyelsesforslagets karakter at tage stilling til, over for hvem den vil fremsætte forslaget.

Til § 56

Til forslag I

Bestemmelsen i stk. 1, hvorefter undervisningsministeren stiller sekretariatsbistand til rådighed for Erhvervsuddannelsesrådet og initiativ- og koordinationsudvalgene svarer til de gældende regler vedrørende Erhvervsuddannelsesrådet og erhvervsuddannelsesudvalgene og til reglen i teknikerlovens § 14.

Hovedreglen i stk. 2, 1. pkt., hvorefter de organisationer, der er repræsenteret i de faglige udvalg, sørger for de faglige udvalgs sekretariatsbistand, svarer ligeledes til den gældende ordning. Nogle faglige udvalg kan imidlertid i en periode, navnlig hvis de, som det typisk vil være ønskeligt, engagerer sig i et arbejdskrævende fornyelsesarbejde, få behov for en sekretariatsmæssig assistance, som de vanskeligt selv kan tilvejebringe. Med henblik herpå foreslås en regel, hvorefter undervisningsministeren eller vedkommende initiativ- og koordinationsudvalg (hvis dettes sekretariat måtte

have kapacitet dertil), når der er særligt behov derfor, kan yde et fagligt udvalg en supplerende sekretariatsassistance.

Bestemmelsen i stk. 3 modsvarer den gældende - men ikke i lovgivningen omtalte - ordning, hvorefter undervisningssagkyndige, udpeget af Direktoratet for Erhvervsuddannelserne, bistår faglige udvalg og erhvervsuddannelsesudvalgene med udarbejdelse af de teknisk-faglige og teknisk-pædagogiske oplæg, der danner grundlag for skolernes kursusplaner.

Til forslag II

Mindretallet finder det væsentligt, at den rådgivende del af systemet i det væsentlige selv tilvejebringer midlerne til sine sekretariater, og at disse sekretariater fungerer som service for de paritetiske organer uden at være i noget afhængighedsforhold til den instans, som skal modtage råd, indstillinger m.v., det vil sige Direktoratet for Erhvervsuddannelserne.

Til kapitel X

(Finansiering)

Til § 57

Med hensyn til statsfinansiering af lærlingeuddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser/eksamensuddannelser gælder reglerne i tilskudsloven, jfr. nu lovebekendtgørelse nr. 178 af 2. april 1987. Efter disse regler yder staten på visse betingelser et tilskud på 100% af driftsudgifterne til undervisningen. Udstyr og inventar stilles normalt til rådighed af staten, medens der til anlægsarbejder ydes rente- og afdragsfrie lån, i visse tilfælde dog kun med 5/6 af anskaffelses- eller opførelsessummen. For efg-uddannelserne gælder reglerne i efg-lovens § 12, stk. 2-4, om direkte statsfinansiering i tilsvarende omfang. Om de to finansieringsordninger gælder der supplerende administrative bestemmelser.

De to finansieringsordninger er praktisk taget ens med hensyn til statsdækningsgrad, men de er - som omtalt i kapitel 5, afsnit 4 - forskellige i administrationsteknisk, herunder finanslovsteknisk, henseende.

Udvalget må på det foreliggende grundlag være af den opfattelse, at det nuværende statsfinansieringsniveau bør opretholdes.

Når udvalget har afstået fra at foreslå en nærmere formulering af finansieringsregler i lovudkastet, beror det på, at udvalget er bekendt med, at Undervisningsministeriet - i forbindelse med overvejelser vedrørende det økonomiske styringsystem i forholdet mellem ministeriet og skolerne - arbejder med bl.a. en revision af tilskudsloven. Udvalget går ud fra, at ministeriets udkast til nye regler om finansieringsordningen vil blive forelagt Erhvervsuddannelsesrådet til udtalelse.

Til kapitel XI

(Andre bestemmelser)

Til § 58

Med henblik på at sikre tilstrækkelig hurtig tilvejebringelse af fagligt solide grundlag for fornyelser i uddannelsessystemet er det nødvendigt, at der er et rimeligt bevillingsmæssigt grundlag for analyse- og prognosearbejde og for udviklings- og forsøgsarbejde. Det foreslås derfor i stk. 1, at der på de årlige finanslove afsættes særskilte rådighedsbeløb hertil.

Initiativer til arbejde af den her omtalte art bør kunne tages af alle uddannelsessystemets aktører, herunder - foruden af ministeren - af Erhvervsuddannelsesrådet, initiativ- og koordinationsudvalgene, faglige udvalg og skoler.

Anvendelsen af rådighedsbeløbet må ske på grundlag af foreliggende projekter eller projektideer. Det foreslås i stk. 2, at anvendelsen sker efter indstilling, afgivet af Erhvervsuddannelsesrådet i samarbejde med initiativ- og koordinationsudvalgene (der forudsættes at have den fornødne kontakt med hovederhvervsområdernes faglige udvalg).

I stk. 3 foreslås, for at lette etableringen af nye uddannelser, en bestemmelse om et rådighedsbeløb (en "omstillingspulje") til dækning af særlige udgifter i forbindelse med iværksættelse af nye uddannelser. Iværksættelse af en ny uddannelse typisk medføre udgifter, der ikke kan rummes inden for det almindelige budgets normer, således ekstraordinære udstyrsudgifter og udgifter til læreruddannelse. Det er udgifter af denne art, bestemmelsen tager sigte på.

Til § 59

Denne bestemmelse om uddannelsesforsøg, hvorved lovens regler afviges, svarer til den gældende regel i efg- lovens § 14 og til teknikerlovens § 16, stk. 1. Bestemmelsen svarer delvis til bestemmelsen i lærlingelovens § 31, som dog ikke alene angår afvigelser fra lærlingeloven som led i forsøgsvirk-somhed.

Til kapitel XII

(Ikrafttræden m.v.)

Til § 60

Udvalget stiller ikke et konkret forslag til tidspunktet for ikrafttræden af den nyordning for de grundlæggende erhvervsuddannelser, som lovudkastet er udtryk for. Udvalget vil dog pege på, at de hensyn, der ligger til grund for reformforslaget, bør føre til, at reformen iværksættes hurtigst muligt.

Det er samtidig åbenbart, at flere væsentlige elementer i reformen kræver nærmere forberedelse, herunder rådgivning om administrativ regelfastsættelse og om reformens nærmere udmøntning på de enkelte uddannelsesområder, før reformen kan få virkning.

Udvalget lægger derfor vægt på, at de i udkastets kapitel IX omtalte rådgivende organer m.v. nedsættes så tidligt, at de kan medvirke aktivt til forberedelsen af lovens ikrafttræden. Bestemmelsen i stk. 2 angiver i overensstemmelse hermed, at de omtalte organer skal nedsættes før de øvrige bestemmelser ikrafttræden og med det nævnte sigte, og udvalget forudsætter, at de nedsættes i god tid før dette tidspunkt. Denne pligt påhviler undervisningsministeren for så vidt angår Erhvervsuddannelsesrådet (§ 47) og initiativ- og koordinationsudvalgene (§ 49). Hvad angår nedsættelse af faglige udvalg, herunder faglige fællesudvalg, påhviler pligten de respektive arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer (§ 51), medens lokale uddannelsesudvalg nedsættes af de faglige udvalg (§ 53).

Det forudsættes, at Erhvervsuddannelsesrådet nedsættes snarest efter lovens gennemførelse, og at rådet som sine første opgaver afgiver indstillinger om fastlæggelse af hovederhvervsområder (§ 2) og om nedsættelse af initiativ- og koordinationsudvalg (§ 49).

De faglige udvalg, herunder faglige fællesudvalg, som har virket efter lærlingeloven og efg-loven, må påregnes - i hvert fald i en overgangsperiode - at kunne virke som faglige udvalg efter den nye lovgivning, jfr. nedenfor, men organisationerne og udvalgene bør i lyset af reformen snarest overveje mulighederne for oprettelse af (bredere) fællesudvalg (for flere uddannelser).

Efter bestemmelsen i stk. 3, 1. pkt. skal undervisningsministeren, efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, fastsætte regler om, i hvilket omfang den nye lovgivning finder

anvendelse på uddannelser, elever har påbegyndt, men ikke afsluttet inden lovens ikrafttræden. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 61 om den lovgivning, der foreslås ophævet ved lovens ikrafttræden, og den har til formål at sikre, at uddannelser, der er påbegyndt under den hidtidige lovgivning, kan afsluttes uden tab af uddannelsestid for de uddannelsessøgende, og uden at der foretages urimelige indgreb i bestående aftaleforhold, f.eks. med hensyn til lønspørgsmål. Ved de omhandlede regler kan hidtidige bestemmelser opretholdes for igangværende uddannelsesforhold, og det kan på den anden side bestemmes, at den nye lovgivning eller dele heraf skal anvendes ved siden af eller i stedet for hidtidige regler.

i Det forudsættes, at reglerne for så vidt angår en række generelle spørgsmål bliver fælles for hele uddannelseskategorier; dette gælder f.eks. spørgsmål om elevers retsstilling. Omvendt må der påregnes at være behov for særlige overgangsregler for de enkelte uddannelser med hensyn til især undervisningens struktur og indhold samt bedømmelser af elevers udbytte af undervisningen. De regler, ministeren fastsætter efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet, må med hensyn til sådanne bestemmelser indeholde bemyndigelser til de faglige udvalg, smig. med § 52, stk. 2.

i Efter bestemmelsen i stk. 3, 2. pkt., skal ministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet - for så vidt det efter 1. pkt. bestemmes, at hidtidige regler skal finde anvendelse - tillige fastsætte regler om overførelse af den virksomhed, der påhviler de rådgivende organer m.v. efter de hidtidige regler, til de organer, der skal nedsættes efter den nye lov.

Bestemmelsen indebærer således, at de hidtidige organer skal nedlægges, således at der ikke i overgangsperioden kommer til at bestå flere organer af til dels samme art inden for de enkelte uddannelsesområder. Der vil i det omfang hidtidige regler skal finde anvendelse især blive tale om at overføre beføjelser fra Lærlingerådet, erhvervsuddannelsesudvalgene og

til dels Erhvervsuddannelsesrådet til organer nedsat efter den nye lov. De beføjelser, der nu tilkommer Ankenævnet vedrørende læresteder og praktikvirksomheder, Tvistighedsnævnet og lærlingevoldgiftsretterne, forudsættes i det hele overført til de nye tilsvarende organer. De forudsatte kompetenceoverførsler forventes at kunne foretages uden særlige vanskeligheder, navnlig under hensyn til, at de kun skal have virkning for uddannelser der er påbegyndt men ikke afsluttet (eller afbrudt) inden lovens ikrafttræden.

Til § 61

Efter bestemmelsen i stk. 1 ophæves lærlingeloven og efg-loven og de bestemmelser, der er fastsat i henhold til disse love, fra tidspunktet for den nye lovs ikrafttræden. Herefter vil der ikke kunne påbegyndes uddannelser efter den tidligere lovgivning, og de rådgivende organer m.v., der er nedsat efter denne lovgivning, nedlægges.

Med hensyn til konsekvenserne heraf for igangværende uddannelsesforhold henvises til § 60, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

Udvalget har afstået fra at foreslå ophævelse af eller ændringer i lov om tekniske skoler, teknika og teknologiske institutter, jfr. lovbekendtgørelse nr. 38 af 22. januar 1987, og lov om undervisningen på de godkendte handelsskoler, jfr. lovbekendtgørelse nr. 974 af 19. december 1986, idet udvalget er bekendt med, at Undervisningsministeriet i forbindelse med sit arbejde med en revision af tilskudsloven - jfr. bemærkningerne til § 57 - også inddrager overvejelser om de nævnte loves fortsatte beståen. Udvalget vil dog gøre opmærksom på, at de nævnte 2 love ikke vil være i overensstemmelse med en lovgivning svarende til lovudkastet, og at den tidligere lovgivning derfor bør ændres eller eventuelt ophæves, i hvert

- fald af lovtekniske grunde.

Efter bestemmelsen i stk. 2 kan regler, der er fastsat med hjemmel i de i stk. 1 nævnte love eller med hjemmel i tilskudsloven, loven om undervisningen på godkendte handelsskoler og loven om tekniske skoler m.v., forblive i kraft, indtil de **afløses** af bestemmelser fastsat efter den nye lovgivning, når dette bestemmes af undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet. Bestemmelsen gælder dog kun regler om forhold, hvorom der efter lovudkastets kapitel V-VII (uddannelsernes varighed, struktur, indhold og bedømmelsesordninger) skal eller kan fastsættes nærmere regler administrativt. Derimod forudsættes det eksempelvis, at basisuddannelserne i det hele udformes på grundlag af de nye regler (udkastets kapitel IV).

Med regler fastsat efter tilskudsloven sigtes især til regler om de grundlæggende teknikeruddannelser. Med regler fastsat i henhold til lov om handelsskolerne sigtes navnlig til reglerne om **handelsmedhjælpereksamen** og højere handelseksamen og med regler fastsat efter loven om tekniske skoler tænkes især på eksamensordningen ved disse skoler, som **er** af betydning for de grundlæggende teknikeruddannelser.

¹ stk. 3 og 4 foreslås der, at lov om foranstaltninger vedrørende lære- og praktikpladser m.v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 140 af 23. marts 1987, og bestemmelsen i § 56 i lov nr. 237 af 6. juni 1985 om arbejdsmarkedsuddannelser ophæves. Disse bestemmelser forudsættes afløst af bestemmelserne i lovudkastets §§ 22, 25, 33 og 35 og regler fastsat administrativt efter disse bestemmelser.

Som nævnt i bemærkningerne til § 32 bør lovgivning i overensstemmelse med udkastet af lovtekniske grunde tillige give anledning til ophævelse af bestemmelsen i myndighedslovens § 37 om forholdet mellem lærlingeloven og myndighedsloven, og som nævnt i bemærkningerne til § 36 bør bestemmelser i funktionærloven, ferieloven, lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring samt lov om lønmodtageres retsstilling ved virksomhedsoverdragelse ajourføres i tilfælde af lovgivning i

overensstemmelse med lovudkastet. Udvalget afstår fra at give konkrete anvisninger på disse yderligere lovændringer.

Udtalelse fra Dansk Teknisk Lærerforening, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd og Landsorganisationen i Danmark.

1. I forbindelse med Udvalgets behandling af en reform af de erhvervsfaglige grunduddannelser har repræsentanterne for *Dansk Teknisk Lærerforening (DTL)*, *Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF)* og *Landsorganisationen i Danmark (LO)* mundtligt og skriftligt fremlagt organisationernes principielle og konkrete synspunkter.

For *LO*, *FTF* og *DTL* har det været vigtigt, at der blev skabt basis for en reform af de erhvervsfaglige grunduddannelser med henblik på:

- * At sikre alle unge formel og reel mulighed for at påbegynde, gennemføre og afslutte en kompetencegivende erhvervsuddannelse i forlængelse af folkeskolen, bl.a. ved:

- - at der sikres det nødvendige antal uddannelsespladser og tilstrækkelig skolekapacitet.

at det, gennem rimelige økonomiske forhold for eleverne, sikres, at ingen tvinges til at forlade uddannelserne af økonomiske årsager,

at der inden for det samlede uddannelsessystem tilvejebringes praktikpladser til alle, der ønsker det, og

at undervisningen tilrettelægges - indholdsmæssigt og pædagogisk - under hensyn tagen til elevernes

forskellige ønsker og behov. Der må sikres sammenhæng mellem de almene og faglige kvalifikationer. Undervisningens kvalitet må sikres gennem løbende udvikling og fornyelse af metoder og inddragelse af eleverne i skolernes dagligdag.

- * At skabe sammenhæng og overskuelighed i de erhvervsfaglige grunduddannelser med henblik på at sikre et attraktivt tilbud til de unge og en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse.
- * At fastholde og videreudvikle kvaliteten af de faglige uddannelser til gavn for arbejdsmarkedet, erhvervslivet og samfundet som helhed.

På denne baggrund har *LO*, *FTF* og *DTL* lagt vægt på, at mesterlæren afskaffes til fordel for et enstrengt fagligt uddannelsessystem, på baggrund af de grundlæggende intentioner bag de nuværende efg-uddannelser.

2. Ud fra disse principielle grundsynspunkter har *LO*, *FTF* og *DTL* tiltrådt flertalsudtalelsen i Betænkningen med en understregning af, at ovennævnte målsætninger må efterleves, når lovskitsen føres ud i livet.

Det er *LOs*, *FTFs* og *DTLs* vurdering, at der er tilvejebragt muligheder for væsentlige forbedringer i forhold til den aktuelle situation. Betænkningen og flertalsudtalelsen er imidlertid udtryk for et kompromis mellem forskellige holdninger med henblik på at finde en realistisk løsning ud fra de givne udgangspunkter. I forbindelse med dette kompromis ønsker *LO*, *FTF* og *DTL* at understrege:

3. Principielt er det *LOs*, *FTFs* og *DTLs* opfattelse, at et enstrengt erhvervsuddannelsessystem kun bør have én adgangsvej - gennem ét fuldt basisår af 40 ugers længde. Dette basisår bør være erhvervs- og uddannelsesorienteret, -vejledende og -forberedende. Det erkendes, at en

sådan løsning vil kræve væsentlige ændringer og forbedringer i basisårets kvalitet - set i forhold til det nuværende basisår.

I forhold til det foreliggende lovudkast betragter *LO*, *FTF* og *DTL* adgangsvejen gennem et fuldt basisår på skole som "kongevejen". Adgangsvejen gennem praktikophold, med uddannelsesaftale, betragter *LO*, *FTF* og *DTL* som en "bi-vej", der først og fremmest skal have til formål at sikre tiltrækning af tilstrækkelig store elevgrupper. I takt med fornyelsen af basisårsundervisningen ser *LO*, *FTF* og *DTL* frem til, at biadgangsveje kan overflødiggøres.

4. I forhold til det indgåede kompromis om to adgangsveje lægger *LO*, *FTF* og *DTL* afgørende vægt på, at der sikres ligeværdighed elevgrupperne imellem. Alle elever må således sikres den samme kompetence efter fuldført uddannelse. De forskelle, der kan opstå i forhold til de to adgangsveje, må udlignes, evt. ved supplerende undervisning inden uddannelsens afslutning.

LO, *FTF* og *DTL* lægger ligeledes vægt på, at uddannelsesforløbet fra 2. halvår af basisåret får samme karakter for de to elevgrupper. I denne forbindelse er det væsentligt for *LO*, *FTF* og *DTL* at understrege, at vilkårene må være ens for alle elever. Der lægges således stor vægt på indstillingen om aflønning af alle elever på 2. halvår af basisåret.

Det er ligeledes af afgørende betydning, at der sikres praktikpladser til alle elever, der vælger den "skolemæssige" adgangsvej således, at disse ikke stilles dårligere ved påbegyndelsen af 2.-delsuddannelsen.

Efter *LOs*, *FTFs* og *DTLs* opfattelse er opfyldelsen af ovenstående ligeværdighedsprincipper en afgørende forudsætning for, at der bliver tale om et enstrengt erhvervsuddannelsessystem.

5. Set i forhold til den samlede reform, lægger *LO, FTF og DTL* stor vægt på, at den retsbeskyttelse, der kendes fra Lærlingeloven, også bliver gældende i den fremtidige lovgivning.

LO, FTF og DTL noterer således med tilfredshed, at der i det foreliggende udkast er skabt sikkerhed for, at bestemmelser, svarende til Lærlingelovens §1, også vil være at finde i det kommende uddannelsessystem.

Ligeledes lægger *LO, FTF og DTL* vægt på, at beskyttelsesreglerne i forhold til uddannelsesaftaler, kontrol af lønmæssige forhold samt afgørelse af tvistigheder er bibeholdt.

Udviklingen i samfundet og på arbejdsmarkedet bevirker, at kravene til de faglige uddannelser forstærkes hastigt. For *LO, FTF og DTL* er det derfor en vigtig målsætning, at der i forbindelse med alle uddannelser sikres både en bred, anvendelig erhvervskompetence og kompetence til videreuddannelse. Grunduddannelserne må derfor også ses i sammenhæng med de videregående teknikeruddannelser og andre videreuddannelsesstilbud. Kun på denne måde sikres den nødvendige dynamik i uddannelsessystemet, samt mulighed for at leve op til det kraftige pres, der er under udvikling m.h.t. efter- og videreuddannelser.

LO, FTF og DTL finder det væsentligt, at alle elever, der gennemfører uddannelserne, sikres en bred og anvendelig kompetence uden krav om særlige tilvalg undervejs. I modsat fald svækkes fleksibiliteten, og der opstår risiko for blindgyder.

Fra *LO, FTF og DTL* er det endvidere en vigtig forudsætning, at vekseluddannelsesprincippet bliver gældende for alle uddannelser inden for lovens rammer. Kombinationen af praktikophold og undervisning på skole er en afgørende kvalitet i de faglige grunduddannelser, der må bevares og udbygges.

6. Med hensyn til styring og rådgivning, noterer *LO, FTF og DTL* med tilfredshed, at princippet om en tæt kontakt til arbejdsmarkedets parter er opretholdt gennem en central placering af de paritetiske organer.

Det forhold, at der i en række tilfælde er tillagt de faglige udvalg et øget ansvar, kan efter *LOs, FTFs og DTLs* opfattelse medvirke positivt til at sikre uddannelsernes løbende fornyelse og overensstemmelse med arbejdsmarkedets aktuelle behov.

På samme måde ser *LO, FTF og DTL* frem til, at de foreslåede initiativ- og koordineringsudvalg kan bidrage til at sikre en større dynamik og forøget udviklingshastighed i forhold til løbende fornyelse af uddannelserne og etablering af nye. Det skal i denne forbindelse understreges, at rammerne for initiativ- og koordineringsudvalgene ikke nødvendigvis behøver at svare til de traditionelle hovederhvervsområder.

LO, FTF og DTL ser ligeledes positivt på, at de faglige udvalg får mulighed for at uddelegere en del af deres arbejde til lokalt hold. Der må imidlertid samtidig lægges vægt på, at dette ikke medfører nogen ændring i forhold til de centrale organers ansvar for uddannelserne.

7. Med hensyn til Erhvervsuddannelsesrådets sammensætning finder *LO og FTF*, at der bør finde en afspejling sted af det arbejdsmarked, som uddannelserne skal tilgodese. Rådets arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter bør således udpeges af de organisationer, der har ansvaret for uddannelserne. Udpegning bør ske af de relevante hovedorganisationer, der herefter tilpligtes at tilgodese de enkelte faglige områder i videst muligt omfang.

Det vil ligeledes være naturligt at forpligte hovedorganisationerne til at stille plads(er) til rådighed for organisationer, der ikke er medlem af nogen hovedorganisation, såfremt disse har ansvaret for et så stort antal

uddannelsespladser, at det kan berettige til en repræsentation i Erhvervsuddannelsesrådet ud fra en generel, forholdsmæssig vurdering.

LO og FTF konstaterer, at dette ikke er tilfældet i forhold til Teknisk Landsforbund.

LO og FTF kan derfor ikke støtte forslaget om en repræsentation til Teknisk Landsforbund.

8. Det er *LOs, FTFs og DTLs* opfattelse, at der med den foreslåede reform er lagt op til en væsentlig forbedring af de erhvervsfaglige grunduddannelser. Det skal dog samtidig understreges, at en række afgørende problemer inden for uddannelserne ikke i sig selv vil blive løst med den nye lovgivning. Det drejer sig om den kvalitative udvikling af uddannelserne, bl.a. i forhold til undervisningsformer, -metoder osv.

LO, FTF og DTL finder det derfor afgørende, at der afsættes de nødvendige ressourcer til en udvikling af uddannelserne og en fornyelse af undervisningen inden for de faglige grunduddannelser - både i forhold til basisåret og 2.-dels-uddannelserne.

Med disse bemærkninger kan *LO, FTF og DTL* tilslutte sig Betænkningen i den foreliggende form.

Udtalelse fra Teknisk Landsforbund.

Generelt

Der tales så tit om, at ingenting er som i går. Det gælder også for de opgaver, som uddannelsessystemet skal løse. Det nuværende erhvervsuddannelsessystem har været gennem flere ændringer og justeringer, men nu er der "for alvor brug for et stort skridt fremad mod et aktivt uddannelsessystem.

Teknisk Landsforbund er derfor tilfreds med undervisningsministerens initiativ vedrørende en reform af erhvervsuddannelserne. Dels trænger dette uddannelsesniveau for alvor til en gennemgang, dels forudsætter Teknikerloven et velfungerende og fremtidsorienteret afslutningsniveau for disse uddannelser.

Den hidtidige adgang til de videregående teknikeruddannelser har netop været præget af tilfældigheder, der er mere historisk end fornuftigt betinget. Resultatet har hidtil været, at de videregående teknikeruddannelser af den grund har været svært gennemskuelige, og at det derfor kan knibe med rekrutteringen, hvis Danmarks behov for teknikere skal opfyldes.

I Steffen Møller-udvalgets betænkning gjorde Teknisk Landsforbund opmærksom på, at sammenhængen mellem ungdomsuddannelserne og de videregående teknikeruddannelser skal udvikles i dialog mellem de to niveauer. Ingen af de to niveauer kan derfor stille ubetingede krav til hinanden, men må netop i samarbejde udvikle et smidigt og sammenhængende uddannelsessystem.

Med de udfordringer, der stilles til Danmark, er det vigtigt at være opmærksom på uddannelsespolitikken som instrument. Det er derfor også nødvendigt at gøre sig klart, hvad uddannelsespolitikken skal bruges til.

Uddannelsessystemets opgaver

De fornemste opgaver er foruden at give en bred og fleksibel erhvervskompetence også at sikre muligheden for efter- og videreuddannelse, men frem for alt at styrke den enkelte i det sociale og samfundsmæssige liv. Disse opgaver afspejler de faktorer, som et uddannelsessystem må tage hensyn til, faktorer som er lige vigtige, og som bedst bruges i balance med hinanden.

Med en bred og fleksibel erhvervskompetence sikres, at de uddannede kan fungere i virksomhederne. Med en mulighed for efter- og videreuddannelse sikres smidig opnåelse af andre kvalifikationer, og ved at styrke den enkelte i det sociale og samfundsmæssige liv sikres, at uddannelsespolitikken også er en del af en aktiv samfundspolitik.

Den måde de nuværende erhvervsuddannelser er bygget op på sikrer ikke, at den enkelte er tilstrækkeligt kvalificeret eller kvalificeret på den rigtige måde. Uddannelsessystemet bygger på traditioner, som med reformen kan få et udviklingsmæssigt løft. Erhvervsuddannelserne skal ses bredt og ikke opdelt i enkeltuddannelser, og den enkelte uddannelse skal være tilstrækkelig bred for at give et fundament, og tilstrækkelig dyb for at give fagidentitet.

De relativt smalle og specialiserede uddannelser skal derfor ændres i denne retning, så det samlede uddannelsesstilbud bliver både mere overskueligt og mere sammenhængende. Det gælder i relation til gymnasiet og HF, og det gælder indbyrdes i de grundlæggende

erhvervsuddannelser. Den nuværende situation, hvor et tidligt valg betyder definitivt fravalg på et senere tidspunkt, er uacceptabel.

Derfor må de enkelte uddannelser i langt højere grad deklarerer, så den uddannelsessøgende kan se, hvilke forudsætninger der kræves, og hvilke kvalifikationer der opnås. Det må således i det kommende system være muligt i langt højere grad at gå på tværs, sådan at uddannelsessystemet hænger, sammen ved hjælp af beskrivelser af uddannelserne og ikke af de uddannelsessøgende.

De kvalifikationsmæssige krav, der stilles til de uddannede skal imødekommes gennem en ændring i den enkelte uddannelse, sådan at der bliver lagt større vægt på det almene kendskab, på proces- og metodekendskab fremfor rene manuelle færdigheder. Det vil give den enkelte en parathed i forhold til de aktuelle opgaver, og det vil også sikre, at den uddannede kan deltage i udvikling og ændring af processerne.

For at imødekomme dette er det derfor også nødvendigt med ét sammenhængende uddannelsessystem. En fortsættelse af et flertydigt system, vil hindre sammenhæng og entydighed og mere give indtrykket af forskelle end af ligheder.

De grundlæggende teknikeruddannelser

I Steffen Møller-udvalgets betænkning gjorde Teknisk Landsforbund opmærksom på, at man principielt ønsker at se de videregående teknikeruddannelser og de grundlæggende teknikeruddannelser i ét system. Forbundet gjorde dog opmærksom på, at uddannelsessystemet er opdelt i niveauer, hvor de grundlæggende teknikeruddannelser hører til ungdomsuddannelserne, og at man derfor accepterer en opdeling.

Når denne opdeling er aktuel, skyldes det, at de grundlæggende tek-

nikeruddannelser på samme måde som de videregående teknikeruddannelser ikke har været dækket af en direkte lovgivning. Dette har haft forskellige uheldige konsekvenser til følge, og har især haft afgørende betydning for de grundlæggende teknikeruddannelsers udviklingsmuligheder, da der ikke har været tilstrækkelig politisk bevågenhed om uddannelsesområdet.

Med en samlet reform af de grundlæggende erhvervsuddannelser vil det være muligt at skabe fælles og ensartede forhold for disse uddannelser i samme niveau, samtidig med at det særpræg der følger med enhver uddannelses faglige identitet fastholdes.

Ved at inddrage de grundlæggende teknikeruddannelser i en lovændring, vil dette uddannelsesområde derved blive ligestillet med det eksisterende EFG- og lærlingeområde, og unge som måtte ønske at skifte fra den ene grundlæggende erhvervsuddannelse til den anden, vil derfor ikke blive stillet over for afvigende krav til skole og praktiktid og forskellige åjourføringsgrader af den enkelte uddannelse som følge af forskellige styrings- og rådgivningsforhold.

Teknisk Landsforbund kan derfor fuldt ud støtte de foreliggende forslag til reform af de grundlæggende erhvervsuddannelser, og forbundet ser frem til en lovdækning af de grundlæggende teknikeruddannelser. Det vil på én gang gøre op med de problemer, som allerede findes, og som under alle omstændigheder skulle have været løst.

Det drejer sig om sammenhængen mellem de eksisterende basisår og de grundlæggende teknikeruddannelser. Basisårene er ikke opbygget med henblik på dette uddannelsesområde, og basisårene mangler derfor tilstrækkelige forudsætninger for at kunne fungere som den primære adgangsvej.

Det drejer sig om sammenhængen mellem skole- og praktikophold, der

virker som to adskilte størrelser. Dette har som resultat, at værdifuld uddannelsestid spildes og at erfaringerne fra skole- og praktikophold ikke i tilstrækkelig grad anvendes gensidigt.

Endelig drejer det sig om de redskaber til ajourføring og fornyelse, som ligger i rådgivnings- og styringssystemet. Dette har nærmest usynliggjort de grundlæggende teknikeruddannelser og skabt en forsinkende høringsprocedure gennem udvalg og råd, som ikke har kendskab til uddannelsesområdet.

Det betyder også, at væsentlige, generelle forhold for de grundlæggende teknikeruddannelser ikke er blevet inddraget i analyser og udredninger for samtlige erhvervsuddannelser, og det betyder, at styringen og rådgivningen for dette uddannelsesområde reelt ikke har fungeret.

Med det foreliggende lovforslag vil der kunne rettes op på disse forhold, så også de grundlæggende teknikeruddannelser bliver en synlig og aktiv del af de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Uddannelsernes struktur og indhold

I den fremtidige opbygning af de grundlæggende erhvervsuddannelser er det vigtigt, at der ikke sker en snæver fastlåsning til kendte områder. Det ville betyde en indsnævring af mulighederne for at udvikle og ændre den enkelte uddannelse.

For Teknisk Landsforbund er det derfor vigtigt, at opdelingen i hovedområder, som skal fastsættes af det kommende Erhvervsuddannelsesråd, bliver så åben og rummelig, at de unge ved at vælge område ikke også med det samme har valgt branche.

Den nuværende opdeling har som konsekvens usynliggjort de grundlæggende teknikeruddannelser, som er karakteriserede ved deres funktion

snarere end ved deres branche. Desuden vil en sammenlægning af de mange eksisterende EFG- og lærlingeuddannelser nødvendigvis medføre, at der skal tænkes i en helt anden bredde.

Af hensyn til det samlede uddannelsessystems fleksibilitet er det også nødvendigt, at de unge efter basisåret har mulighed for at fortsætte i en anden retning end den, basisåret lagde op til. Her skal de unge understøttes i valget mellem funktioner og ikke nødvendigvis i valget mellem enkeltstående og branchespecifikke uddannelser.

Kravene om, at de grundlæggende erhvervsuddannelser på én gang både skal give større bredde og mere dybde, stiller også krav til den enkelte uddannelses udformning. Foruden at give tilstrækkelig almen og teoretisk ballast, der kan omsættes i forhold til de enkelte uddannelser, og som kan udgøre grundstammen i den uddannelsessøgendes viden, skal der også ske ændringer i den pædagogiske udformning.

Det er den almindelige holdning, at dette under alle omstændigheder skal ske for at kunne tiltrække og fastholde de unge kvinder, men det er vigtigt at være opmærksom på, at der også skal ske ændringer som følge af den kvalifikationsprofil, som efterspørges på de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Når synsvinklen drejes fra den enkelte uddannelse til uddannelserne generelt, vil de krav der stilles til lærerkorpsset også ændres. Også lærerkorpsets baggrund skal både være bredde og dybde, og nye områder som kommunikation, metodisk beredskab og træning i at overskue og planlægge andre forløb, vil ændre lærerkorpsets profil.

Det er derfor også vigtigt at satse på en udvikling af det eksisterende lærerkorps og opstilling af klare krav til det kommende.

Udvikling af uddannelserne

I og med der skabes en større kvalitet gennem den tværgående bredde, vil der også ~~være~~ brug for at ændre i den enkelte uddannelses struktur. Mange af de eksisterende grundlæggende erhvervsuddannelser er så snævre, at de under alle omstændigheder skal ændres fundamentalt.

Andre grundlæggende erhvervsuddannelser kan nu til gengæld fortsætte deres udvikling, fordi de allerede er opbygget ud fra disse principper. Det gælder f.eks. den grundlæggende teknikeruddannelse til teknisk assistent, som er opbygget med et bredt fundament og en efterfølgende liniestruktur.

Det har længe været Teknisk Landsforbunds ønske, at denne struktur kunne udvikles yderligere, men på baggrund af den manglende lovgivning og de rådgivende organers manglende kendskab, har netop denne uddannelse ikke gennem mange år haft muligheden.

Det ses bl.a. gennem de tidsmæssige reduktioner på 40% af undervisningstiden over en periode af knapt 20 år. Denne reduktion er sket samtidig med, at der stilles stadig større krav til den enkelte tekniske assistent og på trods af, at den nyuddannede tekniske assistent føler, at man ikke nåede det, man skulle nå. Samtidig er der i denne periode sket ændringer i adgangsvejene, der betyder, at forudsætninger, som tidligere fandtes gennem teknisk forberedelseseksamen, nu skal nås i løbet af uddannelsen.

Når teknisk assistentuddannelsen ikke har fået en højere prioritering i den samlede uddannelsespolitiske planlægning, skal svaret søges i, at uddannelsen har været usynlig i rådgivnings- og styringssystemet såvel som i den politiske beslutningsproces.

Med de grundlæggende teknikeruddannelsers karakteristiske funktionsbredde er det vigtigt, i de kommende beslutninger i Erhvervsuddannelsesrådet, at være opmærksom på, at disse uddannelser har en anderledes profil for erhvervskompetence. Det er derfor vigtigt, at der i den kommende struktur for Initiativ- og Koordinationsudvalg vil være ét, som alene har dette udviklingsområde. Med de hidtidige erfaringer fra inddragelsen af de grundlæggende teknikeruddannelser i hovederhvervsområdernes erhvervsuddannelsesudvalg er det entydigt, at denne struktur virker bremsende på udviklingen.

Hvis den nødvendige bredde skal opnås i fundamentet for de grundlæggende teknikeruddannelser, kan det kun løses gennem en fælles udvikling, der sker i et særligt Initiativ- og Koordinationsudvalg. Det understreges så meget desto mere af, at de grundlæggende teknikeruddannelser afsluttes med eksamen, som et nødvendigt element i uddannelsernes færdiggørelse.

Udviklingen af basisåret er også væsentlig af hensyn til de grundlæggende teknikeruddannelser. Netop fordi de grundlæggende teknikeruddannelser har brug for det generelle, det naturfaglige, de kommunikative færdigheder og den selvstændige analyse og problemløsning er det vigtigt, at der allerede i basisåret lægges op til dette. For Teknisk Landsforbund er basisåret det fundament, som de grundlæggende erhvervsuddannelser bygger på. Derfor bør det også være karakteriseret ved en bred orientering samtidig med en faglig kvalificering.

Den nuværende sammenhæng med basisåret er ikke tilstrækkelig god, men en ændret struktur, der lader basisåret afslutte i en liniedeling, vil kunne tilgodese dette behov. En linie, der forbereder til de grundlæggende teknikeruddannelser - på tværs af samtlige basisår - vil være en mulig løsning. På den måde har de unge allerede fra starten mulighed for at vælge sig til området, og an-

dre, der senere måtte ønske at skifte, vil gennem denne liniedeling have mulighed for at samle forudsætningerne op.

De helt centrale emner i en sådan linie er en teknisk kommunikation og anvendelsen af de matematisk-naturvidenskabelige værktøj i en praktisk værkstedsundervisning.

Teknisk Landsforbund er klar over, at denne lovrevision vil stille krav til de involverede organisationer om større ansvar og forpligtelse. Dette er Teknisk Landsforbund indstillet på, sådan som det fremgår af overenskomsterne med arbejdsgiversiden, hvor der klart gives udtryk for dette gennem kraftigere indflydelse på praktiktiden.

Dette er også kommet til udtryk gennem den påbegyndte sammenlægning af teknisk tegner- og teknisk assistentuddannelserne som betyder, at teknisk tegneruddannelsens kvaliteter ikke lukkes ude på et sidespor, men inddrages i teknisk assistentuddannelsen.

På trods af dette er det imidlertid vigtigt, at de unge i praktikforløbet sikres en ligelig ordning med de øvrige grundlæggende erhvervsuddannelser, sådan at de øjeblikkelige forhold, hvor eleverne er uden beskyttelse, og ingen har overblik over praktikpladsforholdene, omgående ændres.

Styring og rådgivning

Det er naturligvis helt afgørende, at der sker en smidig styring og rådgivning. Dels skal ændringer hurtigt kunne omsættes i uddannelserne generelt og i den enkelte uddannelse. Dels er det nødvendigt løbende at være opmærksom på behovet for nye uddannelser.

I denne sammenhæng må man gøre sig klart, at initiativer ikke ale-

ne kommer et sted fra, men at der gennem mange forskellige **kana-**ler skal ske en opsamling. Her er det særligt vigtigt at pege på dialogen mellem det centrale og det lokale niveau, men det er lige så vigtigt at understrege, at de organer, som skal behandle dette, har en entydig mulighed for at gøre det og for at gøre det færdigt. Ligesom mangfoldigheden er vigtig, er det nødvendigt at have ansvaret for dét placeret ét sted.

Der skal derfor også ske en effektivisering af den nuværende struktur. Det er skabt med de foreslåede Initiativ- og Koordinationsudvalg, og ved at begrænse høringsproceduren.

Teknisk Landsforbund er enig i dette, og skal understrege, at man finder det særdeles vigtigt, at det kommende Erhvervsuddannelsesråd får betydning som overordnet planlægger og udvikler, mens Initiativ- og Koordinationsudvalgene får det for givne områder. Det kan fremme den nødvendige ændring af uddannelsernes struktur og indhold, og gøre det samlede uddannelsessystem tydeligere for de unge.

Ved at styrke de faglige udvalg, har de enkelte uddannelser nu også fået mulighed for at gennemføre ændringer hurtigere og for derved at kunne koncentrere sig om udviklingen af den enkelte uddannelse.

Denne udvikling er Teknisk Landsforbund enig i, men det skal understreges, at det stiller store krav til Initiativ- og **Koordinationsudvalgene**. De skal sikre, at der ikke sker en skæv udvikling mellem de enkelte uddannelser, og i det hele taget være den uddannelsespolitiske garant for, at de enkelte uddannelser ikke udvikler sig helt væk fra de overordnede uddannelsespolitiske grundholdninger.

I Styrings- og rådgivningssystemet er det også vigtigt at være op-

mærksom på, at det er de berørte organisationer, der sidder sammen i råd og udvalg. For Teknisk Landsforbund er det naturligt, at man nu stiller sig til rådighed i Erhvervsuddannelsesrådet med 1 plads, eftersom de grundlæggende teknikeruddannelser inddrages i reformen.

De grundlæggende teknikeruddannelser spænder over flere brancher og er, som nævnt, karakteriseret ved deres **funktionsbredde**. Da Teknisk Landsforbund endvidere har dækket de grundlæggende teknikeruddannelser med overenskomster, vil det være naturligt at lade parterne sætte sig sammen om bordet.

Teknisk Landsforbund beklager, at dette synspunkt ikke deles af samtlige parter på lønraodtagerside, og skal her pege på faren ved at blande organisationspolitiske interesser sammen med uddannelsespolitiske interesser. Teknisk Landsforbund er af den opfattelse, at kun den der har skoen på, ved hvor den trykker. Dette understreges også af de hidtidige erfaringer.

Teknisk Landsforbund skal til slut understrege ønsket om en gennemgribende reform for de grundlæggende erhvervsuddannelser, der sikrer sammenhæng og enkelhed og sikrer både bred og speciel viden. En reform vil give disse uddannelser et væsentligt loft, og uddannelsespolitikken vil derfor her kunne virke som en central del af en aktiv samfundspolitik.

Endelig skal Teknisk Landsforbund understrege, at de uddannelsespolitiske synspunkter, der er fremført af LO, FTF og DTL deles af forbundet, mens de organisationspolitiske synspunkter vedrørende repræsentationen i de styrende og rådgivende organer naturligvis ikke deles af forbundet.

Udtalelse fra Nils Groes om styringen af de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Sammenfatning

Det foreslås, at styringen af de grundlæggende erhvervsuddannelser deles op i tre:

Erhvervsskolerne skal have større kompetence inden for givne økonomiske og faglige rammer.

Regionale ungdomsuddannelsesudvalg skal sikre en optimal allokering af ressourcer til ungdomsuddannelser i regionen, mens

Erhvervsuddannelsesrådet skal rådgive undervisningsministeren om de rammer og mål, der centralt skal udstikkes for erhvervsuddannelserne.

Lokal styring

Det er vigtigt, at der bringes mere fleksibilitet og fornyelse i erhvervsuddannelserne. Det kan ske ved at give bredere rammer og større frihedsgrader i undervisningen for de tekniske lærere og handelsskolelærerne, ikke mindst større incitament til tværfagligt samarbejde om erhvervsrettede projekter. Også de enkelte erhvervsskoler må have bredere rammer for, hvordan de vil løse deres undervisningsopgave.

Det er også vigtigt, at alle erhvervsuddannelser tilrettelægges i tæt kontakt med alle dele af de private og offentlige erhverv, herunder alle dele af arbejdsmarkedet i alle dele af landet.

Undervisningsministeriets tanker om en omlægning af styring og økonomi på erhvervsskolerne er derfor interessante. Det er i hvert fald en god idé, at de enkelte erhvervsskoler får større frihed til at eksperimentere og udfolde sig. Risikoen ved et

53dant system er, at det kan udvikle sig meget uoverskueligt - for ikke at sige anarkistisk. Man risikerer desuden, at nogle erhvervsskoler med volumensyge kaster sig ud i en konkurrence, fx. via reklamer rettet til de unge, som kommer til at virke forvridende på tilgangen til uddannelserne, for ikke at sige destruktivt på uddannelsessystemet. Problemet er, at det kunne være sundt med mere konkurrence, men konkurrencen skulle helst være på uddannelserne kvalitet.

Regional koordination

For at sikre en vis planlægning og geografisk koordination foreslås derfor, at der nedsættes regionale ungdomsuddannelsesråd. Disse råd skal repræsentere alle dele af erhvervene samt lokal ekspertise i de pågældende regioner (amter, hovedstad). De regionale ungdomsuddannelsesråd skal have følgende opgaver:

De skal planlægge og koordinere tilgangen til alle ungdomsuddannelser i regionen. Det skal ske inden for rammer fastlagt af undervisningsministeren, og give væsentlige frihedsgrader for erhvervsskolerne. De regionale ungdomsuddannelsesråd skal herunder sørge for, at der eksisterer rimelige uddannelsestilbud i alle dele af regionen.

De skal følge erhvervsudviklingen nøje for at sikre, at tilgangen til uddannelserne bliver hensigtsmæssig i lyset heraf. De skal også sørge for indsamling, distribution og udveksling af anden information, som er relevant for ungdomsuddannelserne.

Endelige skal de regionale ungdomsuddannelsesråd koordinere al oplysningsaktivitet om tilbud vedrørende ungdomsuddannelser i regionen overfor unge i grundskolen, på arbejdsmarkedet og udenfor (arbejdsløse).

[]et må overvejes, hvorledes arbejdsmarkedsuddannelserne kan indgå i denne regionale koordination.

Centralt fastsatte rammer

Til at rådgive undervisningsministeren om generelle krav til form og indhold af erhvervsuddannelserne nedsættes et erhvervsuddannelsesråd. Dette råd skal altså behandle de generelle rammer, inden for hvilke erhvervsskolerne skal arbejde. Erhvervsuddannelsesrådet skal kunne foreslå undervisningsminister¹ en nye initiativer, ligesom det skal sikre distribution af information om den nationale erhvervsudvikling, regionale problemer og initiativer samt anden information, der er relevant for erhvervsuddannelserne. Erhvervsuddannelsesrådet kan eventuelt nedsætte underudvalg for at rådgive undervisningsministeren om initiativer, ideer eller rammer for enkelte hovederhverv.

Erhvervsuddannelsesrådet skal til stadighed repræsentere alle **relevante** erhverv.

Det betyder, at rådets sammensætning må ændres i takt med erhvervsudviklingen, og at hensyn til en paritetisk sammensætning ikke kan være afgørende. At fastlægge rådets sammensætning ned til mindste detalje i en lov, der angiveligt skal være gældende i flere årtier, er næppe hensigtsmæssigt.

Erhvervsuddannelsesrådet skal også til stadighed følge den faglige kvalitet i erhvervsuddannelserne og orientere undervisningsministeren herom. Herunder er det vigtigt at sikre, at det i fremtidens erhvervsuddannelsessystem er hensigtsmæssigt og rimeligt, at alle uddannelser tilrettelægges i tæt kontakt med erhvervene, men vel at mærke alle dele af arbejdsmarkedet i alle dele af landet.

[]er er væsentligt, at form og indhold i de grundlæggende erhvervsuddannelser ikke som i dag bliver styret af en begrænset del af arbejdsmarkedets parter. Ej heller står det klart, hvorfor

netop de grundlæggende erhvervsuddannelser skal styres detaljeret af disse organisationer, mens andre ungdomsuddannelser og de videregående uddannelser ikke skal.

Udtalelse med bilag fra Erling Krarup

Direktør Erling Krarup, Kommunernes Landsforening, der som medlem af udvalget repræsenterer såvel amtskommunerne som kommunerne, ønsker i tilslutning til udvalgets betænkning at give udtryk for følgende synspunkter:

Det er for amtskommunerne og kommunerne vigtigt, at der ved en reform af de grundlæggende erhvervsuddannelser sigtes på, at der tilvejebringes relevante uddannelsestilbud til alle, der ønsker det, og at der sigtes på, at uddannelserne gøres bredere, og antallet af uddannelser dermed bliver færre.

For kommunerne og amtskommunerne har det - også i denne sammenhæng - været vigtigt gennem udvalgsarbejdet at få placeret uddannelser med sigte på beskæftigelse i det offentlige som erhvervsmæssige grunduddannelser. Det gælder særlig uddannelser til social- og sundhedsområdet.

Det skal herved også understreges, at serviceområdet i bred forstand, som størstedelen af de offentlige områder er en del af, og som i fremtiden skal stå for beskæftigelsen af meget væsentlige andele af alle lønmodtagere, vil være det område, hvor en stor del af udviklingen og fornyelsen af de erhvervsmæssige grunduddannelser skal ske.

Det er derfor efter (amts-)kommunernes opfattelse vigtigt, at strukturen af samt rådgivnings- og styresystemet for det fremtidige erhvervsuddannelsessystem tilrettelægges med henblik på en sådan udvikling og fornyelse.

- Efter (amts-)kommunernes mening er det endvidere betydningsfuldt, at der med hensyn til tilrettæggelsen af skoleuddannelsernes gennemførelse samt placering og dimensionering af skolerne m.v. bliver en væsentlig lokal og regional indflydelse, således at udbudet kan tilpasses den lokale og regionale efterspørgsel og erhvervsudviklingen i området, og således at der tilvejebringes en så god sammenhæng som muligt mellem alle de lokale og regionale ungdomsuddannelser.

Rammerne for de enkelte uddannelser bør være så brede, at der på de enkelte skoler kan foregå en udvikling og udfyldning, der sikrer faglig fornyelse og lokal relevans.

Uddannelsessystemet bør endvidere være sådan indrettet, at lokale ønsker om fornyelse og ændringer af uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse kan få gennemslagskraft i systemet. Virksomhedernes og medarbejdernes egen oplevelse af behovene samt skolernes erfaringer, forsøg og udviklingsarbejde er vigtige kilder til fornyelse af uddannelsessystemet.

Der lægges endelig fra (amts-)kommunal side vægt på, at uddannelsessystemet indrettes således, at voksne (ikke mindst kvinder over 30 år) får reel mulighed for at gennemføre erhvervsmæssige grunduddannelser.

Med udgangspunkt i disse synspunkter har kommunernes og amtskommunernes repræsentant i udvalget følgende bemærkninger til udvalgets betænkning og det i kapitel 6 indeholdte udkast til lov om grundlæggende erhvervsuddannelser:

1. Tilfredshed med, at det i lovudkastets kapitel 1 fastslås, at der sigtes på at give alle unge, der ønsker det, mulighed for en grundlæggende erhvervsuddannelse, at der i betænkningen sigtes på færre og bredere uddannelser, samt at det offentliges beskæftigelsesområder omfattes af lovudkastets uddannelsessystem.
2. Fra primærkommunal side sympati for de af undervisningsministeriet i det som bilag til betænkningen optagne notat af 7. april 1987 fremførte "Foreløbige overvejelser vedrørende styring af erhvervsuddannelserne". Der lægges herved særlig vægt på:
 - at den i notatet skitserede model lægger op til en vidtrækkende decentralisering til skolerne vedrørende dimensionering og placering af de enkelte uddannelser i overensstemmelse med de lokale behov m.v.
 - at modellen med fastholdelse af de paritetiske faglige udvalg som ansvarlige for de enkelte uddannelsers mål og indhold åbner for, at også andre initiativer til fornyelse og ændringer af uddannelserne kan påvirke uddannelsesudbudet.

Fra kommunal side finder man dog behov for, at der regionalt og lokalt foretages en vis koordination af skolernes udbud af uddannelser, således at det sikres, at der i området er det fornødne alsidige udbud af uddannelser.

Fra kommunalt hold foreslås det overvejet, at en sådan lokal og regional koordination søges opnået derigennem, at det overlades til amtskommunerne

og beliggenhedskommunerne at finansiere det i modellen forudsatte basistilskud til skolerne. Tilsagn om basistilskud kan i så fald ledsages af ønsker med hensyn til sammensætning og dimensionering af uddannelserne ved den enkelte skole. I så fald kan også spørgsmålet om godkendelse af skoler overlades til lokal/regional afgørelse, således at ministeriet alene skal varetage placeringen (og finansieringen) af **småuddannelser**, der kun skal gennemføres et enkelt eller få steder i landet, samt fastsætte generelle overgrænser for skolernes størrelse.

Amtsrådsforeningen finder, at det ikke vil være muligt alene at bygge på et system, hvor den enkelte skole får en vidtgående kompetence til at fastlægge dimensionering og placering af de enkelte uddannelser.

Med henblik på at sikre både en sammenhæng i uddannelsessystemet og smidig tilpasning til den regionale erhvervsstruktur skal Amtsrådsforeningen derfor pege på, at der regionalt i tilknytning til amtsrådet bør etableres et udvalg, der rådgiver undervisningsministeriet vedrørende skolernes geografiske placering, uddannelsernes dimensionering, og efter- og videreuddannelsesspørgsmål - gerne det af Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening foreslåede regionale uddannelses- og arbejdsmarkedsråd, jf. notat af 27. marts 1987 med "Forslag til etablering af regionale uddannelses- og arbejdsmarkedsråd", der er optrykt herefter.

3. Med bemærkning om, at man fra primærkommunal side med de under 2 nævnte tilføjelser ville foretrække et rådgivnings- og styringssystem i retning af det, der er skitseret i undervisningsministeriets notat af 7. april 1987, kan den (amts-)kommunale repræsentant dog i hovedsagen tilslutte sig det udkast til lov om grundlæggende erhvervsuddannelser med bemærkninger, der er optaget i betænkningens kapitel 6, idet der henvises til de i punkt 4 og 5 nedenfor nævnte særstandpunkter.
4. Efter den (amts-)kommunale repræsentants opfattelse lægges der i lovudkastets § 4 op til et alt for centralistisk system for fastsættelse af skoleundervisningens (herunder basisundervisningens) kapacitet, fordeling på hovederhvervsområder og uddannelser samt geografiske fordeling.

Der bør være tale om en langt højere grad af regional og lokal indflydelse på, hvilke og hvor mange uddannelsesstilbud der skal gives lokalt og regionalt afpasset efter den lokale og regionale

efterspørgsel. Repræsentanten skal herved henvise til bemærkningerne ovenfor i punkt 2 og til Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforenings notat af 27. marts 1987, der er optrykt herefter.

5. Kommunerne og amtskommunerne er indforståede med, at rådgivningsstrukturen for erhvervsuddannelsessystemet i høj grad skal være præget af det paritetiskes princip. Det gælder i særlig grad de faglige udvalg (og fællesudvalg).

Fra (amts-)kommunal side lægges der imidlertid vægt på, at der ved den konkrete anvendelse af princippet tages hensyn til, at nye områder skal inddrages under erhvervsuddannelsessystemet, og at der derfor bør være opmærksomhed om at få arbejdstager- og arbejdsgiversiden for disse nye områder relevant repræsenteret.

Den (amts-)kommunale repræsentant har i denne forbindelse følgende bemærkninger til lovudkastet i betænkningens kapitel 6.

- Fra kommunal og amtskommunal side er der tilfredshed med, at der - bl.a. i tilknytning til understregningen i lovudkastets § 1 af, at systemet af grundlæggende erhvervsuddannelser efter loven også skal omfatte den offentlige sektors beskæftigelsesområder - i lovudkastets § 47 lægges op til, at de (amts-)kommunale arbejdsgiverorganisationer skal repræsenteres ved egentlige medlemmer i erhvervsuddannelsesrådet. Dette er efter repræsentantens opfattelse en naturlig konsekvens af, at amtskommunerne og kommunerne dækker en væsentlig del af arbejdsmarkedet, herunder også en væsentlig del af de personer, der i fremtiden gennemgår en erhvervsmæssig grunduddannelse.

Fra kommunal og amtskommunal side vil man i denne forbindelse lægge stor vægt på, at Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening hver for sig opnår selvstændig repræsentation i rådet.

- Den (amts-)kommunale repræsentant finder, at det må være en naturlig konsekvens af lovens større bredde, at der ikke i lovudkastets § 25 om ankenævnet vedrørende praktikvirksomheder og § 43, stk. 4, om tvistighedsnavnet kun angives én arbejdsgiverorganisation som indstillende vedrørende ankenævnets medlemmer og tvistighedsnævnets faste medlemmer.

Det bør i begge bestemmelser angives, at arbejdsgiversidens medlemmer "beskikkes efter indstilling fra de private og offentlige arbejdsgiveres organisationer".

Som en konsekvens af denne ændring bør teksten i § 25, stk. 3, ændres til: "I nævnets møder deltager tilforordnede udpeget af arbejdsgiverorganisationer, der ikke er direkte repræsenteret ved medlemmer i henhold til stk. 2 og 2 tilforordnede udpeget af henholdsvis arbejdsministeren og undervisningsministeren."

Bilag til udtalelse fra Erling Krarup.

Forslag til etablering af regionale uddannelses- og
arbejdsmarkedsråd.

Baggrunden for forslaget.

I forbindelse med en aktiv og mere fleksibel uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik lægges flere og flere opgaver ud til løsning regionalt i et samarbejde mellem kommuner, amt, uddannelsesinstitutioner og arbejdsmarkedets parter.

Arbejdsmarkedsnævnets område er udvidet væsentligt siden de blev oprettet som rent rådgivende organer for arbejdsformidlingschefen. Ikke mindst er deres rådgivende og koordinerende opgaver opprioriteret, såvel på arbejdsmarkeds- som på uddannelsesområdet.

Herudover er der på en række områder oprettet specielle rådgivende udvalg på initiativ af de centrale myndigheder eller med udgangspunkt i de lokale og regionale råd. Der kan bl.a. peges på de regionale udvalg til samordning af vejledningsindsatsen og de rådgivende udvalg, der er oprettet i de fleste amter vedrørende planlægningen af ungdomsuddannelserne.

Det regionale rådgivningssystem er i takt med den vægt, der lægges på en aktiv og fleksibel decentral politik, blevet stadig mere uoverskueligt.

Arbejdsmarkedsnævnet er efter de kommunale organisationers opfattelse ikke velegnet til at varetage den brede rådgivning af de kommunale og statslige myndigheder, der er nødvendig for at sikre en aktiv og fremadrettet arbejdsmarkeds- og uddannelsespoli-

tik. Arbejdsmarkedsnævnet er ikke bredt nok sammensat og har ikke de brede kontakter og indfaldsvinkler, som kommuner og amter har. Muligheden for at tilpasse aktiviteterne til de specielle regionale og lokale forhold er begrænsede. Deres tilknytning til det nsrdemokratiske system med et lokalpolitisk ansvar er ikke tæt nok. Arbejdsmarkedsnævnets aktiviteter indgår ikke i tilstrækkeligt omfang i den lokalpolitiske debat.

En forenkling og effektivisering af rådgivningsstrukturen på regionalt plan må finde nye veje.

De kommunale organisationer foreslår derfor, at der i hver region etableres et uddannelses- og arbejdsmarkedsråd efter følgende retningslinier:

Rådets formål og sammensætning.

Amtsrådet nedsætter et uddannelses- og arbejdsmarkedsråd, som er rådgivende over for amt, kommuner og regionale- og centrale statslige myndigheder i alle lokale og regionale uddannelses- og arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål og forum for koordinering af den regionale og lokale indsats på disse områder.

Amtsborgmesteren er formand for rådet. De øvrige medlemmer udpeges af nedenstående organisationer og institutioner i regionen, således:

Amtsrådet	2 repræsentanter udover amtsborgmesteren
Kommunerne	3 repræsentanter
Dansk Arbejdsgiverforening	3 repræsentanter
Landsorganisationen i Danmark	3 repræsentanter
Tekniske skoler	1 repræsentant
Handelsskoler	1 repræsentant
Specialarbejderskoler	1 repræsentant

Herudover udpeger amtsrådet 2 erhvervsrepræsentanter for virksomheder udenfor DA's virksomheder, f.eks. fra de private serviceerhverv og de højteknologiske virksomheder.

Uddannelsesinstitutionernes repræsentanter udpeges af og blandt institutionernes bestyrelser.

Arbejdsformidlingschefen samt repræsentanter for lederne af områdets uddannelsesinstitutioner deltagere som tilforordnede i rådets møder.

Rådets sekretariatsbetjening.

Det regionale uddannelses- og arbejdsmarkedsråd sekretariatsbetjenes af et fælles sekretariat, der etableres i et samarbejde mellem amtet, kommuneformeningen og arbejdsformidlingen. Sekretariatet har postadresse på amtsgården, og amtsrådet har ansvaret for at sekretariatet fungerer.

Til sekretariatet knyttes en kontaktkreds af repræsentanter for regionens tekniske skoler, handelskoler, specialarbejderskoler samt ungdomsuddannelsesinstitutioner udpeget af og blandt skoleledere,

i

Rådets opgaver.

Rådet skal være forum for drøftelser, informationsvirksomhed og planlægning af fælles aktiviteter på vejlednings-, arbejdsmarkeds- og uddannelsesområdet.

a) Arbejdsmarkedsområdet.

På arbejdsmarkedsområdet skal rådet varetage de opgaver, der i dag er tillagt arbejdsmarkedsnævnet i det omfang, opgaverne ikke henlægges til amtet, kommunerne eller arbejdsformidlingen, jf. nedenfor.

Rådet skal således være et forum for drøftelse og gensidig orientering om forhold af betydning for områdets beskæftigelsessituation og udvikling samt søge indsatsen koordineret.

En del af de opgaver, hvor der er tillagt det nuværende arbejdsmarkedsnævn detaljerede kompetencer, jf. arbejdsministeriets cirkulære af 23. august 1983, skal efter nærmere vurdering placeres enten hos amt, kommune eller arbejdsformidling. Det gælder især opgaver, der efter de nuværende bestemmelser om arbejdsmarkedsnævnets opgaver og virkemidler er tillagt nævnet i relation til arbejdsformidlingen og de særlige beskæftigelsesforanstaltninger (særforanstaltninger).

Det nye råd foreslås således alene at varetage de mere overordnede kompetencer vedrørende deltagelsen i arbejdsformidlingens ledelse i forbindelse med planlægningen og prioriteringen af arbejdsformidlingens virksomhed og budgetlægning, medens arbejdsmarkedsnævnets opgaver med hensyn til det daglige arbejde foreslås overladt til arbejdsformidlingschefen.

Med hensyn til arbejdsmarkedsnævnets kompetencer omkring beskæftigelsesforanstaltninger og andre særforanstaltninger, vil det være naturligt at den udlægning af kompetence, der i de senere år er sket til amter og kommuner, fuldføres.

b) Uddannelsesområdet.

På de grundlæggende erhvervsuddannelsers område vil det være naturligt, at rådet i forbindelse med den kommende reform af erhvervsuddannelserne får tillagt en udtaleret med hensyn til

- den geografiske placering af skolerne

den samlede dimensionering vedrørende uddannelsesområdet
den samlede dimensionering vedrørende uddannelsespladser
sankøring/vekselvirkning af uddannelser
lokalt tilpasset efteruddannelse, videreuddannelse.

For arbejdsmarkedsuddannelsernes område sker det regionale samarbejde i rådets regie. Samarbejdsmulighederne med andre uddannelsesinstitutioner er f.eks. et emne for drøftelse.

Rådet vil være et velegnet forum til drøftelse af specielle arbejdsmarkeds- og uddannelsestiltag for ledige unge og ledige kvinder, og for lokalt tilpassede efter- og videreuddannelsesaktiviteter.

Endvidere vil rådet kunne være det koordinerende regionale forum for arbejdsmarkedsuddannelserne og arbejdsformidlingen.

På det almene uddannelsesområde skal rådet være rådgivende over for amtskommunernes planlægning af ungdomsuddannelserne (gymnasierne, 2-årige HF-kurser) og ikke mindst over for tilrettelæggelsen af den almene voksenuddannelse (den prøveforberedende enkeltfagsundervisning). Det må i den forbindelse vurderes, om de opgaver, der i dag er tillagt repræsentantskaber og nsvn ved de amtskommunale enkeltfagskurser helt eller delvis vil kunne overføres til det nye råd.

c) Vejledningsområdet.

Udvalget skal varetage de områder, som i dag er tillagt det regionale samordningsorgan for uddannelses- og erhvervsvejledning, dvs.:

- informationsformidling m.v.
kurser for vejledere
arrangementer for vejledningssøgende
samarbejde og opgavefordeling mellem myndigheder
m. v.
fremskaffelse og fordeling af ressourcer til den
regionale samordning af vejledningsindsatsen.

Rådet erstatter de eksisterende regionale og lokale rådgivende udvalg på uddannelsesområdet.

d) Beskæftigelsesområdet og forholdet til det sociale område.

Rådet skal arbejde for, at de grupper og personer, der trænges ud af det normale arbejdsmarked, bl.a. bistandsklienter, personer under revalidering mv., på ny bringes ind på det normale arbejdsmarked, og **skal søge** indsatsen over for disse grupper koordineret.

Notat fra Undervisningsministeriet:

"Foreløbige overvejelser vedrørende styring af erhvervsuddannelserne".¹⁾

1. Baggrund.

I efteråret 1985 bad Undervisningsministeren konsulentfirmaet P.A. International om at gennemføre^{en} analyse af erhvervsskolernes styring.

Det fremgår af analysens kommissorium, at konsulentfirmaet skulle fremlægge forslag til forbedringer, der kunne

sikre tilstrækkelig omfattende og hurtig fornyelse af uddannelserne

sikre de enkelte skoler mulighed for effektiv og økonomisk ansvarlig tilrettelæggelse af virksomheden

sikre Undervisningsministeriet mulighed for at gennemføre en overordnet økonomisk styring, som også gav mulighed for hurtig omstilling og omprioritering.

I foråret 1986 nedsatte Undervisningsministeren et udvalg vedrørende revision af de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Det fremgår bl.a. af udvalgets kommissorium, at

"Der bør lægges afgørende vægt på, at uddannelsessystemet, navnlig med hensyn til uddannelsernes indhold og struktur, løbende kan tilpasses variationer i uddannelsesbehov.

1) Fremsendt til udvalget af Undervisningsministeriets repræsentanter i udvalget.

Udvalget vil derfor løbende blive holdt underrettet om resultaterne af den styringsanalyse vedrørende erhvervsuddannelserne, Undervisningsministeriet har iværksat i 1985 samt Undervisningsministeriets overvejelser herover, således at de forskellige elementer kan indgå i et samlet reformfor-slag".

Konsulentfirmaets analyse foreligger nu, og firmaets konklusioner er,

at en række opgaver bør lægges ud til de enkelte skoler

at de rådgivende organers opgaver bør nydefineres

at der bør etableres en bevillingsmodel, der muliggør forbedret styring.

Det er ministeriets opfattelse, at konsulentfirmaets hovedkonklusioner er rigtige og i god tråd med analysens kommissorium. Forslagene savner imidlertid konkretisering og giver ikke en tilfredsstillende sikkerhed for, at en gennemførelse vil opfylde kommissoriets mål.

Udvalget vedrørende revision af de grundlæggende erhvervsuddannelser har fra arbejdsmarkedets parter modtaget forslag til revision af uddannelserne. I disse forslag er der også forslag til en styring, der tilstræber faglig fornyelse af uddannelserne.

Ministeriet har efter modtagelsen af P.A.s rapport (05 bidragene fra arbejdsmarkedets parter) overvejet, hvilke midler, der bedst kunne sikre opfyldelse af P.A. kommissoriets mål. Der er nærmere neden for redegjort for disse overvejelser.

2. Ministerlets overvejelser.

2.1. Mål og midler.

Efter ministeriets opfattelse sikres ovenstående mål for en ændret styring af de grundlæggende erhvervsuddannelser bedst ved

at arbejdsmarkedets parter får større faglig selvstyre for så vidt angår moderniseringen af uddannelsernes faglige mål og indhold (2.3),

at skolerne får større frihed og ansvar (decentralisering) (2.4),

at ministeriets styring begrænses til overordnet uddannelsespolitiske styring med tilhørende overvejende lovbunden finansiering af erhvervsuddannelserne efter taxameterprincippet (2.5).

2.2. Forudsætninger vedr. de uddannelsessøgende og uddannelserne

Det forudsættes, at der er fri adgang til de grundlæggende erhvervsuddannelser, men at der gives ministeren en bemyndigelse til - efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet - at fastsætte bestemmelser om adgangsregulering, når det sker under hensyn til de unges uddannelses- og erhvervsvalg og på grundlag af en vurdering af de fremtidige beskæftigelsesmuligheder.

Det forudsættes endvidere, at de grundlæggende erhvervsuddannelser rummer tilbud til alle unge om en ungdomsuddannelse, der også giver en generel og konkret erhvervskompetence.

Endelig forudsættes det, at der i en lov om de grundlæggende erhvervsuddannelser fastsættes regler for indgåelse af uddannelsesaftaler mellem lærlinge og virksomheder, herunder bestemmelser, som regulerer lærlinges og virksomheders gensidige pligter og rettigheder, samt regler om afgørelse af tvistigheder m.v.

Det er herved forudsat, at de grundlæggende erhvervsuddannelser er principielt vekseluddannelser, hvor virksomhedsophold efterfølges af skoleophold o.s.v., således at oplæringen i virksomheden og undervisningen på skolen har det fælles formål at sikre lærlingene kvalifikationer som faglærte.

2.3« Arbejdsmarkedets parter.

Ministeriet foreslår, at arbejdsmarkedets parter får det fulde ansvar for erhvervsuddannelsernes virksomhedsdel. Det vil sige eventuel godkendelse eller underkendelse af virksomheder som oplæringssteder og fastsættelse af uddannelsesregler for oplæringen i virksomhederne.

Ministeriet foreslår endvidere, at det er arbejdsmarkedets parter, der fastsætter den samlede uddannelsestid for de enkelte erhvervsuddannelser, eventuel inden for rammer fastsat i en lov om grundlæggende erhvervsuddannelser.

Endelig foreslår ministeriet, at det er arbejdsmarkedets parter, der udsteder uddannelsesbevis for gennemført grundlæggende erhvervsuddannelse, og at beviset udstedes på grundlag af en erklæring fra virksomheden og et bevis fra skolen samt eventuelt særskilt svendep prøve. Hvis parterne ønsker, at beføjelsen i visse uddannelser skal være overladt til andre, f.eks. praktikvirksomheden eller skolen, skal der være hjemmel dertil.

De grundlæggende erhvervsuddannelsers skoledele vil efter forslaget fortsat være omfattet af ministerens overordnede ansvar således, at også disse ungdomsuddannelser principielt tilrettelægges af ministeren. Skoledelen foreslås rammestyret, hvorved ansvaret for skoleundervisningen bliver delt mellem ministeriet, skolerne og arbejdsmarkedets parter inden for rammer, der fastsættes dels under hensyn til ministerens parlamentariske ansvar, herunder budgetansvaret, dels under hensyn til uddannelsernes dobbelte sigte som både ungdomsuddannelser og erhvervsuddannelser.

Det foreslås, at de mest overordnede rammer for erhvervsuddannelserne fastlægges i en lov om grundlæggende erhvervsuddannelser. Inden for disse rammer fastsætter ministeriet, i samråd med Erhvervsuddannelsesrådet, generelle krav til uddannelserne i form af en eller flere hovedbekendtgørelser. I hovedbekendtgørelserne fastsættes de nærmere regler for godkendelse af uddannelsernes skoledel (eksempelvis skoledelens samlede længde og struktur samt generelle krav til uddannelserne i deres dobbelte egenskab af både ungdomsuddannelser og grundlæggende erhvervsuddannelser).

Det foreslås, at arbejdsmarkedets parter får det principielle ansvar for den enkelte uddannelses faglige fornyelse inden for disse overordnede rammer. Ved faglig fornyelse forstås her f.eks. ændringer som følge af nye markeder nye materialer, nye produktionsprocesser eller ny arbejds-tilrettelæggelse. Ændringerne kan give anledning til nye uddannelser eller til ændring af bestående.

Baggrunden for dette forslag er dels en forventning om, at det er arbejdsmarkedets parter, som besidder den mest sikre kompetence, når spørgsmålet er vurdering af behovet for faglig fornyelse af uddannelserne, dels at der herved forventes at blive det bedst mulige grundlag for samspil-

let mellem oplæringen i virksomhederne og undervisningen på skolerne.

Et uddannelsesforslag godkendes ved udstedelse af en uddannelsesbekendtgørelse eller ved tilpasning af en allerede fastsat bekendtgørelse, idet ministeriet påser, at forslaget opfylder hovedbekendtgørelsens krav og iøvrigt kan rummes inden for dens rammer.

Ministeriet fører tilsyn med, at uddannelsens formål og konkrete delmål opfylder såvel generelle krav til ungdomsuddannelserne som krav om en generel erhvervskompetence. Derimod er de specifikke faglige mål alene parternes ansvar, når hovedbekendtgørelsens krav - herunder til fornøden faglig bredde og dybde - iøvrigt er opfyldt.

Da de godkendte uddannelser finansieres ved lovbundne tilskud pr. elev, jfr. afsnit 2.4, må arbejdsmarkedets parter tage højde for tilskudsreglerne allerede under udarbejdelsen af uddannelsesforslagene. Der foretages i ministeriet ingen yderligere vurdering af forslagenes økonomiske bæredygtighed. Ministeren kan dog, når der er tale om nye uddannelser eller væsentlige ændringer i eksisterende uddannelser, fra en særlig omstillingspulje yde et supplerende tilskud til uddannelserne i en indkøringsperiode.

Uddannelsesbekendtgørelsens rammer for undervisningens nærmere indhold og tilrettelæggelse udfyldes af den enkelte skole eventuelt efter nærmere aftale med forslagsstillerne (arbejdsmarkedets parter). Den hidtidige centrale detailstyring af uddannelser foreslås således afløst af mål- og rammestyring, som suppleres med lokal faglig rådgivning og central pædagogiske vejledning, jvf. afsnit 2.4.

Det forudsættes, at det som hovedregel er de kendte forslagsstillere inden for arbejdsmarkedets parter, der stil-

ler forslag om modernisering af de enkelte uddannelser. Den overordnede styring gennem generelle hovedbekendtgørelser indebærer, at også andre end de sædvanlige forslagsstillere på lige fod har mulighed for at få uddannelsesforslag godkendt og derved medvirke til en tilstrækkelig hurtig fornyelse af uddannelserne. Sådanne forslagsstillere kunne f.eks. være en eller flere skoler og virksomheder i et gensidigt forpligtende samarbejde.

Ifølge ovennævnte skitse til styremodel vil arbejdsmarkedets parter frit kunne organisere arbejdet med de enkelte uddannelser, og der er derfor ikke behov for at fastsætte begrænsninger herfor i lovgivningen. Der er således mulighed for et fleksibelt og fremtidssikret system.

Der vil fortsat være behov for, at organisationerne danner faglig udvalg eller fælles faglige udvalg; men det vil ikke være en statslig opgave at give regler eller træffe afgørelser om sådanne udvalgs virksomhed, ligesom det ikke vil være en betingelse, at der står et sådant udvalg bag enhver uddannelse. I samarbejdet mellem arbejdsmarkedets parter og ministeriet er der kun 2 niveauer: Erhvervsuddannelsesrådet vedrørende overordnede og generelle spørgsmål på tværs af uddannelserne og fælles faglige udvalg m.fl. (initiativtagerne) vedrørende den enkelte uddannelse.

Det er ministeriets vurdering, at det faglige selvstyre under disse vilkår vil være et væsentlig bidrag til at sikre en tilstrækkelig omfattende og hurtig fornyelse af uddannelser, idet de overordnede rammer for parternes indsats med udvikling af uddannelsernes faglige indhold på forhånd er afklaret, og ingen forslag, der opfylder kravene i lov og hovedbekendtgørelse, vil blive stoppet eller forsinket i ministeriet.

2.4. Skolerne.

Ministeriet foreslår, at erhvervsskolerne som selvejende institutioner overgår fra en faktisk styring som "statsinstitutioner" til i højere grad at blive "frie skoler".

Det foreslås, at der ved lov fastsættes nye bestemmelser om godkendelse m.v. af skoler, der gennemfører undervisning af godkendte - og dermed tilskudsberettigede - erhvervsuddannelser.

Samtidigt vil ministeriet foreslå et nyt tilskudssystem, hvorefter godkendte skoler hvert år modtager et basistilskud til ledelse, administration og faste lokaler etc. Som led i et - eventuelt udvidet - basistilskud må en skole også kunne pålægges småfagsforpligtigelser efter nærmere aftale med ministeriet. Tilskuddene til sædvanlige uddannelsesaktiviteter (incl. efteruddannelse af lærere og udstyr) følger eleverne og udgøres af faste satser pr. elev (taxameter). Tilskudskriterierne fastsættes i selve loven, medens de aktuelle tilskudssatser fastsættes i de årlige finanslove.

Princippet for skolernes aktiviteter er iøvrigt, at skolerne selv fastlægger deres uddannelsesprofil. Det vil sige skolerne bestemmer selv, hvilke af de godkendte uddannelser, de ønsker at udbyde. Den enkelte skoles valg af uddannelsesprofil vil ske på grundlag af bestyrelsens vurdering af

- a. elevernes uddannelsesønsker
- b. andre uddannelses tilbud i lokalområdet
- c. den lokale erhvervsstruktur og udviklingstendenserne i denne struktur for så vidt angår beskæftigelse og kvalifikationskrav
- d. mål og rammer i de enkelte uddannelsesbekendtgørelser
- e. skolens nuværende og potentielle stærke sider (lærerkvalifikationer m.v.).

Ovennævnte vurdering må udgøre en løbende proces på den enkelte skole, ligesom der vil være et stærkt incitament til samarbejde og arbejdsdeling med naboskoler og lokale virksomheder. I takt hermed må der ske en stadig justering af skolens uddannelsesprofil (det vil sige samlede udbud af uddannelser) således, at skolens samlede tilskud over årene kan dække skolens udgifter til de udbudte uddannelser undet et. Som sikkerhedsnet herfor forudsættes etableret en central låneordning til dækning af uforudsete udsving i elevtilgangen fra år til år. Statslånene vil kunne gøres betinget af en sanering af skolens uddannelsesprofil m.v.

Det forudsættes endvidere, at ministeren bemyndiges til at fastsætte maximumsgrænser for den enkelte skoles uddannelsesudbud og dimensionering, når dette sker ud fra hensynet til at fastholde en geografisk spredning af uddannelsesstilbuddene og undgå, at større skoler udsulter de mindre.

Det er et nøglepunkt i ministeriets forslag at indføre mål- og rammestyrt af uddannelsernes indhold (i form af uddannelsesbekendtgørelser) og at decentralisere tilrettelæggelsen af de nærmere indhold til skolerne.

Hermed er det skolens ansvar i samarbejde med de af skolen nedsatte lokale undervisningsudvalg at udarbejde en lokal undervisningsplan for hver uddannelse. Det forudsættes, at ministeriet støtter skolerne i denne virksomhed, f.eks. ved udsendelse af vejledninger jvf. afsnit 2.5-

Det er endvidere skolernes ansvar, at undervisningen gennemføres, således at alle elever, der melder sig, kan nå de forudsatte uddannelsesmål. Skoledelen afsluttes med, at der af skolen udstedes et bevis for gennemført skoledel. Som led i det centrale pædagogiske tilsyn forudsættes undervisningsministeriet bemyndiget til at udstede nærmere

regler om bedømmelsen af eleverne, herunder regler om, at eksterne censorer medvirker i bedømmelsen af elevernes udbytte af skoledelen, og om skolebevisets form m.v.

Udover de grundlæggende uddannelser (der her defineres som de hidtidige lærlingeuddannelser, efg-uddannelser og grundlæggende teknikeruddannelser) forudsættes erhvervsskolerne som hidtil at udbyde teknikeruddannelser og andre korte videregående uddannelser, efteruddannelser og meget andet.

Ministeriets forslag stiller øgede krav om en professionel ledelse på skolerne, såvel på bestyrelsesniveau som på det administrative niveau.

Forslaget indebærer en vidtrækkende decentralisering på afklarede vilkår, og der gives herved skolerne et råderum, der sikrer de enkelte skolars mulighed for lokal arbejds-aarkedstilpasning samt for pædagogisk og økonomisk ansvarlig tilrettelæggelse af virksomheden.

2.5. Ministeriet

I afsnit 2.3. foreslås der tillagt arbejdsmarkedets parter et øget fagligt selvstyre, idet det foreslås, at arbejdsmarkedets parter får kompetence til inden for overordnede rammer at fastlægge uddannelsernes (herunder også uddannelsernes skoledels) specifikke faglige mål og indholdsmæssige rammer.

I afsnit 2.4. foreslås der tillagt skolerne større råderum, herunder en vidtgående decentralisering for så vidt angår geografisk placering af uddannelserne.

Disse forslag indebærer, at ministeriet foruden at varetage et overordnet tilsyn - i overensstemmelse med P.A.s forslag - har til opgave at foretage en overordnet styring (policy-styring) i samarbejde med Erhvervsuddannelsesrådet.

Erhvervsuddannelsesrådet vil, som det eneste lovfæstede rådgivende organ på området, få en central placering som forum for uddannelsespolitiske drøftelser med hensyn til de grundlæggende erhvervsuddannelser. Rådet skal være rådgivende i alle væsentlige, principielle spørgsmål om uddannelserne, herunder ikke mindst de nedenfor nævnte om fastsættelse af hovedbekendtgørelser og prioritering inden for en forsøgs- og omstillingspuljen.

1 en lov om erhvervsuddannelser fastsættes der bestemmelser om

1. elevernes retsstilling, herunder retsstilling under virksomhedsopholdene,
2. overordnede bestemmelser, som tilgodeser, at uddannelserne på samme tid er ungdomsuddannelser og kompetencegivende erhvervsuddannelser,
3. uddannelsernes finansiering gennem objektive tilskudskriterier, og
4. Erhvervsuddannelsesrådets sammensætning og kompetence.

Det forudsættes, at loven hjemler adgang for ministeren til i en eller flere hovedbekendtgørelser, udformet i samarbejde med Erhvervsuddannelsesrådet at opstille generelle mål for kvalitet og grundlæggende indhold samt rammer og betingelser, der tilsikrer at uddannelserne får valeur både som ungdomsuddannelser og som erhvervsuddannelser af fornøden faglige bredde og dybde.

Gennem fastsættelse af bestemmelserne i hovedbekendtgørelserne (f.eks. en bekendtgørelse om kommercielle og administrative erhvervsuddannelser og en bekendtgørelse om tekniske erhvervsuddannelser) og muligheden for periodiske

justering af disse bekendtgørelses bestemmelser sikres der ministeriet mulighed for en uddannelsespolitisk styring og grundlag for overordnet pædagogisk tilsyn med uddannelsernes faktiske gennemførelse på skolerne.

Dette tilsyn udøves tillige i kraft af de uddannelsesbekendtgørelser, som ministeriet udfærdiger på grundlag af forslag fra parterne. Tilsynet indebærer, at ministeriet løbende kan kræve ændringer i en uddannelse eller tilbagekalde godkendelsen i tilfælde, hvor en uddannelsen viser sig at være pædagogisk utilfredsstillende for de unge eller, hvor der forekommer en svigtende efterspørgsel efter de færdiguddannede.

På de årlige finanslove bevilliges dels skolernes basis-tilskud, dels tilskudssatserne, der godt kan variere fra uddannelsesgruppe til uddannelsesgruppe, dels en forsøgs- og omstillingspulje.

Tilskudssatserne er faste tilskud pr. elev, som reguleres på de årlige finanslove og dermed underkastes en økonomisk-politisk prioritering. Dette skal sammenholdes med, at der principielt fastsættes fri adgang som nærmere beskrevet i afsnit 2.2. Det vil sige, at tilskuddene udløses som en lovbunden udgift i takt med, at eleverne melder sig til uddannelserne.

Forsøgs- og omstillingspuljen er derimod en rammebevilling, der forudsættes anvendt af ministeren til efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet at yde supplerende tilskud til forsøg og til nye uddannelser i en indkø-ringsperiode.

En sådan forsøgs- og omstillingspulje til fremme af hurtig omstilling og omprioritering er dermed også et ~~indled~~ i ministeriets uddannelsespolitiske styring, idet ministeren på områder, hvor der skønnes at være et udækket behov for uddannelse

- til unge, hvis uddannelsesbehov ikke imødekommes af udbuddet eller
- fordi der ikke findes uddannelser inden for området (eksempelvis nye områder i forbindelse med ændrede erhvervsstrukturer), eller
- fordi områdets eksisterende uddannelser ikke længere dækker virksomhedernes aktuelle og forudsigelige fremtidige kvalifikationsbehov (eksempelvis ved indførelse af ny teknologi)

kan udbede sig forslag til nye eller ændrede uddannelser, og yde et supplerende tilskud i forbindelse med forslagernes afprøvning og uddannelsernes indkøring.

Forslaget tilsigter således med hensyn til Undervisningsministeriets opgaver, at give ministeriet mulighed for på en gang at sikre den nødvendige omstilling og omprioritering og efter folketingets beslutning at gennemføre en overordnet økonomisk styring.

3. Konklusion

Med ovennævnte forslag til styring af erhvervsuddannelserne er der skitseret en reform, der tilgodeser de tre overordnede krav 1 kommissoriet til P.A. analysen.

Det skal understreges, at den skitserede reformmodel er en helhed, hvori de enkelte styreelementer er nøje afbalanceret og tilsammen udgør en vidtgående selvregulering af området med stærkt udvidede beføjelser såvel til arbejdsmarkedets parter som til erhvervsskolerne på givne og mere konkurrencemæssige vilkår.

Der er samtidigt lagt vægt på at sikre eleverne et friere uddannelsesvalg og at præcisere folketingets og undervisningsministerens rolle og virkemidler i den overordnede styring af disse uddannelser for godt halvdelen af hver ungdomsårgang.

